

PERSFOCUS

ZEVENTIENDE JAARGANG NUMMER 9 - SEPTEMBER 2001

KNIPSELKRANT VAN VERENIGING MARTIJN
OVER KINDEREN, VOLWASSENEN EN SEKSUALITEIT

In dit nummer:

Han Israëls opent aanval op feministisch incestonderzoek	pag. 2
De strijd tegen misbruik	pag. 9
Menno B. door FBI in de cyberval gelokt	pag. 11
Amstelhotel en andere kinderporno/Jongens als slachtoffer	pag. 12
Hoogbegaafde ontucht/Leeuwarden/Transseksueel met aids	pag. 13
Ontucht van de maand	pag. 14
Pedokiller weer gestraft/Eigenrichting/Valselijk beschuldigd	pag. 17
Dutroux en koning Albert II/Pieck, Vaatstra, Verstappen en andere kindermoord	pag. 19
Een monument voor Marietje Kessels	pag. 20
Dode kinderen op Strand Nulde en aan de Theems	pag. 21
Killerpedo Michel S. dood na brand	pag. 25
De wereld vóór...	pag. 27
...en na 11 september 2001	pag. 28
Onterecht	pag. 34
Jeugd en seks; 't blijft tobben	pag. 35
De schone kunsten	pag. 37
Achtergrond	pag. 39

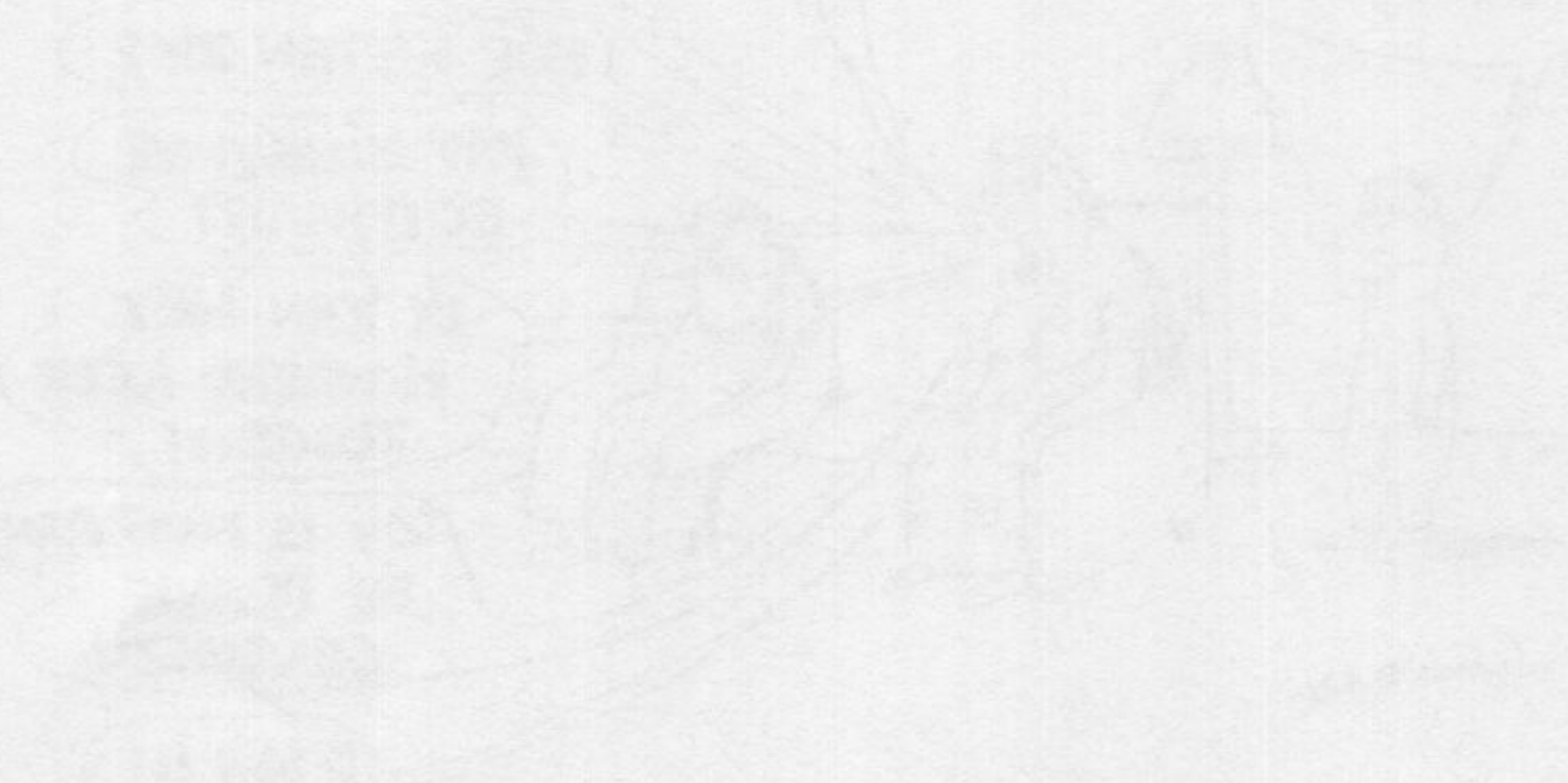
PERFORATED

FOR USE IN THE

UNITED STATES

POST OFFICE

DEPARTMENT

UNITED STATES
POST OFFICE
DEPARTMENT

PERSFOCUS, ZEVENTIENDE JAARGANG, NUMMER 9, SEPTEMBER 2001

Met knipsels uit:

Volkskrant	Vk
Telegraaf	Tel
NRC Handelsblad	NRC
Trouw	Tr
Het Parool	Par
Sp!ts	
Metro	
Reformatorisch Dagblad	Ref D
Nieuwsblad van het Noorden	NvhN
Apeldoornse courant	Ap. C.
Gooi en Eemlander	G+E
BN/De stem	
HP/De Tijd	
Vrij Nederland	VN
Zorg+Welzijn	Z+W
Terre Magazine (Terre des Hommes)	
Teletekst	TT
Diversen	
Newsbrieven van internet	

Abonnementen op Persfocus kosten f 95,-- per jaar.
Losse nummers f 10,--.

Giro 5459646 van Vereniging Martijn
Postbus 93.548
1090 EA Amsterdam

Een strenge vader is erger dan incest

U had toegang tot het psychiatrisch archief van de Amsterdamsse GGD en kwam na verloop van tijd tot een opmerkelijke ontdekking.

"Het waren een aantal ontdekkingen. Feministen hebben altijd beweerd dat, voordat zij aandacht vroegen voor het incestprobleem, meisjes vaak niet geloofd werden en de da-der er zodoende beter van afkwam. En dat, als het al geloofd werd, incest vaak werd gebagatelliseerd. Welnu, één element van het feministische verhaal bleek te kloppen, namelijk dat er vroeger vaak werd gedacht dat het misbruikte meisje medeschuldig was. Maar uit de gegevens die ik ter beschikking had, bleek nergens dat dat vroeger leidde tot verzachtende omstandigheden voor de incestpleger. In Amerika stond in de jaren vijftig in sommige staten zelfs de doodstraf op incest.

"Voorts heb ik de jaren vijftig vergeleken met de jaren tachtig om te kijken of, zoals de feministen beweren, vroeger meldingen van incest niet geloofd werden. De cijfers die ik vond, wijzen eerder op het omgekeerde."

Al doende kwam u terecht bij de bron van het feministische misverstand over incest. Die ligt bij Freud.
 "Ja, het feministische verhaal is dat Freud als beginnend arts vrouwen op zijn spreekuur kreeg met hysterische klachten en dat zij aan hem vertelden dat ze als kind misbruikt waren door hun vader. Maar Freud heeft zelden patiënten op zijn spreekuur gehad die spontaan vertelden over seksueel misbruik. Het waren reconstructies of Freud drong zijn patiënten op dat ze seksueel misbruikt zouden zijn.

De feministen hebben altijd volgehouden dat incest een groot effect heeft op later psychisch onwelbevinden.

Psycholoog Han Israëls bekeek de cijfers van onderzoekster Nel Draijer en zag dat ze juist het tegendeel aantoonde.

Maar dat laatste past niet in het feministische verhaal en dus worden in passages waarin Freud zijn oude theorie uiteenzet, stukken tekst weggelaten of verdoezeld. Dat doet bijvoorbeeld de bekende feministe José Rijnaarts.

Gek dat het feminisme het beter denkt te weten dan Freud zelf?
 "Ik hoop dat mijn boekje een beetje twijfel oproept over de wetenschappelijkheid van dit soort wetenschap."

Nu heeft de bekendste feministische incestdeskundige Nel Draijer in de jaren tachtig voor de overheid studies en onderzoeken gedaan over incest. Ook zij gaat uit van die oude Freud-theorie. Haar uiteindelijke conclusie is dat incest later een belangrijke factor is voor psychische klachten. U zegt dat die factor verwaarloosbaar is.

"Nee, ik zeg dat niet. Dat is juist de crux: ik haal dat uit het rapport van Draijer zelf. In het tekstgedeelte van haar rapport beweert ze dat er een groot causaal verband is tussen incest en later onwelbevinden. Maar als je de cijfers bestudeert van haar onderzoek, dan zie je dat het effect van incest juist verbazingwekkend gering is."

Noemt u eens gevallen, wes eens concreet.
 "Nel Draijer – en dat is heel goed van haar – heeft onderzocht wat naast incest de invloed kan zijn van andere factoren op het latere, psychische welbevinden. Zoals een nerveuze moeder of een strenge vader. En om het heel plat te zeggen: de cijfers van Draijer wijzen erop dat een strenge vader veel schadelijker is dan seksueel misbruik. Incest scoort tussen de 0 en 1 procent en een nerveuze moeder 6 procent. Die merkwuurige uitkomst vind je wel in haar tabellen, maar niet in haar tekst."

Wat is nu de grootste denkfout die de feministen maken?
 "De meesten halen correlatie en causaal verband door elkaar, en dat zijn in de statistiek twee heel verschillende dingen.

Want bijvoorbeeld: je kunt wel beweren dat er een correlatie is tussen het bezit van asbakken en longkanker, maar dan hebben we nog niet de oorzaak van longkanker gevonden. Je moet kijken naar andere storende factoren. Dat doen de feministen niet graag als het om het verband gaat tussen incest en latere klachten. Terwijl je juist ziet – en dat heeft Draijer met haar cijfers zelf aangetoond – dat incest deel uitmaakt van een heel scala aan beroerde factoren. Incest verhoogt binnen dit scala de ellende maar een heel klein beetje. Feministen hebben altijd de indruk gewekt dat het een van de allergerste dingen was die je kon overkomen."

Nogal wrang om iemand met haar eigen rapport om de oren te slaan.

"Ik denk dat de uitkomsten destijds ook heel akelig voor Nel Draijer waren. Ze vond iets wat ze vanuit haar feministische ideologie eigenlijk had willen bestrijden. En de cijfers waren voor haar blijkbaar zo'n grote teleurstelling, dat ze in haar tekst het tegendeel is gaan beweren. Zij komt uit die feministische beweging, waar altijd al grote onrust over de ernstige gevolgen van incest heeft geheerst. Zij wilde het erger doen lijken dan het was.

Ze heeft zelfs in een interview gesuggereerd dat incest een grotere prioriteit zou moeten hebben dan doodslag."

Waarom zou ze dat gewild hebben?
 "Ik denk dat het haar bedoeling was om aan te tonen dat het mannelijk deel van de bevolking niet deugde."

Dat is nogal een speculatie.
 "Ja maar, je kunt je afvragen wie er nu geholpen is met Draijers rapportage. Je zou toch denken dat het gaat om de bewoongenheid met het lot van seksueel misbruikte meisjes. Maar wat hebben die er nu voor belang bij dat de gevolgen van incest erger worden voorgesteld? Of – en dat is ook gebeurd door alle gevallen, van heel licht tot heel zwaar seksueel misbruik, bij elkaar op te tellen – door de getallen wel heel erg hoog te maken."

U zet ook kanttekeningen bij de manier waarop de vrouwen destijds zijn ondervraagd over incest voor Draijers onderzoek.

"Zij heeft een Amerikaanse methode gebruikt, waarbij geprobeerd wordt in een soort hogedruk-therapie herinneringen bij vrouwen naar boven te halen die ze eerder nog niet hadden. Zeg maar her-vonden herinneringen."

U schrijft dat die sessies gemiddeld drie uur duurden en wék daarmee de suggestie dat je dan altijd wel een hervonden herinnering naar boven haalt.

"Ik weet niet wat ik me bij die interviews moet voorstellen. Draijer zegt dat de gegevens van haar onderzoek niet meer kunnen worden ingezien. Maar het is wel zo dat tussen de duizend vrouwen die Nel Draijer heeft onderzocht, ongetwijfeld depressieve respondentes zullen hebben gezeten. Dan vraag ik me af of die niet sneller geneigd waren te melden dat ze seksueel misbruikt zijn. Wie depressief is, heeft immers een pessimistischer blik op de eigen jeugd en geeft een negatiever beeld van wat er werkelijk is gebeurd."

Waarom zouden vrouwen fantaseren over incest; daarmee berokkenen ze zichzelf toch alleen maar schade?

"Dat is ook Draijers verweer. Ze zegt: meisjes die zoiets verzinmen, worden verstoten door hun familie en omgeving. Maar dan vergeet zij dat ze volwassen vrouwen heeft ondervraagd. Voor hen gaat die verstotheidstheorie niet op."

Er is nog iets gek aan de hand met de feministische incesttheorie over seksueel misbruik. De feministen verwijzen graag naar de verdoemde Freud-volging Robert Fliess.

"Ja, en volgens Fliess waren het geen vaders, maar juist de moeders die incest pleegden. Maar dat wordt in de feministische literatuur altijd verzwegen. Die man was sowieso volgeslagen gestoord en is nooit serieus genomen. Fliess dacht aan het schoetisel van iemand te zien dat het een psychoticus was. Of hij leidde dat af aan de wijze waarop iemand zijn pen vasthield."

En zo kan het gebeuren dat feministische psychotherapeuten in navolging van Fliess denken: ha, die vrouw droomt over sneeuwvlokjes, dat moet wel duiden op het sperma van haar vader die haar vroeger heeft verkracht.

"Ach, er lopen zoveel zonderlingen rond in de psychologie. Wat ik verontrustender

vind, is dat iemand die dergelijke onzin aanhangt een belangrijke positie bekleedt binnen de gezondheidszorg. Zo meent Pety de Vries-Ek te kunnen bewijzen dat Freud zelf een incestslachtoffer was. Zij is medewerkster bij de Nederlandse Inspectie voor de Geestelijke Volksgezondheid.

Toen de Bolderkar-affaire speelde, waarbij ik weet niet hoeveel kinderen werden gediagnosticeerd als seksueel misbruikt, kwam deze Inspectiedienst toch ook langs. Ik vind dat mensen met dit soort wilde ideeën daar niet horen te werken."

Bolderkar-affaire. Oude Pekela, allemaal kwesties waarbij overreactie en hysterie in het spel waren. In hoeverre moeten we daar de feministen de schuld van geven?

"Door onder meer het rapport van Nel Draijer ontstond een overdreven klimaat, waarin overijverige hulpverleners en politie zo alert werden op incest dat er bij het minste of geringste gedacht werd: hier is sprake van incest of seksueel misbruik met kinderen. Dit is in hoge mate geleitimeerd door het onderzoek van Draijer. Maar we spreken over een tijd waarin voor sommige universitaire posten alleen maar vrouwen mochten solliciteren. Ook een aspect van diezelfde betrekkelijke krankzinnigheid."

Of 'heilige verontwaardiging', zoals de titel van uw boek luidt.

"Ja, er heerst grote verontrusting en verontwaardiging over incest; daar mocht je niet aan komen. En Nel Draijer heeft in het tekstgedeelte van haar onderzoek de wetenschappelijke werkelijkheid opge-offerd aan die verontwaardiging."

De hamvraag is natuurlijk: gaan ideologie en wetenschap wel samen?

"Wel als het om het werkelijke onderzoek gaat; dat heeft Nel Draijer wel bewezen. Maar als de onderzoeksresultaten vertaald moeten worden in tekst gaat het fout."

Heeft Draijer al kennis genomen van uw onderzoeksresultaten?
 "Ja, ze is kwaad en zegt dat het allemaal onzin is."

Misschien denkt ze dat u alleen maar feministen wilt pesten?

"Het gaat mij helemaal niet om die rare feministen, maar om de wetenschappelijke discipline. Het feminisme is ook zo goed als verdwenen, maar de producten ervan, zoals de opvatting over incest, ge-nieten nog steeds ongehinderd gezag." |

List, incest en bedrog

Verontwaardiging over 'Heilige verontwaardiging'

Drie bekende namen moeten 'Heilige verontwaardiging' van Han Israëls van een wetenschappelijk Kema-keur voorzien. Alleen hebben de genoemden zijn boek nooit onder ogen gehad. door Elma Verhey

Heilige verontwaardiging een onderzoek naar de feministische visie op incest, heet de nieuwste publicatie van socioloog Han Israëls, al tijd goed voor een rel. Uitgeverij Contact belooft de media ook dit keer een 'controversieel en spraakmakend boek'. Alle vrouwelijke onderzoekers naar seksueel misbruik (mannen als Frenken, Stolk en Wolters passen kennelijk niet in de theorie) worden ervan beticht dat ze 'feministische oogkleppen' op hebben. Vooral klinisch psychologe Nel Draijer moet het ontgelden, Draijer, die in 1990 cum laude promoveerde op haar in opdracht van het ministerie van Sociale Zaken uitgevoerde onderzoek naar seksueel misbruik van meisjes, zou met cijfers en conclusies hebben geknoeid. De onderzoekster zou met omstreden interviewmethoden hebben gewerkt en de respondenten misbruik hebben aangepraat. *Last but not least*: Israëls meent - in tegenstelling tot Draijer - dat seksueel misbruik van kinderen helemaal geen akelige gevolgen heeft. Een opvatting die pedofiel Nederland zal opluchten.

In de inleiding van *Heilige verontwaardiging* bedankt Israëls de leden van zijn 'begeleidingscommissie', 'bestaande uit prof.dr. A. de Swaan, prof.dr. P. Schnabel en de toenmalige divisiedirecteur van de GG & GD drs. J. Fransman die mij alle vrijheid hebben gegeven bij mijn eigenzinnige invulling van dit onderzoek'. Het geen op zijn zachtst gezegd een gotische geen van de drie heren blijkt *Heilige verontwaardiging* ooit onder ogen te hebben gehad. Directeur van het Sociaal en Cultureel Planbureau Paul Schnabel, geconfronteerd met de tekst: 'Ik bij dit onderzoek betrokken? Mijn schoenen vallen uit!' Inmiddels heeft het gealarmeerde drietal de uitgever laten weten allesbe-

halve gelukkig te zijn met de hun toegeweide dank. Ze hebben, schrijven ze in hun brief van maandag 3 september, 'geen enkele bemoeienis' met boek noch onderzoek gehad en eisen van de uitgever dat die dit feit bekend maakt. Schnabel, na overleg met de andere leden van de vermeende 'begeleidingscommissie': 'Boekvernietiging hoeft niet. Dat geeft van die nare associaties. Maar een bijgevoegde rectificatie is wel het minste.' Achteraf valt wel te reconstrueren waarom Israëls de suggestie weet te wekken dat zijn onderzoek door De

'Israëls moet maar schrijven wat hij wil, maar ik wens niet als dekmantel te worden gebruikt'

Swaan, Schnabel en Fransman van een wetenschappelijk Kema-keur zou zijn voorzien. Midden jaren negentig ontstond het idee een historisch onderzoek te doen naar de sociale geschiedenis van Amsterdam aan de hand van de sociale psychiatrie, vertelt een van de initiatiefnemers, dr. Wouter Gomperts. Bij de Amsterdamse GG & GD lagen stapels dossiers uit de periode 1930 tot midden jaren tachtig van de ambulante psychiatrische dienst (nu overgenomen door het Riagg), opgericht door de beroemde Arie Querido. Prachtig materiaal vond ook Abram de Swaan. Hij vroeg Schnabel voor de begeleidingscommissie. Maar van een oprichting van de commissie kwam het nooit. Wouter Gomperts en onderzoekster Catelijne Akkermans wilden een aselecte steekproef nemen uit de duizenden dossiers. Maar de komst van 'notoire ruziemaker Israëls', die door De Swaan bij het project werd betrokken 'omdat die jongen toch een kans moest krijgen', zorgde voor tweespalt

in het team. Israëls kreeg enige jaren geleden bekendheid met een schotschrift waarin hij S. Freud uit Wenen als een charlatan en oplichter meende te kunnen ontmaskeren (*Het geval Freud*, 1993). Volgens hetzelfde recept (Gomperts: 'Je bedenkt een theorie en zoekt daar het materiaal bij; daarvoor had hij bij de Freud-studie de nodige routine opgedaan') wilde Israëls dit keer Querido te lijf. Helaas viel er weinig op de roemruchte psychiater aan te merken, waarop hij besloot zijn pijlen op een andere coryfee te richten: Nel Draijer. Vooral de vooringenomenheid waarmee Israëls zich in zijn nieuwste onderzoeksobject vastbeet, was voor Gomperts reden om de samenwerking met de socioloog op te zeggen.

In 1999 kreeg de nietsvermoedende Schnabel - hij had van het hele opus magnum nooit meer iets mogen vernemen - de voorlopige resultaten van Israëls 'eigenzinnige' onderzoek toegestuurd. Met daarbij een schrijven waarin stond dat de hooggeleerde professor het 'vast niet zou lezen'. Schnabel: 'Ik vond dat zo'n krenkende brief dat ik het stuk inderdaad in de prullenbak heb gegooid.'

Niet ten onrechte, blijkt achteraf. Al eerder was het stuk van Israëls tijdens een bijeenkomst van de Amsterdamse school voor sociaal-wetenschappelijk onderzoek, geleid door De Swaan, als volstrekt onhoudbaar van tafel geveegd. Nel Draijer, die voor de gelegenheid was uitgenodigd, weerlegde punt voor punt alle kritiek. Israëls, zegt Gomperts, werd door de collega's dringend aangeraden van zijn 'project' af te zien. Zo geschiedde, meende iedereen. Niemand, ook Abram de Swaan niet, wist dat Israëls zijn aanval op Draijer in *Heilige verontwaardiging* zou voortzetten.

Drs. J. Fransman, het derde lid van de vermeende 'begeleidingscommissie', heeft nooit iets onder ogen gekregen. Fransman, verontwaardigd: 'Israëls moet maar schrijven wat hij wil, maar ik wens niet als dekmantel te worden gebruikt.' Onbedoeld heeft hij jaren geleden Israëls op het spoor van zijn nieuwste ik-val-aan-en-ont-

GERHARD VAN RHOON/HPH

Paul Schnabel: 'Ik bij dit onderzoek betrokken? Mijn schoenen vallen uit!'

maskermissie gezet. Fransman, destijds divisiedirecteur van de GG & GD, heeft Israëls een 'geheime map' met incestdossiers van de oude ambulante psychiatrische dienst overhandigd. Hij zei nog: 'Moet je zien hoe dat vroeger werd weggemoffeld!' Israëls, die de map dankbaar in ontvangst nam, concludeert in *Heilige verontwaardiging* overigens precies het tegenovergestelde. Hij schrijft dat hulpverleners in vroegere jaren juist niets in de doofpot hebben gestopt. Incest zou bovendien zijn algemeen. Voor zijn conclusie heeft hij, schrijft hij, 'een paar duizend dossiers' onderzocht, zonder aan te geven wat en hoe. 'Look who is talking,' reageert de van gesjoemel betichte Nel Draijer laconiek.

De burgemeester van Amsterdam, Job Cohen, zou vrijdag 7 september het eerste exemplaar van *Heilige verontwaardiging* in ontvangst nemen. Maar of dát nog doorgaat, is de vraag. De 'begeleidingscommissie' kan het Cohen ten sterkste afraden. **LN**

Moedige studie of een broddelwerkje?

VK 6/9

Heilige verontwaardiging. Onder die titel doet Han Israëls een frontale aanval op het vermaarde incest-onderzoek van Nel Draijer uit de jaren tachtig. Haar methoden zouden niet hebben gedeugd en ze zou een onjuist verband hebben gelegd tussen seksueel misbruik en latere psychische klachten.

Zowel HP/De Tijd als Vrij Nederland besteedt deze week prominente aandacht aan het boek. Curieus: de twee artikelen staan volledig haaks op elkaar.

Het begint al met het vak dat Israëls beoefent: volgens HP/De Tijd is hij psycholoog, volgens VN socioloog. In HP/De Tijd komt alleen de auteur zelf aan het woord, in VN worden alleen zijn critici sprekend opgevoerd.

Israëls: 'Door onder meer het rapport van Nel Draijer ontstond een overdreven klimaat, waarin overrijverige hulpverleners en politie zo alert werden op incest dat er bij het minste of geringste gedacht werd: hier is sprake van incest of seksueel misbruik met kinderen.'

De critici: Israëls heeft vantevoren een theorie bedacht en is vervolgens naar ondersteunend materiaal gaan zoeken. Het boek is de uitwerking van een artikel, dat op een studiebijeenkomst door vakgenoten van tafel is geveegd. Tenslotte doet Israëls het voorkomen alsof hij terzijde is gestaan door een 'begeleidingscommissie' met onder anderen Paul Schnabel en Bram de Swaan, maar die hebben geen enkele bemoeienis gehad met zijn werk.

Wordt ongetwijfeld vervolgd. Een omstreden auteur van een andere orde wordt nader belicht in *De Groene Amsterdammer*: de Fransman Michel Houellebecq, die eerst de aandacht trok met *Elementaire deeltjes* en nu van zich doet spreken met de roman *Plateforme*, waarin het sekstoerisme wordt verdedigd en vileine bespiegelingen staan over islam en feminisme. In het essay van Aart Brouwer overheerst bewondering voor de 'depressieve luciditeit' van Houellebecq. 'Ook in zijn meest sardonische buien is Houellebecq nooit cynisch, elke grove uitspraak is als het ware het fotonegatief van een diep verlangen naar liefde en menselijke warmte.'

Psycholoog Israëls kraakt gezaghebbende collega af na archiefonderzoek!

'Schade door incest op termijn gering'

Van onze verslaggever
AMSTERDAM

De schadelijke gevolgen van incest zijn op lange termijn verbaazingwekkend gering. In het gezaghebbende onderzoek van N. Draijer, dat het afgelopen decennium de meningsvorming over seksueel misbruik heeft bepaald, worden verkeerde conclusies getrokken, zegt psycholoog dr. H. Israëls. Draijer zou onwettelijke uitkomsten bewust niet hebben vermeld omdat die haar niet uitkwamen. Draijer is furieus en noemt de uitspraken van Israëls 'smadelijk'.

In zijn boek *Heilige Verontwaardiging*, dat vandaag bij uitgeverij Contact verschijnt, spreekt Israëls van 'feminisme met oogkleppen'. Israëls, docent geschiedenis van de psychologie aan de Universiteit van Amsterdam, veegt de vloer aan met de feministische incestliteratuur. Hij heeft daarmee een flinke rel teweegge-

bracht. Een aantal vooraanstaande wetenschappers heeft zich van zijn conclusies gedistantieerd. Zij hebben, net als Draijer, hun ongenoegen kenbaar gemaakt aan burgemeester Cohen van Amsterdam, die het boek vanmiddag in ontvangst neemt.

Israëls kreeg een paar jaar geleden toegang tot het psychiatrisch archief van de Amsterdamse GG & GD. Hij bestudeerde duizenden dossiers over meisjes tussen 1940 en 1989 (uit ieder jaar de eerste vijftig dossiers) om meer te weten te komen over veranderingen in incestmeldingen.

In tegenstelling tot wat altijd is gedacht, werd seksueel misbruik vroeger niet doodgezwegen, constateert hij. In zijn onderzoek overstijgt het aantal meldingen in de jaren vijftig zelfs dat van de jaren tachtig.

Het verhaal van de slachtoffers werd bovendien meestal geloofd. Israëls vond tussen 1940 en 1970 vijf dossiers waarin werd getwij-

feld aan het waarheidsgehalte van de beschuldigingen, tegenover zes in de jaren tachtig.

Met zijn conclusies zet hij de aanval in op de vrouwenbeweging die het onderwerp seksueel misbruik in de jaren tachtig op de agenda zette. Feministes hebben altijd beweerd dat de ernst en de omvang van misbruik enorm zijn onderschat en dat slachtoffers vroeger niet werden geloofd.

Als het verleden stevast te zwart is afgeschilderd, hoe zit dat dan met het heden, vroeg Israëls zich af. Hij bestudeerde het onderzoek dat psychologe Draijer in 1988 in opdracht van het ministerie van Sociale Zaken uitvoerde en dat sindsdien de meningsvorming over seksueel misbruik heeft gedomineerd.

Zijn conclusie: de gevolgen van incest worden daarin veel ernstiger voorgesteld dan door de onderzoeksresultaten wordt gerechtvaardigd. 'Niemand heeft ooit opgemerkt', zegt Israëls, 'dat

de cijfers niet stroken met de conclusies in de tekst.'

Incest komt voor in gezinnen waarmee van alles mis is, zegt Israëls, en het zijn vooral die ongunstige gezinsomstandigheden die uiteindelijk tot problemen leiden. Of daar nu wel of geen incest bijkomt, maakt dat weinig meer uit.

Dat de bijdrage van het misbruik aan latere klachten minimaal is, staat wel in de tabellen, maar niet in de tekst, aldus de psycholoog.

Israëls beweert dat Draijer daarover met opzet heeft gezweigd. 'Zij wilde het eerste serieuze wetenschappelijk onderzoek maken over het onderwerp, maar toonde ook de gedrevenheid om met conclusies te komen die aansloten bij de heersende opvattingen.'

Draijer noemt het boek van Israëls een 'karakatuur'. Ze verwijt hem een slecht statisticus te zijn en zegt dat hij haar gegevens niet goed heeft geïnterpreteerd. 'Als ik

iets had willen wegmoffelen, waarom zou ik gegevens die mij niet uit kwamen dan wel in tabellen opnemen?'

Ze citeert uit haar onderzoek: 'Doordat affectieve verwaarlozing inherent is aan seksueel misbruik, is de afzonderlijke invloed van incest niet erg groot. Het stáát er, en hij suggereert dat ik dit heb willen verzwijgen.'

Socioloog A. de Swaan en P. Schnabel, directeur van het Sociaal Cultureel Planbureau, die door Israëls in zijn voorwoord worden bedankt voor hun begeleiding, hebben aan uitgeverij Contact laten weten dat zij helemaal niets met het boek te maken hebben gehad.

Een kopie van de brief is op het Amsterdamse stadhuis bezorgd. Volgens de woordvoerder van Cohen heeft de burgemeester de wetenschappelijke controverse voor kennisgeving aangenomen en zal hij het boek gewoon in ontvangst nemen.

Hooggeleerde rel over inceststudie

LOES DE FAUWE PARS 5/4

AMSTERDAM - Incest is helemaal niet zo schadelijk als de feministen altijd beweerden. Dat schrijft de Amsterdamse socioloog Han Israëls in zijn boek *Heilige verontwaardiging*, dat vrijdag verschijnt.

Israëls heeft meteen een kwestie aan zijn broek: twee hoogleraren, Abram de Swaan van de Universiteit van Amsterdam, en Paul Schnabel, directeur van het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) in Den Haag, hebben zich van zijn boek gedistantieerd. Zij worden beiden in het voorwoord bedankt als leden van een begeleidingscommissie. Maar die commissie heeft, naar beider zeggen, helemaal niet bestaan. Ze hebben het boek niet gezien, zelfs geen drukproof.

Schnabel noemt de vermelding in Israëls' boek 'ongepast' en heeft mede namens De Swaan 'een vrij boze' brief geschreven aan uitgeverij Contact.

Behalve De Swaan en Schnabel heeft ook 'begeleider' Jaap Fransman (voorheen directeur van de Amsterdamse GG & GD, tegenwoordig van HVO, Hulp voor Onbehuisten) zijn ongenoegen geuit over de vermelding van zijn naam. Die wekt ten onrechte de indruk dat ook hij het met de inhoud eens is, maar hij kent het boek evenmin.

Israëls betoogt in zijn boek dat de mate waarin incest en seksueel misbruik voorkomen, en de klachten die vrouwen daar in hun latere leven aan overhouden, overdreven zijn. Hij deed literatuurstudie en bekeek tweeduizend oude dossiers uit het psychiatrisch archief van de Amsterdamse GG & GD.

Hij gaat daarmee regelrecht in tegen wat de psychologe Nel Draijer eerder aantoonde in haar landelijk representatieve onderzoek naar seksueel misbruik. Zij promoveerde in 1990 cum laude op dat onderzoek. Paul Schnabel zat indertijd in de promotiecommissie.

Schnabel: "Het was een buitengewoon zorgvuldig onderzoek. Israëls zet daar nu blijkbaar de aanval op in en wekt de indruk dat zulks gebeurt met mijn goedkeuring. Maar ik heb dat hele boek niet gelezen! Ik haat het als mensen mijn naam zo gebruiken."

Het onderzoek van Draijer wordt beschouwd als een wetenschappelijk ijkpunt. Dat maakt de aanval van Israëls zo pikant: een loze vermelding in een boek over enig ander onderwerp zou bij de genoemde hooggeleerden waarschijnlijk een minder heftige reactie tot gevolg hebben gehad.

• Pagina 2: Israëls' ontmaskering van Freud loopt elke keer mis →

Controverse over Nel boek socioloog

Door een onzer redacteurs ROTTERDAM, 6 SEPT. De hoogleraren Paul Schnabel en Abram de Swaan hebben zich gedistantieerd van het boek *Heilige Verontwaardiging* van de Amsterdamse socioloog Han Israëls. Beiden worden in het voorwoord van het boek, dat morgen verschijnt, bedankt als leden van de begeleidingscommissie, maar die commissie heeft volgens hen nooit bestaan.

Israëls opent in zijn boek de aanval op een opzienbarende publicatie van Nel Draijer, die in 1990 promoveerde op een onderzoek naar seksueel misbruik. Israëls schrijft in zijn boek over seksueel kindermisbruik: "Het verleden blijkt minder erg te zijn dan de feministische literatuur van de afgelopen ruim twintig jaar ons wil doen geloven."

Schnabel, directeur van het Sociaal Cultureel en Planbureau, zegt het boek niet te hebben gelezen. "Israëls suggereert, met een slim geformuleerd zinnetje, dat ik juist betrokken ben bij het boek. Mede namens De Swaan heb ik Israëls uitgever Contact dan ook een boze brief geschreven."

Schnabel zegt van "mensen die het boek wel hebben gelezen" te

hebben vernomen dat Israëls Nel Draijer "door het slijk haalt". Draijer heeft twintig jaar geleden "zeer zorgvuldig" onderzoek verricht waarop zij cum laude is gepromoveerd, zegt Schnabel, die in haar promotiecommissie zat.

Schnabel weet nog dat hij zes jaar geleden "is gevraagd" lid te worden van de begeleidingscommissie van een onderzoek naar de geestelijke gezondheidszorg in Amsterdam, waaraan onder meer het sociologisch Instituut van De Swaan en Israëls meewerkten. Schnabel: "Ik heb ja gezegd, maar vervolgens nooit meer iets van Israëls vernomen."

De Swaan spreekt van "een onbeleefdheid" van de kant van Israëls. "Hij bedankt Schnabel en mij onhandig voor de hem gegunde vrijheid. Hij wekt daarmee de indruk dat wij de inhoud van het boek kennen. En dat is niet zo. Ik heb een stukje gezien, maar dat was een eerdere versie, die later is veranderd." De Swaan noemt Israëls en Draijer "integere onderzoekers." Al zegt hij van Israëls, "ik kan hem niet altijd volgen wanneer hij een bepaalde betekenis aan een zaak toekent. Hij vindt wel eens een kiezel en acht die dan een zwerfkei."

staan op hun achterste benen.

Israëls richt zijn pijlen op het gerucht makende incestonderzoek dat Draijer in 1988 publiceerde. De psychologe praatte destijds uitvoerig met duizend vrouwen tussen de 20 en 40 jaar oud. Ruim vijftien procent zei als kind te zijn misbruikt door hun vader, stiefvader of andere huisgenoten. Velen kampten daardoor als volwassene

DE SOCIOLOOG Han Israëls heeft een reputatie dat hij graag heilige huisjes aanpakt. Incest, seksueel misbruik van kinderen, zou men onder die noemer kunnen brengen. Hij schopt daarbij nogal om zich heen. Of hij terecht schopt, is in elk geval volgens drie van zijn begeleiders, die daarvoor door Israëls in zijn voorwoord nog worden bedankt, de vraag.

Want Israëls geeft vooral zijn eigen interpretatie aan de bevindingen in het grote onderzoek van Nel Draijer uit 1990, naar seksueel misbruik van meisjes. SCP-directeur Paul Schnabel vindt zijn suggesties dat de gevolgen van incest wel meevallen, 'kwetsend'. "Dat onderzoek van Draijer is niet niets geweest. Incest komt veel voor en veroorzaakt veel ellende. Nu suggereren dat het allemaal niets voorstelt, dat wil ik niet op mijn geweten hebben. Het is dus raar dat de uitgeverij de mate van onze bemoeienis niet heeft gecheckt. Heel bizar allemaal."

Schnabel, professor Abram de Swaan en HVO-directeur Jaap Fransman zijn niet helemaal tevallen in de inleiding van Israëls' nu al omstrede boek beland.

Het is allemaal begonnen met de opdracht de ambulante geestelijke volksgezondheidszorg in Amsterdam te onderzoeken. Met subsidie van het NOW (Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek) werd zes jaar geleden via het sociologisch Instituut van De Swaan dat onderzoek op poten gezet. Daartoe stelde de GG & GD het psychiatrisch archief beschikbaar. In die tijd is Schnabel benaderd om zitting te nemen in de voor dit soort onderzoeken gebruikelijke begeleidingscommissie.

Schnabel kende Israëls: "Heel intelligent. Hij heeft steeds geprobeerd Freud te ontmaskeren, maar hij overschreeuwt zichzelf nogal eens. Het is zo'n man van wie je hoopt dat het allemaal nog eens goed gaat komen, maar elke keer gaaf het mis. Maar omdat Bram zei: 'We moeten Han nog een kans geven', heb ik indertijd ja

met depressies, angst of afkeer van seks.

Met dit alom bejubelde onderzoek veegt Han Israëls nu de vloer aan. Hij dook in het psychiatrisch archief van de Amsterdamse GGGD, waar hij 'een paar duizend' dossiers van meisjes vanaf begin jaren veertig tot eind jaren tachtig van de vorige eeuw analyseerde op seksueel misbruik en incest. Israëls' conclusie: het is minder erg dan de 'feministische incestliteratuur' van de afgelopen twintig jaar ons wil doen geloven.

"Ongelooflijk", reageert een boze Nel Draijer. "Ik ben streng begeleid door mensen die daar jarenlang mee bezig zijn geweest, ik ben cum laude gepromoveerd. Niemand heeft ooit gezegd dat ik iets heb overdreven of weggemoffeld. Integendeel."

Voor Israëls' eigen onderzoek heeft ze ook geen goed woord over. Geringschattend: "Er staat geen precies getal in. Hij heeft in die dossiers van de GGGD slechts enkele gevallen van incest aangetroffen en trekt op basis daarvan veel te vergaande conclusies. Israëls is een ekster die oppikt wat hij kan gebruiken en de rest weglaat."

'Verbijsterend' en 'ongepast' zijn niet de slechtste kwalificaties voor een auteur die op het punt staat zijn nieuwe boek te presenteren. Maar onbevangen beoordeling van Han Israëls' boek *Heilige verontwaardiging* wordt door onhandigheid moeilijk.

LOES DE FAUWE PARS 1/9

gezegd. En vervolgens heb ik nooit meer wat gehoord. Ik heb wel eens een tekst van Israëls langs zien komen, maar er zijn geen vergaderingen geweest, er is geen overleg geweest, er is, ergo, van begeleiding geen sprake geweest."

Een kleine reconstructie leert dat op enig moment een breuk is ontstaan tussen Israëls en zijn medeonderzoekers... Israëls ging toen solo verder: "Ik ben dat GG & GD-archief ingegaan met een open onderzoeksvraag. Ik dacht: als je goed kijkt, kom je vanzelf wel wat tegen. Het materiaal, dossiers over veertig jaar, was zeer gefragmenteerd, dus ik dacht: wat te doen? Het incest-thema was, eerlijk gezegd, een noodsprong. Ik dacht: kan ik mooi een aantal veronderstellingen uit de tweede feministische golf eens toetsen."

Jaap Fransman toonde zich gistermiddag verbijsterd dat het doel waarmee de psychiatrische archieven ter beschikking zijn gesteld, blijkbaar zo is veranderd: "Wat een algemeen onderzoek zou moeten worden, is door Israëls blijkbaar vernauwd tot het spoor van incest. Het is wel ontzettend brutaal om het zo te doen."

Of het GG & GD-archief bovendien voldoende representatief is

In zijn wiek geschoten is ook Paul Schnabel, directeur van het Sociaal en Cultureel Planbureau. Hij wordt in het boek bedankt als lid van de begeleidingscommissie. De hoogleraar wil echter helemaal niets met Israëls' onderzoek te maken hebben. Schnabel, die de promotie van Draijer begeleidde, staat nog altijd pal achter haar bevindingen. De Amsterdamse hoogleraar Abram de Swaan en Jaap Fransman, voormalig divisiedirecteur van de Amsterdamse GGGD, worden eveneens tot hun verrassing opgevoerd als lid van Israëls

begeleidingscommissie. Ook zij distantieëren zich van het boek - waarbij De Swaan wel de mogelijkheid openhoudt dat het boek de moeite waard is. "Ik ken de inhoud niet. Maar Draijer en Israëls zijn beiden goede onderzoekers."

Draijer en Israëls kwamen twee jaar geleden al in botsing tijdens een bijeenkomst van de Amsterdamse school voor sociale wetenschappen, waar een stuk van Israëls over Draijers onderzoek werd besproken. "Dat was een vrij heftige discussie", herinnert sociologe dr. Ali de Regt zich. "Nel Draijer

om algemene conclusies uit te trekken, betwijfelt Israëls zelf ook. "Dit onderzoek is meer een kleine voorstudie, er moet een veel groter onderzoek komen naar de hele incestdiscussie."

In zijn boek stelt Israëls, volgens Draijer ten onrechte, dat zij niet goed laat zien dat het niet zozeer incest op zichzelf is die vrouwen levenslang traumatiseert, maar juist de verwaarlozende gezinsomstandigheden. Hij heeft Draijer daar in een eerder stadium mee geconfronteerd, zo blijkt. Draijer: "Twee jaar geleden heb ik op het sociologisch instituut op zijn uitnodiging zijn kritiek weerlegd. Zijn medeonderzoekers hebben toen gezegd: we moeten hier niet mee doorgaan. Het is verbijsterend om te zien dat hij dit alles, tegen beter weten in, toch heeft opgeschreven."

Israëls noemt de hele kwestie een stormpje in een glas water die maar de aandacht afleidt van de inhoud van zijn boek. Hij snapt het niet. Dat hij de begeleidingscommissie bedankt voor de vrijheid die zij hem hebben gegeven 'om zijn eigenzinnige invulling aan dit onderzoek te geven' ziet Israëls niet als een suggestie dat zij met hem instemmen.

Maar ook Abram de Swaan meent dat Israëls één en ander 'wel iets eleganter' had kunnen doen. De Swaan: "Ik heb van dit onderzoek ook alleen maar enkele onderdelen gezien, en dan ook nog met een half oog. Israëls is een nauwkeurige speurder, maar de betekenis die hij aan zaken toekent, is nog al eens omstreden: hij vindt wel eens kiezel en acht die dan een zwerfkei. Dat neemt niet weg dat hij die kiezel wél vindt."

Het boek zou vrijdag worden aangeboden aan burgemeester Job Cohen van Amsterdam. Schnabel heeft een kopie van zijn boze brief aan uitgeverij Contact gestuurd aan Cohen met de toevoeging: 'Job, dit moet je misschien even weten.' Op het stadhuis wordt nu bekeken of Cohen wel aan de uitnodiging van uitgeverij Contact gehoor moet geven.

was heel boos, ze vond het een unfair stuk. Het was voor ons moeilijk te zeggen wie gelijk had. Maar de meesten vonden dat hij erg ver ging."

Volgens Draijer leverden Israëls' collega's toen zelfs 'dodelijke kritiek' op zijn stuk. "Zij adviseerden hem: hou op met deze onderneming. Niemand wist dat hij toch is doorgegaan." Israëls was gisteren onbereikbaar voor commentaar. Vandaag wordt het eerste exemplaar overhandigd aan burgemeester Cohen van Amsterdam.

'Gevolgen

AMSTERDAM - De gevolgen van incest voor het slachtoffer zijn veel geringer dan tot dusver werd aangenomen. Het nog steeds als gezaghebbend geldende onderzoek van Nel Draijer uit 1990 naar de psychische gevolgen van incest deugt niet. Dat stelt psycholoog dr. H. Israëls, verbonden aan de Universiteit van Amsterdam, in zijn boek 'Heilige verontwaardiging' dat vandaag verschijnt.

Volgens Draijer krijgen veel vrouwen die als kind slachtoffer zijn geworden van incest op latere leeftijd last van ernstige psychische klachten. Zij onderbouwde haar stelling met cijfers en voorbeelden. Maar Israëls beweert dat die onderbouwing juist het tegendeel aangeeft van wat Draijer wil

Israëls zet veel kwaad bloed met boek

Inceststudie

Wybo Algra

AMSTERDAM - 'Allerakeligst' vindt Han Israëls de commotie rond zijn nieuwe boek 'Heilige verontwaardiging', over onder meer het geruchtmakende incestonderzoek van Nel Draijer uit 1988. Vooral omdat niet alleen zijn boek, maar ook zijn persoon - 'altijd goed voor een rel' - het moet ontgelden.

Ook de boosheid van zijn begeleidingscommissie, die hij in de inleiding van zijn boek dank toezwaait, verbaast hem. De commissieleden, onder wie Paul Schnabel, directeur van het Sociaal en Cultureel Planbureau, distantiëerden zich spoorslags van het boek waar ze naar eigen zeg-

Michiel Louter

Ongetwijfeld is incest een van de afschuwelijkste ervaringen die iemand kan overkomen. Afschuwelijk is ongetwijfeld ook het hiervan vals beschuldigd worden. Helaas wordt de samenleving geconfronteerd met zowel het één als het ander, en is de psychische en maatschappelijke averij die hierbij wordt opgelopen niet te overzien, laat staan in koele cijfers te vatten.

Daarvoor is het in Amerika pas halverwege de jaren tachtig doorbroken incesttaboe veel te vers, en is de onderlinge verhouding tussen slachtoffers, daders, therapeuten, media en de publieke opinie nog te labiel en gepolariseerd. Voorzichtigheid is dus het eerste vereiste bij het onderzoek naar incest. In zaak na zaak is dit de afgelopen jaren ook in Nederland duidelijk geworden.

Eén van de boude beweringen die Han Israëls doet in zijn deze week verschenen monografie 'Heilige verontwaardiging', namelijk dat incestonderzoekster Nel Draijer dertien jaar geleden per ongeluk heeft aangetoond dat incest helemaal niet zo schadelijk is, waarna ze deze bevinding heeft proberen te verdoezelen, is dan ook een flater van jewelste.

Natúúrlijk is seksueel misbruik schadelijk. Al zal niet ieder slachtoffer het als even erg ervaren en zijn er ook andere schadelijke zaken waaronder mensen lijden. Israëls echter gebruikt de media om op het gezag van Draijer (...Ik zeg het niet, nee zij zegt het zelf!) incest in te schalen op een soort ergheidslijst, waarbij een nerveuze moeder of een strenge vader nog een stuk hoger scoren dan seksueel misbruik in de kindjaren door een familielid.

Dat incestslachtoffers zulk georeer als een klap in hun gezicht ervaren, is weinig verwonderlijk. De wonden die Israëls hiermee openrijt lijken dan ook

gen niets mee te maken hadden.

Hoe zit dat?

Israëls: „Ik ben vijf jaar geleden begonnen te spitten in de psychiatrische archieven van de Amsterdamse GG & GD. Uit die tijd dateert de begeleidingscommissie. Die stelde weinig voor. Ze zeggen zelf dat ze nooit bij elkaar zijn geweest, maar dat is niet waar. Er is één bijeenkomst geweest. Daar heb ik gemeld dat ik de dossiers wilde analyseren op incest. Zij hebben me daarbij geen strobreed in de weg gelegd. Daarom bedank ik ze voor alle vrijheid die ze me hebben gegeven, niet voor hun hulp.”

Wat heeft u zoal ontdekt in het GG & GD-archief?

„We denken dat incest vroeger zelden werd opgemerkt, dat de slachtoffers niet werden ge-

loofd, dat het door de vingers werd gezien. Dat is niet zo. In de dossiers uit de jaren vijftig kwam ik net zoveel meldingen van incest tegen als in de dossiers uit de jaren tachtig.”

Nel Draijer zegt: Israëls baseert zich op veel te kleine aantallen om die conclusie te trekken.

„Het klopt dat de aantallen betrekkelijk klein zijn. Ik heb 2000 dossiers gelezen en je moet je suf zoeken naar meldingen van incest. Dit is een eerste poging om zo'n historisch onderzoek te doen. Er zijn betere archieven denkbaar dan dat van de GG & GD, bijvoorbeeld dat van de jeugd- en zedenpolitie.”

Wat vindt u nu eigenlijk van Draijers onderzoek?

„Ik ben er ambivalent over. Het is veruit het beste in zijn

soort. Maar Nel Draijer is zich later gaan ontwikkelen in een richting van de psychologie waar ik sceptisch over ben. De meervoudige persoonlijkheidsstoornissen, dissociatie - waarbij traumatische herinneringen uit het bewustzijn worden verdronken -, hervonden herinneringen. Je kunt je daarvan afvragen in hoeverre vrouwen herinneringen van seksueel misbruik worden aangepraat.”

„In haar grote incestonderzoek heb ik al aanwijzingen gevonden voor die latere ontwikkeling van Draijer. Zo beschreef ze een vrouw die in een eerste onderzoek alleen te boek stond als ernstig mishandeld door haar moeder. In een vervolgonderzoek meldde deze vrouw ook seksueel misbruik te zijn door

haar vader. Draijer kiest de formulering dat deze vrouw door haar therapie haar traumatische herinneringen 'niet meer kon weghouden'. Ze gaat er kennelijk klakkeloos van uit dat deze vrouw de waarheid spreekt.”

Met andere woorden, u vraagt zich af of de cijfers van Nel Draijer wel kloppen? Bijvoorbeeld het hoge percentage vrouwen - ruim vijftien procent - dat in hun jeugd met seksueel misbruik te maken had gehad?

„Die vijftien procent kan wel kloppen. Dan gaat het bijvoorbeeld ook om betasting. Maar volgens Draijer zou één op de 25 vrouwen als meisje daadwerkelijk zijn verkracht. Daarvan vraag ik me zeer af of het waar is.”

DE VERDIEPING, PAGINA 21:
ISRAËLS UIT OP EEN MEDIAREL

niet in dienst te staan van de wetenschap, maar van een eigen behoefte aan een mediareel. Na dit opstootje zal Israëls werk waarschijnlijk worden afgeserveerd als querulant en pamflettistisch, zoals eerder al gebeurde met zijn aanvallen op Freud.

Dat is jammer, want Israëls had wel degelijk een lacune kunnen vullen in het Nederlandse wetenschappelijke debat over incest. Hij volgt in het belangrijkste gedeelte van zijn boekje de redenatie van Elizabeth Loftus, die in *The myth of repressed memory* (1994) overtuigend de torenhoge cijfers aanviel die het Amerikaanse incestonderzoek tot dusver had opgeleverd. Volgens Loftus was een groot percentage van de gerapporteerde incestgevallen gebaseerd op vanaf de jaren tachtig zeer populaire 'geleide fantasie'-technieken.

Hierbij wordt in urenlange interviews net zo lang gehengeld naar psychische klachten, en gevist naar vaag herinnerde details uit de kindertijd (een donkere kastdeur, een dot witte watten), totdat duidelijk wordt dat die details zo vaag zijn omdat de achterliggende gebeurtenis (incest!) moet zijn verdrongen. Vervolgens gaat het 'slachtoffer', blij te hebben ontdekt waar haar klachten vandaan komen, steeds meer geloof hechten aan de met veel begrip en empathie gebrachte diagnose.

Loftus toonde in eigen onderzoek aan hoe gemakkelijk het is om profpersonen met dergelijke technieken een niet-bestaand 'trauma' aan te praten, verdedigde in rechtszaken als getuige-deskundige de belangen van vermeende daders, en schetste hoe 'geleide fantasie'-therapeuten na de incest-epidemie nog zorgden voor epidemieën van satanistisch misbruik, multipele persoonlijkheden en ontvoeringen door buitenaardse wezens.

Vele jaren na deze ook in Nederland gevoerde discussie, suggereert Israëls dat de eveneens torenhoge Nederland-

se incestcijfers die Nel Draijers interviewsters in 1988 vonden, op soortgelijke wijze tot stand moeten zijn gekomen. Ook zij hadden immers als beroep het herkennen van incest, ook zij voerden urenlange gesprekken met hun respondenten, ook zij opereerden in een therapeutisch klimaat waarin 'hervonden herinneringen' nog nauwelijks ter discussie waren gesteld.

Hoewel dit best waar zou kunnen zijn, en overigens ook al veelvuldig is geopperd, heeft Israëls geen enkel hard wetenschappelijk bewijs. Hij heeft geen van de bij Draijers onderzoek betrokken gesprekken, hij heeft de gebruikte interviewtechniek niet achterhaald. Hij opent slechts een spervuur van verdachtmakingen, en doet dit boverdien in de pedant smalende toon waarop hij het patent heeft ('Je kunt kennelijk heilig verklaard worden omdat je incestslachtoffer bent').

Israëls' werk had goede mosterd kunnen zijn, bij een maaltijd die in Nederland nog voorzichtig moet worden afgegeten en verteerd. Nu is het mosterd met een ranzige, azijnzure smaak, die alleen twee weken maagpijn oplevert.

incest geringer'

Psycholoog verwijst geldende inzichten naar prullenbak

de bewijzen. Volgens Draijer was ruim 15 procent van de kinderen seksueel misbruikt. Israëls benadrukt, zoals Draijer zelf ook al aangaf, dat dit cijfer niet nauwkeurig is, maar is samengesteld uit betrekkelijk onschuldige tot zeer ernstige ervaringen.

Volgens Draijer zou bovendien een op de 25 vrouwen als kind op ernstige wijze zijn misbruikt. Israëls meent dat deze conclusie het gevolg is van verkeerde interviewtechnieken, waarbij sprake is van herinneringen die niet betrouwbaar zijn. Israëls meent verder dat

Draijer te veel uitging van veronderstellingen. Bovendien zouden de vragenstellers bevooroordeeld zijn, omdat de verontrusting over incest in die tijd een hoogtepunt bereikte.

Israëls verwijst om zijn eigen theorie te staven naar een aantal Amerikaanse onderzoekers die eveneens stellen dat de schade van incest op langere termijn gering is.

Volgens Israëls werd de kwestie incest in de jaren tachtig op de agenda gezet door de feministische beweging. Sinds de vrouwenbeweging vanaf de jaren negentig ta-

nende is, ziet Israëls ook de belangstelling voor incest afnemen.

De hoogleraren P.Schnabel en A.de Swaan hebben zich inmiddels gedistantieerd van het boek.

In het voorwoord bedankt Israëls hen en voormalig directeur J.Fransman van de Amsterdamse GG&GD als leden van de begeleidingscommissie. De Swaan stelt echter dat ze enkele jaren geleden ooit wel eens gevraagd zijn, maar verder nooit bemoeienis hebben gehad met het boek.

De drie hebben inmiddels een boze brief geschreven naar uitgeverij Contact.

De Swaan zegt de inhoud niet te kennen, en kan dus ook niet zeggen of hij de conclusies van Israëls onderschrijft. (ANP)

Beatrijs Ritsema

In de wetenschap gaat het om waarheidsvinding. Elke onderzoeker zal dit credo onderschrijven, wat niet wegneemt dat er heftige ruzies kunnen uitbreken over de resultaten van het speurwerk. Een probleem van de sociale wetenschappen is dat het onderzoek ofwel bevestigt wat iedereen allang denkt te weten ofwel de heersende opvattingen ontkracht en dan bestaat de reactie uit ongeloof.

De meest recente aanvaring tussen sociale wetenschappers gaat over incest.

In het vorige week verschenen boekje *Heilige verontwaardiging* valt socioloog Han Israëls (bekend Freud-debunker) de feministische visie op incest aan, waaronder het pièce de resistance van de publieke opinie over incest: het onderzoek van Nel Draijer uit 1990. Israëls haalde een aantal interessante feiten boven tafel. Zo ontdekte hij na het doorploegen van archieven van de Amsterdamse GG en GD tussen 1940 en 1990 dat er in de jaren vijftig en zestig wel degelijk incest werd gemeld aan en gerapporteerd door hulpverleners, meer zelfs dan in de jaren zeventig. Van 'wegmoffelen' door een bewust de ogen sluitende dan wel patriarchaal ingestelde hulpverlening was dus allerminst sprake.

Israëls' kracht ligt in zijn kritische instelling. Als hij in de wetenschappelijke incest-literatuur van de jaren tachtig telkens tegenkomt dat 'men in de jaren vijftig dacht dat incest met een frequentie van één op de miljoen voorkwam', zoekt hij net zolang tot hij de oorspronkelijke bron te pakken heeft en ziet dan dat er staat: 'één op de miljoen mensen worden veroordeeld voor incest', wat toch echt iets heel anders is. Voor dit soort nuttig monnikenwerk verdient hij grote lof.

Iets minder enthousiast ben ik over zijn stelling dat 'seksueel misbruik van kinderen nauwelijks invloed heeft op psychische klachten later in het leven', al heeft hij statistisch gezien gelijk. Als de factor 'seksueel misbruik door verwanten' slechts één procent van de verschillen in later ervaren psychisch onbehagen verklaart in nota bene Draijers onderzoek, dan heb je niks aan zo'n verklaring. Maar seksueel misbruik maakt natuurlijk altijd deel uit van een conglomeraat van nare opvoedingsscondities, zoals affectieve ver-

De Swaan zegt de inhoud niet te kennen, en kan dus ook niet zeggen of hij de conclusies van Israëls onderschrijft. "Ik ken Israëls als een nauwkeurig onderzoeker, maar ben het niet altijd eens met zijn conclusies." (ANP) NYHM 7/9

De incestgolf

MRL 12/5/01

waarlozing of mishandeling, uitgevoerd door gestoorde of extreem autoritaire ouders die geen idee hebben wat kinderen nodig hebben. Incest is welbeschouwd niets anders dan de olijf in de dry martini. Je kunt hem eten of niet, dronken word je toch wel.

Afgezien hiervan is de vraag naar de invloed van een ellendige jeugd, al dan niet met inbegrip van seksueel misbruik, op latere psychische klachten wetenschappelijk nauwelijks interessant. Rotte ouders zijn slecht, evenals opgroei in oorlogsomstandigheden, een ongeluk meemaken, zelf invalide raken, (een van) je ouders verliezen, gepest worden. Toch leiden deze ervaringen niet noodzakelijk tot later psychisch lijden. Sommige mensen lijden meer, terwijl ze minder hebben meegemaakt. Andere mensen lijden minder of hebben ter zelfbescherming besloten er niet teveel in op te gaan. Iemand psychische constitutie, hoe hij met tegenwind omgaat, is belangrijker dan het soort tegenwind zelf.

Interessanter dan de gevolgen van seksueel misbruik vind ik persoonlijk de vraag hoe veel het nu eigenlijk voorkomt. Volgens Draijers onderzoek wordt 15 procent van de vrouwen voor het zestiende jaar seksueel misbruikt door verwanten. Vier procent is zelfs gepest. Dit zijn de cijfers waar de maatschappelijke agitatie vandaan kwam, die intussen trouwens alweer verdwenen is en vervangen door onrust over kindtseks beluste niet-familieleden. Je hoort nooit meer iemand over de gevaren van vaders, ooms, grootvaders, broers en neven. Betekent dit dat die 15 procent misbruik door verwanten niet meer overeind staat in 2001 of dat dat cijfer in 1990 ook niet echt klopte? Mij lijken deze percentages hoe dan ook te hoog voor alleen verwanten. Op zo'n manier blijft er geen ruimte over voor misbruik door sportleraren en jeugdwerkers. Israëls morrelt ook aan deze cijfers door onder andere op Draijers semi-therapeutische interviewmethode te wijzen, die op over-rapportage zou kunnen wijzen, maar hij kan geen definitieve conclusie trekken. Wat we nodig hebben is een replicatie-onderzoek. Dezelfde vragen aan duizend nieuwe respondenten. Het zou me niet verbazen als incest helemaal eruit blijkt te liggen. Dat is een andere makke van de sociale wetenschappen: trendgevoelheid.

Schade incest kan lang doorwerken

van een onzer verslaggevers
DEN HAAG - Incestslachtoffers kunnen hun leven lang lijden onder zware psychische problemen, daarover kan volgens prof. dr. J. Frenken geen twijfel bestaan. De bewering van de Amsterdamse psycholoog H. Israëls dat de schade door incest op termijn gering is onderschrijft de Leidse hoogleraar seksuologie niet.

"Je kunt niet generaliseren. Incest is af te zetten op een schaal die loopt van wit naar gitzwart. Meisjes die door een oom eenmalig oppervlakkig worden aangeraakt zullen daarvan niet zoveel last hebben. Maar bij slachtoffers die jarenlang seksueel zijn misbruikt is de schade buitengewoon groot." Dat de pijn van incest op de lange duur mee lijkt te vallen is een opzienbarende uitspraak. Deze

bewering van Israëls deed dan ook veel stof opwaaien. Met name omdat de psycholoog, die doceert aan de universiteit van Amsterdam, in zijn gisteren verschenen boek *Heilige Verontwaardiging* zware kritiek uit op het gezaghebbende onderzoek van psychologe Nel Draijer. Deze deed in 1988 onderzoek naar incest onder duizend vrouwen. Op basis van gesprekken met deze vrouwen constateerde Draijer onder meer dat een op de drie vrouwen wel eens te maken heeft gehad met een of andere vorm van seksueel misbruik in het gezin of de familie. Eén op de vijftientig zou ernstig zijn misbruikt. Bovendien trok zij de conclusie dat velen daar op latere leeftijd nog last van ondervinden. Haar bevindingen hebben de meningsvorming over incest de laatste jaren bepaald. Maar volgens Is-

raëls, die behalve Draijers onderzoek duizenden dossiers onderzocht in het psychiatrisch archief van de Amsterdamse GGD, zijn haar conclusies niet juist. Israëls stelt dat de psychologe de gevolgen van incest in haar conclusies veel ernstiger voorstelt dan haar onderzoeksresultaten volgens hem rechtvaardigen. "Een ontrechte verdachtmaking", vindt Frenken. "Daarmee schiet Israëls een beetje naast het doel." Hij verwierpt ook Israëls' opvatting dat Nel Draijer te weinig aandacht had voor de ongunstige gezinsomstandigheden die samenhangen met incest. "Zij heeft die negatieve omgevingsfactoren wel dege-lijkt in haar onderzoek meegenomen." Een oordeel over het werk van Israëls kan Frenken niet geven: "Ik heb het boek niet gelezen, maar ga dat wel doen." Het we-

tenschappelijk werk van Draijer kent de hoogleraar goed. Hij verwierpt de suggestie dat het een slecht onderzoek zou zijn. "Het is methodologisch op voorbeeldige wijze uitgevoerd, het is zorgvuldig in de verslaglegging en bovendien is Draijer er op gepromoveerd. Dat was niet gebeurd als het geen goed onderzoek was." Frenken deed zelf onderzoek naar incestsituaties en dan met name naar de meest ernstige gevallen. "Gezinnen waarin incest voorkomt, zijn geen warme, liefdevolle gezinnen. Ze worden gekenmerkt door verwerping, verlaten en verwaarlozing en dat is juist zo schadelijk. Slachtoffers komen in de knel door een kluwen van factoren. Het gaat niet zover om de hand die het lichaam aanraakt maar om de psychologische druk die er mee samenhangt."

Ongeloofwaardige Tirade tegen feministen

Hoe schadelijk is incest voor de ontwikkeling van een kind? Heel erg, zelden vooral feministen in de jaren tachtig. Een 'heilig huisje', beweert Han Israëls in een boek dat deze week direct tot commotie leidde. Maar als het huisje omver gaat, dan zal het niet bezwijken onder het gewicht van zijn argumenten.

Slap trapje tegen een heilig huisje

MARGRIET VAN DER HEIJDEN

EVEN LEEK het erop dat de Amsterdamse onderzoeker Han Israëls zijn boek *Heilige verontwaardiging* al gediskwalificeerd had voor het verscheen. De leden van de 'begeleidingscommissie' die hij in zijn voorwoord bedankte voor de vrijheid die zij hem bij zijn onderzoek vergunden, wisten niet hoe snel ze zich ervan moesten distantieren. De betreffende hoogleraren, Paul Schnabel en Abram de Swaan, hadden Israëls' manuscript, een frontale aanval op de feministische visie op incest, vooraf helemaal niet gezien, zelden zij.

Wie de tweede feministische golf niet zo bewust heeft meegeemaakt, haalt waarschijnlijk de wenkbrauwen op bij de koppeling tussen incest en feminisme. Maar in de jaren tachtig waren het voor een groot deel vrouwelijke onderzoekers, door Israëls stevast feministische onderzoekers genoemd, die dit onderwerp op de maatschappelijke agenda zetten. En die onderzoekers hadden, dat is in elk geval de indruk die Israëls voortdurend wekt, weinig kaas gegeten van onderzoek. Ze citeerden verkeerd, maakten denkfouten en interpreteerden hun resultaten op een volstrekt bevooroordeelde manier waardoor ze de hele maatschappij opzadelden met een vertekend beeld van de gevolgen van incest.

Wie beter kijkt, zegt Israëls, ziet dat incest juist geringe gevolgen op lange termijn heeft. En evenmin was incest lange tijd een slecht onderkend fenomeen, zoals feministische onderzoekers beweerden.

Israëls, docent geschiedenis van de psychologie aan de Universiteit van Amsterdam, kan in ieder geval schrijven; het boek is niet zo dor als de meeste wetenschappelijke geschriften. Of zijn boek wetenschappelijk is, is dan ook de vraag. Een cruciale stap in de onderzoeksweld - het voor-

leggen van ideeën en resultaten aan collega's en het publiceren in vakbladen zodat kritische discussie mogelijk is - heeft Israëls in elk geval overgeslagen. Tegelijkertijd wekt de presentatie in de vorm van een boek de indruk dat het om een afgerond onderzoek gaat. Of is Israëls een eenzame strijder tegen misplaatste politieke correctheid?

Aanvankelijk spitst hij de zaak toe op de houding van de maatschappij ten opzichte van incest. Telkens weer, zegt Israëls, verwezen feministische onderzoekers naar een studie uit de jaren vijftig van de Amerikaan Weinberg. Die zou geschreven hebben dat slechts een op de miljoen kinderen met incest te maken krijgt. "Maar allen hebben ongelijk," schrijft Israëls cursief. Want in werkelijkheid had Weinberg het over het aantal veroordelingen voor incest, en tekende hij daarbij aan dat onduidelijk was of dit getal representatief was voor het werkelijk aantal incest-gevallen.

DAT lijkt steekhoudende kritiek, maar Israëls maakt er wel een zeer grote kwestie van. Weinberg baseerde zich op gegevens uit de jaren dertig. De eerste grote onderzoeken naar het werkelijke optreden van incest dateren uit de jaren tachtig en in Nederland uit 1990 - het geruchtmakende onderzoek van Nel Draijer. Kennelijk vond men het bijna zestig jaar niet zo nodig Weinbergs' cijfers te checken.

Hoe dan ook, in Israëls optiek tonen de slordige citaten zonneklaar dat de onderzoekers het verleden 'demoniseren'. Het is ook niet gemakkelijk om op te helderen hoe men in het verleden tegen incest aankeek, betoogt hij, want harde gegevens ontbreken. "Maar ik heb die gegevens wel," vervolgt hij zelfverzekerd.

Duizenden dossiers van de Amsterdamse GG&GD, van begin jaren veer-

tig tot eind jaren tachtig, vlooiden Israëls door. Het staafdiagram waarin hij het aantal gevonden incestgevallen uitzet, toont na dit veelbelovende begin wat sneu. Zo'n diagram geeft een wetenschappelijk tintje, maar had ook in een zin samengevat kunnen worden: 8 gevallen in de jaren veertig, 35 in de jaren vijftig, dan 21 en 14, en ten slotte 22 in de jaren tachtig. Dat Israëls in de jaren veertig weinig gevallen vond, komt doordat er minder dossiers zijn uit die tijd.

De aantallen uit de verschillende decennia laten zich niet helemaal vergelijken, omdat de samenstelling van de groep die naar de GG&GD werd doorverwezen in de loop van de jaren veranderde, schrijft Israëls. Aanvankelijk ging het vooral om woningzoekenden met gezinsproblemen, later vaker om kinderen met leerproblemen. Voor de lezer wordt een vergelijking al helemaal moeilijk, omdat Israëls niet precies aangeeft op hoeveel dossiers de gevallen gebaseerd zijn. Hij beperkt zich tot de opmerking dat het er rond de vijfhonderd per decennium zijn.

"Maar voor mijn betoog maakt het eigenlijk niet uit of de getallen nu pakweg twintig procent hoger of lager liggen," schrijft hij. Een opmerkelijke uitspraak voor iemand die verderop in het boek Draijer verwijt ergens 8,6 procent te hebben opgetikt in plaats van 8,4 procent.

OP GROND van wat onduidelijk gegoocheld met de staafdiagrammen komt Israëls vervolgens tot opvallende bevindingen. Zo merkt hij op dat meldingen van misbruik door vaders in de jaren tachtig vaker ongeloofwaardig werden geacht dan in de jaren vijftig. Over de precieze aantallen spreken staafdiagrammen en tekst elkaar overigens tegen, maar het lijkt erop neer te komen dat in de jaren tachtig, op het hoogtepunt van de incest-hype, slechts drie gevallen van zulk misbruik geloofwaardig werden geacht tegen vijf in de jaren vijftig. En dat doet het vermoeden rijzen, schrijft Israëls, dat het werkelijk misbruik door vaders wel eens afgenomen zou kunnen zijn.

Alternatieve verklaringen - de hype zorgde in de jaren tachtig voor extra valse meldingen, of de hulpverleners waren uit angst voor zulke valse meldingen extra kritisch - laat hij buiten beschouwing. Ook dat is opvallend; hij werpt immers Draijer, die toch een veel uitpuittender onderzoek uitvoerde, bij herhaling voor de voeten in al haar ongenueanceerdheid alternatieve verklaringen over het hoofd te zien.

In het derde deel van het boek zet Israëls, echt de aanval op Draijer in. Op haar statistische gegevensverwerking kan hij niet zoveel afdingen; hij richt zich op Draijers interpretatie van de gegevens. Zij is volstrekt bevooroordeeld, meent hij. Neem alleen al de titel van haar studie 'Seksuele traumatisering in de jeugd'. Nee, inderdaad, dan klinkt 'Heilige verontwaardiging' stukken beter.

Wanneer je goed kijkt, stelt Israëls vervolgens, dan blijkt uit Draijers onderzoek dat de gevolgen van incest gering zijn. Het zijn ongunstige ge-

zinsomstandigheden - een labiele moeder of een zeer strenge vader - die schadelijk zijn, betoogt hij. Aan de hand van zorgvuldig gekozen citaten tracht hij aan te tonen dat Draijer dit feit verdoezelt. De zin 'Doordat affectieve verwaarlozing inherent is aan seksueel misbruik, is de afzonderlijke invloed van incest niet erg groot', ontbreekt. Toch komt ook die uit Draijers boek.

Ongetwijfeld zijn Draijers' resultaten een eigen leven gaan leiden en misbruikt. Maar dat allemaal terugvoeren op haar manier van presenteren, is erg gemakkelijk.

Andere kritiek snijdt meer hout. Draijer baseerde zich op gegevens over duizend vrouwen die door getrainde interviewers gemiddeld twee en een half uur over incestervaringen werden ondervraagd. Terecht merkt Israëls op dat die methode erg gevoelig is voor de manier van interviewen. Wellicht zouden vrouwen zich, nadat zij hierover doorgezaagd werden, dingen zijn gaan herinneren die niet werkelijk gebeurd waren. Dat zou tot een overschatting van het werkelijke aantal incestgevallen kunnen leiden, temeer daar Draijer er zelf blij van geeft waarde te hechten aan de zeer omstrede, zogenaamde 'hervonden herinneringen'. Maar deze kritiek is niet nieuw. Elf jaar geleden wees onder meer Piet Vroon al op zulke onbetrouwbaarheden van het geheugen.

Tot slot draagt Israëls wat extra punten aan. Misschien is het niet het misbruik zelf, maar de negatieve reactie van de omgeving op incest die leidt tot de meeste schadelijke gevolgen op lange termijn. "Het is mij een raadsel waarom Draijer deze mogelijkheid niet heeft onderzocht."

Daar hij daarna wijst op Amerikaanse onderzoekers die iets hebben gedaan 'wat een beetje lijkt op wat ik heb gedaan met de onderzoeksresultaten van Nel Draijer', en dat hij op die manier een complexe statistische analyse gelijkstelt aan zijn eigen cijfer, is een gotspe.

Anderzijds zou het zeker interressant zijn het denken over incest in de laatste decennia serieus te onderzoeken. En het werk van Draijer nog eens over te doen - en dan minder ruime criteria voor misbruik te hanteren dan Draijer deed: die leidden tot het nog steeds wat ongeloofwaardig klinkende getal van zestien gevallen per honderd vrouwen.

"Het zal vermoedelijk nog wel even duren voor de psychologie een serieuze wetenschap is," besluit Israëls zijn betoog. De geschiedenis van de psychologie heeft ook nog een lange weg te gaan.

Han Israëls: *Heilige verontwaardiging*. Uitgeverij Contact, f 49,90.

DE STUDIE VAN psychologe Nel Draijer naar de omvang en de psychische gevolgen van incest in Nederland staat te boek als een omvangrijk en zorgvuldig uitgevoerd onderzoek. Wie, zoals socioloog Han Israëls, aan de resultaten ervan wil tornen, kan dat beter net zo nauwgezet en methodisch doen.

Helaas heeft Israëls een andere weg gekozen. Zijn *Heilige verontwaardiging - Een onderzoek naar de feministische visie op incest* pretendeert een grondige evaluatie te zijn van het boek van Draijer uit 1988 en van een aantal andere 'feministische' incest-onderzoeken uit de jaren zeventig en tachtig. Incest werd vroeger helemaal niet zo onderschat als daarin wordt beweerd, en de langetermijengevolgen van incest zijn lang niet zo ernstig als Draijer zegt, betoogt Israëls.

Maar de spaarzame argumenten van Israëls die inderdaad vragen oproepen, liggen verborgen onder een dikke laag suggestieve uitspraken, verdachtmakingen en vergaande conclusies op basis van nogal dun bewijsmateriaal. En dat maakt zijn werk er niet geloofwaardiger op.

Er is een belangrijke reden om een *wetenschappelijk* antwoord te geven op een wetenschappelijk onderzoek. Als er echt iets niet klopt, dan spreken de cijfers voor zich. Die schrijf je op, met een beheerst commentaar, en dan kan de discussie met je collega's beginnen.

Israëls zegt die stelregel ook te willen volgen. Zijn boek bestaat uit drie delen. In het eerste deel valt hij de opvatting aan van 'de feministen' (dat ze ook psychologen zijn, vermeldt hij nauwelijks) dat incest in het verleden sterk werd onderschat en gebagatelliseerd. In het tweede deel haalt hij het onderzoek van twee psychoanalytici (onder wie Sigmund Freud) onderuit, die het probleem in het verleden wel zouden hebben onderkend. Het laatste deel is geheel gewijd aan het onderzoek van Draijer, waarmee, net als met alle andere feministische onderzoeken 'iets fundamenteel mis is'.

In het eerste en het derde deel zijn cijfers in het spel. Deel één draait om een eigen onderzoek dat Israëls heeft gepleegd in het psychiatrisch archief van de Amsterdamse GG & GD. Israëls koos de eerste ongeveer vijftig dossiers over meisjes uit elk jaar tussen 1940 en 1989, en onderzocht ze op incestmeldingen.

Zijn bevindingen zijn op het eerste gezicht best verrassend. Hij vond in de jaren vijftig bijvoorbeeld meer geloofwaardig geachte incestmeldingen dan in de jaren tachtig. Het aantal ongeloofwaardig geachte meldingen lag in de jaren tachtig juist hoger. Dat gaat in tegen wat bijvoorbeeld Draijer in haar proefschrift uit 1990 schrijft over de tijd voor het eind van de jaren zeventig. Zij noemt die de 'Age of Denial, de periode waarin de traumatiserende invloed van seksueel misbruik van kinderen gebagatelliseerd, wegverklaard of ontkend werd'.

Goed, kun je concluderen, blijkbaar werd de ernst van kindermisbruik in de jaren vijftig helemaal niet onderschat, in elk geval niet door professionals. De cijfers zijn voor statistici niet bepaald hard (bijvoorbeeld 35 meldingen van seksueel kindermisbruik in de jaren

vijftig, en 22 in de jaren tachtig, op basis dus van alleen Amsterdamse GG & GD-dossiers), dus laten we voorzichtig zeggen: er is meer onderzoek nodig.

Maar Israël gaat verder. 'Wat is hier aan de hand?', schrijft hij verbaasd. 'Zijn er in de dossiers uit de jaren tachtig misschien verwerpelijke hulpverleners aan het woord die zich afzetten tegen het hedendaagse idee dat meldingen van seksueel misbruik altijd serieus genomen dienen te worden? Duidelijke feministische bevestiging ben ik in de dossiers niet tegengekomen, maar evenmin het omgekeerde. En bij sommige meldingen uit de jaren tachtig vraag ik mij zelfs af of iets meer sceptisch niet op zijn plaats geweest zou zijn.'

Hier impliceert Israël een feministische tegenwerping die vooral ideologisch van aard is. Zijn tegenstanders zullen volgens hem zeggen: die hulpverleners zijn seksisten. Dat ze heel anders kunnen reageren, bijvoorbeeld met vragen over zijn cijfers, komt niet in hem op. Sterker nog, hij suggereert zonder enig bewijs dat de hulpverleners redelijk objectief zijn, en als hun bevindingen niet kloppen, dan alleen de andere kant op, naar nog minder meldingen.

Deze grove uitspraken staan in schril contrast tot het minutieuze onderzoek waaraan Israël in het derde deel de onderzoeksresultaten van Draijer onderwerpt. Het probleem van onder-schatting van ernstige misbruikgevallen (volgens Draijer plausibel, Israël betwijfelt het) en van overschatting (volgens Draijer nauwelijks, Israël komt met het argument van de aangedikte verhalen, volgens hem mogelijk door de empathische interviewtechnieken van Draijers medewerkers) komt uitgebreid aan bod.

En of Israël hier gelijk heeft of niet, hij onderwerpt Draijer in elk geval aan veel strengere normen dan zichzelf.

De crux van Israël's betoog is dat Draijer in haar onderzoek de psychische gevolgen op de lange termijn van incest danig heeft overschat. Niet in haar statistisch onderzoek, zegt Israël, maar in haar gevolgtrekkingen. Uit de tabellen achterin haar boek blijkt namelijk dat die gevolgen zeer klein zijn, en zeker kleiner dan de gevolgen van een strenge vader of een afwezige moeder. Het gaat om een ontwrichtend gezin. 'Of daar nu wel of niet incest bijzat, maakt niet veel uit.'

Draijer zou dat zelf niet hebben vermeld, aldus Israël. 'Niemand heeft ooit opgemerkt dat de cijfers niet stroken met de conclusies in de tekst.' Maar hier maakt hij zijn grootste fout, bleek uit de felle discussie over het boek afgelopen week. Draijer heeft het namelijk wel geschreven: 'Doordat affectieve verwaarlozing inherent is aan seksueel misbruik, is de afzonderlijke invloed van incest niet erg groot.'

Dat ontcracht toch een groot deel van Israël's tirade. Toegegeven, misschien hebben onderzoekers de vroegere opvattingen over incest zwarter afgeschilderd dan ze zijn, misschien hebben ze te weinig vraagtekens gezet bij Freuds rapportages over hysterische vrouwen die als kind misbruikt zouden zijn, en misschien hebben de onderzoekers niet kritisch genoeg onderzocht of sommige verhalen niet sterk zijn aangezet.

Maar om op basis daarvan te suggereren dat iemand als Draijer 'gevonden heeft wat zij wilde vinden', geeft alleen blijken van een overschatting van de eigen wetenschappelijke vermogens.

Henk van Renssen

Han Israëls: Heilige verontwaardiging
- Een onderzoek naar de feministische visies op incest.

Contact: 173 pagina's; f 49,90.
ISBN 90 254 1469 9.

Een kind hoeft niet te lijden onder incest als in een gezin voldoende warmte en liefde heerst, beweert Han Israëls in een geruchtmakend boek. Hij heeft ongelijk, meent Lisette Thooft, seksueel misbruik van kinderen heeft wel degelijk ernstige gevolgen. VK 29/9

door Lisette Thooft

ZIJN BOEK *Heilige verontwaardiging* is, zo zegt auteur Han Israëls, een aanval op feministische wetenschappers die de gevolgen van incest schromelijk hebben overdreven. In het televisieprogramma *Nova* zei hij dat zijn voornaamste doelwit, het bekende onderzoek van Nel Draijer eind jaren tachtig, was voortgekomen uit mannenhaat.

Feministen haten mannen, moeten we dus van hem aannemen, daarom beweren ze dat kleine meisjes hevig lijden onder incest. Volgens Israël valt die schade echter mee. De slachtoffers, betoogt hij, vallen vooral in gezinnen waar van alles mis is en geen liefde heerst, en dat verklaart hun latere problemen, niet het misbruik zelf. Impliciet suggereert hij dus: als er in een gezin voldoende warmte, liefde en geborgenheid zou zijn, zou een kind niet hoeven te lijden onder incest. Een nogal overbodige stellingname, lijkt mij. Want waar voldoende warmte, liefde en geborgenheid is, komt seksuele kindermishandeling per definitie niet voor. Dat gebrek aan liefde de diepste wonden slaat, heeft onderzoekster Nel Draijer overigens nooit ontkend, noch in haar boek, noch in interviews.

Incest zou je kunnen beschouwen als een van de symptomen hiervan, met alle traumatische gevolgen van dien. Maar dat incest wel degelijk speciale funeste gevolgen heeft voor het gevoels- en liefdesleven van de slachtoffers, wordt maar al te duidelijk zodra je je werkelijk in het onderwerp verdiept. Dat doet Israël niet - hij is met iets anders bezig. Hij wil iets of iemand ontmaskeren, maar wat?

In het boek haalt hij Amerikaans onderzoek aan waaruit bleek dat incestslachtoffers ongeveer even goed 'aangepast' zijn aan de maatschappij als het gemiddelde individu. Dit lijkt me nauwelijks steekhoudend. Want wat houdt die aanpassing in? Uit de literatuur zijn talloze gevallen bekend van incestslachtoffers die zich uitstekend staande weten te houden in de maatschappij, die opleidingen volgen, banen hebben en belasting betalen, zelfs getrouwd raken en kinderen op de wereld zetten. Hoe ze zich voelen, hoe het met hun zelfrespect, hun seksualiteit en overige liefdesrelaties gaat, is een ander verhaal.

Vorig jaar publiceerden Carla van Lichtenburcht en ik een boek getiteld *Het geminachte lichaam*, over lichaamsbeleving en seksualiteit van incestslachtoffers (Ambo, 2000). We interviewden twaalf vrouwen en drie mannen die in hun jeugd door gezinsleden misbruikt waren: vader, moeder, broer, zuster, oom of tante, neef. Op een oproep waren de aanmeldingen in onthutsende aantallen binnengestroomd en Van Lichtenburcht had een selectie gemaakt die variatie bood in de verhalen. Het was geen feministisch boek in de zin die Israël bedoelt, want de schuld werd allerminst eenzijdig bij mannen neergelegd.

Het waren allemaal aangrijpende verhalen, maar Carla en ik hadden tijdens het werk aan het boek nog extra moeite met het gegeven dat vrouwen - zusters, tantes, moeders - ook daders kunnen zijn. Ik ben zelf zuster, tante en moeder en ik kon me nauwelijks voorstellen hoe het mogelijk is dat een volwassen vrouw van haar macht misbruik maakt door een weerloos jong kind aan te randen of tot seksuele handelingen te dwingen.

Maar de verhalen van de geïnterviewden logen er helaas niet om. Voor mij is het dan ook goed invoelbaar hoe onbehaaglijk het is voor mannen te horen wat hun seksegenoten kunnen aanrichten. Veel van de neiging verhalen van incestslachtoffers te ontkennen of te bagatelliseren moet hieruit voortvloeien.

Ons boek is een lange getuigenis van Israël's ongelijk: seksueel misbruik van kinderen *an sich* heeft wel degelijk ernstige gevolgen. Met de meeste geïnterviewden ging het redelijk tot goed, ze waren min of meer aangepast. Maar allen hadden problemen met hun gevoel; dat

hadden ze afgesloten, soms zo sterk dat ze ook geen pijn of kou meer voelden. Ze leefden 'in hun hoofd' en hadden vaak jarenlang therapie nodig om weer iets te voelen. Terugkerend thema bij zowel de mannen als de vrouwen was vooral ook de verstoorde verhouding met hun lichaam, waarnaar de titel verwijst. Ze hadden bijvoorbeeld drugs gebruikt, te veel of te weinig gegeten, zichzelf geprostitueerd en verwond, jarenlang hun vulva met schuurmiddel geschrobd, hun borsten ingetaped.

De een zei dat haar mond aanvoelde als een geslachtsdeel, de ander dat haar vagina een stalen koker was. 'Als je in je jeugd seksueel bent mishandeld', schreven we in het voorwoord, 'ga je je lichaam minachten, haten, ontkennen, verwaarlozen, kortom mishandelen en misbruiken. Dat is eigenlijk heel vreemd (...) Als iemand je een schop tegen je knie geeft zodat je een blauwe plek hebt, word je niet boos op je been, maar op de schopper. Je koestert je been totdat het weer beter is. Maar seksueel misbruik doet iets met je waardoor je juist dat gekwetste, beschadigde lichaam wilt straffen, of wegdenken.'

Vanwaar toch Israël's aanval op onderzoekers die dit fenomeen aan de kaak willen stellen? 'Heilige verontwaardiging' schampt rakelings langs een interessant aspect dat volgens mij de werkelijke motivatie is voor Israël's aanval, maar dat niet wordt uitgewerkt. 'Voor de eventuele voordelen van het slachtoffer-schap heeft Draijer geen oog', schrijft de auteur. Die zijn er volgens hem wel degelijk, want als je een schrijvend verhaal over seksueel misbruik te vertellen hebt, word je met meer aandacht en respect tegemoet getreden door onderzoekers die op zoek zijn naar dit soort verhalen.

Volgens Israël kan het feit dat iemand incestslachtoffer is, 'zeker in feministische kringen, wel degelijk statusverhogend werken'. Hij haalt de Amerikaanse onderzoekster Judith Herman aan die een boek opdraagt aan de hedendaagse Saint Dymphna's. Dymphna was een volksheilige uit de 13de eeuw, van wie gezegd werd dat zij weigerde met haar vader te trouwen en daarom door hem werd vermoord. 'Je kunt kennelijk heilig verklaard worden omdat je incestslachtoffer bent', concludeert Israël.

Judith Hermans opdracht is natuurlijk slordig, want Dymphna werd juist heilig verklaard omdat zij weigerde incestslachtoffer te worden, niet omdat zij het werd. Voor hedendaagse Dymphna's zou Herman op zoek moeten gaan naar kinderen die werden doodgeslagen omdat ze te veel weerstand boden aan een geile vader, niet naar overlevende van incest.

Hier ligt kennelijk de werkelijke bron van Israël's gramschap jegens de incestdeskundigen. Onze samenleving heeft een gecompliceerde haat-liefdeverhouding met het fenomeen slachtoffer. Aan de ene kant zijn we dol op slachtoffers; we voeren ze verlekkerd op in de media en leven mateloos mee met hun ellende. Aan de andere kant roepen ze weerstand op. Die weerstand is misschien een reactie op de menselijke neiging de boel te versimpelen tot het zwart-witte idee dat je óf dader bent, óf slachtoffer. Wie officieel slachtoffer is, kan nooit meer slecht zijn in deze versimpelde visie. Wie zielig is, is zalig.

De werkelijkheid is natuurlijk vele malen ingewikkelder. Het kwaad zit niet in sommige mensen wel en in anderen niet, maar in iedereen. Ook slachtoffers kunnen op hun beurt slachtoffers maken. Veel kinderen worden mishandeld door ouders die in hun jeugd slachtoffer waren en nu dader zijn geworden. Juist op het terrein van het seksueel misbruik is dit duidelijk.

Volgens een officiële schatting is minstens eenderde van de veroordeelde daders van pedofilie en incest zelf ooit slachtoffer geweest. Maar ook op andere manieren kunnen incestslachtoffers daders worden. Johannes in 'Het geminachte lichaam' is een treffend voorbeeld. Hij was als jongetje door zijn moeder misbruikt voor haar seksuele bevrediging. In zijn tienerjaren werd hij gewelddadig, begon te vechten, te stelen en in te breken. 'Ik leefde in een roes, wilde niet voelen. Ik moest doorgaan zonder nadenken. Ik was overal extreem in.'

Jezelf als slecht ervaren en later ook in werkelijkheid slecht worden, heeft twee voordelen voor een kind dat mishandeld wordt: je kunt loyaal blijven aan de daders, en je zet je passie-ye machteloosheid om in actieve schuld. Kinderen zijn onmetelijk loyaal aan hun ouders en het is voor een klein kind vrijwel onmogelijk in te zien dat deze machtige volwassenen, van wie hij met huid en haar afhankelijk is, misdadig zouden kunnen zijn. Als het intussen wel lijdt onder hun gedrag, neemt het kind aan dat het lijden terecht is, dat het deze behandeling verdient.

Ook het andere psychische mechanisme is door veel psychologen al beschreven. De machteloosheid die je voelt wanneer je mishandeld wordt, is ondraaglijk. Maar als het jouw schuld is, ben je minder zwak dan als je een machteloos slachtoffer bent. Er is een verklaring voor het onverklaarbare, redeloze geweld gevonden: ik heb het zelf op mijn gewe-

ten.

Dit psychische mechanisme komt ook bij minder traumatiserende gebeurtenissen voor. Schuldgevoel of het zoeken naar een zondebok is zelfs een stereotiepe reactie bij sterfgevallen in de naaste omgeving. Is het iemands schuld dat deze persoon stierf, desnoods de mijne? Dan is die dood verklaarbaar en hoef ik dus minder bang te zijn dat ik onverhoeds door hetzelfde lot getroffen word.

Een belangrijk onderdeel van het psychische herstel van incest en andere vormen van mishandeling is dan ook dat het slachtoffer ontschuldigd moet worden, zoals deskundigen weten. ('Ont-schuldigd' is de term die zij gebruiken, niet 'verontschuldigd', want er was immers geen schuld). In de film *Good Will Hunting* wordt dat dramatisch in beeld gebracht. Wills psychiater blijft net zolang herhalen 'het is niet jouw schuld' tot de jongen door zijn zelfgebouwde pantser breekt en het verdriet voelt dat hij verdrongen had met zijn zelfbeschuldiging. Pas daarna kan hij zichzelf zien als een goed mens, die het verdient een goed leven te hebben.

Maar ont-schuldigen, het wegnemen van de illusoire, monsterlijke schuld, is natuurlijk iets anders dan heilig verklaren. Geen enkel slachtoffer van wat dan ook is erbij gebaat heilig verklaard te worden, integendeel. Pas als je inziet dat je ook maar een 'gewoon' mens bent, met goede, sterke kanten zowel als fouten en zwakheden, en met alle bijbehorende verantwoordelijkheden, kun je een 'gewoon', zinvol en vervullend leven leiden.

Had Han Israëls dit thema doelgericht opgepakt en met wijsheid en diepgang behandeld, dan had hij misschien een bijdrage geleverd aan de bewustwording van de ingewikkelde verhouding van slachtoffers en daders tot zelfhaat en schuld. Maar we schieten niet veel op als we collectief terugvallen in het bagatelliseren of ontkennen van de wonden die geslagen worden.

De neiging het kwaad naar buiten te projecteren, op de anderen, en jezelf met heilige verontwaardiging tot onschuldig slachtoffer te bombarderen, is actueler dan ooit. Het verde-len van de wereld in duivelse daders en heilige slachtoffers is net zo kortzichtig als het veelvoorkomende islamitische idee dat de *jihad*, de heilige oorlog, tegen een vijand buiten de islam gevoerd dient te worden. De ware *jihad* is de oorlog die elk mens te strijden heeft tegen het kwaad in zichzelf, daders én slachtoffers. Pas als je die oorlog hebt gewonnen, kun je zalig worden.

Onderzoeker Han Israëls richt zijn pijlen op feministisch onderzoek naar incest. Volgens hem is dat overdreven getoonzet, en zijn zelfs de gevolgen van seksueel misbruik te zwartgallig afgeschilderd. Een polemisch offensief met richting, maar zonder onderbouwing.

Han Israëls: Heilige verontwaardiging. Een onderzoek naar de feministische visie op incest. Contact, 176 blz. f 49,90

Gemma Blok

In 1956 beweerde de psychoanalyticus Robert Fliess dat de wereld vol zat met 'ambulante psychoten': diep gestoorde mensen, die vrij rondlopen en ogenschijnlijk normale levens leiden. Hun zieklijke kant kwam vooral tot uiting in de omgang met kinderen. Ambulante psychotici waren incestplegers - en meestal waren het de moeders. Die masturbeerden tijdens de borstvoeding, of persten het hoofdje van hun kind tussen de benen om hun lusten crop bot te vieren. Gelukkig was Fliess in staat deze verborgen kwaaddoeners te herkennen aan subtiele aanwijzingen als een 'psychotische schoen': een slecht vastgemaakte, verwaarloosd uitzienende schoen aan de voet van een overigens net uitzienende persoon.

In de wereld van de psychoanalyse is Fliess begrijpelijkerwijs een obscure figuur gebleven. Begin jaren tachtig werd hij echter op een voetstuk gehesen door de rebelse anti-Freudiaan Jeffrey

Masson. Die betoogde in *The assault on truth* (1984) dat Freud patiënten die met incestverhalen bij hem kwamen aanvankelijk terecht geloofde, maar hen later verrade door hun verhalen te bestempelen tot oedipale wensfantasieën. Robert Fliess daarentegen had nobel gestreden voor erkenning van incestslachtoffers. Ook de Nederlandse incestonderzoekster Nel Draijer verwees in 1990 naar Fliess als lichtpuntje in een zwarte geschiedenis van incest-ontkenning.

Han Israëls stelt in zijn vorige week verschenen *Heilige verontwaardiging*, een onderzoek naar de feministische visie op incest, dat die positieve waardering van Robert Fliess misplaatst is. Niet alleen waren Fliess' denkbeelden op zijn minst bizar, hij schreef bovendien over incest door vrouwen, terwijl het naar huidige inzichten vooral mannen zijn die kinderen misbruiken.

Israëls' interessante exposé over Fliess is één van de lichtpuntjes in een over het algemeen weinig overtuigend en tactloos boek, dat al vóór de officiële verschijningsdatum onderwerp was van een relletje. Directeur van het Sociaal en Cultureel Planbureau Paul Schnabel, hoogleraar sociologie Abram de Swaan en voormalig divisiedirecteur van de Amsterdamse GG en GD Jaap Fransman, die allen worden bedankt in het voorwoord, wisten niet hoe snel ze zich er publiekelijk van moesten distantiëren. Israëls wekt de indruk dat zij iets te maken hadden met de begeleiding van het boek, maar dat was volgens hen geenszins het geval.

Han Israëls, die de geschiedenis van de psychologie doceert aan de Universiteit van Amsterdam, staat bekend als een wetenschapper die houdt van de aanval. Eerder richtte hij zijn pijlen op Sigmund Freud. In *Het geval Freud en De Weense kwakzalver* zet hij de aartsvader van de psychoanalyse neer als een ambitieuze cynicus, die feiten verdraaide en niets om zijn patiënten gaf, maar des te meer om het geld dat ze hem opleverden. Die verkettering van Freud leverde interessante feiten op, maar maakte Israëls ook omstreden door zijn gebrek aan nuance. Freud kon zich hooguit omdraaien in zijn graf.

Met zijn nieuwste polemische geschrift over een gevoelig onderwerp als incest begeeft Israëls zich op gladder terrein. Hij betoogt dat er goede redenen zijn om aan te nemen dat incest minder vaak voorkomt dan uit toonaangevend onderzoek is gebleken. Nel Draijer publiceerde in 1988 de bevindingen van interviews met 1.054 vrouwen. Zestien procent van hen vertelde in hun jeugd te zijn misbruikt door een familielid of huisgenoot. In ongeveer een kwart van deze gevallen betrof het zeer ernstig misbruik, met penetratie. Israëls neemt deze cijfers onder vuur. En hij wil laten zien dat de psychische schade die incest aanricht minder groot is dan vaak wordt gedacht. Ten slotte betoogt Israëls dat het 'feministische' beeld van het verleden — er zou totaal geen aandacht zijn geweest voor seksueel misbruik van kinderen voordat de vrouwenbeweging dit onderwerp in de jaren zeventig op de kaart zette — niet klopt.

Wat dit laatste punt betreft heeft Israëls interessante dingen te melden. Hij deed onderzoek in tweeduizend dossiers van de afdeling kinderspsychiatrie van de Amsterdamse GG en GD tussen 1940 en 1990. In 46 dossiers werd melding gemaakt van seksueel misbruik door een vader of vaderfiguur. En meestal werden de verhalen van de meisjes ook geloofd, lang vóór de jaren zeventig. Wel werden de incestslachtoffers vroeger vaak gezien als medeschuldig aan het misbruik — de meisjes hadden hun vader vast aanleidend gegeven. Op dit punt, erkent Israëls, is de 'feministische' verontwaardiging over het verleden terecht.

Zijn conclusies komen overeen met die van historica Geertje Dimmendaal, die Israëls zelf vreemd genoeg niet noemt. Dimmendaal deed voor haar proefschrift *Heropvoeding en behandeling. Meisjes in Huize de Ranitz, Groningen 1941-1967* (1998) onderzoek in de dossiers van een tehuis voor moeilijke opvoedbare meisjes. Zij concludeerde dat hier in de jaren veertig, vijftig en zestig eveneens aandacht was voor seksueel misbruik van meisjes, ook door verwanten. En ook in Huize de Ranitz werden de meisjes als medeschuldig gezien aan

de incest.

Maar juist het belangrijkste deel van Israëls' boek, waarin hij kanttekeningen plaatst bij het onderzoek van Draijer, overtuigt niet. Israëls beschrijft allereerst hoe uit Draijers eigen statistieken blijkt, dat niet zozeer het seksueel misbruik later tot psychische problemen leidt, maar andere slechte omstandigheden uit de jeugd: een strenge vader bijvoorbeeld, of een nerveuze, depressieve moeder. Draijer, betoogt Israëls, heeft deze onderzoeksresultaten weggemoffeld omdat ze niet in haar straatje pasten.

Draijer veegde niks onder het vloerkleed. Wie haar rapport uit 1988 erbij pakt kan lezen dat ze daarin schrijft: 'Doordat affectieve verwaarlozing inherent is aan seksueel misbruik, is de afzonderlijke invloed van de misbruiker-varianten zelf echter naar verhoudingen niet groot.' Maar volgens Israëls had ze duidelijker moeten zeggen dat de zelfstandige bijdrage van incest aan de latere klachten verwaarloosbaar was — hij lag tussen de nul en twee procent.

Dat is spijtkers zoeken op laag water. Uit Draijers onderzoek werd zeer duidelijk dat de in hun jeugd misbruikte vrouwen op volwassen leeftijd veel meer psychische en psychosomatische klachten hadden dan vrouwen die niet misbruikt waren. Al kunnen die verhoogde klachten vrijwel geheel worden verklaard vanuit de algehele emotionele verwaarlozing die samengaat met incest, dan nog is dat geen rechtvaardiging voor de ongenueanceerde conclusie dat 'de schadelijke gevolgen van incest gering zijn.'

Vervolgens keert Israëls zich tegen de hoge misbruikcijfers van Draijer. Daarover was al eerder twijfel geuit — zo erg kon het toch niet zijn? Draijers cijfers over ernstige gevallen van misbruik door verwanten (4 procent van de vrouwen) zijn ook veel hoger dan die van collega-onderzoekster Renée Römkens (0,35 procent van de vrouwen). Israëls oppert de mogelijkheid dat een deel van de voor Draijers onderzoek geïnterviewde vrouwen hun verhalen over seksueel misbruik hebben aangedikt, achteraf gedramatiseerd of zelfs verzonden. Bijvoorbeeld omdat hun visie op vroegere ervaringen negatiever gekleurd is vanwege een depressieve stemming ten tijde van het interview. Of om 'aandacht en respect' te krijgen van de interviewsters. Die zouden er bovendien erg op gebrand zijn om verdrongen herinneringen naar boven te halen.

Israëls wil laten zien dat de psychische schade die incest aanricht minder groot is dan vaak wordt gedacht

Israëls meldt dat de interviews met de misbruikte vrouwen 'meer dan drie uur' duurden. Hij benadrukt dat de interviewsters uitgebreid dovroegen over 'de details van het misbruik' en 'uitvoerig getraind' waren in het praten over incest. Dat de interviewsters onder meer getraind werden in het vermijden van suggestieve vragen, vermeldt hij niet. Wel beweert hij, op basis van één casus, dat de interviews die de Amerikaanse wetenschapper Diana Russell afnam — die vergelijkbaar onderzoek deed als Draijer en naar wie zij regelmatig verwijst — 'quasi-hypnotische sessies' waren die leken op 'hogedruktherapie'. Misschien is het er in Draijers onderzoek ook zo aan toegegaan, insinueert Israëls. Draijers interviews werden afgenomen in een periode waarin een 'tamelijk krankzinnig' klimaat heerste rond incest. De verontrusting erover was groot.

Dergelijke slecht onderbouwde speculaties bewijzen niets. Het was interessanter geweest wanneer Israëls zijn analyse had verbreed naar de inderdaad grote verontrusting over seksueel misbruik, eind jaren tachtig. Affaires rond misbruikte kinderen volgden elkaar

toen in hoog tempo op. Zo werden kort na elkaar tien kleuters uit het kinderdagverblijf De Bolderkar uit huis geplaatst, nadat bij medewerkers het vermoeden was gerezen dat ze door hun ouders werden misbruikt.

De verdenkingen waren mede gebaseerd op omstreden onderzoek met 'anatomisch correcte poppen'. In dezelfde periode brak paniek uit in het dorp Oude Pekela. Daar circuleerden geruchten over kinderlokken die, verkleed als clowns, talloze kinderen zouden hebben gedrogeerd, mishandeld en seksueel gemolesteerd.

In 1991 begon de roemruchte zaak rond Yolanda uit Epe, die beweerde jarenlang door familieleden en vele anderen te zijn misbruikt. Yolanda zou vijftientig keer zwanger zijn geweest. Sommige baby's die ze had gebaard zouden met een decoupeerzaag in stukken zijn gesneden, of 'als een varken' onderstevoren zijn gehangen en gestroopt. Ooit had ze lichaamsdelen van haar eigen baby moeten opeten. In het praatprogramma van Catherine Keyl werden mensen die Yolanda's verhalen niet geloofden uitgemaakt voor holocaust-ontkenners.

In 1993 ten slotte wijdde het actualiteitenprogramma Nova diverse uitzendingen aan het 'afschuwelijke probleem' van satanisme: sadistisch misbruik van kinderen in een ritueel kader. Op afgelegen plekken in Nederland zouden slachtoffers worden gemarteld en omgekeerd opgehangen aan kruisen. Aandacht voor dit fenomeen kwam overwaaien uit Amerika en Engeland.

Rond 1990 waren seksuele delinquenten kortom moderne zondeboeken op wie — net als vroeger op ketters, heksen of joden — universele angstfantasieën werden geprojecteerd, over het vermoeden van baby's, losgeslagen seksualiteit en cannibalisme. Wellicht was dit fenomeen een late reactie op de mentaliteit van de jaren zeventig, toen de seksuele moraal losser was en intieme contacten tussen kinderen en volwassenen door sommigen werden gezien als een positieve bijdrage aan de seksuele ontwikkeling van het kind.

Volgens sommigen waren vooral bepaalde therapeuten, die geloofden in het bestaan van verdrongen herinneringen aan vroegere trauma's, debet aan de histerie rond kindermisbruik. Psychotherapeuten zouden mensen herinneringen aan incest, satanisme of geweld in hun jeugd aanpraten — tot groot verdriet van hun familie, die ten onrechte van allerlei vreselijken werd beschuldigd.

Herinneringen, schrijft psychologe Elizabeth Loftus in *Graven in het geheugen* (1994), zijn 'creatieve mengsels van feiten en fantasie'. Onderzoek wees uit dat mensen er gemakkelijk toe worden gebracht zich objecten, personen of situaties te herinneren die er volstrekt niet waren. Eén van Loftus' testperso-

nen werd door zijn broer wijsgemaakt dat hij als kleuter ooit verdwaald was in een winkelcentrum. De broer gaf een korte schets van deze fictieve gebeurtenis en daarna ging de testpersoon zich langzamerhand steeds meer details 'herinneren' — tot en met de angst die hij had gevoeld, het uiterlijk van de oude man die hem vond en terugbracht naar zijn ouders, en het opgeluchte huilen van zijn moeder. Toen de testpersoon later werd verteld dat het hele verhaal verzonden was kon hij dit niet geloven. Op vergelijkbare wijze, aldus Loftus, kunnen mensen herinneringen aan seksueel misbruik worden 'aangepaard' door therapeuten.

In ons land keerden de Limburgse psychologen Crombag en Merkelbach zich tegen het geloof in de betrouwbaarheid van herinneringen die tijdens therapie worden 'hervonden'. In hun belangrijke boek *Hervonden herinneringen en andere misverstanden* (1996) betoogden zij dat traumatische voorvallen eerder beter dan slechter worden onthouden, en dat verdringing niet bestaat. Bovendien groeide in de loop van de jaren negentig de aandacht voor een nieuw type slachtoffer: de valselijk van incest beschuldigde ouder. Zo werd politicus Lancee van Schiermonnikoog in 1996 door zijn dochter beschuldigd van incest en door een arrestatieteam, uitgerukt met twee helikopters, van zijn bed gelicht. Later trok de dochter alle beschuldigingen in. Een wiskundeleraar die het meisje had geholpen het traumatische misbruik uit het verleden 'onder ogen te zien' bleek een dubieuze rol te hebben gespeeld. In Amerika steunt Elizabeth Loftus de strijd van dergelijke vals beschuldigde ouders, die zich in 1992 verenigden in de False Memory Foundation. Nederland kent sinds 1994 een werkgroep Onware Incest Herinneringen.

Deze aanval op het 'slachtofferisme' gaat voorbij aan de positieve gevolgen van de moderne aandacht voor kansarme groepen

Twee denkstromingen staan nu tegenover elkaar in de geestelijke gezondheidszorg. De ene, die veel aandacht besteedt aan psychische problemen die het gevolg zouden zijn van trauma's in de jeugd, beweert dat ze vecht tegen de weerstand in de samenleving om de harde realiteit van kindermisbruik en satanisme onder ogen te zien. De ande-

re stroming, waarvan Elizabeth Loftus de voorvrouw is en die de laatste jaren terrein won, wijst op de grote macht van de 'ontdekkende' therapeuten, wier theorieën over verborgen trauma's en verdringing bovendien zouden berusten op speculatie. Ook zou het opnieuw doorleven van traumatische gebeurtenissen niet aantoonbaar therapeutisch zijn, misschien zelfs schadelijk. Vertegenwoordigers van deze stroming presenteren zich als strijders tegen de weerstand die veel mensen zouden hebben om de onbetrouwbaarheid van hun eigen geheugen onder ogen te zien. In een individualistische maatschappij, waarin iedereen geacht wordt zijn eigen leven te 'maken', hechten mensen sterker dan ooit aan hun herinnerde verleden, waar hun gevoel van identiteit en realiteit is gebaseerd.

Deze boeiende discussie vormt de achtergrond van Israëls' boek. Israëls schaart zich duidelijk in het tweede kamp. Veel nieuws heeft hij het debat niet te bieden. Israëls' doel lijkt vooral een aanval op 'onze feministische zusters', om zijn smalende terminologie te gebruiken. Hij bespreekt geen mannelijke incestonderzoekers en presenteert het bovendien als vanzelfsprekend dat de door hem beschreven vrouwelijke wetenschappers 'feministen' zijn.

Incest is inderdaad mede door de vrouwenbeweging op de kaart gezet. Dat Nel Draijer met haar onderzoek wilde aantonen dat 'het mannelijk deel van de bevolking niet deugd', zoals Israëls beweerde in weekblad *HP/De Tijd* (6/9/2001), is niet meer dan een flauwe aantijging. Israëls aanval op een vermeende cultuur van 'slachtofferisme' (in 'feministische kringen' werkt het volgens hem statusverhogend om incestslachtoffer te zijn) gaat bovendien voorbij aan de positieve gevolgen van de moderne aandacht voor gekwetste, zieke of anderszins kansarme groepen. Dat seksueel misbruik meer bespreekbaar is geworden, en incestslachtoffers tegenwoordig niet langer als 'medeschuldig' worden gezien, is een belangrijke culturele verworvenheid. Psycholoog Hans Boutellier beweerde in 1995 dat het slachtoffer tegenwoordig 'zaakwaarnemer [is] van de publieke moraal'. Medeleven met kansarme of getraumatiseerde groepen, de moderne variant van naastenliefde, is een belangrijke bindende factor in een seculiere en ideologie-arme samenleving. Dat deze aandacht voor slachtoffers dan soms doorslaat, zoals in de incesthype rond 1990, of ertoe leidt dat een enkel getroubleerd individu zich voordoet als een slachtoffer tegen satanisme of holocaust, zoals in het extreme geval van Benjamin Wilkomirski, die een kampverleden verzon, doet niks af aan de beschavende werking van toegenomen maatschappelijk inlevingsvermogen.

Utrechtse Hogeschool voor de Arbeid

Een brief over seksueel misbruik

Vk 8/9
De vrouw die de huisarts van haar ex-schoonouders aanklaagde, is drie jaar geleden gescheiden. Er zijn problemen met de bezoekerregeling van het dochtertje, omdat de klagster de vader van haar kind beschuldigt van incest.

De ontredde grootouders durfden in hun Brabantse dorp niet meer de straat op. Hun huisarts staat nu voor het tuchtcollege in Eindhoven omdat hij bij zijn poging hen te helpen iets op schrift heeft gezet.

In deze vertrouwelijke brief, waarin hij zijn kijk op de zaak uitlegt, stelt hij dat de ex-schoondochter psychiatrisch onderzocht zou moeten worden. Deze brief is als officieel stuk gebruikt in de juridische procedure tussen hun zoon en diens echtgenote.

De arts heeft geprobeerd dit tegen te houden. Tegen de advocaat van de zoon heeft hij gezegd dat hij niet het recht had die brief in te brengen in een kort geding. 'Het

is een advocaat die zich heeft toegelegd op dit soort zaken en die kasten vol dossiers heeft van beschuldigde vaders', zegt de aangeklaagde dokter.

'Hij zei: "Ik ga hier absoluut mee naar de rechtbank. Dit is zo authentiek, dan ziet de rechter tenminste eens waar het over gaat."

De van incest beschuldigde zoon was sinds zijn huwelijk uit het zicht van zijn vroegere dokter verdwenen: 'Het is gebruikelijk dat jonggetrouwden één huisarts nemen.'

Toen de vader op een maandagochtend op het spreekuur kwam met een onduidelijk verhaal over problemen met slapen, was het verband met de zoon de arts niet meteen duidelijk.

'Ik vroeg hem, kort door de bocht want op maandagochtend is het altijd druk, voor de draad te komen met wat er echt aan de hand was. Er volgde een enorme emotionele ontlading. De volgende dag ging ik op huisbezoek en trof een ontredde me-

wrouw aan die al weken de straat niet op durfde. Aan een bemoedigend klopje op de schouder hadden de ouders niet veel, dus heb ik op hun verzoek alle stukken gelezen die met de beschuldiging tegen hun zoon te maken hebben. Ik heb me verdiept in de medische literatuur, onder meer over het verband tussen obstipatieklachten en vermeend seksueel misbruik. En toen heb ik hun een brief geschreven.'

De president van de tucht-rechtbank vraagt waarom hij die hulp in de vorm van een brief bood. Lag het niet voor de hand die uitleg in een gesprek te geven?

De arts legt uit dat hij de verplichting had een paar weken onderwijs in de huis-artsengeneeskunde te geven aan de universiteit in Maastricht. 'Ik stuurde hun alvast informatie op schrift, met de afspraak dat we een gesprek zouden hebben zodra ik terug was in mijn praktijk. Daar zijn de ouders zeer bij gebaat geweest.'

Door onze redactie onderwijs
AMSTERDAM, 20 SEPT. De klachtencommissies in het onderwijs houden zich te vaak bezig met futiele klachten van ouders, die schooldirecties ook zelf hadden kunnen oplossen. De procedures zijn traag en de gevolgen van een formele klacht zijn onnodig belastend voor de beschuldigde leraar of schooldirectie.

Dat blijkt uit een onderzoek dat de Algemene Onderwijsbond (AOB) heeft gehouden. AOB-voorzitter J. Tichelaar pleit voor een strengere wettelijke regeling, waarbij vertrouwenspersonen en

Klachten op school 'futiel'

schooldirecties een grotere rol krijgen in het voorkomen en afhandelen van klachten. Pas als een school alles in het werk heeft gesteld om een probleem zelf op te lossen en de partijen er niet uitkomen, moet de klacht voorgelegd worden aan een onafhankelijke commissie, vindt Tichelaar.

Volgens de AOB stijgt het aantal klachten over verkeerde aanpak van pestgedrag of verkeerd pedagogisch handelen razendsnel.

Naar schatting worden per jaar twee- tot drieduizend klachten ingediend. In 1998 werd een nieuwe klachtenregeling ingesteld om ouders meer zeggenschap te geven in het onderwijs.

Sinds die tijd moet elke school een vertrouwenspersoon in dienst hebben en over een klachtenprotocol beschikken. Voorheen kwamen alle klachten terecht bij de onderwijsinspectie, maar de klachtenafhandeling

werd te veel werk.

„Zwakke schakel” in de wet is dat scholen zelf invullen hoe hun klachtenprotocol eruit ziet, zegt woordvoerder M. Eestermans van de AOB. Sommige scholen hebben een eigen klachtencommissie, samengesteld uit bijvoorbeeld ouders en docenten. „De vraag is of die wel onpartijdig zijn.” Veel scholen sluiten zich aan bij regionale of landelijke commissies, die vaak bestaan uit oud-rechters en

juristen. Elke schoolrichting - katholiek, openbaar, protestants - heeft vaak een eigen commissie.

Door de toegenomen decentralisatie is het overzicht op aard en hoeveelheid van de klachten echter verdwenen. Ook de onderwijsinspectie pleit daarom voor een wijziging van de klachtenprocedure. Inspecteur-generaal K. Kervezee wil dat de inspectie 'toezichthouder' wordt. Alle klachten moeten bij de inspectie worden gemeld, waardoor ook sneller kan worden opgetreden als er meerdere klachten over een school worden geregistreerd.

'Psychoot behoort niet in tbs-kliniek'

Psycholoog Ed Brand bepleit gebruik leugendetector bij afloop behandeling.

Van onze verslaggever
Jet Bruinsma
AMSTERDAM

Als psychoten en geschoolde criminelen van een tbs-kliniek worden overgeplaatst naar een psychiatrisch ziekenhuis of een gevangenis, kan het huidige aantal van 1200 tbs-gestelden met enige honderden omlaag. Die overplaatsing kan ook plaatsvinden, vindt klinisch psycholoog Ed Brand, omdat deze mensen niet in een tbs-kliniek thuishoren. Brand promoveerde vrijdag aan de universiteit van Tilburg op een onderzoek waarin deze problematiek aan de orde komt.

Brand heeft veel kritiek op het persoonlijkheidsonderzoek zoals dat in opdracht van de rechter-commissaris wordt uitgevoerd bij gestoorde criminelen. Bij zo'n onderzoek moet worden vastgesteld in hoeverre de dader wist wat hij deed, en of hij toerekeningsvatbaar was.

In zijn proefschrift, *Het persoonlijkheidsonderzoek in het strafrecht*, stelt Brand dat psycho-

logen en psychiaters op ongedeelijke gronden een verband leggen tussen de stoornis van de crimineel en diens misdaad.

Brand: 'De zwakte van de huidige rapportages is dat er een diagnose wordt gesteld zonder dat wordt aangetoond of de stoornis van invloed was op het criminele gedrag. Een crimineel kan wel schizofreen zijn, maar niet alle schizofrenen plegen een misdrijf. Het heeft meer zin om na te gaan hoe de dader denkt, hoe hij omgaat met zijn eigen gevoelens. Beseft hij wat hij zijn slachtoffer aandoet?'

Brand is werkzaam in het psychiatrisch ziekenhuis Duin en Bosch in Castricum en in de Fobatoren in Amsterdam, waar criminelen worden onderzocht. Hij baseert zich bij zijn persoonlijkheidsonderzoeken op de theorieën van de Zwitserse ontwikkelingspsycholoog Jean Piaget. 'Heel jonge kinderen kunnen nog niet beseffen dat wat zij zelf leuk vinden, niet altijd prettig is voor iemand anders. Het vermogen tot empathie, het kunnen meevoelen

Ed Brand FOTO THOMAS SCHUIJPER

met een ander, komt pas als ze een jaar of negen, tien zijn. Daarom zou de minimumleeftijd in het strafrecht ook omlaag kunnen van twaalf naar tien jaar. Normale kinderen zijn dan tot schuldbesef in staat. Concludeer niet te snel dat iemand ontoerekeningsvatbaar is.'

Volgens Brand benaderen' veel

behandelaars in tbs-klinieken en psychiatrische ziekenhuizen hun patiënten als volwassenen met een handicap. Brand: 'Maar dat zijn zij niet. Het zijn vaak mensen die zijn blijven steken in een vroege ontwikkelingsfase. Het zijn kinderen in het lichaam van een volwassene.'

Hij geeft het voorbeeld van een oudere man die zijn handen niet thuis kon houden en tegen mensen aan ging staan. De man werd beschouwd als een seksueel geobsedeerde. De psychiater regelde prostitutiebezoek voor hem. 'Maar de man wilde alleen maar lekker tegen haar aan zitten. Hij wilde huidcontact, geen seks. Hij was zielsgelukkig met een knuffelbeest uit het warenhuis. Mentaal was die persoon vier jaar oud.'

Als een behandeling niet aangrijpt, moet eerst het mentale niveau van de dader worden onderzocht, meent Brand. Dat kan door tests, gesprekken met de dader en diens omgeving. Zonder kennis van iemands persoonlijkheidsstructuur is volgens Brand een goede diagnose onmogelijk.

'Iemand kan je met een mes toeknallen, omdat hij stemmen hoort of jou aanziet voor een monster. Hij kan je ook bedreigen, omdat hij geld van je wil. Ook kan het een sadist zijn, die wéét wat hij je aandoet, maar daarvan geniet. Nu zitten ze alledrie bij elkaar in een tbs-inrichting.'

Ten onrechte, vindt Brand. 'De eerste handelt uit gekte. Hij moet worden opgenomen in een ziekenhuis. De derde moet naar de gevangenis, want hij wist wat hij deed. De tweede kun je mogelijk leren zich in te leven in de gevoelens van andere mensen. Misschien lukt dat in een tbs-kliniek.'

Een garantie daarvoor is er niet, beseft hij. Van de tbs-patiënten die een ernstig misdrijf hebben begaan, doet 20 procent dat na de tbs opnieuw. Om te voorkomen dat deze risicogroep na de behandeling vrijkomt, moet met een leugendetector (een polygraaf) worden getest of zij werkelijk genezen zijn. Het kan namelijk ook zo zijn dat zij hun goede gedrag simuleren, vindt Brand.

1 op 100 kinderen in VS misbruikt

PHILADELPHIA - Drie- tot vierhonderdduizend kinderen in de Verenigde Staten zijn het slachtoffer van prostitutie, pornografie en andere vormen van seksueel misbruik. Dat blijkt uit een studie van de Universiteit van Pennsylvania. Professor Richard J. Estes, auteur van het driejarig onderzoek, benadrukte nog eens dat vooral zwerfkinderen, weggelopen of uit huis gezet, het grootste risico lopen misbruikt te worden. Het zijn met name jongeren uit de blanke middenklasse die slachtoffer zijn. Volgens de studie komt een kwart van de misbruikte kinderen uit armere gezinnen.

De zoon en de ex-schoon- dochter heeft de dokter niet gesproken, het oordeel in zijn brief is uitsluitend gebaseerd op dossierstukken. 'U wilde de ouders van de man helpen', zegt een van de artsen uit de tuchtrechtbank. 'Waarom vond u het nodig uitleg te geven over hun ex-schoon- dochter, die zij beter kennen dan u?'

De aangeklaagde antwoordt dat zijn brief een 'bloemlezing van citaten' uit de vakliteratuur is, zonder persoonlijk oordeel. 'Tot het punt waar ik zeg dat psychiatrisch onderzoek van de moeder nuttig zou zijn. In de laatste zin van mijn brief schrijf ik dat de zaak hartstikke vast zit en er alleen beweging in te krijgen zou zijn als de rechter psychologisch onderzoek oplegde voor het hele gezin en psychiatrisch onderzoek voor de moeder.'

'Dat is des Pudels Kern', zegt de medicus achter de tafel. 'U geeft een oordeel over iemand die u niet kent.' Hij is op het verkeerde been gezet

'In VS 400.000 kinderen actief in seksindustrie'

Washington - Mogelijk 400.000 kinderen in de Verenigde Staten zijn op een of andere manier betrokken bij de seksindustrie. Ze worden onder meer gebruikt in seksfilms of als prostituee. Dat staat in een studie van de Universiteit van Pennsylvania. De studie werd uitgevoerd op basis van rapporten van 288 federale en regionale bureaus voor jeugd-criminaliteit en instellingen voor jeugdhulpverlening. Daaruit blijkt ook dat ongeveer net zoveel jongens als meisjes met de seksindustrie te maken hebben. (RTR/ANP)

door een kinderarts bij wie hij te rade ging, legt de huisarts uit. 'Die collega zegt dat er in deze zaak een overlap is met Munchausen by proxy.' Het Munchausen by proxy-syndroom is het opzettelijk ziek maken van een kind door de primaire verzorger, meestal de moeder, om op die manier aandacht te trekken.

De ondervrager kijkt hem streng aan en richt dan het woord tot de klaagster: 'Mevrouw, kunt u zeggen waar u precies bezwaar tegen maakt?'

'Tegen de hele brief', antwoordt zij. 'De echtscheiding is in 1998 uitgesproken. Wat daarna is gebeurd, gaat mijn ex-echtgenoot aan, maar mijn ex-schoonouwelui in feite niet.'

De uitspraak in deze zaak, die 2 juli diende, kan niet worden vermeld. Het regionaal tuchtcollège voor de gezondheidszorg in Eindhoven deed niet binnen de wettelijk bepaalde termijn van twee maanden uitspraak.

Studie: 400.000 kinderen actief in seksindustrie VS

In de Verenigde Staten zijn mogelijk 400.000 kinderen betrokken bij de seksindustrie. Ze worden onder meer gebruikt in seksfilms of als prostituee. Dat staat in een studie van de Universiteit van Pennsylvania.

De studie werd uitgevoerd op basis van rapporten van 288 federale en regionale bureaus voor jeugd-criminaliteit en instellingen voor jeugdhulpverlening. Uit die rapporten blijkt ook dat bijna net zoveel jongens als meisjes met de seksindustrie te maken hebben.

Een groot deel van de kinderen waren weglopers, die hun heil zochten in Canada en Mexico, op zoek naar goedkopere drugs.

Mishandeld

De zoektocht van de kinderen eindigt vaak op de straten van grote Amerikaanse steden, waar ze met seks hun geld proberen te verdienen. Volgens het rapport worden ze vaak uitgebuit en mishandeld door pooiers. De kinderen blijken doorgaans uit armere gezinnen te komen.

De universiteit onderzocht ook

seksueel geweld tegen kinderen. In tegenstelling tot wat in de VS veelvuldig wordt verkondigd, worden jongeren meestal door een bekende, zoals een familielid, misbruikt. Slechts vier procent van de seksuele mishandeling wordt gepleegd door volslagen vreemden.

In de VS werd vorige week een Nederlander opgepakt die op zoek was naar seks met een 14-jarig meisje dat hij leerde kennen via internet. Het meisje bleek in werkelijkheid een politieagent die hem naar de VS lokte. (RTR/ANP)

Misbruik kinderen Mexico, VS, Canada

WASHINGTON, 10 SEPT. Jaarlijks worden in Noord-Amerika en Mexico ten minste 325.000 kinderen misbruikt door de seksindustrie. Dat heeft een onafhankelijke groep onderzoekers van de Universiteit van Pennsylvania vastgesteld.

Het onderzoek, dat een jaar heeft geduurd, heeft zich gericht op gesprekken met misbruikte kinderen, sociale werkers en juridische instanties in achtentwintig steden in Mexico, de Verenigde Staten en Canada.

Volgens de conclusies van de studie zouden ieder jaar ten minste 325.000 kinderen in de prostitutie verdwijnen of worden gebuikt door de porno-industrie. „We hebben amper zicht op de omvang van het probleem, aldus Richard J. Estes, de belangrijkste auteur van de

studie.

Estes heeft met name onderzoek gedaan naar mensen die kinderen seksueel misbruiken. Zo stelde hij vast dat met name mannen zijn betrokken bij seks met minderjarigen. Een kwart van die mannen zou zelf kinderen hebben. Bijna de helft van het seksueel geweld dat is gericht tegen kinderen wordt door familieleden gepleegd.

In gesprek met kinderen en instanties die betrokken zijn bij de strijd tegen kindermishandeling ontdekte Estes dat een vijfde van de kinderen die seksueel worden misbruikt, wordt ingezet door bordelen. Voorts zouden bijna alle minderjarige jongens in de seksindustrie worden mishandeld door mannen. Ook ontdekte Estes dat een kwart van alle meisjes die lid zijn van straatbenden bij wijze van initiatie of in een soortgelijk ander ritueel seksueel worden misbruikt.

Hoewel het aantal kinderen dat seksueel wordt uitgebuit groot is, maakt de studie van Estes duidelijk dat het slechts een grove schatting betreft. Estes en zijn team maakten gebruik van recente cijfers van het aantal weggelopen kinderen en de plekken waar zij te

recht komen. De onderzoekers concluderen in hun studie dat het beleid dat seksueel misbruik van kinderen moet tegengaan in alle drie de betrokken landen sterk te wensen overlaat. (Reuters)

Vierhonderdduizend kinderen in VS misbruikt

WASHINGTON - Vierhonderdduizend kinderen in de Verenigde Staten worden jaarlijks seksueel uitgebuit. Volgens een onderzoek dat vandaag wordt gepubliceerd, loopt het misbruik uiteen van pornografie en straatprostitutie tot het verkopen van seks op school. Het betreft evenveel jongens als meisjes. Het is 'een van de laatst erkende epidemieën', zei een van de onderzoekers. Reuters

Cybercops in VS strikken kinderlokken op internet

FBI pakte Menno B. in chatroom

Van onze correspondent
Bert Lanting

WASHINGTON

'Reizigers' worden de kinderlokken van het internet genoemd, en de FBI staat altijd klaar om ze onderdak te bieden. Steeds vaker gebruikt de Amerikaanse politie undercoveragenten om 'reizigers' via het internet in de val te lokken.

Met een van die cybercops maakte Menno B. kennis, toen hij vorige maand in Chicago werd gearresteerd. De 23-jarige computerprogrammeur uit Utrecht was naar de stad gereisd voor een ontmoeting met een 14-jarig meisje dat hij in een chatroom op het internet had leren kennen. Maar in plaats van het meisje doken een paar FBI-agenten op.

Volgens politiewoordvoerder Penny Mateck was de Nederlander naar Chicago gekomen om

seks te hebben met het virtuele meisje. Tijdens de vijf maanden durende 'relatie' zou B. tal van 'pornografische' boodschappen hebben verstuurd naar zijn 14-jarige internet-vriendin. Ook zou hij naaktfoto's hebben gestuurd en 'haar' via een webcam op videobeelden hebben getraceerd. De Nederlander wordt nu 'grensoverschrijding met het doel om seks te hebben met een minderjarige' ten laste gelegd. Daarop staat een maximumstraf van 15 jaar.

In de VS worden iedere week wel enkele mensen opgepakt wegens *traveling*. De Nederlander was in Chicago al de honderdste 'traveler' die door de plaatselijke politie in de val werd gelokt. Sommige burgerrechtenorganisaties zetten vraagtekens bij de undercoveroperaties. Maar de voorstanders betogen dat het domweg een kwestie is van de rollen omdraai-

en. Uiteindelijk maken de 'reizigers' ook misbruik van de anonimiteit van het internet om hun slachtoffers te vinden. Twintig jaar geleden liep de doorsnee-kinderlokker in een park rond, nu dringt hij via de computer je huis binnen', aldus Steven McEwan, een internetspecialist van de politie.

In ieder geval zijn de internetpatrouilles bij ouders zo populair dat steeds meer steden speciale cybercop-afdelingen hebben opgericht. De politie krijgt assistentie van vrijwilligersorganisaties zoals CyberMoms en Cyberangels, de internetpoot van de Guardian Angels die in veel Amerikaanse steden patrouilleren om straatgeweld tegen te gaan.

Cyberangels heeft negenduizend vrijwilligers, vaak bezorgde ouders die een virtuele gedaante aannemen om te helpen het inter-

net vrij te houden van figuren die hun kinderen belagen. Volgens oprichtster Parry Aftab, een advocate uit New York, heeft de politie al verscheidene pedofielen kunnen oppakken na tips van haar organisatie.

De politie gaat er prat op dat veruit de meeste 'travelers' die worden gearresteerd, ook worden veroordeeld. Twee jaar geleden probeerde de oprichter van een internetbedrijf die was gearresteerd wegens het benaderen van een 13-jarig 'meisje' aan veroordeling te ontkomen, met het argument dat hij nooit van plan was geweest echt seks met haar te hebben.

Het proces liep vast nadat de stemmen in de jury staakten, maar uiteindelijk verklaarde hij zichzelf toch schuldig aan 'een minder zwaar vergrijp om aan een nieuw proces te ontkomen.

Utrechter loopt in Amerikaanse tienerseks-val

door Joost de Haas en Menzo Willems

TEL 7-9 DEN HAAG, vrijdag

De 23-jarige Utrechtse computerprogrammeur Menno B. is in Chicago gearresteerd omdat hij via internet een afspraak gemaakt zou hebben om seks te bedrijven met een 14-jarig meisje. In plaats van het meisje stond de politie hem op te wachten.

De Utrechter werd in de val gelokt door een Amerikaanse politieagent. Deze 'cybercop' deed zich via een chatbox op het internet voor als een 14-jarig meisje en haalde de Nederlander over om voor seks naar Chicago te komen.

Nederlander in VS gepakt na cyberseks

(Van een verslaggever)

AMSTERDAM - Een 23-jarige computerprogrammeur uit Utrecht is in de Verenigde Staten opgepakt wegens een poging tot seksueel contact met een minderjarige. Hij was naar Chicago gereisd voor een ontmoeting met een veertienjarig meisje dat hij had leren kennen in een chatroom voor cyberseks. In werkelijkheid betrof het een undercover-agente van de politie.

De computerprogrammeur zit in voorlopige hechtenis. Een verzoek om de man op borgtocht vrij te laten is door de Amerikanen afgewezen. De Nederlander is in staat van beschuldiging gesteld wegens een zwaar misdrijf. Op deze vorm van seksueel misbruik van minderjarigen staat in de VS een maximum gevangenisstraf van vijftien jaar. In soortgelijke gevallen zijn eerder straffen uitgedeeld van ruim twee jaar tot negen jaar cel.

Het Nederlandse consulaat in Chicago heeft inmiddels een advocaat geregeld voor de verdachte. Volgens een woordvoerder van het ministerie van Buitenlandse Zaken blijft het daarbij. "Het Amerikaanse recht moet zijn loop hebben. Daar treden wij niet in." De politie in Amerika heeft voor Nederlandse begrippen zeer ruime bevoegdheden om verdachten via uitlokking op te pakken. Volgens het ministerie hebben bezoekers van

de Verenigde Staten daar rekening mee te houden. "Elk land heeft een eigen rechtssysteem. Dat hebben wij te respecteren."

De politie van Chicago is in 1997 begonnen met een operatie om seksueel misbruik aan te pakken. Agenten doen zich in chatrooms voor als minderjarige meisjes en leggen op deze manier contact met bezoekers van internet. Na maanden van seksueel getinte gesprekken wordt de man uitgenodigd voor een ontmoeting met het meisje. Ook de Utrechenaar is op deze manier in de val gelopen. Hij had onder de schuilnaam Insahn al vijf maanden contact met het meisje Dena. Zo verzond de Nederlander via een webcam pornografische beelden van zichzelf naar Chicago.

De politie van Chicago heeft in de afgelopen vier jaar via deze methode ruim honderd verdachten opgepakt, onder wie drie buitenlanders.

Nederlander loopt in val van zedenpolitie VS

AMSTERDAM - De politie van de Amerikaanse stad Chicago heeft een 23-jarige Nederlander gearresteerd die via internet een afspraak had gemaakt met een 14-jarig meisje om seks met haar te bedrijven. De Utrechter hangt een zware gevangenisstraf boven het hoofd.

De arrestatie van de Nederlander vormt de afsluiting van een vijf maanden lang onderzoek van de politie van Chicago. De Utrechter kwam via een chatbox op internet in contact met een undercoveragent die zich uitgaf voor een 14-jarig meisje. Een uitgebreide uitwisseling van seksueel getinte berichten volgde. Volgens

de politie stuurde de Nederlander onder meer pornofoto's van zichzelf op. De man maakte een afspraak om naar de VS te komen voor seks. Bij zijn hotel werd hij opgepakt.

De Utrechter zit in voorlopige hechtenis. Hij is de derde buitenlander die in Chicago is gearresteerd voor uitlokking van seks met minderjarigen via internet. Justitie en politie in Chicago surveilleren al een aantal jaren intensief op het web. Agenten grijpen regelmatig naar het undercoverwapen bij het opsporen van vermeende zedendeliquenten. In Nederland zijn dergelijke opsporingsmethodes niet geoorloofd.

Nederlander trapt in internetseksval VS

Een 23-jarige man uit Utrecht is eind augustus - na een geheime operatie op internet - als eerste Nederlander in Amerika aangehouden omdat hij van plan zou zijn geweest seks te hebben met een minderjarig meisje uit Chicago.

Een Amerikaanse politie-agent deed zich voor als een 14-jarig meisje en lokte de Nederlander via een chatbox op internet voor seks naar Chicago. De inwoner van Utrecht werd enkele uren na zijn aankomst in Chicago aangehouden.

Hoewel de verdachte het tijdens het verhoor ontkende, is de aanklager ervan overtuigd dat de Nederlander wel degelijk van plan was om met 'Dena', de internetnaam van de rechercheur, naar bed te gaan. Hierop staat in de VS een maximum celstraf van vijftien jaar. Omdat de Nederlander vluchtgevaarlijk zou zijn, is vrijlating onder borgtocht afgewezen. Het is nog onduidelijk wanneer de verdachte voor de federale rechter moet verschijnen. Eind deze maand wordt de officiële aanklacht tijdens een zitting besproken.

De Nederlander is de honderdste verdachte die door internetseurders van de politie in Cook County, waar Chicago onder valt, in een vergelijkbare zaak is opgepakt. De rechter heeft tot nog toe alle verdachten veroordeeld tot een gevangenisstraf variërend van 2,5 tot 9 jaar. Volgens de politie van Cook County kregen de chatsessies al snel een seksueel getint karakter. Na een reeks ontmoetingen in de chatbox, zou de Nederlander ook met een webcam compromitterende opnamen van zichzelf gemaakt hebben. Vanwege de grote hoeveelheid bewijsmateriaal hebben de ouders van de Nederlander topstrafpleiter E. Genson uit Chicago ingehuurd.

Volgens de politie in Chicago heeft de verdachte duizenden kilometers afgelegd en veel geld uitgegeven voor seks met een minderjarige. "Dat geeft aan hoe achterbaks en gevaarlijk dergelijke roofdieren zijn", aldus sheriff M. Sheahan van Cook County.

De ouders van de Nederlander en enkele vrienden ontkennen dat hij speciaal voor de seks naar Amerika is gevlogen. De man zou enkele dagen later doorvliegen naar Californië voor een bruiloft van een vriend én een conferentie. "De zaak berust op een groot misverstand", aldus de vader. "We hebben vertrouwen in het Amerikaans rechtssysteem."

Opgepakt in VS na cyberseks

AMSTERDAM - Een 23-jarige computerprogrammeur uit Utrecht is in de VS opgepakt wegens een poging tot seksueel contact met een minderjarige. Hij was naar Chicago gereisd voor een ontmoeting met een veertienjarig meisje dat hij had leren kennen in een chatroom voor cyberseks. Het bleek een undercover-agente. Pagina 4

Arrestatie in VS om virtuele seks

Door een onzer redacteurs
ROTTERDAM, 7 SEPT. De politie van Chicago heeft de 23-jarige Nederlander Menno B. aangehouden. B. was naar de Verenigde Staten gevlogen om seks te hebben met een 14-jarig meisje, met wie hij via internet in contact was gekomen. Dat meldt de *Chicago Tribune*. De krant schrijft dat als B. wordt veroordeeld hem een gevangenisstraf van maximaal vijftien jaar boven het hoofd hangt.

B., een computerprogrammeur uit Utrecht, is volgens het dagblad de honderdste verdachte die wordt aangehouden sinds undercoveragenten uit Cook County, behorend tot de metropool Chicago, in 1997 een speciale actie begonnen om mensen op te sporen die kinderen seksueel misbruiken. B. is de eerste Nederlander die voor het vergrijp is opgepakt. Twee andere niet-Amerikanen gingen hem voor.

B. chatte via internet al geruime tijd met zijn 14-jarige Amerikaanse vriendin. Een van de undercoveragenten uit Cook County, die zich voordeed als het meisje, kwam via een chatbox in contact met de Nederlander, die berichten met seks en seksfoto's verstuurde. Op 24 augustus landde hij op de internationale luchthaven O'Hare van Chicago, spoedde zich naar zijn hotel, waar hij een afspraak had met het meisje. Hij werd door de politie opgepakt.

Woordvoerder Penny Mateck van de undercoveragenten uit Cook County zegt dat B. inmiddels een misdaad ten laste is gelegd. De politie is volgens haar vijf maanden bezig geweest met de zaak tegen B., zo meldt de *Chicago Tribune*.

tenzij het iemand is die al heel lang als een notoire pedofiel bekend staat. Een poging tot seks met minderjarigen is wel strafbaar, maar dan moet iemand echt al "een begin hebben gemaakt met de uitvoering". Ook de voorbereiding van seks met minderjarigen is strafbaar. (Tel 415)

B., die op internet onder de naam Insahn werkte, leerde 'Dena' via de chatbox Teensex kennen en maakte met haar een afspraak in een Holiday Innhotel in het centrum van de stad.

De correspondentie had volgens de politie "een pornografisch karakter".

Ook zou hij "compromitterende beelden" en naaktfoto's van zichzelf naar Dena hebben gestuurd. In de aanklacht die tegen hem is opgesteld staat dat hij het meisje wilde introduceren "in de wereld van seks".

B. wordt nu 'overschrijding van de Amerikaanse grens om seks te hebben met een minderjarige' ten laste gelegd. Hierop staat in de VS een maximumstraf van 15 jaar. Omdat de rechter hem vluchtgevaarlijk vond, werd hij niet op borgtocht vrijgelaten. Tegen de politie zei B. dat hij op het laatste moment toch had afgezien van het afspraken.

Voor de Utrechtse computerprogrammeur, die de beschuldigingen ontkent, was Chicago een tussenstop op weg naar een bruiloft van een vriend in Californië.

De Nederlander is de honderdste verdachte die door de internetseurders van de politie in Cook County, waar Chicago onder valt, is opgepakt. Hij is de derde buitenlander.

Bronnen in het ministerie van Buitenlandse Zaken spreken van een "delicate affaire". In Nederland heeft zich een dergelijk geval van 'uitlokking' nog nooit voorgedaan. Een woordvoerder van het landelijk parket vraagt zich ook af wat de zin ervan is. Wel is er in ons land één keer een undercoveroperatie geweest waarbij een kinderpornonetwerk werd opgerold dankzij een politieagent die zich als koper voordeed.

Volgens de Nederlandse wet is seks met minderjarigen strafbaar. Een medewerker van het Utrechtse advocatenkantoor Doedens meent dat iemand daarvoor echter niet kan worden vervolgd als hij in een val van de politie loopt,

202

Vervolg p. 13

Utrechter als derde in tienerseksval

van een onzer verslaggevers

UTRECHT - De 23-jarige Utrechter die vorige maand in Chicago is opgepakt omdat hij van plan zou zijn geweest seks te hebben met een minderjarige, is de derde buitenlander die de Amerikaanse politie via het internet in de val heeft gelokt.

A.P.C. 7/9

De man verblijft nu alleen in een cel in het Metropolitan Correctional Center in Chicago, mede om hem voor andere gevangenen te beschermen. In totaal greep deze speciale internet-politie tegen kindermisbruik sinds 1997 honderd verdachten. Volgens een politiewoordvoer-

ster zijn ze tot nu toe allemaal veroordeeld. Op het misdrijf staat maximaal 15 jaar.

Een vorig jaar opgepakte Zweed, werd voor de zomer veroordeeld tot een gevangenisstraf van 2,5 jaar. Voor hoelang een Canadees eerder achter de tralies verdween, kon een woordvoerder van het openbaar ministerie in Chicago vannacht niet zeggen. De hoogst opgelegde straf is 9 jaar.

De Utrechter kwam in een chatbox over 'teensex' in contact met een 14-jarig meisje uit Chicago. Het was de dekmantel van een undercoveragent van de

Sheriff's office van Cook County, waaronder de metropool valt. De chatsessies kregen snel een seksueel karakter. Over en weer werden foto's uitgewisseld. De verdachte verstuurde bovendien pornografische foto's en beelden via een webcamera.

Tijdens de gesprekken werd de Nederlander uitgenodigd voor een ontmoeting in Chicago. Omdat hij naar een bruiloft en een conferentie in San Francisco wilde reizen, maakte de Utrechter op 24 augustus een tussenstop in de metropool. Hij werd vervolgens voor het Holiday Inn Plaza hotel gearresteerd, omdat hij van plan zou zijn geweest seks

te bedrijven met Dena. De verdachte bekende tijdens het daarop volgende verhoor de gang van zaken van de chatsessies. Hij verklaarde echter in het vliegtuig besloten te hebben niet met het meisje naar bed te gaan.

De Utrechter mag alleen contact hebben met zijn advocaat. Volgens woordvoerder R. Samborn van het openbaar ministerie verkeert het onderzoek nog in een vroeg stadium. De verdachte, it'er van beroep, zal eind deze maand de officiële klacht horen. Vervolgens kan het nog enige tijd duren voor het proces begint.

Rechter: „Dit gaat veel te ver“ Hackers kraakten voor politie computer van verdachte kinderporno

door Eric van Staten

TEL 25/5

De politie Noord-Holland Noord is gistermorgen door de rechter teruggefloten in een rechtszaak tegen een 42-jarige Alkmaarder die ervan verdacht werd pornografisch materiaal, waaronder kinderporno, in zijn bezit te hebben.

Bij het onderzoek tegen Ed Z. had de politie in 1998 gebruik gemaakt van twee hackers, die op verzoek bestanden van de computer van de verdachte downloadden omdat men daartoe zelf niet in staat bleek. Volgens advocaat Polderman is de politie buiten haar boekje gegaan omdat de hackers geen enkele opsporingsbevoegdheid hadden, waardoor het bewijsmateriaal onrechtmatig is verkregen.

„Dit gaat veel te ver“, vond ook politierechter mr J.M. Vos, die het openbaar ministerie niet-ontvankelijk verklaarde. Aanvankelijk was een gevangenisstraf van zes maanden geëist.

De hackers waren drie jaar geleden volgens eigen zeggen toevalligerwijs op de pornografische bestanden gestuit toen ze illegaal probeerden in te breken in de computers van willekeurige gebruikers van de kabelprovider Multiweb. Onmiddellijk schakelde het duo de politie in. Nadat de verdachte bestanden door de hackers waren gedownload van de harde schijf van de computer van Z., werd een inval gedaan. Daarbij werd inderdaad het pornografisch materiaal aantroffen.

Samen met zijn raadsman probeerde Ed Z. de rechter ervan te overtuigen dat, buiten zijn medeweten, door vermoedelijk de hackers belaste bestanden zijn toegevoegd en

verwijderd van zijn PC. „Ik heb me nooit schuldig gemaakt aan pedofilie.“

Pogingen om aangifte te doen wegens computervredbreuk werden volgens Ed Z. door de politie geweigerd. „Logisch“, aldus zijn advocaat. „Die hackers werkten immers in opdracht van de politie.“

De verdachte, die samen met zijn vriendin overspannen zegt te zijn van alle toestanden, overweegt een schadevergoeding te eisen.

OM onderzoekt kinderporno in Amstel Hotel

AMSTERDAM/ANP - Het openbaar ministerie in Amsterdam is een onderzoek begonnen naar een dubieuze pornoband die in het gerenommeerde Amstel Hotel in Amsterdam is opgenomen. Op de opnamen staan waarschijnlijk minderjarigen.

De band toont onder meer hoe twee jongens vanaf het station in Amsterdam naar een woning aan de Insulindeweg lopen. Het huis is van een man die vorig jaar door het gerechtshof in Amsterdam tot twee jaar cel is veroordeeld wegens ontucht met minderjarigen en het maken en verspreiden van grote hoeveelheden kinderporno. Ook zijn beelden te zien van een ongeveer 14-jarige jongen die het Amstelhotel binnengaat en zichzelf in een hotelkamer bevredigt. Algemeen directeur Beek van het Amstel Hotel liet al in juni weten met de opnamen in zijn maag te zitten. Hij ontvangt in februari hoge gasten in verband met het huwelijk van kroonprins Willem-Alexander. „Ik wist niet van het bestaan af. Toen ik de opnamen zag, was ik zeer geschokt. Er is geen twijfel dat er opnamen in ons hotel zijn gemaakt.“ Beek heeft aangegeven mee te werken aan het onderzoek van justitie.

Celstraf voor kinderporno

A.P.C. 2-9

ZUTPHEN/APELDOORN - De 32-jarige Apeldoornse R. de L. is door de Zutphense rechtbank veroordeeld tot een gevangenisstraf van 24 maanden (waarvan acht maanden voorwaardelijk). De man bezat zo'n 120.000 afbeeldingen van kinderporno. Daarnaast misbruikte hij vier kinderen. De L. moet ook verplicht contact onderhouden met de reclassering.

Voorwaardelijke straf voor Franse bisschop

CAEN — De rechtbank in het Franse Caen heeft gisteren de bisschop van Bayeux en Lisieux in Normandië veroordeeld tot een voorwaardelijke celstraf wegens het gedogen van de pedofiele activiteiten van een van zijn priesters.

Mgr. Pierre Pican heeft drie maanden voorwaardelijk gekregen, omdat hij justitie niet had ingelicht over de pedofiele contacten van de lagere geestelijke. De rooms-katholieke bisschop heeft jarenlang pastoor Bissey de hand boven het hoofd gehouden. Die is vorig jaar veroordeeld tot achttien jaar cel wegens verkrachting en ontucht met elf jongens van jonger dan 15 jaar. (ANP)

Straf voor Franse bisschop die zweeg over pedofiliezaak

Van onze correspondent
TEL 5/5 PARIJS, woensdag
De rechtbank in de Normandische stad Caen heeft een rooms-katholieke bisschop tot drie maanden voorwaardelijk veroordeeld wegens het verzwijgen van seksueel misbruik van kinderen door een priester uit zijn bisdom.

Bisschop Pierre Pican (67)

Onderzoek naar pornoband Amstel

(Van een verslaggeefster)
AMSTERDAM - Het openbaar ministerie is een onderzoek begonnen naar een dubieuze pornoband die jaren geleden in het Amstel Hotel is opgenomen. De opnamen tonen waarschijnlijk jongens onder de zestien jaar. De zaak lag eerder bij het parket in Haarlem, maar is overgedragen aan Amsterdam omdat hier meer aanknopingspunten zijn voor het onderzoek.

De band, die afgelopen juni opdook, toont onder meer hoe een jongen het Amstel Hotel binnengaat en zichzelf vervolgt op één van de kamers bevredigt. Ook is te zien hoe twee jongens vanaf het station Muiderpoort naar de woning van K.M. aan de Insulindeweg lopen. M. is vorig jaar door het gerechtshof tot twee jaar cel veroordeeld wegens ontucht met minderjarigen en het maken en verspreiden van grote hoeveelheden kinderporno.

M. runde vanaf 1989 een es-

cortservice met minderjarige jongens. Op de opgedoken videobeelden verrichten de twee jongens in zijn woning seksuele handelingen met elkaar. De beelden zijn in 1993 gemaakt door Alex Privé, een pseudoniem van M.

De band is vervolgens verspreid door het Amsterdamse seksbedrijf Dusedo. De eigenaren hiervan zijn vorig jaar veroordeeld wegens het verspreiden van kinderporno. GroenLinks-senator B. van Schijndel kwam in 1999 in opspraak omdat hij met deze personen in het bestuur van de stichting World Gay Centre zat.

Algemeen directeur Cornelis Beek van het Amstel Hotel liet in juni weten 'zeer geschokt' te zijn door de beelden. „Ik wist niet van het bestaan af. Toen ik de opnamen zag, was ik zeer geschokt. Er is geen twijfel dat er opnamen in ons hotel zijn gemaakt.“ Beek heeft aangegeven mee te werken aan het onderzoek van justitie.

Een kapotte kring-spiers vormt voor Mark de pijnlijke herinnering aan zijn jeugd in de jaren vijftig. De priester van het dorpje in de Achterhoek verkrachtte hem soms drie keer per week. Die periode liet diepe kerven achter, lichamelijk en geestelijk. Maar jongens praten er niet over als zij slachtoffer zijn van misbruik. Pas dertig jaar na dato durfde Mark zijn verhaal te vertellen en zocht hij de dader op.

door Bas Timmers

„Ik kom uit een gezin van zes kinderen. We woonden in een dorp in de Achterhoek, een echt rooms-katholiek milieu. We waren een keurig, gerespecteerd gezin, gingen netjes elke week naar de kerk. De priester was zelfs een huisvriend van ons en omdat m'n vader veel van huis weg was in verband met z'n werk, had hij vrij spel. Ik was ook een makkelijke prooi: als je vaak afwezig is, ga je als kind nu eenmaal snel op zoek naar ander mannelijk contact.“

„Het begon op mijn zevende. Eerst mocht ik bij Latijnse les op schoot komen zitten, omdat ik zogenaamd zo goed was. Later begon hij me te strelen, kussen, tongzoenen. Ik was totaal overdonderd. Ik had wel het gevoel dat er iets niet klopte, maar wist niet wat. Ik wist alleen dat m'n vader deze dingen nooit bij mij deed. De priester speelde het heel slim. Hij deed wat bijna alle daders van seksueel misbruik doen: hij betaalde zwijggeld. Daardoor raakte je al snel gevangen in een web van leugens waar je niet uit kon ontsnappen. Zo kreeg ik ooit een mooi kinderhorloge. Moest ik thuis liegen dat ik in de pastortuin had gewerkt. Nou, ik heb nog nooit ook maar één aardbei geplukt. Ik moest natuurlijk steeds linearect naar zijn kamer komen, waar hij me verkrachtte. Ik was gewoon een gebruiksvoorwerp voor de lust van een ander.“

KLOKLUIDEN

In het begin zorgde hij er ook voor

OM start onderzoek kinderporno in hotel

AMSTERDAM - Het openbaar ministerie (OM) in Amsterdam is een onderzoek begonnen naar een dubieuze pornoband die in het gerenommeerde Amstel Hotel in Amsterdam is opgenomen. Op de opnamen staan waarschijnlijk minderjarigen.

De band toont onder meer hoe twee jongens vanaf het station in Amsterdam naar de woning van K.M. lopen. M. is vorig jaar door het gerechtshof in Amsterdam tot twee jaar cel veroordeeld wegens ontucht met minderjarigen en het maken en verspreiden van grote hoeveelheden kinderporno. Het Amstel Hotel reageerde in juni „zeer geschokt“ op het opduiken van deze videoband.

5/11 6/9 (ANP)

dat ik bijzondere klusjes kreeg. Mocht ik bijvoorbeeld de klokken luiden, dat was een eer in het dorp. Moest ik alleen wel een half uur eerder komen, me helemaal uitkleeden en het touw vasthouden. Hij trok dan zelf aan het touw en elke keer dat ik naar beneden kwam duwde hij een vinger in mijn anus. Echt bizar. Kwam je thuis, zei je moeder: 'Dat kloppen luiden deed je hartstikke goed, jongen, je mag morgen weer'. Thuis vertelde ik helemaal niets. Ik had het gevoel dat niemand mijn verhaal zou geloven. Hij deed het altijd op plekken waar niemand hem kon betrapten: in de klokkentoren, een schuurtje, de pastorie of achter een struik. Priesters konden in een rooms-katholiek milieu sowieso niet veel fout doen. Het waren gezette figuren in het dorp. Bovendien moest ik elke keer bij hem en niet bij een ander op de biecht. Dan vertelde hij dat hij met God had gepraat en dat die het allemaal goed vond. Wie was ik dan om bezwaren te hebben? Het misbruik hield uiteindelijk vijf of zes jaar aan. Soms verkrachtte hij me twee of drie keer per week. Moest ik op een houten plank gaan liggen en nam hij me van achteren. Ik leerde me op een gegeven moment geestelijk volledig af te sluiten als hij weer met me bezig was. Dan zocht ik een afleiding, ging ik bijvoorbeeld knoesten tellen in de klokkentoren. Op een dag nam hij me mee naar de polder. Dat deed hij wel vaker. Ik moest gaan liggen, hij trok zich af en kwam klaar op mijn sleutelbeen. Vreselijk. Ik keek ondertussen naar de zon. Het was heel raar, maar op dat moment dacht ik: 'Als ik de zon kan zien, kunnen m'n moeder en mijn broertjes en zusjes dat ook.' Ik realiseerde me ineens dat ik niet alleen was. Ik rende onmiddellijk hard weg. Voor het eerst verweerde ik me. Daarna is het gestopt. Ik zorgde er voor om alleen nog samen met pa en ma naar de kerk te gaan en probeerde onder mijn diensten als misdienaar uit te komen. Drie weken later al was de priester verdwenen naar een of ander land in de Derde Wereld. Doodsbang dat het misbruik ontdekt zou worden, bleek later."

LASTIG

„Vol verwarring bleef ik achter, middenin de puberteit, met een enorm schuldgevoel. Omdat ik steeds had gelogen over de cadeautjes, had ik het gevoel dat ik zelf had meegewerkt aan het misbruik. Bovendien verweert een beetje jongen zich natuurlijk in de macho-cultuur. Je bent een watje als je je laat misbruiken. Men gaat denken dat je homoseksueel bent. Dat verklaart ook waarom zo veel mannen pas jaren later met hun verhaal naar buiten komen. Ik kreeg haargroei, erecties, zaadlozingen. Ik vond dat vreselijk, omdat het me deed denken aan de priester. Daarom kreeg ik een enorme afkeer van mijn lijf. Ik kreeg bijvoorbeeld een hekel aan de geur van transpiratie, omdat hij vaak zweette. Ik ging me obsessief douchen, soms wel vijf of zes keer per dag, en ging me tot bloedens toe schroben. Maar hoe hard ik ook poetste, ik werd niet rein. Ik had tegelijkertijd veel moeite m'n gevoelens te uiten. Ik kon nooit intiem worden met iemand. Ik was redelijk in mijzelf gekeerd. Tot mijn eenentwintigste had ik alleen maar zwaaiervriendinnetjes. Pas daarna kreeg ik iets met mijn jeugdliefde, waar ik later ook mee trouwde. Bij haar voelde ik me veilig, het vrijen deed er niet zo toe. Ik was bijvoorbeeld nog heel bang om in het donker te vrijen omdat de priester dat ook vaak deed. Zulke dingen kunnen heel lastig zijn in een relatie. Uiteindelijk gingen we na zeven jaar uit elkaar."

AGRESSIE

„Gelukkig was er eind jaren zestig, begin jaren zeventig genoeg afleiding van mijn problemen. Ik had altijd een volle agenda, stortte me in mijn studie en werd erg actief in de kraakbeweging. Het voelde heerlijk om zakjes verf naar de Mobiele Eenheid te gooien. Daar zat een hoop agressie in, maar bij mij zat er veel meer achter. Ik had mijn gevoelens gewoon niet verwerkt. Dat realiseer-

de ik me pas nadat op mijn 29ste mijn vader overleed. Ik ging naar de therapeut om te praten over het verlies van m'n vader en toen kwam er tegelijkertijd een hele hoop ander leed naar boven. Dat was heel opluchkend, een enorm intensieve periode. „Ik ontmoette weer het kind in mijzelf, mijn oorspronkelijke ik die gestopt was met leven toen ik zeven jaar was. Het misbruik had gewoon een enorme snee in mijn leven gemaakt. Nu leerde ik mezelf weer accepteren, kreeg ik zelfvertrouwen en kwam ik in contact met mijn vrienden. Het isolement was doorbroken. Het ging me vervolgens een aantal jaren voor de wind. Ik kreeg een relatie met een kleurrijke vrouw die hield van feesten. Op het werk ging het goed. Maar zo rond mijn veertigste ging de relatie uit en verviel ik opnieuw in oude gedragspatronen. Ik ging opnieuw in therapie en vertelde voor het eerst wat er precies gebeurd was. Het sluitpunt van die behandeling was een ontmoeting met de dader. Nog steeds had ik nachtmerries van hem. Daarom wilde ik het beeld van die man uit mijn geheugen wissen. Het duurde lang voordat ik hem had gevonden. Hij bleek inmiddels zeventig jaar en rector in een bejaardentehuis. Ik kondigde mijzelf aan als bezoeker van vroeger. Op het moment dat ik de kamer binnen liep herkende ik hem meteen. Net als zijn geurtourens."

VUIL

„Ik wilde niet op hem lopen schelden of hem slaan of zo. Ik wilde me niet tot zijn niveau verlagen. Ik had ervoor gekozen om te vertellen wat voor effect zijn daden op mijn leven hadden, hoe hard ik heb moeten werken om er iets van te maken. Uiteindelijk hebben we zeventig minuten gepraat. Aan het eind zei hij: 'Ik ben blij dat u gekomen bent om het met mij en God goed te maken.' Dat was zo verschrikkelijk vuil. Alsof het allemaal mijn schuld was geweest. Het gesprek was voor mij wel heel heilzaam. Opeens viel mijn trauma weg. Het is nu geparkeerd in mijn leven, niet meer manifest aanwezig. Ik kon opeens echt gevoelens tonen en ontvangen en werd ook opeens enorm verliefd. Altijd wilde ik al vader worden; door alle sores was het daar nooit van gekomen. Nu ben ik vader. Eindelijk heb ik rijpe rust in mijn leven."

Om privacyredenen is de naam van de geïnterviewde gefingeerd. De echte naam is bij de redactie bekend.

'Vrouwen bespreken zo iets sneller'

Een op de tien jongens in Nederland is ooit seksueel misbruikt. Een op de drie slachtoffers van seksueel geweld is een man. Maar waar vrouwen bij allerlei instanties terecht kunnen voor opvang, staat de hulpverlening voor misbruikte mannen nog in de kinderschoenen. „Het is hoog tijd dat instanties dit probleem erkennen en gaan werken aan een netwerk voor opvang", meent therapeut André Lubbers.

Lubbers schreef onlangs de brochure 'Uit de schaduw', met informatie voor misbruikte jongens. Hij werkt bij de Fiom in Eindhoven, een van de weinige hulpverlenende instanties in Nederland die ook specialisten heeft voor de opvang van mannelijke slachtoffers.

„Lange tijd heeft rond het thema een taboe gehangen. Het duurt misschien nog wel vijftien jaar voordat iedereen vrij over het onderwerp kan praten. Slechts een fractie van de slachtoffers komt bij ons. Het is vaak een enorme drempel om te praten over wat gebeurd is. Vrouwen bespreken zo iets ook sneller met hun vrienden."

Ouders huren Doedens in om ontuchtdirecteur weg te krijgen

TEL 4/5

Van onze Haagse redactie

DEN HAAG, dinsdag

De ouders van de ex-leerlingen van het instituut voor hoogbegaafden Facta en de stichting Vuist tegen Seksueel Misbruik hebben de bekende Utrechtse advocaat mr. P.H. Doedens in de arm genomen om de wegens ontucht met minderjarigen veroordeelde directeur Hans van O. van de instelling weg te krijgen.

De Facta-directeur, die tot vijftien maanden celstraf was veroordeeld, mag van de rechter bovendien twee jaar lang geen contact meer hebben met minderjarigen. Maar omdat hij in hoger beroep is gegaan tegen zijn straf, die hij met de gebruikelijke eenderde strafvermindering en na aftrek van het voorarrest al heeft uitgezeten, is dit contactverbod voorlopig niet van toepassing. Daarom is Van O., die de on-

tucht ontkent, gewoon weer op zijn instituut aan het werk gegaan.

Mr. Doedens, die zowel directeur Van O. als de staat voor de rechter wil dagen, wijst er namens de verontruste ouders op dat de rechter in zijn vonnis heeft gewezen op het gevaar dat de directeur opnieuw in de fout gaat. De Utrechtse advocaat eist derhalve dat Van O. onmiddellijk ophoudt met zijn werk.

Langer voorarrest verdachten misbruik

Het voorarrest van twee verdachten in een zedenzaak in Leeuwarden is met 30 dagen verlengd. De man en vrouw van respectievelijk 40 en 39 jaar oud worden er samen met een ander echtpaar van verdacht ontucht gepleegd te hebben met een tiental kinderen in de leeftijd van twee tot vijftien jaar. Het andere echtpaar zit ook nog steeds in voorarrest.

De zedenzaak kwam afgelopen augustus aan het licht nadat een ouder van een van de kinderen een aanklacht had ingediend bij de politie. Behalve de twee echtparen zijn nog een man en vrouw aangehouden. Dit tweetal is inmiddels weer op vrije voeten gesteld. MFR 2/19 (ANP)

Begrip hof voor transseksueel

PAR 5-5

AMSTERDAM - Het gerechtshof in Amsterdam heeft gisteren de dertienjarige Y.H. veroordeeld tot 178 dagen celstraf. H. pleegde in 1998 ontucht met een toen dertienjarige jongen, terwijl ze wist dat ze met hiv besmet was.

De advocaat-generaal eiste twee weken geleden twee jaar, waarvan zes maanden voorwaarde-

lijk. Het hof stelde dat de feiten wel een lange straf rechtvaardigen, maar vond deze voor H. onevenredig zwaar. De transseksuele vrouw zat tijdens haar voorarrest en de straf die ze eerder van de rechtbank kreeg in zowel een mannen- als een vrouwengevangenis. Dat was voor haar ondraaglijk. De straf komt overeen met de tijd die H. al vastzat.

Advocaat E. van Gils van de

verdachte bepleitte tijdens de zitting dat de ontucht voor het slachtoffer 'een avontuur' was. Achteraf schrok de jongen toen bleek dat hij met een voormalige man te maken had, die hiv-positief was.

De jongen, die niet besmet is met het aidsvirus, is gestopt met school en heeft gedragsproblemen. Hij kreeg drieduizend gulden smartengeld. (ANP)

Hof mild over transseksueel met aidsvirus

ANP

AMSTERDAM

Een dertienjarige transseksueel is dinsdag in Amsterdam in hoger beroep veroordeeld tot 178 dagen cel wegens het plegen van ontucht met een dertienjarige jongen in 1998, terwijl ze wist dat ze met HIV besmet was. De straf is gelijk aan de tijd dat de vrouw al vast zat. Ze is in vrijheid gesteld.

De advocaat-generaal eiste twee weken geleden twee jaar celstraf, waarvan zes maanden voorwaardelijk. Het gerechtshof achtte de feiten bewezen, maar vond de eis te hoog.

De vrouw was tijdens haar detentie al onevenredig hard gestraft, oordeelde het hof. Ze had zowel in een mannen- als een vrouwengevangenis gezeten. Nergens werd ze geaccepteerd.

Het minderjarige slachtoffer wist destijds niet dat de vrouw vroeger een man was en bovendien HIV onder de leden had. De jongen raakte niet besmet. Wel ondervindt hij nog nadelige gevolgen van het gebeurde.

BANG

Het heeft volgens hem alles te maken met de patronen van de mannenwereld: jongens zitten vaak in groepjes waarin de een niet onder wil doen voor de ander. Misbruik past niet in het beeld van een stoere vent. Je laat je niet door je moeder verkrachten, nee, je gaat met je moeder naar bed. „Je moet continu als therapeut roepen: 'Hallo, dat klopt niet!' Geen kind verzin op zijn twaalfde dat hij met zijn moeder naar bed wil."

Wie uiteindelijk wil praten over zijn ervaringen en hulpverlening wil, zal soms echter lang moeten zoeken. In grote delen van het land zijn nauwelijks gespecialiseerde instanties. Ook bij hulpverleners blijkt veel gene te bestaan om te praten over het onderwerp. „Veel hulpverleners zijn sowieso bang om over seksualiteit of geweld expliciet te zijn", weet Peter van der Linden van Transact, het kenniscentrum voor zorg bij seksueel geweld. Hij schreef vorig jaar een brochure voor hulpverleners, waarin staat hoe ze moeten omgaan met het onderwerp seksueel misbruikte mannen. „Bij elk intakegesprek zouden artsen van Riagg of GGD standaard moeten vragen of sprake is geweest van seksuele problemen. Zo laten ze de cliënt weten dat het onderwerp bespreekbaar is. Het is voor een man erg moeilijk om er zelf over te beginnen." Collega Lubbers meent dat de problematiek eindelijk door de zorginstellingen erkend moet worden.

„Artsen en hulpverleners kunnen nu nauwelijks doorverwijzen, er is bijna geen netwerk. Het wordt hoog tijd dat hulpverleners getraind worden en kennis aangereikt krijgen om met deze problematiek om te gaan. Er moet een standaard aanbod van cursussen komen, kwalitatief goed. Want op dit moment lopen hier meer misbruikte mannen dan vrouwen binnen. Ik krijg zelfs cliënten uit Zoetermeer omdat ze daar niet terecht kunnen."

De stichting Transact heeft op internet een informatiewijzer voor misbruikte jongens (www.transact.nl/informatiewijzer).

Een meisje als gebruiksvoorwerp

HIJ HEEFT het Thaise meisje niet verkracht. Ze heeft niet geschreeuwd van pijn. Bovendien is het in Thailand heel normaal. Daar kun je een meisje van elf trouwen. "Ik heb een leuke tijd gehad. Doe mij een plezier en bekijk die video," aldus de 56-jarige Henk S.

Maar eigenlijk wil niemand de video bekijken. De officier van justitie vindt het verslag van een agent die gewag maakt van een gillend meisje, voldoende. Bovendien heeft de verdachte eerder bij de politie verklaard dat hij eigenlijk had moeten stoppen. De advocaat van de verdachte stelt ook geen prijs op een vertoning. Zijn cliënt staat er namelijk niet zo goed op.

Maar rechtbankvoorzitter R. van Os-Lang laat band en recorder aanrukken. Vanwege het slechte beeld komen de rechters achter hun tafel vandaan. Rechts, naast zijn advocaat zit de aangeklede verdachte met kort geblondeerd haar. Links beelden van de blote verdachte met baard en staart. De bode die moet doorspoelen, zit er met zijn neus bovenop.

Waarom huilt ze? vraagt rechter Van Os-Lang. "Ik hoor niets, ik hoor muziek," antwoordt S. Pas als de scène nog eens wordt afgedraaid, hoort de verdachte gegil. Als hij een of ander verhaal over glijmiddel wil beginnen, kapt de rechter hem af.

Hoe oud het meisje is, blijft onduidelijk. Volgens Henk S., die al 22 jaar in Thailand komt, weten ze daar zelf niet hoe oud ze zijn. Bij de politie zei hij elf. Later dertien of veertien. "In Thailand mag het met een meisje van veertien, hier van zestien. Dan ga ik zestien zeggen."

Hij wilde het meisje op zijn manier gelukkig maken, vertelt Henk S. Dolblij was ze toen ze een televisie van hem kreeg.

Henk S. was het meisje op de video samen met haar moeder en zusje - dat later de opnamen maakte - op een Thaise tramhalte tegengekomen. Moeder bood haar dochters aan. Omdat ze in 'een negorij' woonden, liet hij een huis bouwen. "Plan-

Seks met een elfjarig meisje is de gewoonste zaak ter wereld. Voor verkrachting én medeplichtigheid aan het fabriceren van 1,2 miljoen xtc-pillen werd tegen Henk S. zes maanden cel en zes maanden voorwaardelijk geëist.

ROB ROMBOUTS

PAR 5/9

de zaak

van de sekstoerist

ken en een rieten dak, voor die mensen was het een villa."

De videoband uit 1992 dook op toen de politie in 1996 een inval deed in de woning van Henk S., die overigens pas in 1999 werd aangehouden. In het souterrain aan de Marnixstraat stonden drie xtc-machines, waarmee volgens de inmiddels veroordeelde Romeo R. 1,2 miljoen tabletten werden gemaakt.

Volgens Henk S. moeten het er veel meer zijn geweest. Een apparaat kon zesduizend pillen per uur stansen. "Ze zijn drie jaar bezig geweest." Hij verklaarde niets met de productie te maken te hebben

gehad. In de witte vaten in zijn woning zat doorzichtige vloeistof. Maar wat het was?

Romeo R. had een pillenapparaat afgestoft dat nog in het souterrain stond. Erfenis van een andere kennis van Henk S. die in de cokehandel zat en was doodgeschoten. Later kwamen er twee apparaten bij. Van Romeo R. kreeg Henk S. tien gram cocaïne per week als huur.

S. gebruikt geen cocaïne meer. Mag niet van de dokter na beroertes en hartaanvalen. Bovendien, in de vele medicijnen die hij slikt - ook tijdens de zitting sloeg hij medicijnen achterover - zitten genoeg drugs. Per dag mag hij tweehonderd meter lopen. Als hij 25 meter met zijn hond loopt, moet hij zitten.

S. werd in 1980 als sociaal-cultureel werker afgekeurd. Met medeweten van zijn baas had hij eerder heroïne uit Thailand geïmporteerd om aan verslaafden 'te verstrekken'. Hij heeft elf kinderen bij acht vrouwen. Zijn kleinzoon is zeventien en hij rijdt zijn zoon van acht dagelijks naar school. Voor hem wil hij een goede vader zijn. Zelf bezocht S. een internaat, zat na de ambachtsschool van zijn vijftiende tot zijn 23ste in een bandje en was tijdens zijn diensttijd trompettist in de Frisokapel.

Advocaat A. Warlam betwistte de medeplichtigheid aan de fabricage van xtc-pillen omdat opzet ontbrak. Het openbaar ministerie was niet ontvankelijk omdat de redelijke termijn was overschreden. Officier van justitie J. van der Plaat eiste zes maanden cel plus zes maanden voorwaardelijk wegens medeplichtigheid aan de fabricage van xtc-pillen en verkrachting.

Over de verkrachting zei ze: "We kennen de leeftijd van het meisje niet. Maar of het nu om een elfjarig meisje of om een vrouw gaat, of het nu hier gebeurt of in Thailand, ze wil niet en u gaat toch door. U ziet een vrouw als gebruiksvoorwerp. Je neemt een jong kind omdat de kans op geslachtsziekten kleiner is. Een oude gooi je weg. Walgelijk."

Vijftien maanden cel voor verkrachting Thais meisje

NVW 19-9

Muiden/Amsterdam - De rechtbank in Amsterdam heeft gisteren de 56-jarige H.S. uit Muiden veroordeeld tot vijftien maanden cel wegens het verkrachten van een meisje in Thailand en medeplichtigheid aan de productie van XTC.

De straf is zwaarder dan de eis; de officier van justitie had

genoegen genomen met een taakstraf van 240 uur. Voor de rechtbank telde echter zwaar dat de verdachte tijdens de zitting geen enkel inzicht toonde in de verwerpelijkheid van het seksdelict.

De verkrachting vond begin 1992 plaats in een klein, Thais stadje. S. had naar eigen zeg-

gen een huisje gebouwd voor een arme vrouw en haar twee jonge dochters. In deze woning verkrachtte hij vervolgens het jongste kind, hetgeen door haar zus, op verzoek van S. zelf, werd gefilmd.

De videoband werd een kleine vijf jaar geleden bij toeval aangetroffen tijdens een

huiszoeking in de oude woning van S., in het centrum van Amsterdam. De politie speurde eigenlijk naar een XTC-laboratorium dat zich in de kelder bleek te bevinden. S. had deze ruimte onderverhuurd aan een paar kennissen, die er zeker een miljoen pillen hebben gemaakt. (ANP)

Muider moet alsnog de gevangenis in

Voor verkrachten bijna tien jaar geleden van jong Thais meisje

AMSTERDAM, MUIDEN - De Muider die bijna tien jaar geleden in Thailand een jong meisje heeft verkracht, moet alsnog de cel in. Terwijl de officier van justitie de sekstoerist twee weken geleden een werkstraf van 240 uur in het vooruitzicht stelde, heeft de Amsterdamse rechtbank de man gisteren vijftien maanden cel opgelegd, een straf die te zwaar is om te worden omgezet in alternatieve dienstverlening.

Naast verkrachting werd de man ook schuldig bevonden aan medeplichtigheid bij een groot-schallige xtc-productie. De rechtbank vond het zeer ernstig dat de man misbruik heeft gemaakt van de penibele omstandigheden waarin het Thaise meisje verkeerde. Haar moeder was arm, te arm in ieder geval om haar twee dochters op te voeden. Tijdens de zitting vertelde de man dat hij een rieten

huisje voor ze had gebouwd en een televisie had gegeven. In ruil daarvoor bedreef hij seks met de meisjes, hetgeen neerkwam op een verkrachting.

Het bewijs voor het misbruik van het jongste meisje liet weinig te wensen over: de man had de oudere zus een videocamera gegeven om het tafereel te filmen. Vier jaar later, in het najaar van 1996, werd de band in de toenmalige Amsterdamse

woning van de man aangetroffen door de politie, die op zoek was naar een xtc-laboratorium. Dat laatste werd ook gevonden, en wel in het souterrain. Deze ruimte had de man in bruikleen gegeven aan vrienden uit de drugswereld. Na de inval was hij een tijdlang spoorloos. Later bleek hij zich te hebben schuilgehouden in een woonark op de Muidertrekvaart.

Bij het vaststellen van de strafmaat speelde mee dat de man al eens eerder was veroordeeld voor de import van heroïne uit Thailand, waar hij al 22 jaar kwam. De twaalf maanden cel, waarvan zes voorwaardelijk, met de mogelijkheid tot het verrichten van een taakstraf, zoals voorgesteld door de aanklaagster, vond de rechtbank geen recht doen aan de misdrijven. De man zal in beroep gaan bij het gerechtshof.

Groningen - De 33-jarige peuterleider W.K. de V. uit Groningen wordt verdacht van veel meer gevallen van ontucht dan tot nu toe werd aangenomen. Het zou gaan om zeker tien gevallen. De V. werkte op het kinderdagverblijf DoReMi aan de Haydnlaan in de stad. De man zit sinds juli dit jaar vast.

Justitie spreekt van een zeer ernstige zaak. De man zou zich

Peuterleider van ontucht verdacht

Door onze correspondent **NM**
GRONINGEN, 20 SEPT. Een 33-jarige peuterleider uit Groningen wordt verdacht van ontucht met meerdere peuters, die de afgelopen zes jaar zou hebben plaatsgehad. De man werkte bij kinderdagverblijf Doremi in Groningen en werd in juli aangehouden, nadat twee ouders aangifte tegen hem hadden gedaan. Een woordvoerder van justitie in Groningen bevestigt dat de man vastzit op verdenking het seksueel binnendringen van meisjes tussen de twee en vier jaar. De man heeft volgens het openbaar ministerie „een aantal gevallen" bekend. Het onderzoek tegen de peuterleider loopt nog.

Peuterleider vast wegens ontucht

GRONINGEN - Een 33-jarige peuterleider die de afgelopen zomer in Groningen werd aangehouden op verdenking van ontucht, heeft zich mogelijk jarenlang aan een groot aantal kinderen vergrepen die waren ondergebracht in kinderdagverblijf Doremi in Groningen. Het gaat om tenminste tien kleine meisjes die de afgelopen zes jaar door W.K. de V. zouden zijn misbruikt. Volgens justitie gaat het om een ernstige vorm van ontucht waarbij ook sprake is geweest van het seksueel binnendringen bij de slachtoffertjes in de leeftijd van twee tot vier jaar. De V. zit nog steeds vast, het onderzoek is nog niet afgesloten.

Taakstraf geëist tegen sekstoerist uit Muiden

MUIDEN - Seks, drugs en een beetje rock 'n roll. Daar heeft hij zich veertig jaar lang mee beziggehouden, de 56-jarige man uit Muiden die gisteren voor de Amsterdamse rechter moest verschijnen. Nu leidt hij een vegeterend bestaan op zijn woonark, omringd door zijn achtste partner, de jongste van zijn elf kinderen en een halve apotheek. Het is zelfs maar de vraag of hij fysiek in staat is de 240 uur dienstverlening te verrichten, die de officier van justitie hem in plaats van zes maanden onvoorwaardelijk cel aanbood, na hem te hebben beschuldigd van verkrachting en hulp bij de productie van xtc.

„Ik hoor helemaal geen gehuil en gekrijs. Ik hoor alleen maar muziek", zei de verdachte terwijl de videoband liep waarop te zien was hoe hij een Thais meisje van een jaar of elf verkrachtte. Andere aanwezigen in de rechtszaal hoorden tussen de regels van het liedje 'Now I got somebody to love' wel degelijk de noodkreten van het meisje. Haar iets oudere zusje, dat eveneens het slachtoffer zou worden van de op seks beluste toerist, was te druk met filmen. De moeder stond erbij en keek erna. Het gebeurde allemaal begin 1992 in het houten huis dat de Muider voor de drie dames zegt te hebben gebouwd. „Ze waren zo arm als mieren, dus daarom heb ik ze geholpen," beweerde de man, toch wel een beetje trots. En ruwe seks met jonge meisjes als betaalmiddel? „Dat is heel gewoon in die landen. Tja, daar kun je op je elfde trouwen, geloof ik."

De videoband was boven water gekomen tijdens het doorzoeken van zijn oude woning in Amsterdam, een kleine vijf jaar geleden. In de woning bevond zich ook het xtc-laboratorium waar de politie eigenlijk naar op zoek was. Daar zijn anderhalf jaar lang naar schatting 1,2 miljoen feestpillen gedraaid. Of de verdachte daarbij zelf een actieve rol had gespeeld, kon de officier niet bewijzen; medeplichtigheid wel.

AMSTERDAM/ANP - 'Officier van justitie Van der Plaat heeft gisteren voor de rechtbank in Amsterdam een jaar cel, waarvan de helft voorwaardelijk, geëist tegen een sekstoerist. Een 56-jarige man uit Muiden zou ruim negen jaar geleden in Thailand een jong meisje hebben verkracht. Daarnaast had de man het souterrain van zijn woning halverwege jaren negentig beschikbaar gesteld als xtc-laboratorium waar meer dan een miljoen pillen zijn geproduceerd. De politie kwam de Thaise verkrachtingzaak tijdens een huiszoeking op het spoor. Behalve pillen, tabletteermachines, poeders en legale pornobanden, werd ook een videotape aangetroffen waarop te zien is hoe de verdachte een huilend en schreeuwend Thais meisje van vermoedelijk elf jaar verkracht. Haar zusje en moeder kijken daarbij toe in het houten huis dat op kosten van de Nederlandse gast zou zijn gebouwd. Volgens de man was er sprake van vrijwillige seks. „Zoets is daar de gewoonste zaak van de wereld", zei hij. Van haar leeftijd zei hij geen idee te hebben. Uit angst voor besmettelijke ziekten, zei hij bewust een zo jong mogelijk meisje opgezocht te hebben. „Werkelijk walgelijk. U beschouwt meisjes en vrouwen als gevoelloze gebruiksvoorwerpen", reageerde Van der Plaat.

Uitspraak 18 september.

Ontuchtpleger (69) schuift schuld in schoenen van tienjarig kind

Van onze verslaggever
JON VAN SCHILT **NVHM 13/9**

Assen/Nieuw-Buinen - Op verdenking van ontucht met zijn 10-jarige, licht verstandelijk gehandicapte buurmeisje uit Nieuw-Buinen gisteren voor de rechtbank in Assen al- les uit de kast om over te ko- men als de vermoorde on- schuld. Zij was degene die hem

het had begeven. Bovendien speelde de astma hem parten. Op een gegeven moment rolde hij van zijn stoel en bleef roer- loos over de leuning hangen. Toegesnelde EHBO-ers hadden hem (letterlijk) snel weer aan de praat: Amper twee minuten nadat hij onderuit was gegaan, deed hij alweer z'n uiterste best om zichzelf vrij te pleiten door de schuld op het kind af te schuiven. En dan was er nog

die korte, maar hevige huilbui. Zonder tranen, overdigend, zo sta- melde hij, dan moest het maar een boete zijn. "Mijn vrouw kan niet alleen zijn. Dat gaat zeker verkeerd," jammerde Van B. Het meisje kwam geregeld bij Van B. over de vloer. Ook op woensdagmiddag, als zijn vrouw buitenshuis bingo speelde. "Het was opa voor en

opa na. Ze deed zelf de gordijn- nen dicht en kleepte zich uit. Als ik niets deed, pakte ze zelf mijn hand en bracht die naar haar vagina. Een beetje frieme- len. Ik had m'n verstand moe- ten gebruiken en haar weg moeten sturen. Haar ouders wisten ervan, maar hielden haar niet tegen." Volgens de verdachte was hij niet verder gegaan dan 'friemelen'. Het meisje heeft

echter verklaard dat hij wel degelijk met penis en vingers haar lichaam was binnenge- drongen: "Ze voelde het tot aan haar navel", hield recht- bankvoorzitter mr. H. van Veen hem voor. Van B. gaf toe 'een enkel keerje een klein eindje' met zijn vingers haar lichaam te zijn binnengegaan: "Maar dat deed haar zeer en dan trok ze zich terug."

Van B. tijdens haar bezoeken steevast een oude krant op de vloer in de gang legde om de 'plas' op te vangen. Voor de rechtbank ontkende de ver- dachte in alle toonaarden in haar aanwezigheid te zijn klaargekomen: "Ik ben een oude man. Ik kan dat niet meer. Nou ja, misschien een beetje." Op de vraag of hij kleinkinderen heeft, ant- woordde hij: "Ja, maar daar

doe ik niets mee, hoor." Officier Läkamp stelde dat op dit soort zedendelicten zes jaar cel staat. In deze zaak eiste zij slechts in jaar geheel voorwaardelijke gevangenis- straf met een lange proeftijd van drie jaar. Ook moet Van B. als het aan haar ligt een be- drag van 7500 gulden storten in het Schadefonds Gewelds- delicten. Uitspraak 26 september.

Boete voor ontuchtpleger

Assen/Nieuw Buinen - De 69- jarige M. van B. uit Nieuw Buinen is gisteren wegens ontucht door de rechter in Assen veroor- deeld tot het betalen van 7500 gulden aan het schadefonds ge- weldsdelicten. De rechter achtte bewezen dat Van B. met enige regelmaat een tienjarig en licht verstandelijk gehandicapte buur- meisje seksueel had misbruikt. Van B. is tevens veroordeeld tot een voorwaardelijke gevangenisstraf van twaalf maanden, met een proeftijd van drie jaar. De straf is conform de eis van de officier van justitie twee weken geleden.

Gevangenisstraf voor ontucht met tweelingbroertjes

Groningen/Veendam - 'Opa' Henk K. (62) uit Veendam is gis- teren door de rechtbank in Groningen veroordeeld tot 15 maanden celstraf, waarvan vijf maanden voorwaardelijk. K. is schuldig bevonden aan het sek- sueel misbruik van twee jongetjes van acht jaar. De tweeling- broertjes zijn de kleinkinderen van zijn nieuwe echtgenote. Ook moet K. de jongetjes ieder een bedrag van ruim 5000 gulden smartengeld betalen. "Hij heeft de jonge kinderen groot onrecht aangedaan. Hij heeft hun vertrouwen ernstig ge- schonden. De gevolgen van de ontucht kunnen jaren duren," aldus rechtbankvoorzitter mr. F. Wieland. De man hoeft niet te worden behandeld. De rechtbank opperde dat het wellicht goed is als K. in een te- huis gaat wonen. De straf is ge- lijk aan de eis van de officier van justitie. **NVHM 21/9**

Stadsverbod voor ontuchtpleger (41)

ALMELO - De 41-jarige J. van D. uit Enschede mag zich twee jaar lang niet in zijn woon- plaats laten zien. Dit heeft de president van de rechtbank in Almelo gisteren bepaald in een kort geding dat een aantal ou- ders had aangespannen. Van D. komt vandaag vrij na een veroordeling tot drie jaar voor on- tucht met kinderen.

Van D. was betrokken bij een omvangrijke zedenzaak in En- schede met 75 kinderen. Hij ontkent elke betrokkenheid en vecht zijn veroordeling in ho- ger beroep aan. Dit dient in ok- tober bij het hof in Arnhem. Toch vindt de rechtbank dat het door de ouders gevraagde stadsverbod op zijn plaats is: "Aangenomen mag worden dat in de beleving van de bij het seksuele misbruik betrokken kinderen Van D. beschouwd wordt als de 'dader'". (ANP)

Mogelijk ontucht op school Staphorst

Staphorst - Een leerkracht van de Willem Alexanderschool in Staphorst is vorige week don- derdag geschorst wegens ven- denking van ontucht. Het schoolbestuur heeft nog geen aangifte gedaan, maar persoffi- cier G. de Haas vermoedt dat dat nog deze week gebeurt. Justitie gaat uit van "eenmalige" on- tucht. De directeur van de Staphorster basisschool wil al- leen bevestigen dat een leer- kracht is geschorst. (ANP)

Jaar cel geëist voor 'praktijkles in seks'

HILVERSUM - Ontucht? De 45-ja- rige Hilversummer omschreef de bedscènes met zijn indertijd vijftienjarige stiefdochter gis- teren liever als „seksuele voorlich- ting in de praktijk”. En van on- tucht met zijn stiefzoon en een negenjarig buurtgenootje was al helemaal geen sprake, zo hield hij de rechtbank in Amsterdam voor. Anderhalf jaar cel, waar- van een derde voorwaardelijk, hoorde de verdachte echter eis- en.

De man staat in zijn buurt be- kend als pedofiel. In 1986 was hij al eens tot vier maanden voorwaardelijk veroordeeld we- gens ontucht met twee andere stiefkinderen. Kort na het ver- strijken van de proeftijd was het weer raak, ditmaal met de doch- ter van zijn vierde vrouw. Toen ze als argeloze puber iets vroeg over 'klaarkomen' wilde haar stiefvader dat wel even bij haar demonstreren. Niet één keer, maar vijf dagen in de week, een paar jaar lang. Zijn vrouw lag er- naast. „Zij stimuleerde haar. Zelf had ik er helemaal geen seksue- le gevoelens bij”, beweerde de man. Even hulpvaardig was hij jegens zijn stiefzoon, die hij in bad zou hebben geleerd hoe zijn ge- slachtsdeel te wassen. Volgens het slachtoffer is het daarbij niet gebleven. Bij de politie karak- teriseerde hij zijn stiefvader als seksmaniak. De verklaring van het negenjari-

Hilversummer cel in wegens ontucht

AMSTERDAM, HILVERSUM - De Amsterdamse rechtbank heeft een 45-jarige Hilversummer gis- teren veroordeeld tot vijftien maanden cel, waarvan een derde voorwaardelijk, wegens on- tucht met zijn stiefdochter en een negenjarig meisje uit de buurt. Dat de man ook op onzedelijke wijze aan zijn stiefzoon heeft ge- zeten, werd niet bewezen ge- acht. Tegen de Hilversummer was een deels voorwaardelijke celstraf van achttien maanden gevorderd. De ontuchtige handelingen met de dochter van zijn vierde vrouw, met wie hij inmiddels niet meer samen is, hebben zich in de jaren tachtig afgespeeld. Dat de man het meisje ook had

ge meisje uit zijn buurt bracht deze oude zaak aan het licht. Ze kwam vaak over de vloer bij de verdachte, ook nadat haar ou- ders dit, gezien de reputatie van de man, hadden verboden. „Ach, iedereen kwam bij ons binnen.” Het meisje speelde op de computer, keek televisie, rookte een sigaret en ging een keer met de man mee naar een rommelmarkt in Almere. „Ja, tussendoor stoeiden we wat,” verklaarde de man. Dat hij haar ontuchtelijk zou hebben betast ontkende hij ten stelligste.

Moeite „U heeft blijkbaar nergens moeite mee,” zei rechter mr. F. Hartsuiker tegen de verdachte nadat alle beschuldigingen be- sproken waren. De man zei an- dere dingen aan zijn hoofd te hebben. Een behandeling in een psychiatrische kliniek, zoals de psycholoog bepleitte, ziet hij niet zitten en een werkstraf, tja, als het écht moet. Hoewel de man amper in voor- arrest heeft gezeten, vond de aanklager een celverblijf op zijn plaats. De advocaat wierp tegen dat zijn cliënt wat anders liggen dan bij andere mensen. Alleen de ontucht met de stiefdochter achtte hij te bewijzen, en mis- schien ook wel de handtastelijk- heden naar de negenjarige. „Hij heeft nu eenmaal de schijn ge- gen zich”, zei de raadsman. Uitspraak: 20 september.

Dienstverlening voor verkrachten vriendin

Jaar cel geëist voor 'praktijkles in seks'

AMSTERDAM, HILVERSUM - De po- litierechter in Amsterdam heeft een 23-jarige Hilversummer we- gens verkrachting van een vrien- din veroordeeld tot een taakstraf van 180 uur, waarvan tachtig uur voorwaardelijk. De verdachte en het slachtoffer hadden ooit een, niet-seksuele, relatie. In juni vorig jaar kwa- men ze elkaar op een feest in Hilversum weer eens tegen. De vonk sloeg weer over. Ze ston- den een tijdje te zoenen. De ver- dachte wilde méér, het meisje niet. Daar had hij geen bood- schap aan. Ondanks haar pro- testen en verzet duwde hij zijn vingers in haar vagina. Spijt, veel spijt, betoonde de Hil- versummer tijdens de zitting. Hij had zoveel biertjes gedron- ken die avond. Zo'n daad past ook niet bij hem, vindt hijzelf. „Ik voel me geen aanrander of verkrachter. Ik ben niet zo ie- mand die zomaar een vrouw pakt en haar dwingt tot seks.” Maar volgens het Wetboek van Strafrecht, legde officier van jus- titie mr. J. Smilde uit, is de Hil- versummer wel degelijk een ver- krachter. De wet definieert ver- krachting als 'seksueel binnend- ringen' en daarvoor maakt het niet uit of dat met vingers of de penis gebeurt. Alleen in de straf- maat kan dat verschil maken. Op het strafblad van de jonge Hilversummer zal dan nu ook te lezen zijn dat hij ooit is veroor- deeld wegens verkrachting. De politierechter hield daar bij het bepalen van de straf rekening mee. Hij nam ook in ogen- schouw dat de verdachte op aanraden van de reclassering kort na zijn daad een cursus so- ciale vaardigheden is gaan vol- gen. Daar heeft hij onder meer geleerd wat het woordje 'nee' nu eigenlijk betekent.

Zedenmisdrijf

Van onze correspondent
HOUTEN, woensdag
Een vijftienjarig meisje uit Houten is in haar ouderlijk huis het slachtoffer geworden van een gruwelijk zedenmisdrijf. Terwijl het kind in de nacht van maandag op zondag alleen thuis was, drongen twee inbre- kers naar binnen. Onder di- verse bedreigingen vergrepen de mannen zich aan haar en namen vervolgens de benen. Van de daders ontbreekt nog elk spoor. **TEL 12-9**

'Stem' dwingt jongen tot ontucht tijdens proefverlof

Ex-wethouder De Vente vrijgesproken van ontucht
BREDA - De rechtbank in Breda heeft donderdag ex-wethouder G. de Vente van Woudrichem vrijgesproken van ontucht met twee minderjarige meisjes. Vol- gens de rechter bestaat gere- de twijfel over de aangiftes. De Vente (ChristenUnie) moest vanwege de ontuchtaffaire eind 1999 aftre- den als wethouder. **NK 7-9**

Vrouw verzint aanranding

Nijbroek/zutphen - De achttien- jarige Zutphense die tegenover de politie had verklaard dat ze op 19 augustus in Nijbroek was aangerand, blijkt dit misdrijf te hebben verzonnen. Volgens poli- tiewoordvoerder Brummel heeft ze dit gedaan uit behoefte aan aandacht.

Van onze verslaggever
JON VAN SCHILT *NVHN 13/9*

Assen/Emmen - Het was de stem van de man die hem op jonge leeftijd seksueel misbruikte, die hem aanspoorde ontucht te plegen met jonge kinderen. Gedragsdeskundigen geloven het verhaal van Peter K. (19) uit Emmen niet. Zij denken dat hij 'de stem' aangrijpt of oproept om zelf niet verantwoordelijk te zijn voor zijn daden. Officier van justitie mevrouw mr. E. Läkamp stelde vast dat K. nog lang niet klaar is voor zijn terugkeer in de maatschappij. Zij eiste gisteren voor de rechtbank in Assen een half jaar cel en tbs met dwangverpleging.

K. is al drie jaar in behandeling bij jeugdinrichting De Hunnerberg in Nijmegen. Daar is hij destijds op last van de kinderrechter geplaatst, nadat hij twee jongetjes had misbruikt. De ontucht met twee buurmeisjes, waarvoor de inmiddels meerderjarige verdachte zich gisteren moest verantwoorden, gebeurde tijdens een langdurig proefverlof. "Dit had niet hoeven gebeuren," meende de officier.

Na het vertrek van K. uit De Hunnerberg is er het nodige misgegaan met afspraken tussen diverse hulpverleners. In de inrichting had hij geen last van de stem, maar eenmaal buiten was 'ie er na verloop van tijd weer. 'Verkrachten,' zei de stem bij het zien van het zeventjarige buurmeisje. K. zocht hulp, maar verzweeg de drang: "Als je in zo'n situatie zit, is het heel moeilijk het zelf te melden." Daardoor kwam

hij bij de hulpverlening voor een dichte deur te staan.

Gevolg was dat K. tot twee keer toe een jong meisje uitkleedde en onzedelijk betastte. Over de vraag of het tot 'seksueel binnendringen' is gekomen, lopen de meningen uiteen. De verdachte zelf ontkent dit. Eén van de meisjes heeft echter verklaard dat zij zoveel pijn aan haar anus had, dat zij een week niet kon poepen. "Alleen aaien doet geen pijn," aldus de officier. Mr. C. de Wal, raadsman van K., vond het merkwaardig dat het verhaal van het meisje niet wordt ondersteund door haar ouders: "Die hadden toch moeten merken dat zij niet kon poepen."

Welbespraakt

Zonder 'stem' weet de welbespraakte K. heel goed wat wel en niet kan, zo bleek gisteren voor de rechtbank. Maar als de stem er is, moet hij doen wat er wordt gezegd. "In het verleden ben ik ernstig bedreigd door degene die mij heeft misbruikt. Ik was bang dat hij mij alsnog iets zou aandoen als ik geen gehoor gaf aan de stem." Om eraan toe te voegen: "Ik ben maar gedeeltelijk ingegaan op wat de stem zei, want ik heb de meisjes niet verkracht."

Om ervoor te zorgen dat K. niet eerder terugkeert in de maatschappij dan dat hij er werkelijk klaar voor is, eiste de officier behalve celstraf ook tbs met dwangverpleging. Advocaat De Wal verzocht de rechtbank de gevangenisstraf achterwege laten, omdat die aan de behandeling niets toevoegt. Uitspraak 26 september.

Pedofiel in hoger beroep jaar cel extra

Groningen/Leeuwarden - De Groninger pedofiele man M.M. (41) heeft er in hoger beroep een jaar celstraf bij gekregen. Het gerechtshof in Leeuwarden veroordeelde hem tot drie jaar cel en tbs met voorwaarden. Eind vorig jaar werd hij door de rechtbank in Groningen veroordeeld tot twee jaar gevangenisstraf en tbs met dwangverpleging. Zijn advocaat, mr. D.C. Keuning, is gematigd tevreden: "Hij kan nu in elk geval op korte termijn worden behandeld." *NVHN 25/9*

Van onze verslaggever
JON VAN SCHILT

M. kwam eind vorig jaar in het nieuws, omdat de Forensisch Psychiatrische Kliniek (FPK) in Assen weigerde hem te behandelen. Hij zou alleen bereid zijn mee te werken aan een behandeling om zo een langdurige gevangenisstraf en onvoorwaardelijke tbs (met dwangverpleging) te ontlopen. "Schone schijn", concludeerde de Asser behandelkliniek.

Advocaat Keuning was woest over de opstelling van de FPK. Waar het Pieter Baan Centrum (PBC) in Utrecht zes weken voor nodig heeft, kan de behandelkliniek op basis van een gesprek van een half uurtje vaststellen, sprak hij kwaad. Ook nu, driekwart jaar later, is hij nog steeds niet te spreken over de bereidwilligheid van de FPK: "Het is gewoon koud-watervrees."

M. is -na overleg met zijn raadsman- zelf in beroep gegaan tegen het vonnis van de rechtbank. Dat er een jaar cel is

bijgekomen, weegt volgens Keuning ruimschoots op tegen de mildere tbs-maatregel. "Mijn cliënt zit al twee jaar in voorarrest. De celstraf heeft hij er dus bijna op zitten. Een kliniek in Utrecht is bereid gevonden op korte termijn te beginnen met de behandeling."

De 'winst' van het hoger beroep bij het hof in Leeuwarden zit 'em in de terbeschikkingstelling. Als de onvoorwaardelijke tbs was gehandhaafd, had M. volgens Keuning anderhalf jaar moeten wachten in een huis van bewaring op de dwangverpleging. "Voor onvoorwaardelijke tbs gelden langere wachttijden dan voor voorwaardelijke tbs."

Evenals de rechtbank heeft ook het hof M. schuldig bevonden aan ontucht met een jong kind over een periode van vier jaar. Bijna vijf jaar geleden is hij voor een soortgelijk delict veroordeeld. "Om herhaling te voorkomen is behandeling natuurlijk veel effectiever dan dwangverpleging", aldus Keuning.

Advocaat: Hij kan nu in elk geval op korte termijn worden behandeld.

BBC News Africa

http://news.bbc.co.uk/hi/english/world/africa/newsid_1544000/1544580.stm

Friday, 14 September, 2001, 14:42 GMT 15:42 UK

Nigerian sentenced to stoning

An Islamic court in northern Nigeria has sentenced a man to be stoned to death for sodomising a seven year-old boy.

The Upper Sharia Court 1 in Kebbi State handed down its decision on Wednesday.

This is the first sentence of death by stoning to be made since Sharia Islamic law was introduced in 12 states across northern Nigeria in the past two years.

The man, 35 year-old Attahiru Umar, now has 30 days to appeal against the sentence.

Confession

Court officials told the French news agency, AFP, that Umar had confessed to the offence after being identified by two witnesses.

Judge Mallam Abubakar Bena decreed that the name of the victim and details of the offence should not be made public.

Following the sentence, the case will be passed to the Kebbi State Sharia Implementation Committee and finally the state governor.

Wachtmeester T. was uit op seks

NVHN 25/9 Tbs na zedendelict

Assen/Emmen - Geen gevangenisstraf, wel tbs met dwangverpleging. Dat is het vonnis van de rechtbank over de 19-jarige ontuchtpleger Peter K. uit Emmen. K. verklaarde tijdens de zitting twee weken geleden dat hij bij het plegen van ontucht

met jonge kinderen gehoor gaf 'aan de stem' van de man die hem zelf op jonge leeftijd seksueel had misbruikt. Behalve de gedwongen opname kreeg K. ook twee dagen gevangenisstraf opgelegd. Deze heeft hij al in voorarrest doorgebracht.

Rekrut Renate vond wachtmeester T. wel leuk, maar van opdringerigheid was ze niet gediend. Maandag staan tien onderofficieren terecht wegens ontucht met pupillen in Ermelo.

Door onze redacteur
STEVEN DERIX

ROTTERDAM, 15 SEPT. Had Renate beter moeten weten? Onder de rekruten van het schoolbataljon Centraal in Ermelo stond wachtmeester T. bekend als iemand die uit was op seks met vrouwelijke soldaten. Maar Renate (18) keek nogal op tegen haar instructeur. Bovendien, zo verklaarde ze in april van dit jaar tegenover de marechassee, vond ze de 27-jarige T. „wel leuk”. Drie weken na het voltooien van haar opleiding in Ermelo keert ze terug naar de Generaal Spoor-kazerne en brengt de nacht door met T. 'Aangifte van verkrachting' staat een jaar later boven Renates getuigenverhoor.

Komende maandag begint voor de militaire rechtbank in Arnhem de grootste militaire zedenzaak die Nederland ooit heeft gekend. Tien onderofficieren, allen instructeur bij het schoolbataljon Centraal in Ermelo, moeten zich verantwoorden voor de 'seksuele relaties' die ze onderhouden hebben met in totaal 21 vrouwelijke soldaten in opleiding van de Koninklijke Landmacht. Dát de tien onderofficieren seks hebben gehad met soldaten, staat niet ter discussie. Of dit strafbaar was, wel.

Het openbaar ministerie vervolgt de tien onderofficieren op grond van artikel 249 van het Wetboek van Strafrecht, dat seks tussen een 'ambtenaar' en 'een per-

soon aan zijn gezag onderworpen' verbiedt. Volgens het OM hebben de sergeanten ontucht gepleegd, omdat ze in hun positie als militair verscheidene van hun pupillen hebben misbruikt.

De advocaten bestrijden dat de vrouwelijke rekruten 'aan het gezag' van de instructeurs waren 'onderworpen'. Volgens hen hebben de onderofficieren pas toenadering gezocht nadat de rekruten de initiële Algemene Militaire Opleiding (AMO) hadden afgerond - waarmee de formele gezagsverhouding tussen instructeur en leerling zou zijn beëindigd. Uit het strafdossier blijkt dat een groot deel van de incidenten zich heeft

lijke pupillen op om voor het verwijderen van de camouflage-schmink zich uit te kleden tot op de bh. „Om te kijken wie de grootste borsten had”, zegt Renate tijdens haar verhoor. Opvallend vond Renate ook haar beoordelingsgesprek met T., kort daarna. Of het nog aan was met haar vriend, wilde T. weten. Of ze vaak strakke kleding droeg. Van het half uur dat het gesprek duurde, zo schat Renate later tegenover de marechassee, werden slechts „tien minuten” besteed aan haar prestaties als rekrut. De rest ging over „privé-aangelegenheden”.

Op 5 april drinken Renate en een vriendin wat in de onderofficiers-

En twee à drie weken nadat ze is overgeplaatst naar Ede, keert ze met vriendin Ellen terug naar de onderofficiersmess in de Generaal Spoor-kazerne. Na een avond doorzakken met T. in de Ermelose Twinn's bar, gaan Ellen en Renate nog wat drinken met T. in het onderofficiershotel. Terwijl Ellen in slaap valt en de tv nog op TMF staat, hebben Renate en T. seks. Vrijwillig, zegt T. Na lang tegenstribbelen, zegt Renate. „Je hebt de eerste stap gezet, je kunt nu ook de tweede stap zetten”, zou T. gefluisterd hebben terwijl hij probeerde Renates string uit te trekken. En: „Het kan nu toch wel, ik ben niet meer je instructeur.”

Enkele weken hierna bezoeken Renate en Ellen T. opnieuw. Dit keer had ze minder problemen met de seks, vertelt Renate later aan de marechassee, „omdat het toch al een keer was gebeurd.”

Renate is niet de eerste vrouwelijke rekrut met wie T. seksuele relaties heeft aangeknoopt. Tijdens zijn verhoor geeft hij toe dat hij medio 1999 iets heeft gehad met een vrouwelijke rekrut, opnieuw een oud-leerling die inmiddels in Hollandsche Rading aan haar vervolgoeding was begonnen. Na het eindfeest van 24 oktober 2000 heeft hij opnieuw seks met een leerling, dit keer met rekrut Kirsten (18).

„Allemaal privé-aangelegenheden van een gezonde jongeman”, zegt advocaat Martens. Volgens de raadsman is geen bewijs gevonden dat de relaties tussen instructeur en leerling op een of andere manier zijn beoordeeld van de rekruten heeft beïnvloed. „Er is geen misbruik geweest van gezag, want alle leerlingen hadden de opleiding al afgerond. Dus valt het onder de privacy. Het probleem is dat er tegenwoordig zoveel meisjes op die opleiding zitten.”

Ontucht of de 'privé-aangelegenheid' van een gezonde jongeman

afgespeeld rond een 'eindfeest' van de rekruten van de alfa-compagnie, op 24 oktober 2000.

Het drinken in de onderofficiersmess werd tot diep in de nacht voortgezet in de Ermelose cafés en eindigde - ten minste voor één instructeur en één vrouwelijke soldaat - in de bosjes van de Generaal Spoor-kazerne. „Uit het dossier komt nergens naar voren dat er schade is berokkend”, zegt advocaat B. Martens, die onder anderen T. bijstaat. „De meeste meisjes hebben het maar wat leuk gevonden.”

Dat wachtmeester T. een oogje op haar had, wist Renate allang. Misschien was het begonnen tijdens het tweede bivak, ergens in februari 2000. Na de 'velddienst' draagt instructeur T. zijn vrouwe-

mess met T. en met sergeant H., die nu ook terechtstaat. Als de bar sluit, gaan Renate en vriendin in op de uitnodiging om te stappen in Ermelo. „Daar zal de volgende dag rekening mee worden gehouden”, zeggen de instructeurs.

In Oma's café dringt T. zich aan Renate op. Hij probeert telkens zijn arm om haar heen te slaan, haar te zoenen, trekt haar mee in een stil hoekje van de bar. Of Renate, „hem niet knap vindt”. Renate is niet gediend van de toenadering en wimpelt T. af, zo beleefd mogelijk. „Ik was bang”, zegt ze tegen de marechassee, „omdat hij toch een kaderlid was.”

Later gaat ze toch weer mee met T., na het eindfeest van de basisopleiding op 18 april, samen met andere onderofficieren en leerlingen.

Moordenaar pedofiel: 'Dit wilde ik niet'

Van onze verslaggever **BN/EL 5/11/04**

DEN BOSCH - Lucien van V. (37) uit Oosterhout, de man die pedofiel Dennis Brocken (22) met tien messteken doodstak omdat deze ontucht had gepleegd met zijn zoontje, voelt zich geen held.

„Ik heb dit niet gewild en verdien geen enkele sympathie”, hield de man het gerechtshof in Den Bosch gisteren voor bij de behandeling van zijn zaak in hoger beroep.

De Oosterhouter verklapte niet alleen felicitaties van mede-gedetineerden te krijgen voor zijn 'goede daad'. „Maar ook van mensen binnen justitie. Dat is vreselijk.” Van V. zei spijt te hebben van zijn door 'opgekropte frustraties, woede, angst en zorgen voor mijn kind' ingegeven geweldsexplosie en wraakactie.

Maar hij was toch erg geschrokken van de onvoorwaardelijke celstraf van vier jaar met dwangverpleging die de rechtbank in Breda hem eerder dit jaar gaf wegens doodslag. Advocaat mr. M. Schönfeld vond met de psychiatrische rapportages in de hand dat zijn cliënt de steekpartij helemaal niet is aan te rekenen. „Mijn cliënt hoort niet in het strafrechtelijk systeem thuis.”

'U had het bij een pak slaag kunnen laten'

■ VERVOLG VAN VOORPAGINA

De raadsman legde wederom een groot deel van de verantwoordelijkheid voor het drama bij de vele hulpinstanties waartoe de familie Van V. zich had gewend. Die hebben naar zijn mening schromelijk gefaald bij de opvang van het gezin nadat bekend was geworden dat het 9-jarig zoontje door Brocken onzedelijk was betast. Door deze ontucht, waarvoor

de pedofiel zijn straf vorig jaar heeft uitgezeten, was eerst het kind en als gevolg daarvan later ook vader Lucien in grote psychische nood geraakt. Advocaat-generaal mr. A. Verdegaaal meende dat het met de hulpverlening helemaal niet zo slecht was gesteld. De ouders zouden hulp telkens hebben afgewezen omdat die niet naar hun zin was. Ze bleef er in navolging van de officier van justitie in Breda bij dat

Van V. vijf jaar cel met dwangverpleging moet krijgen voor moord. Verdegaaal vond dat Van V. op de fatale avond waarop hij Brocken toevallig bij een winkelcentrum tegen het lijf was gelopen, zich had kunnen bezinnen. „U was een kop groter en had het bij een goed pak slaag kunnen laten.” Getuigen hebben bovendien verklaard dat Van V. zijn latere slachtoffer heeft achtervolgd terwijl deze riep 'Nee, niet doen'. „U

heeft dus tijd gehad om na te denken.” Van V. vertelde zich weinig meer te kunnen herinneren van de bloedige ontmoeting. Hij wist bijvoorbeeld niet meer hoe hij het knipmes had gepakt dat hij altijd op zak droeg. Hem stond alleen nog helder voor de geest dat hij oogcontact kreeg met Brocken en dat deze daarop grijnsde. „Toen ben ik hem meteen aangevlogen.” Uitspraak over twee weken.

Vijf jaar cel voor doodslag van NVMH verkrachter zoontje

Den Bosch - Het gerechtshof in Den Bosch heeft de 37-jarige Lucien van V. uit Oosterhout geen tbs met dwangverpleging opgelegd. Wel verhoogt het Hof de eerder door de Bredase rechtbank opgelegde gevangenisstraf van vier naar vijf jaar. Van V. stak vorig jaar oktober de 22-jarige Dennis Brocken, die eerder was veroordeeld voor misbruik van Van V.'s 9-jarig zoontje, tot tien keer toe met een mes.

Het Hof acht, evenals de rechtbank in februari dit jaar, Van V. niet schuldig aan moord, maar aan doodslag.

Van V. heeft Dennis Brocken niet na 'kalm beraad en rustig overleg' om het leven gebracht.

Het Hof volgt Van V.'s advocaat mr. M. Schönfeld niet in diens verweer dat Van V. ook niet voor doodslag kon worden veroordeeld, omdat hij 'in psychische overmacht' zou hebben gehandeld. Op een ander hoofdpunt van zijn verweer krijgt Schönfeld wel gelijk: Van V. krijgt geen tbs met dwangverpleging.

De rechtbank in Breda legde die eerder dit jaar wél op. (GPD)

Advocaat vreest misbruik stalking-wet

Is de nieuwe stalking-wet te gebruiken als een wapen om van je (ex)-man af te komen? Advocaat Fred Kappelhof vroeg het zich deze week voor de rechtbank in Groningen hardop af.

Kappelhof verdedigt de eerste verdachte die in de provincie Groningen voor stalking, het stelselmatic lastigvallen van iemand, wordt vervolgd. De man zou zijn ex-echtgenote en familieleden hebben getreiterd. Zijn advocaat twijfelt daaraan: "Ze willen misschien gewoon van hem af."

"Stalking zou voor dat doel, dus het letterlijk buiten de deur

houden van iemand, kunnen worden toegepast. Net als valse incest-aangiftes." Er zijn in het verleden vermeende incestzaken geweest, waarbij de verdachte onschuldig bleek en bijvoorbeeld wraak het motief bij de aangifte was. "Bijvoorbeeld bij echtscheidingszaken wordt incest zonder bewijs te pas en te onpas naar voren gebracht. Justitie vervolgt dan vaak toch. Dat dreigt bij deze wet ook te gebeuren", vreest de Delfzijlster advocaat.

Hoewel de advocaat meent dat zijn cliënt niemand hinderlijk heeft lastiggevallen, denkt de officier in Groningen daar anders over en eist een flinke straf. Kappelhof ziet de gerechtelijke uit-

Ramen ingeslagen bij pedofiel NVMH/9

Kerkrade - In de woning van een inwoner van Kerkrade, die verdacht wordt van pedofilie, zijn in de nacht van vrijdag op zaterdag door vandalen vernielingen aangericht. De ruiten van het huis zijn onder meer aan diggelen geslagen. De politie wil niet veel kwijt over de zaak. Een woordvoerder wilde wel bevestigen dat de commotie is ontstaan toen bleek dat de man mogelijk iets te maken had met het seksueel misbruik van kinderen. De bewoner was niet thuis toen de ramen werden ingeslagen. (GPD)

Klazienaveners spelen eigen rechter na 'verkrachting'

Klazienaveen - Het is het hele weekeinde onrustig geweest in Klazienaveen na een vermeende verkrachting van een 17-jarige jongen door twee plaatsgenoten (39 en 22).

Het voorval speelde zich in de nacht van vrijdag op zaterdag af bij de mannen thuis. Een viertal kennissen van het slachtoffer trok de dag erop naar het huis van de verdach-

ten aan de Loperstraat en speelden volgens de politie voor eigen rechter. Ze mishandelden de twee mannen en gooiden alle ramen in. Na de vrijlating van deze

vier verdacht van openlijke geweldpleging, stuurde de politie zondag extra agenten naar Klazienaveen om de gemoederen in bedwang te houden.

spraak in zijn eerste stalking-zaak, over tien dagen, met meer dan gewone spanning tegemoet. "De wet is nog vers en dus zal ze in de komende tijd worden uitgetoet. Als ze 'succesvol' blijkt, dus als er veroordelingen volgen, zal Justitie er vaker naar grijpen. Als er geen of weinig veroordelingen mogelijk blijken, omdat de bewijslast bijvoorbeeld niet rond komt of vanwege andere factoren, dan sterft ze een zachte dood." De Orde van Advocaten reageert vandaag op de stelling van Kappelhof. **ANDRÉ SPAANSEN**

De ramen van de woning van het homopaar aan de Loperstraat zijn dichtgetimmerd na de vernielingen afgelopen weekeinde door vier Klazienaveners die een vermeend slachtoffer van een verkrachting wilden wreken. © JAN ANNINGA

Homopaar gevlucht na volksgericht

Klazienaveen - Een homopaar uit Klazienaveen is uit hun woning gevlucht nadat ze afgelopen weekeinde door vier mannen zijn afgetuigd. De belagers sloegen ook het interieur van het huis kort en klein. Het viertal nam het

recht in eigen hand na een vermeend geval van verkrachting van een 17-jarige kennis. De knaap ging afgelopen week-einde, onder invloed van drank, met de twee mannen (39 en 22 jaar) mee naar huis. Later ontvluchtte hij bijna ge-

heel naakt de woning van het stel om bij zijn verderop wonende tante alarm te slaan. Hij deed aangifte van verkrachting.

Volgens de politie is uit onderzoek en de verhoren gebleken dat er geen sprake is van

seksueel misbruik. De twee mannen zijn niet langer verdacht. De vier mannen (28, 36, 40 en 42 jaar) die eigen rechter speelden, zijn dat nog wel. Zij moeten zich binnenkort verantwoorden voor openlijke geweldpleging.

In de geschiedenis van de televisie zijn tal van affaires de revue gepasseerd. Van een ontplofte Exota-fles bij de VARA tot de Hell's Angels bij Barend & Van Dorp. Een toptien van donkere tv-gebeurtenissen.

Verborgten Moeders - NCRV Dokument (2000) VZ 26/9

In de documentaire *Verborgten Moeders* beschuldigen twee vrouwen hun vaders van incest. Beiden waren naar eigen zeggen verschillende malen zwanger en ondergingen abortussen. Eén vrouw rept zelfs van vier ritueel vermoorde baby's. Toch leveren de documentaires geen hard bewijs. Ook paste maker Thom Verheul geen wederhoor toe. De documentaires zijn anoniem bedoeld, maar al gauw blijkt dat de families gemakkelijk herkend kunnen worden. De familieleden ontkennen alles met klem. Ze voelen zich ernstig beschadigd en spannen rechtszaken aan. Uitslag nog onbekend.

Maud Effting
Jean-Pierre Geelen

Niet berecht en toch veroordeeld

Het gesprek heeft plaats in juli. Voor ds. Borst is het zelfs de eerste vakantiedag, maar die offert hij er graag voor op vanwege het belang van het onderwerp. "Waar ik vooral blij mee ben", zegt hij, "is de openheid over zaken zoals incest. Ik zie het op school, in het ND, het RD; het taboe gaat eraf. Dat is pure winst."

Door J. van Klinken
en W. B. Kranendonk

Voorzichtigheid is een vereiste. Dat is de mening en ook de ervaring van alle drie de gesprekspartners als het gaat over de aanpak van delicten. Het lichtvaardig vormen van een oordeel is een van de gevaarlijkste valkuilen op dit terrein.

Mr. Verhoeven: "Voordat ik advocaat werd, zat ik bij de politie en het is me toen diverse keren overkomen dat ik dacht dat een zaak rond was terwijl het naderhand heel anders bleek te zitten. Ook als advocaat heb ik die ervaring. Ik doe weinig strafzaken, maar toen ik eens een verdachte kreeg toegewezen, overkwam me hetzelfde. Alles wees erop dat hij schuldig was, ook zijn eigen reactie, en toch was het niet zo. Ik heb ervan geleerd dat het gevoel bedrieglijk kan zijn en we ons niet moeten laten leiden door emoties."

Bij een seksueel misdrijf komt daar nog bij dat iedereen de neiging heeft om met het slachtoffer mee te voelen en al les te geloven wat zo iemand zegt. Toch hoeft dat niet altijd waar te zijn. Ook dat heb ik geleerd. Mensen hebben de neiging meteen een positie in te nemen, zelfs een kerkenraad. Dat is funest, vooral als later blijkt dat de zaak toch iets anders later blijkt dat de zaak toch willen pleiten eerst de uitkomst van een strafproces af te wachten."

Een proces komt er over het algemeen pas als er aangifte is gedaan. Is het doen van aangifte dus raadzaam of zelfs geboden?

Ds. Mulder: "Het uitgangspunt dient te zijn dat de overheid er is om het kwaad te straffen. Je kunt dus niet zeggen: Iemand wordt ook al via de kerkelijke tucht aangepakt, de wereldlijke rechter laten we er maar buiten. De kerkelijke tucht heeft als functie de zondaar terug te brengen, de wereldlijke rechter is er om de geschonden orde te herstellen."

Ten diepste gaat het daarbij niet om onze orde maar om Gods orde. Dat betekent dat bij zware delicten zoals incest, moord en ernstige vormen van diefstal, er geen keuze is. Dan dient er aangifte te worden gedaan, ook al zit daar iets dubbels in. De overheid gaat ons op veel terreinen voor in het kwade. Ik denk dan aan de wetgeving van de laatste tijd, die zelfs aanleiding was om gebedsdiensten te houden. Toch dient het recht zijn loop te hebben."

Afstand

Ds. Borst: "Ik onderschrijf dat het gevoel inderdaad heel bedrieglijk is. Houd als ambtsdragers of anderszins betrokkenen daarom afstand. Voor je het weet, zit je in een web en kun je er niet meer uit. Ik merk vaak dat anderen al verder zijn en al conclusies hebben getrokken. Voorzichtigheid is geboden."

Daarmee wil ik niet zeggen dat het in alle gevallen raadzaam is om aangifte bij justitie te doen. De zaak ligt dan op straat, met alle gevolgen van dien. Kijk, als er sprake is van seksueel misbruik dat nog steeds doorgaat, moet je je verantwoordelijkheid nemen. In welke positie je ook verkeert. Iedere nacht dat een kind wordt verkracht, is er een te veel. Maar in het algemeen is het heel wat om een zaak open te gooien, al zeg ik er direct bij dat het ook heel wat is om een zaak stil te houden. Ga in ieder geval niet zelf reageren. Op dat gebied ben ik wel eens heel gekke dingen tegen gekomen."

Ds. Mulder: "Bij de vraag of aangifte verstandig is, moet je vooropstellen dat het aan de direct betrokkenen is om daarover te beslissen. Er is sprake van geschieden verantwoordelijkheden. Een ambtsdrager is er in de eerste plaats in zijn kerkelijke hoedanigheid. Vaak is dan primair van belang om een pastoraal oor te lenen, om hartelijke belangstelling te tonen. Dan kan het vervolgens zijn dat je zegt: Zoek psychische of juridische hulp. Soms is het ook mogelijk dader en slachtoffer bijeen te brengen, bijvoorbeeld bij ruzies of beledigingen. Uitgangspunt is wel dat de overheid het kwaad moet straffen, maar je kunt niet zeggen: Altijd en overal justitie inschakelen. Dat is als ambtsdrager of als kerkenraad niet je verantwoordelijkheid."

Mr. Verhoeven: "De praktijk is daar-

Het bestuur van een school buigt zich over een anonieme brief met verhalen over seksueel wangedrag van een docent. Afgesproken wordt dat een van de bestuursleden de docent een tijdje zal schaduwert. Er vloeit een onoverwinnelijke affaire uit voort.

Een kerkelijke gemeente eist maatregelen tegen een ambtsdrager die is beschuldigd van diefstal terwijl justitie nog bezig is een onderzoek in te stellen. De betrokken ambtsdrager keert zich verbitterd van de kerk af.

De voorbeelden zijn enigszins aangepast om herkenning te voorkomen, maar voor het overige zijn ze aan de praktijk ontleend. Ze illustreren dat de gereformeerde gezindte niet altijd op een bijbelse manier met beschuldigingen, aanklachten, verdenskingen en belastende feiten omgaat. We praten erover met dr. J. C. Borst, hervormd predikant te Welsum, ds. P. Mulder van de gereformeerde gemeente te Dordrecht en mr. J. Verhoeven, advocaat te Alphen aan de Rijn.

Ds. Borst was gevangenispredikant, deed onderzoek naar, promoveerde op en publiceerde over incest in de gereformeerde gezindte (titels: "Gij zijt die man" en "Verraden vertrouwen") en is als parttime docent ethiek verbonden aan de Christelijke Hogeschool Ede. Ds. Mulder is voorzitter van de commissie kerkrecht van de Gereformeerde Gemeenten. De rapportage van de commissie staat op de agenda van de komende synodevergadering van 12 september. Mr. Verhoeven (Gereformeerde Gemeenten) trad op als advocaat in een aantal strafzaken die speelden in reformatorische kring.

Getuigen ontbreken dan vaak. Het betekent wel dat je heel voorzichtig moet zijn. Een ambtsdrager dient zijn beperkingen te kennen. Hij is geen rechter en ook geen rechercheur. Je kunt bemiddelen voor psychische of medische hulp of weg naar aangifte. Je kunt in pastoraal opzicht vele mijlen met iemand meegaan, maar een aangeklaagde zo maar onder censuur zetten of van het avondmaal afhouden, gaat niet. Daar is meer voor nodig."

Ds. Borst: "In een groot gedeelte van de Hervormde Kerk functioneert de tucht nauwelijks meer. Tijdens de opleiding wordt er niet over gesproken. Ik vind het een sterk punt dat de tucht in orthodoxe kringen, zoals in de Gereformeerde Gemeenten, wordt uitgeoefend. Niet om mensen extra te straffen, maar vanwege de helende en pedagogische functie."

Overigens gaan we er nu van uit dat daders ontkennen. Vaak is dat zo, maar niet altijd. Pas had ik nog een gesprek met een slachtoffer én een dader. Dat komt ook voor. Het is heel mooi als dat kan. Het slachtoffer zei: Hij is wel heel seksueel misbruik ligt het complexer."

erg fout geweest, maar hij is ook een mens."

Te zwaar

Mr. Verhoeven: "Daarbij is voor mij wel de vraag of zowel dader als slachtoffer door dezelfde persoon pastoraal begeleid moet worden"

Ds. Borst: "Ik heb eens meegemaakt dat ik met een slachtoffer van incest een gesprek had terwijl de grootvader die het kind misbruikt had, op de gang zat te wachten. Zo moet het dus niet. Ik ben voorstander van een meersporenbeleid, zoals dat ook in de hulpverlening wordt gevolgd. Dader en slachtoffer worden dan door verschillende personen begeleid. Dat vind ik beter. Anders zou het ook te zwaar worden. Vergaat niet dat je veelal geconfronteerd wordt met afshuwelijke verhalen."

Ds. Mulder: "Bij incest kan ik me dat wel voorstellen, maar bij andere zaken heb ik er geen voorstander van. Neem echtscheiding. Stel dat de ene ambtsdrager de man en een andere de vrouw begeleidt. Dan heb je toch snel partijvorming. Bij het overleg in de kerkenraad en bij het eventueel hanteren van kerkelijke tucht kan dat problemen geven. Wat ik vooral wil benadrukken, is dat je steeds afstand moet betrachten. Dat lukt beter als je met beiden te maken hebt, dan met een van de partijen. Je hebt dan toch de neiging om je met een van de partijen te vereenzelvigen."

Ds. Borst: "Dat is sowieso een gevaar. In de hulpverlening zie je dat in de vorm van doorgeschoten loyaliteit: we geloven het slachtoffer altijd. Dat is erg risiekant. In de Hervormde Kerk kennen we een commissie voor ongewenste intimiteiten. Dat is een goede zaak, waarbij ik wel wil aantekenen dat ook een 'dader' recht heeft om gehoord te worden. Het blijkt nogal eens dat je erg moet oppassen om het slachtoffer altijd op haar of zijn woord te geloven."

Inmiddels kunnen mensen door ontrecte te beschuldigingen blijvend beschadigd raken."

Ds. Mulder: "Daar ontbreekt je inderdaad niet altijd aan. Stel dat je als schoolbestuur met ernstige beschuldigingen van een docent wordt geconfronteerd, dan zul je die toch moeten onderzoeken. Het kan zelfs noodzakelijk zijn om iemand tijdelijk op non-ac-

tief te stellen. Het kan inderdaad gebeuren dat het ten onrechte is, terwijl iemand toch blijvend beschuldigd is."

Mr. Verhoeven: "Van groot belang is in zo'n situatie dat je duidelijk maakt dat het om een ordemaatregel gaat. Maar het blijft moeilijk. Oordelen zijn snel gevormd en het oordeel van de rechter doet er dan niet meer toe."

Ds. Mulder: "Waarbij het dan ook nog kan gebeuren dat de rechter vrijspreekt terwijl er wel degelijk sprake is van zonde. Een rechter zal een getrouwd persoon immers niet veroordelen wegens overspel."

Mr. Verhoeven: "Dat is inderdaad realiteit, maar dat neemt niet weg dat de beoordeling van de feiten door de rechter van grote betekenis is. De rechter probeert eerst feiten vast te stellen. Wat is er precies gebeurd? Hij kijkt daarnaar als professional. Als dat oordeel ons te leurt, mogen we niet te snel zeggen: De rechtspraak deugt ook al niet meer. De weg van de feiten door de rechter hebben we te aanvaarden."

Ds. Borst: "Als predikant en als kerkenraad hebben we wel de taak om de gemeente voor te houden hoe we als christen met ernstige beschuldigingen moeten omgaan. De praktijk is dat er over een vermeend geval van incest meer wordt gesproken dan over een goede preek. Het oordeel heeft men snel klaar. Daar zijn heel verdrietige voorbeelden van. Dan is het zelfs op tv geweest en hebben mensen zich een beeld gevormd, terwijl de hele zaak nog voor de rechter moet komen. Zo worden levens kapotgemaakt."

Het oordeel van de rechter kan lang blijven, zeker als er hoger beroep en cassatie wordt ingesteld. Moet er zo lang ook worden gewacht met kerkelijke tucht?"

Ds. Mulder: "Ja, zelfs als iemand heeft bekend, kan dat verstandig zijn. Een kennis kan later toch weer ingetrokken worden. Er zit niets anders op dan af te wachten, hoe lang de rechtsgang ook duurt. Soms doet een betrokkene er verstandig aan een functie tijdelijk neer te leggen. Dat vergt veel moed, maar geeft wel van wijsheid."

De Heere stelt zonde en schuld eerlijk aan de orde, en ook dat er genade is. Zelfs voor de grootste zonde daar in de weg van oprecht berouw. Dat heeft overigens de weg van het wereldlijk recht niet op. Wel is er zo een bijbelse boodschap voor ons allemaal, ook voor dader en slachtoffer. En dat er bij Hem een schuilplaats is, ook in onbegrepen verdriet."

Weinig begrip

Als vaststaat dat een aangeklaagde of verdachte ook werkelijk de dader is, wil dat nog niet zeggen dat hij met pek en veren overladen dient te worden. "Gevoelsmatig heb je de neiging om te zeggen: De dader is een rotzak", zegt ds. Borst. "Maar als pastoor en als gemeente verdriet."

zullen we duidelijk moeten maken dat we iemand niet laten vallen, wat hij ook heeft gedaan. Zakelijk gezien is dat ook in ieders belang, zelfs in dat van het slachtoffer. Bekend is dat daders later vaak in hetzelfde kwaad vervallen, meestal als gevolg van eenzaamheid en verachting."

Welke rol speelt een advocaat in dit verband?

Mr. Verhoeven: "Ik merk dat men in onze kerkelijke kringen vaak weinig begrip kan opbrengen voor een advocaat die een verdachte van een misdrijf verdedigt. Dat onbegrip is nog groter als de verdachte bekend dat hij de dader is. Ik zal niet de verdediging op mij nemen van iemand van wie ik zou weten dat hij het feit waarvan hij wordt verdacht heeft gepleegd, bijvoorbeeld omdat hij het mij zou vertellen, maar die mij vraagt om zijn onschuld te bepleiten. Het is duidelijk dat een dergelijke 'dienstverlening' in strijd is met bijbelse normen."

Maar als de feiten niet duidelijk zijn en de verdachte ontkent ten stelligste?

Mr. Verhoeven: "Ik geloof dat ik dan zeker op verantwoorde wijze als strafadvocaat kan optreden. Vergaat niet dat de officier van justitie vaak zeer gedreven is om iemand veroordeeld te krijgen en daarbij allerlei feiten die gunstig zijn voor de verdachte negeert. Het is dan toch van belang dat iemand ook die feiten aan de rechter voorhoudt. Als de waarheid ons lief is, moeten we juist toejuichen dat de rechter van alle relevante feiten kennisneemt; niet alleen van de feiten die de verdachte belasten, maar ook van de ontlastende. Alleen dan kan de rechter tot een evenwichtige beoordeling komen. Daar kan toch niemand op tegen zijn?"

Ds. Borst: "Het valt op dat Jezus omgaat met een witteboordencrimineel als Levi. In de tijd dat ik in de gevangenis werkte, had ik vooral veel moeite met daders die iets met kinderen hadden gedaan. Ik hield mezelf dan de vraag voor: Wat zou Jezus doen? Ik denk dat dat heel verhelderend werkt."

Ds. Mulder: "De Heere stelt zonde en schuld eerlijk aan de orde, en ook dat er genade is. Zelfs voor de grootste zonde daar in de weg van oprecht berouw. Dat heeft overigens de weg van het wereldlijk recht niet op. Wel is er zo een bijbelse boodschap voor ons allemaal, ook voor dader en slachtoffer. En dat er bij Hem een schuilplaats is, ook in onbegrepen verdriet."

Marc Dutroux wast zijn handen in onschuld

Van onze correspondent
PASCAL THEWISSEN

Charleroi - Marc Dutroux beweert dat hij onschuldig is aan oplichting, brandstichting en diefstal. Hij schuift de schuld in de schoenen van zijn ex-vrouw Michèle Martin. "Ik ben het beu haar te beschermen", zei een stoïcijnse Dutroux gisteren bij de start van de rechtszaak in Charleroi, waar hij terecht staat voor enkele kleine vergrijpen. Politie en pers waren massaal aanwezig in de rechtszaal. Opvallend afwezig was het publiek. De tribune bleef vrijwel leeg.

Dutroux gaf geen krimp. Hij antwoordde zelfverzekerd op

de vragen van de rechter; corrigeerde haar zelfs een paar keer (Dutroux heeft zijn dossier tot in detail bestudeerd en staat bekend als een kommaneuwer) en pleitte zowat over de hele linie onschuldig, net zoals hij beweert onschuldig te zijn aan de moord op de Luikse meisjes Julie Lejeune en Mélissa Russo en de Hasseltse tieners An Marchal en Eefje Lambrechts.

Het proces in Charleroi wordt over het algemeen gezien als een voorproefje op het assisenproces over de kindermoorden en ontvoeringen. Dat proces gaat op z'n vroegst eind volgend jaar van start. Dutroux, zijn hulpje Michèle Lelièvre en Martin zitten dan al

meer dan zes jaar in voorarrest.

Connecties

Dat het onderzoek naar de criminele bezigheden van Dutroux in stukken is gehakt, is zeer tegen de zin van de ouders van Julie en Mélissa. Zij beweren dat er wel degelijk een verband is tussen de autodiefstallen en de kindermoorden. Dutroux kon volgens hen jarenlang ongestoord z'n gang gaan, omdat hij connecties had bij politie en justitie.

Ook vermoeden ze dat sommige betrokkenen bij de auto-zwandel van Dutroux, eveneens iets te maken hadden met de ontvoeringen. Zo heeft zijn

handlanger Claude Thirault ooit verklaard dat Dutroux hem al in 1994 uitlegde hoe hij kinderen moest ontvoeren. De ouders hebben nooit geloofd dat Dutroux alleen handelde.

Het proces dat gisteren begon, handelt over kleine vergrijpen zoals verboden wapenbezit, het in de as leggen van een woning om de verzekeringspremie op te strijken en de diefstal van twee vrachtwagens in de buurt van Charleroi. Op een latere datum moet Dutroux zich verantwoorden voor grootscheepse auto-zwandel en bendevorming. Dat onderzoek is overgeheveld naar het parket van Nijvel. Het onderzoek naar de kindermoorden en ontvoeringen is ondergebracht

bij justitie in het Zuid-Belgische Neufchâteau.

Dutroux gaf gisteren alleen het bezit van een vuurwapen toe en wees de andere aantijgingen van de hand. "Die vrachtwagen bij mij thuis was niet de gestolen camion. De wagen bij mij was betaald." De brand, beweert hij, was een idee van z'n ex. Martin had een minnaar die haar hielp, onthulde Dutroux, die verklaarde zijn echtgenote niet langer de hand boven het hoofd te willen houden. De advocaat van Dutroux, Julien Pierre, kondigde aan dat hij de speurders gaat vragen een onderzoek te openen naar die zogenaamde minnaar. Wordt vervolgd op 25 oktober. (GPD)

Albert II doet dus niet aan orgieën

Van onze correspondent

Rob Gollin
BRUSSEL

'Fantasten.' 'Sensatiezoekers.' 'Grotteske beschuldigingen.' Het Koninklijk Paleis in België sluit doorgaans de luiken als leden van de Van Saksen-Coburgs in opspraak zijn, maar het 'geen commentaar' heeft plaats gemaakt voor een meer dan hartstochtelijke ontkenning.

Reden voor de ferme taal is de publicatie van het boek *Dossier pédophilie, scandale de l'affaire Dutroux* van de heren Jean Nicolas en Frédéric Lavachery. Daarin duikt het aloude gerucht op dat niemand minder dan koning Albert II zou hebben deelgenomen aan orgieën met minderjarige meisjes. Er worden zelfs verbanden gesuggereerd met Marc Dutroux.

Het Paleis is het verhaal meer dan beu. Dat heeft alles te maken met internationale aandacht. Het waren niet bepaald omstreden kranten en tijdschriften die kolommen openstelden voor een voorpublicatie: *Süddeutsche Zeitung*, *Der Spiegel*, *Welt am Sonntag*, *La Stampa* en *Corriere della Sera*.

De vorstelijke gramschap richt zich vooral op de uitgever, de Franse firma Flammarion. In een verklaring van het Paleis wordt het 'onbegrijpelijk' genoemd dat 'een tot op heden gereputeerd bedrijf zijn reputatie op de helling zet'. Gerechtigheids, parlementaire en journa-

listieke onderzoeken wezen uit dat de beweringen 'totaal ongegrond' zijn. Ook premier Verhofstadt heeft zich aan de zijde van het paleis geschaard. Hij laat er geen misverstand over bestaan: de regering beschouwt het boek als een 'ontoelaatbare aantasting van de waardigheid van ons land en zijn inwoners'.

De auteurs zijn zelf ook niet van onbesproken gedrag. De Belgische pers, die tot nu toe het boek negeerde, noemt het duo 'riooljournalisten'. Nicolas publiceerde vorig jaar een lijst met pedofielen. Van de opsomming klopte weinig.

Veronderstelde escapades in de zogeheten roze balletten blijven de Belgische monarchie maar achtervolgen. De kiem ligt in de jaren zeventig, toen een bouwconsortium een opdracht verwierf voor vijf ziekenhuizen in Saudi-Arabië. Albert, toen nog prins, spande zich persoonlijk in voor die order. Later bleek dat er voor de transactie callgirls zijn ingeschakeld. Uit een adressenboekje van een betrokken prostituee zouden bij een huiszoeking enkele pagina's zijn gescheurd. Tijdens het onderzoek naar netwerken rond Dutroux, doken ook verhalen op over seksfeestjes, waarin 'hooggeplaatsten' figureerden.

Nicolas reageerde schouderophalend. Waterdicht bewijs heeft hij ook niet gevonden, gaf hij toe. Maar waarom zou hij tal van getuigenissen in twijfel trekken?

Belgisch hof in 't geweer tegen laster

Van onze correspondent

BRUSSEL, donderdag Het Belgische koninklijke hof is begin deze week in een bijzonder vervelend parket gebracht omdat de gerespecteerde Parijse uitgeverij Flammarion in zee is gegaan met twee bedenkelijke Belgische 'onderzoeksjournalisten'.

Ze hadden een verhaal ten tijde van het begin van de Dutroux-affaire opgerakeld, dat de Belgische koning Albert ooit betrokken was geweest bij seksorgieën met kinderen en banden met Marc Dutroux zou hebben gehad. Jean Nicolas en Frederic Lavachery wisten dat ze hiermee in België geen voet aan de grond zouden krijgen en kozen daarom voor een Franse uitgeverij.

Het Belgische hof kwam met bijzonder fel communiqué, dat sprak over „beschuldigingen van fantasten en sensatiezoekers, die in België na grondige gerechtelijke, parle-

mentaire en journalistieke onderzoeken totaal ongegrond werden bevonden".

Nicolas raakte vooral bekend door zijn publicatie van een lijst van pedofielen, in navolging van het Britse blad *News of the World*. Zijn blad werd uit de handel genomen toen bleek dat er van de namenlijst niets klopte.

Belgische koning beschuldigd van pedofilie in schandaalboek

Een boek waarin staat dat de Belgische koning Albert in de jaren '80 deelgenomen zou hebben aan seksfeesten met minderjarigen, heeft de woede van de regering-Verhofstadt gewekt.

In een officiële mededeling zegt de regering juridische stappen te nemen tegen de uitgever. Het boek is geschreven door de Luxemburger Jean Nicolas. Die wist vorig jaar al de publiciteit te halen door in zijn roddelblad *L'Investigateur* een lijst te publiceren van

personen die van pedofilie verdacht zouden worden. Op die lijst kwam ook de Belgische prins Laurent voor. Volgens de Belgische regering worden in het boek op basis van geruchten die al eerder de ronde hebben gedaan en na onderzoek onwaar zijn gebleken, beschuldigingen gedaan.

De regering kan "niet langer tolereren dat sommigen ons land zich vastpinnen op een wereldwijd probleem als pedofilie, waar overigens geen enkel land van gespaard blijft". (ANP)

Hof behandelt hoger beroep zaak-Pieck

ARNHEM Het gerechtshof in Arnhem begint volgende week donderdag aan de behandeling van het hoger beroep in de moordzaak Maartje Pieck (15). Een 39-jarige Kampenaar werd in maart door de rechtbank in Zwolle veroordeeld tot achttien jaar celstraf en TBS voor de moord. (ANP)

Uitstel zaak Maartje Pieck

ARNHEM - Het gerechtshof in Arnhem heeft de behandeling van het hoger beroep in de moordzaak Maartje Pieck aangehouden tot 20 december. De nieuwe advocaat van de verdachte H. Anker, zegt meer tijd nodig te hebben om de zaak voor te bereiden. Hij wil zelf onderzoeken laten uitvoeren, die moeten aantonen dat de man het meisje uit Kampen niet heeft verkracht. „Mijn cliënt ontkent Maartje Pieck te hebben verkracht.”

Inschattingsfout politie na dood Nicky Verstappen

MAASTRICHT - Door een inschattingsfout van de politie in augustus 1998 was gestorven. Maar hij leefde nog een dag. Hierdoor het onderzoek naar de dood van elfjarige Nicky Verstappen ren gegaan. Dat stelt de Heerlen-ontbreekt van alle betrokkenen se politiecommissaris R. Hutsche-38 uur van hun alibi. Ze ging er maekers in een evaluatie van het bij voorbaat van uit dat Nicky di- onderzoek die *De Limburger* in rect na zijn verdwijning op 9 au-

'Fouten in zaak Nicky Verstappen'

MAASTRICHT/ANP - De politie Limburg-Zuid heeft in de eerste maanden van het onderzoek naar de dood van de 11-jarige Nicky Verstappen uit het Limburgse Heijbloem inschattingsfouten gemaakt. Dat stelt de Heerlense politiecommissaris Hutschemaekers in een vertrouwelijke evaluatie van het recherche-onderzoek die dagblad *de Limburger* in handen heeft gekregen. Een woordvoerder van de politie wilde zaterdag niet reageren op de evaluatie. Nicky Verstappen verdween 9 augustus 1998 uit een jeugd-

kamp op de Brunsummerhei en werd anderhalve dag later dood teruggevonden. De recherche maakte direct al de fout er bij voorbaat van uit te gaan dat Nicky direct na zijn verdwijnen was gestorven, concludeert Hutschemaekers. Door deze inschattingsfout over het tijdstip van overlijden ontbrak van alle betrokkenen 38 uur van hun alibi. Vaststaat inmiddels dat de jongen na zijn verdwijning nog een dag heeft geleefd. De politie heeft de alibi's over die dag niet nagetrokken. Daardoor zijn mogelijke

verdachten onterecht terzijde geschoven. Door de verkeerde inschatting zijn er mogelijk ook sporen verloren gegaan. Ook heeft de politie vijftig tips om die reden niet nagetrokken. In totaal noemt Hutschemaekers in zijn rapport zeven missers bij het onderzoek in eerste aanleg. In november 2000 begon onder zijn leiding een nieuw onderzoek. Dat liep echter op niets uit en is in juli afgesloten. Na drie jaar onderzoek heeft de politie geen enkel spoor en zelfs niet eens de zekerheid dat Nicky is vermoord.

Eis vier jaar doden Ankie Blommaert

ARNHEM Advocaat-generaal R. Langeler heeft gisteren voor het gerechtshof in Arnhem een celstraf van vier jaar en tbs geëist tegen de 17-jarige H. van der V. uit Lelystad. Hij wordt verdacht van doodslag op zijn 16-jarige plaatsgenote Ankie Blommaert. Het Openbaar Ministerie stelt de eis op vier jaar omdat het wil dat de verdachte ondanks zijn jeugdige leeftijd berecht wordt volgens het volwassenstrafrecht. Het OM wil dit vanwege de ernst van het misdrijf. De rechtbank in Zwolle paste bij haar veroordeling in december wel het strafrecht voor minderjarigen toe. (ANP)

Dossier Vaatstra

LEEUWARDEN, 13 SEPT. De familie Vaatstra krijgt definitief geen inzage in het dossier over haar vermoorde dochter. De Raad van State heeft het verzoek om inzage afgewezen. Eerder deed de rechtbank in Leeuwarden dat ook al. De afwijzing is op technische gronden gebaseerd. De familie Vaatstra had binnen zes weken beroep moeten aantekenen, maar deed dat pas later. De beroepszaak had daarom geen zin. (ANP)

'Moordboek' Brady mag verschijnen

Door onze correspondent
LONDEN, 25 SEPT. De levenslang gestrafte Britse moordenaar Ian Brady mag een boek over andere moordenaars publiceren. Dat heeft een Britse rechter gisteren beslist. Brady, die in een TBS-kliniek zit, zou in zijn boek, *The Gates of Janus*, geen schadelijke onthullingen doen. Het boek, dat dit najaar in de VS verschijnt, behandelt onder meer Peter Sutcliffe, alias the Yorkshire Ripper, en de gifmenger Graham Young, maar niet de vijf kindermoorden die Brady zelf begin jaren '60 met Myra Hindley beging.

donderdag 20 september 2001

Dna-onderzoek bij familie en vrienden vermoorde jongen

Van onze correspondent
OUDE PEKELA,
 donderdag
 De Groningse politie vraagt 50 inwoners van Oude Pekela om vrijwillig dna-materiaal af te staan voor het onderzoek naar de moord op de 15-jarige Jan de Wit. De jongen werd op 7 juli door zijn moeder en broertje dood in de tuin van hun rijtjeshuis aan de Erasmusstraat gevonden. De Groninger werd met meerdere messteken om het leven gebracht.

Het onderzoek naar de moord zit al maanden vast. Eerder loofde justitie een beloning van 25.000 gulden uit. Maar vooralsnog heeft nog niemand de politie getipt over de identiteit van de moordenaar. De recherche heeft het vermoeden dat vrienden en kennissen van Jan meer weten over het gruwelijke misdrijf.

De mensen die worden opgeroepen voor het afstaan van dna zijn familieleden, vrienden en kennissen van de vermoorde tiener, maar ook politieagenten en andere onderzoekers die in de achtertuin waar Jan's levenloze lichaam werd gevonden zijn geweest. Het rechercheteam hoopt met het dna een aantal sporen te kunnen herleiden. Die worden vervolgens vergeleken met het gevonden materiaal.

Monument voor Marietje Kessels

TILBURG, 15 AUG. Exact 101 jaar na de gewelddadige dood van fabrikantendochter Marietje Kessels wordt 22 augustus in Tilburg een monument onthuld dat haar naam draagt. Het monument is een initiatief van drie Tilburgse moeders en staat volgens hen symbool voor alle kinderen die het slachtoffer zijn van geweld. De 11-jarige Marietje Kessels werd op 22 augustus 1900 verkracht en vermoord gevonden in de inmiddels gesloopte Noordhoekse Kerk. De moord is nooit opgelost en de zaak is uitgegroeid tot een Tilburgse legende. Het in brons gegoten monument komt in een speelparkje, niet ver van de plek waar Marietje Kessels werd gevonden. Het is een ontwerp van de Tilburgse kunstenaar Guido Geelen en heeft 100.000 gulden gekost. Tilburg heeft er 20.000 gulden aan bijgedragen, de rest komt van sponsors. (ANP)

Dood meisje op strand Nulde

Door onze correspondent
PUTTEN, 28 AUG. Bij strand Nulde in Putten is gistermiddag een meisje dood aangetroffen. De politie heeft de identiteit van het meisje nog niet kunnen vaststellen. Het lichaam lag in het water. Volgens de politie mocht het meisje langere tijd in het water gelegen hebben. Het lichaam werd rond het middaguur gevonden door bezoekers van het recreatieterrein. De politie heeft een recherchebijstandsteam geformeerd. Een zoekactie in de omgeving heeft niets opgeleverd. Sectie moet duidelijk maken of het kind slachtoffer is geworden van een misdrijf.

Justitie blaast DNA-onderzoek in zaak-Jan de Wit voorlopig af

OUDE PEKELA - Het gisteren aangekondigde DNA-onderzoek naar aanleiding van de dood van Jan de Wit uit Oude Pekela is uitgesteld. Waarschijnlijk heeft zich gistermiddag een belangrijke getuige gemeld of is de recherche op bruikbare en belastende infor-

matie gestuit die het moeizaam verloopende onderzoek in een stroomversnelling heeft gebracht.

Een andere reden waarom politie en justitie voorlopig afzien van het DNA-onderzoek zou kunnen zijn dat de dader zich heeft gemeld of dat de po-

litie een verdachte heeft aangehouden. Politiewoordvoerder R. Klei ontkent overigens dat dit laatste het geval is.

Verder wil hij niets kwijt over de zaak omdat hij het rechercheteam dat het onderzoek uitvoert, niet voor de voeten wil lopen.

Twee kinderen VS steken kleuter dood

METRO 10-9
 VS Twee Amerikaanse broers in de leeftijd van 8 en 9 jaar zijn vrijdag in staat van beschuldiging gesteld omdat ze een 4-jarige kleuter hebben doodgestoken. Ze zouden hem woensdag met een pen of sleutel in de nek hebben gestoken en daarbij de halsader hebben geraakt. De broers vielen de kleuter Emanuel Barima aan bij het appartement waar de jongen woonde in New York. (RTR)

Gruwelijk gedode Marietje krijgt na eeuw monument

Van onze verslaggever

TILBURG

'Ooit zal deze samenleving veilig zijn voor kinderen', luidt de tekst aan het eind van Guido Geelens hinkelbaan, omgeven door een bronzen haan en twee beklede bidstoelen. De kunstwerken vormen een monument ter nagedachtenis van Marietje Kessels, het 11-jarige Tilburgse meisje dat werd verkracht en vermoord in de Noordhoekkerk. Het werd woensdag onthuld in de voormalige kloostertuin aan de Dionysiusstraat, precies 101 jaar na de 'ongekende gruweldaad', zoals de kranten destijds kopten.

'Van de zotte', vond buurtbewoonster Nicole van Wagenberg het dat Tilburg nog steeds geen monument had voor Marietje. Ze nam vorig jaar het initiatief en zamelde met enkele burens bijna een ton in.

Ook de gemeente deed een duit in het zakje, waarna Guido Geelens de Tilburgse mythe in brons gestalte gaf.

Want ook na een eeuw wordt in Tilburg nog volop gesproken over de gruwelijke dood van de fabrikantendochter. Vorig jaar vonden enkele advocaten de oude processtukken terug. Maar ook na bestudering van de gerechtelijke dossiers konden zij geen dader aanwijzen. Destijds werd een huisschilder van de verkrachting en moord verdacht, maar vrijgesproken. Andere verdachten waren de koster en de pastoor.

Hoogleraar volkscultuur Gerard Rooijackers meent dat het niet oplossen van de spraakmakende moord heeft bijgedragen tot de mythevorming: 'Door de verhulling van de waarheid is de mythe nog steeds levend.' Veel theorieën deden en doen nog steeds de ronde.

Gisteren ging het gerucht dat in 2005 het testament van de pastoor openbaar wordt. Misschien dat dat een nieuw licht laat schijnen over de Tilburgse gruweldaad.

Een kind hinkelt op het monument voor Marietje Kessels in Tilburg.

FOTO DIERK HENDRIKS

FOTO VAN DE WEEK

Dierk Hendriks, De Volkskrant

In Tilburg is een monument - een hinkelbaan - ter nagedachtenis aan de vermoorde en verkrachte Marietje Kessels onthuld. Het 11-jarige meisje werd exact 101 jaar geleden vlakbij het monument op brute wijze omgebracht, maar staat nog steeds symbool voor kinderen die het slachtoffer zijn van geweld. De tekst aan het eind van de hinkelbaan luidt: 'Ooit zal deze samenleving veilig zijn voor kinderen.'

Van meisje alleen romp gevonden

(Van een verslaggeefster)
PUTTEN - De politie weet nog steeds niet wie het dode meisje is dat maandag in het water bij strand Nulde in Putten werd gevonden. Ook raadpleging van de registers met vermiste personen in het buitenland heeft tot nu toe nog niets opgeleverd.

De politie heeft bekendgemaakt dat van het meisje alleen de romp is gevonden. Ze is door geweld om het leven gekomen. Het rechercheteam zegt nog niet te weten hoe het kind is vermoord. Voor seksueel misbruik zijn geen aanwijzingen. Uit sectie blijkt dat het gaat om een blank meisje, jonger dan zeven jaar. Het lichaam heeft vermoedelijk enkele dagen in het water gelegen.

De politie heeft videobeelden in beslag genomen die zijn gemaakt in openbare gelegenheden in de omgeving, zoals bij een benzinestation. Het onderzoek richt zich vooral op het achterhalen van de identiteit van het meisje. Er zijn nog geen tips bin-

nengekomen.

Omdat er rekening mee wordt gehouden dat de romp niet in het water is geraakt op de plek waar die is gevonden, richt het onderzoek zich op het hele gebied van de randmeren, zoals de Nulderdijk in Zeewolde (Flevoland). Daarom wordt ook een nader onderzoek ingesteld naar de stroming in de randmeren en wat hiervan de invloed kan zijn geweest.

Bezoekers Strand Nulde opgeroepen

PUTTEN, 4 SEPT. De politie Noord- en Oost-Gelderland heeft gisteravond in het AVRO-programma *Opsporing verzoekt* iedereen die op 25, 26 en 27 augustus op Strand Nulde is geweest, verzocht zich te melden. De politie hoopt zo verder te komen met het onderzoek naar de romp van een jong meisje, dat vorige week maandag op het strand werd gevonden. Het hoofd van het meisje werd afgeclopen donderdag gevonden in het water van de Nieuwe Waterweg bij Hoek van Holland. Het politieteam heeft tevens contact gezocht met het politiekorps Haaglanden, dat in 1995 onderzoek deed naar het verminkte lichaam van het Turkse meisje Kumral Bagci. De politie wil lering trekken uit dat onderzoek. (ANP)

Politie doet oproep aan alle bezoekers strand

PAR 4/9

(Van een verslaggever)
PUTTEN - Het politiekorps Noord- en Oost-Gelderland heeft gisteravond in het televisieprogramma *Opsporing Verzocht* een oproep gedaan aan alle bezoekers die vorig week-einde op strand Nulde zijn geweest. Met deze bijzondere getuigenoproep hoopt de politie meer informatie te verkrijgen over de gebeurtenissen voorafgaande aan de vondst, op 27 augustus, van de romp van een

jong meisje in de recreatieplas. Het hoofd van het kind werd donderdagavond gevonden in het water van de Nieuwe Waterweg bij Hoek van Holland.

In het tropisch warme week-einde van 25 en 26 augustus was het erg druk op strand Nulde, dat populair is bij surfers en dagjesmensen. Uit getuigenverklaringen blijkt dat enkele mensen waarschijnlijk al op zondagavond het kinderlijkje hebben zien drijven, maar het

niet als zodanig hebben herkend.

In de afgelopen dagen kreeg de politie ruim driehonderd tips binnen over de zaak. Kort na de uitzending van gisteravond kwamen daar tweehonderd tips bij. De politie gaat ervan uit dat de komende dagen daar naar aanleiding van de oproep zeker nog enkele honderden meldingen bij zullen komen. "We hopen van recreanten bijzonderheden te ho-

ren over hun bezoek aan het strand," zegt woordvoerder Bert Top van het korps in Wezep. "In de komende weken analyseren we alle gegevens."

Een massale zoekactie van de politie in zowel Putten als Hoek van Holland heeft tot nu toe geen resultaat gehad. Wel zijn enkele voorwerpen voor nader onderzoek meegenomen, maar details wil de politie daarover niet kwijt. De identiteit van het slachtoffer, dat

door geweld om het leven is gekomen, is nog niet bekend. Ook de doodsoorzaak staat nog niet vast. De politie had gehoopt met het hoofd het meisje te kunnen identificeren, maar de staat van het hoofd maakt herkenning onmogelijk.

Het korps op de Veluwe heeft vijftien rechercheurs vrijgemaakt voor de zaak. In Rotterdam werken tien man aan de oplossing. Daarnaast is er de ondersteuning van de verschillende landelijke diensten. Zo heeft de Centrale Recherche Informatiedienst in Zoetermeer contact gelegd met inlichtingendiensten in de Europese en Noord-Afrikaanse landen om te vragen of daar een vermist persoon voldoet aan de omschrijving van het gevonden meisje. "Het ontbreken van een identiteit maakt deze zaak zeer lastig te onderzoeken," aldus Top. "We hebben geen enkel houvast."

Politie denkt aan misdrijf bij gevonden dood meisje

6+8 29/8

PUTTEN/ANP - Het recherchebijstandsteam (RBT) dat de dood van een in de omgeving van Strand Nulde gevonden meisje onderzoekt, gaat nu uit van een misdrijf. Volgens een woordvoerder van de politie koersen de bevindingen van het onderzoek daar steeds meer op aan. De politie wil verder niets zeggen over de eerste bevindingen. Ook benadrukt de zagsman dat het nog niet helemaal zeker is, dat een misdrijf de dood van het meisje heeft veroorzaakt. De recherche onderzocht gisteren opnieuw de omgeving van Strand Nulde bij Putten. Daar werd maandagmiddag het lichaam van een nog onbekend jong meisje gevonden. De politie hoopt zo meer te weten te komen over het meisje, dat rond het middaguur door bezoekers in het water werd gevonden. Het RBT uit Ermelo dat uit vijftien mensen bestaat, heeft giste-

ren onder meer bezoekers van het stand ondervraagd. Ook bij de noodopvang voor asielzoekers op Strand Horst en een nabijgelegen camping is naar informatie gezocht. Maandag nam de politie vanuit een helikopter foto's van de omgeving en zijn delen van het strand afgezet voor sporenonderzoek. Volgens de politie-woordvoerder is het wachten op het sectierapport, dat meer duidelijkheid moet geven over de identiteit van het meisje en de doodsoorzaak.

Hoe oud het meisje is en hoe lang zij in het water heeft gelegen, is nog niet bekend. De politie zegt dat het, voorzover waarneembaar, een blank meisje is. Er was dinsdag aan het eind van de middag nog steeds geen sprake van een overeenkomst met kinderen die bij de politie als vermist bekend staan.

Alleen romp van het dode meisje gevonden

6+8 30/8

PUTTEN/GPD-ANP - Van het dode meisje dat maandagmiddag werd gevonden op Strand Nulde in Putten, is alleen de romp gevonden. Het meisje, niet ouder dan zeven jaar, is met geweld om het leven gebracht. De politie heeft dat gisteren bekend gemaakt. De overige ledematen en het hoofd van het meisje zijn nog niet teruggevonden. De politie tast volledig in het duister over de toedracht van de zaak. Hoe het meisje werd omgebracht, is nauwelijks vast te stellen. Volgens politiewoordvoerder B. Top zijn er in elk geval geen aanwijzingen gevonden die duiden op seksueel misbruik. Ook is nog niet duidelijk of het kind is omgebracht op de plek waar zij is gevonden of dat ze daar alleen in het water is gelegd. Het lichaam heeft vermoed-

delijk enkele dagen in het water gelegen. Doordat slechts een deel van het lichaam terecht is, heeft de politie de identiteit van het slachtoffer nog niet kunnen achterhalen. Wel staat vast dat het om een blank meisje gaat van niet ouder dan zeven jaar, maar of zij ook van Nederlandse afkomst is, kan de politie nog niet met zekerheid zeggen. De recherche zoekt naar getuigen uit een groot gebied. Omdat er rekening mee wordt gehouden dat de romp niet in het water is geraakt op de plek waar het is gevonden, richt het onderzoek zich op het hele gebied rondom de randmeren, zoals de Nulderdijk in Zeewolde (Flevoland). Daarom wordt ook een nader onderzoek ingesteld naar de loop van de stroming van de randmeren.

Opgevist hoofdje hoort bij aangespoeld rompje

ROTTERDAM/PUTTEN - Het kinderhoofdje dat vorige week werd opgevist bij Hoek van Holland hoort bij de romp van een jong meisje die eerder die week op Strand Nulde is aangetroffen. Dat blijkt uit onderzoek van het Nederlands Forensisch Instituut.

gekomen. Op het lichaam zijn geen sporen van seksueel misbruik aangetroffen.

Ook is nog niet bekend of het kind te water raakte op de plek waar ze werd gevonden. Het lichaam kan zondagavond door harde wind bij strand Nulde zijn aangespoeld.

Op dit moment zijn geen overeenkomsten vastgesteld met kinderen die als vermist zijn opge-

(van een verslaggever)
PUTTEN - De zoekactie in de omgeving van strand Nulde bij Putten, in verband met de gevonden romp van een jong meisje, heeft gisteren niets opgeleverd.

Ruim honderd ME's kanden het gebied uit op zoek naar andere lichaamsdelen en sporen van het misdrijf. Dit gebeurde zowel aan de Gelderse als de Flevoland-

Zoekactie Nulde nog tevergeefs

TEL 1-9

se kant van het Nuldernauw. Bij de actie werd ook een helikopter ingezet. Het zoeken gaat vandaag verder.

Tot nu toe kreeg de politie ruim vijftig tips binnen. Een team van vijftien rechercheurs trekt die na. De zoekactie begon pas gisteren, omdat de omgeving

eerst werd uitgekamd door 'lijk-

honden'. Het was gisteren nog niet duidelijk of de romp van het meisje hoort bij het kinderhoofdje, dat donderdagavond door een visser werd gevonden aan de kade van de Nieuwe Waterweg in Rotterdam.

Badgasten op het strandje bij Putten vonden de romp maandagmiddag aan de rand van het water. Over de leeftijd en identiteit van het meisje is nog niets bekend. Het enige dat vaststaat, is dat het een blank meisje jonger dan zeven jaar betreft en dat ze door geweld om het leven is

Zoektocht Nulde levert geen lichaamsdelen op

NRC

ROTTERDAM, 1 SEPT. De zoekactie in de omgeving van Strand Nulde in verband met de gevonden romp van een jong meisje, heeft gisteren niets opgeleverd.

Ongeveer honderd ME's hebben het gebied uitgekamd op zoek naar andere lichaamsdelen en sporen van het misdrijf. Dit gebeurde aan de Gelderse zijde van het Nuldernauw en aan de Flevolandse kant. Bij de zoekactie is ook een helikopter ingezet. Het is de bedoeling de zoekactie vandaag voort te zetten. De politie heeft over de zaak tot nu toe ruim vijftig tips gekregen.

Gisteren is ook het onderzoek begonnen naar een mogelijke relatie met de vondst van het hoofd

van een kind, donderdagavond bij een kade aan de Nieuwe Waterweg in Hoek van Holland. Het hoofdje werd door een visser gevonden ter hoogte van de Slachthuisweg en heeft volgens de politie enige tijd in het water gelegen. Het is nog niet bekend of er een verband bestaat tussen beide zaken.

Over de leeftijd en identiteit van het meisje dat in het water bij het strand werd gevonden door passanten, is nog niets bekend. De politie gaat er vanuit dat ze jonger is dan zeven jaar. Op het lichaam zijn geen sporen van seksueel misbruik aangetroffen. Vooralsnog zijn er geen overeenkomsten vastgesteld met kinderen die als vermist zijn opgegeven. (ANP)

Visser vindt hoofdje

NRC

Door een onzer redacteurs
ROTTERDAM, 31 AUG. Een visser heeft gisteravond op een kade aan de Nieuwe Waterweg in Rotterdam het hoofdje van een kind gevonden. Het hoofdje heeft enige tijd in het water gelegen waardoor het „onherkenbaar" is geworden. De politie in Rotterdam vermoedt dat het kind „ongeveer zeven jaar oud" was. Over het geslacht en de herkomst van het kind is nog niets bekend.

Ook is nog niet duidelijk of het hoofdje iets te maken heeft met de romp van het kleine meisje dat maandag op het strand Nulde in Putten werd gevonden. Dit wordt vandaag onderzocht. De geschatte leeftijd van dit meisje was ongeveer zeven jaar. Over haar identiteit tast de politie nog steeds in het

duister. Niemand heeft het kind als vermist opgegeven.

De politie is vanochtend een grootscheepse zoekactie begonnen in de omgeving van strand Nulde. Met honderd ME's en een helikopter zoekt de politie naar andere lichaamsdelen en sporen die met een mogelijk misdrijf te maken hebben. Een grootschalige zoekactie als deze vergt veel voorbereidingstijd, zegt politie Noord- en Oost Gelderland. Vandaar dat de politie pas vandaag is begonnen met zoeken. De actie gaat morgen waarschijnlijk ook nog door.

Gisteravond zijn bij de politie 26 nieuwe tips binnengekomen over het rompje. Dat gebeurde nadat verschillende keren een politiebericht over de zaak was uitgezonden op de televisie.

Gevonden hoofd van meisje hoort bij romp op strand

Door onze correspondent

PUTTEN, 3 SEPT. Het kinderhoofdje dat afgelopen donderdag is aangetroffen in de Nieuwe Waterweg bij Hoek van Holland behoort bij de romp van het meisje dat een week geleden bij Strand Nulde is gevonden. Dit heeft het Nederlands Forensisch Instituut vastgesteld door het DNA-materiaal van beide lichaamsdelen met elkaar te vergelijken. Eerder was al gebleken dat het meisje door geweld om het leven is gekomen. Naar de exacte doodsoorzaak wordt verder onderzoek gedaan. De identiteit van het slachtoffer, een blank meisje dat niet ouder is dan zes jaar, is nog niet bekend.

Romp en hoofd meisje in Putten begraven

6+8

PUTTEN/GPD - De romp van het meisje dat vorige week bij Strand Nulde is gevonden wordt vrijwel zeker samen met het in Hoek van Holland gevonden hoofdje in de gemeente Putten begraven. Cremieren wordt uitgesloten in verband met het eventueel heropenen van het onderzoek. Ook kan het zijn dat de ouders zich alsnog melden. Herbegraven in aanwezigheid van familie is dan een mogelijkheid.

„De kist wordt hoog in het graf

gezet," zegt begrafenisondernemer A. de Jong uit Amsterdam, tevens oud-secretaris van de Nederlandse Vereniging van erkende Uitvaartondernemers (NUVU). „Dat is in zulke gevallen gebruikelijk. Eventueel opgraven is dan makkelijker." Ook kunnen de benen en armen - die nog niet zijn gevonden - dan later worden bijgezet in het graf. Wanneer het meisje wordt begraven hangt af van het recherche-onderzoek.

Gevonden hoofdje en romp van zelfde kind

door Jolande Westdorp

PUTTEN/HOEK VAN HOLLAND, maandag
Het kinderhoofdje dat donderdagavond in de Nieuwe Waterweg bij Hoek van Holland is gevonden, hoort bij de romp van een meisje die drie dagen eerder op het strand Nulde bij Putten is aangetroffen. Dat is na onderzoek van het Nederlands Forensisch Instituut (NFI) in Rijswijk vast komen te staan.

De politie heeft dit gisteren bekendgemaakt. Het NFI heeft dna-materiaal van beide lichaamsdelen met elkaar vergeleken en dat bleek overeen te komen.

De identiteit van het slacht-

toffer, dat door geweld om het leven is gekomen, is nog niet bekend. Ook de doodsoorzaak staat nog niet vast. Het NFI doet hiernaar nader onderzoek.

De politie houdt er nog

steeds rekening mee dat het vermoorde meisje mogelijk een Nederlands kind is. Het staat vast dat het kind blank en jonger dan 7 jaar is. Haar nu bekende lichaamskenmerken vertonen volgens de politie geen overeenkomsten met de Nederlandse lijst van 'actuele vermissingen' van kinderen.

Om die reden verzoeken de researcheteams in beide plaat-

'Nulde-meisje' wacht op naam

sen de Nederlandse bevolking om de komende dagen extra alert te zijn op vermissingen in de eigen woonomgeving.

„Pas vandaag zijn de scholen weer overal begonnen en is er beter zicht op de eventuele afwezigheid van een kind”, aldus zagsman B. Top van de politie Noordwest-Veluwe. Inmiddels heeft de politie meer dan honderd tips ontvangen. Wie ook aanwijzingen denkt te hebben in deze macabere zaak kan terecht op het speciale telefoonnummer 0800-0230012.

De politie heeft nauwelijks aanknopingspunten in de lugubere kindermoordzaak. Omdat de vindplaatsen van romp en lichaam ver uit elkaar liggen, zijn de lichaamsdelen echter vrijwel zeker uit een auto of vanaf een boot in het water gegooid. Dit weekende heeft de recherche weer vergeefs gezocht naar andere lichaamsdelen. Daarbij zijn tal van voorwerpen, zoals sigarettenpeuken, meegenomen voor onderzoek.

Inmiddels is ook via de internationale politieorganisatie Interpol alarm geslagen. Het tv-programma Opsporing Verzocht besteedt vandaag aandacht aan de zaak.

DE TWEE rekercheteams die onderzoek doen naar het vermoorde meisje van wie hoofd en romp zijn gevonden, hebben maar weinig houvast. Forensisch onderzoek op de lichaamsdelen bracht slechts summiere informatie aan het licht: het handelt om een meisje van nog geen zeven jaar, haar huidskleur is blank en er zijn geen aanwijzingen voor seksueel geweld. Opvallend genoeg is het kind nergens als vermist gemeld.

De rechercheurs zijn nu op zoek naar een speld in een hooiberg. Er is een oproep gedaan aan wellicht duizenden bezoekers van het Gelderse recreatiestrand Nulde, de vindplaats van het rompje, om contact op te nemen met de politie. In de verhalen van surfers en badgasten hoopt men een richting te vinden voor verder onderzoek.

Daarnaast heeft de dienst Nationale Recherche Informatie (dNRI) in Zoetermeer bij de opsporingsdiensten in Europa en Noord-Afrika een dringend verzoek om medewerking ingediend. Daar worden de lijsten met vermiste personen nageplozen, tot nog toe zonder resultaat.

Het is een zeldzaam fenomeen, vertelt Ap Folgerts van het Rampen Identificatie Team (RIT). Stoffelijk overschotten worden vrijwel dagelijks gevonden, echter zelden of nooit zonder duidelijk signalement of een of andere verwijzing naar een identiteit. Het RIT is gespecialiseerd in die gevallen waar stoffelijke resten

Het lijkt een onmogelijke opgave. Zonder enig aanknopingspunt speuren 35 rechercheurs naar de identiteit van een klein meisje van wie op verschillende plaatsen het rompje en het hoofd zijn gevonden. 'Dit is een zeer bizarre zaak.'

PATRICK MEERSHOEK

bij bijvoorbeeld een vliegtuigcrash of een vuurwerkcramp onherkenbaar verminkt zijn.

„Maar wij hebben ook dan aanknopingspunten in de vorm van een namenlijst, waarmee wij de gevonden resten kunnen vergelijken. Dat maakt het werk, hoe gek het ook klinkt, gemakkelijker.”

Het komt vaker voor dat een stoffelijk overschot korte of langere tijd zonder identiteit blijft. Langs de Nederlandse kust spoelen geregeld lijken aan van zee-lijeden. Folgerts: „Soms duurt het maanden voordat zo'n persoon op een lijst van vermiste personen opduikt. Andersom komt het ook voor. Een persoon staat al maanden op de lijst wanneer het lichaam opduikt.”

Maar een verdronken zeeman is van een geheel andere orde dan een kind van nog geen zeven jaar. „Dit is een zeer bizarre zaak,” stelt Folgerts. „Als politiemans wil je zo'n dossier zo snel mogelijk sluiten. Het is uitermate frustrerend om zo weinig houvast te hebben.”

Ook oud-politielcommissaris Jan Blauw van Rotterdam spreekt van een zeldzaam ingewikkeld

zaak. „Voor de oplossing van een misdrijf is de identiteit van het slachtoffer essentieel. Daar begint het verhaal van het delict. Doorgaans is er wel een kledingstuk of sieraad, aan de hand waarvan de identiteit te herleiden valt. In dit geval is er helemaal niets, begrijp ik.”

De leeftijd van het slachtoffer vergroot de druk om met resultaten te komen, weet Blauw uit ervaring. „Waar je nooit aan went in dit werk, is de moord op een kind. Het zijn altijd emotionele zaken. Het maakt een opsporingseenheid fanatieker, om het zo maar te zeggen.”

Meldpunt

Vermisingen worden in Nederland geregistreerd door het Rode Kruis, dat in mei van dit jaar een meldpunt in het leven riep. In enkele maanden verzamelde het Rode Kruis honderdvijftig dossiers, waarvan tweederde op dit moment nog niet is opgelost. Jaarlijks worden in Nederland zestienduizend mensen als vermist opgegeven. Zeventig tot tachtig procent van deze gevallen wordt binnen 48 uur opgehelderd, hetzij door een teken

van leven van de vermiste, hetzij door de vondst van een stoffelijk overschot.

„Dit geval is zeer uitzonderlijk,” constateert Natasja Nossent van het Rode Kruis. „Ook door de leeftijd. Slechts drie procent van alle vermisten is jonger dan twaalf jaar.”

Het Europees Centrum voor Vermiste en Seksueel Uitgebuide Kinderen in Brussel, opgericht in 1998 naar aanleiding van de affaire-Dutroux, doet onderzoek naar de achtergronden van vermissingen. „Op basis van de gebrekkige informatie over deze zaak gaan mijn eerste gedachten uit naar een vluchteling,” merkt Isabelle Marneffe op. „Wij zien in België de problemen toeneemen onder de minderjarige vluchtelingen zonder begeleiding. Als zij eenmaal uit de vaste procedure verdwijnen, zijn zij vaak ook helemaal uit het zicht.”

Marneffe maakt een kanttekening bij de leeftijd. „Slachtoffers van mensenhandel zijn doorgaans dertien tot achttien jaar. Zo'n meisje zou zwanger kunnen zijn geweest, maar dan zou er sprake zijn van een baby. Wat dat betreft blijven de vraagtekens toch bestaan.”

Wellicht ligt de doorbraak van de zaak in handen van het Nederlands Forensisch Instituut in Rijswijk. Het instituut heeft vorige week een eerste onderzoek gedaan naar de ledematen van het meisje. Aan de hand van nader DNA-onderzoek is het theoretisch mogelijk om eigenschappen te bepalen als etniciteit en de kleur van haren en ogen. Met die informatie kan een globaal signalement van het slachtoffer worden vastgesteld.

Volgens Bert Top van het korps Noord- en Oost-Gelderland wacht de recherche eerst de resultaten af van de huidige zoektocht naar nieuwe informatie over de zaak Nulde. „Er zijn inmiddels zeshonderd reacties binnen. Die worden nu geanalyseerd op bijzonderheden. Een andere groep rechercheurs pluisst alle internationale lijsten van vermisten uit. Over enkele dagen hopen we te weten of we iets in handen hebben.”

Politie Londen vist jongensromp op

LONDEN - De politie van Londen heeft uit de rivier de Theems een jongensromp zonder hoofd, armen of benen opgevist. De enige aanwijzing is een oranje broekje met een wasvoorschrift in het Duits. De recherche trekt sporen na in Duitsland, maar krijgt ook collega's uit Nederland op bezoek, die de moord proberen op te lossen op een meisje waarvan de romp bij het strand van Nulde aan het IJsselmeer, en het hoofd in de Nieuwe Waterweg bij Hoek van Holland werd gevonden. (4F 231)

Identiteit aan stukken gevonden meisje nog onbekend

Politie speurt ook in Romy's dossier

door Jolande Westdorp en Henny Korver
HOEK VAN HOLLAND/PUTTEN, woensdag

Zowel in binnen- als buitenland trekt de politie alle dossiers na van spoorloos verdwenen jonge meisjes, in een poging de gruwelijke kindermoordzaak van Strand Nulde op te lossen.

Vorige week maandag werd op Strand Nulde bij Putten het rompje van een nog niet geïdentificeerd meisje aangetroffen. Afgelopen donderdagavond vond een sportvisser langs de Nieuwe Waterweg nabij Hoek van Holland haar hoofdje.

Zagsman B. Top van de recherche Noordwest-Veluwe bevestigde gisteravond tegenover deze krant dat enkele dossiers, waaronder die van de vermissing van Romy van Buuren en die van Lisa Mienis, momenteel door de onderzoeksteams Noord- en Oost-Gelderland en Rotterdam-Rijnmond tegen het licht worden gehouden.

Romy zou nu vijf jaar oud zijn. Omdat er van haar geen dna-materiaal beschikbaar is,

kan (nog) niet worden uitgesloten dat het om dit kind gaat. „De leider van het onderzoeksteam heeft aangekondigd dat hij meneer en mevrouw Van Buuren in elk geval van de uitkomsten op de hoogte zal stellen”, aldus politiewoordvoerder Top.

Dat geldt ook voor familieleden van Lisa Mienis (2) uit Heemskerk. Dit meisje verdween zaterdag 21 juli jongstleden vanuit Heemskerk en is mogelijk meegenomen door een familielid.

Enig houvast van de politie zijn de schaarse kenmerken die tot nu toe van het aan stukken gevonden meisje bekend zijn. Het omgebrachte kind, ouder dan een baby maar jonger dan zeven jaar, is blank tot lichtgetint. Hoe het kind is vermoord, is nog niet bekend. Het

Rompje en hoofdje van vijf- tot zeyenjarig meisje

PUTTEN/ANP - Het meisje van wie het rompje op strand Nulde en het hoofdje in Hoek van Holland werden gevonden, was tussen de vijf en zeven jaar oud. Dit blijkt uit onderzoek door het Nederlands Forensisch Instituut (NFI). Na een uitzending van het televisieprogramma Opsporing Verzocht kwamen gisteravond bij het rekercheteam ongeveer veertig nieuwe tips binnen, aldus een politiewoordvoerder.

In het programma is opnieuw een oproep gedaan aan onder meer leerkrachten van basisscholen, thuiszorgmedewerkers en vrijwilligers van jeugd- en sportverenigingen om een mogelijke vermissing van een meis-

je tussen de vijf en zeven jaar bij het rekercheteam te melden. Berichten in de media en een eerdere oproep in Opsporing Verzocht, leverden tot nu toe ongeveer zevenhonderd telefonische reacties op. Het team van 25 rechercheurs onderzoekt momenteel nog een flink aantal inhoudelijke tips.

Het rompje van het meisje werd maandagmiddag 27 augustus bij strand Nulde (gemeente Putten) aangetroffen. Donderdagavond 30 augustus werd bij Hoek van Holland op de kade van de Nieuwe Waterweg een kinderhoofdje gevonden. Beide lichaamsdelen bleken na onderzoek bij elkaar te horen.

gisters van verdwenen meisjes heropend.

In ons land hebben inmiddels ruim 600 mensen telefonisch gereageerd op diverse televisieoproepen. De 'gouden tip' zit er volgens de politie (nog) niet bij.

tijdstip van overlijden is eveneens onbekend. Haar gevonden lichaamsdelen hebben enkele dagen in het water gelegen.

Ook in het buitenland worden op dit moment tal van re-

Eerst mochten de lijkhonden het proberen

Van onze verslaggever
STRAND NULDE

In de zomer ruiken de honden al na een paar dagen een lijk”, zegt een agent van de waterpolitie die sinds maandag een zoekpatroon vaart op het Nuldernaauw. Over de reling van zijn Boston Whaler hangt regelmatig een zogeheten lijkhond die met zijn neus vlak boven het wateroppervlak snuffelt. Op die manier probeert de politie meer lichaamsdelen te vinden van het meisje van wie de romp maandag aanspoelde bij Strand Nulde.

Daar begon vrijdag ook een tweedaagse zoekactie van 120 ME'ers langs beide oevers. Die lopen in een rij over het strand en door de bosjes, waarbij ze met hun wapenstok takken en brandnetels wegslaan. „Als ik iets verdachts zie”, zegt één van de ME'ers, „roep ik meteen een technisch rekercheur.” Hij wijst naar een paar mannen in oranje overalls die achter het kordon aanlopen. „Zij beslissen wat wel of niet interessant is.”

De agenten krijgen hulp van een helikopter die is uitgerust met infrarood- en warmtebeeld-appara-

tuur. Die spullen zijn echter minder effectief bij een dicht bladerdak. Maandag waaide er volgens getuigen een oostenwind; daarom kammen tientallen ME'ers ook aan de overkant van het water, op Flevoland, de bosjes uit. Toch waren afgelopen dagen windkracht en stroming zo zwak, dat de zoektocht zich vooral concentreert rondom het strandje bij Putten.

Daar streek maandagmiddag een gezinnetje neer voor een picknick aan het water. De kinderen gingen langs de vloedlijn en vonden daar de romp van een kind dat later een blank meisje jonger

dan zeven jaar bleek te zijn. Hun moeder belde de politie die meteen de omgeving begon uit te kammen. De zoektocht werd pas vrijdag massaal omdat eerst de lijkhonden een kans moesten krijgen.

Al die moeite heeft tot gisteravond niets opgeleverd. De eerste berichten in de pers leverden 18 tips op, een oproep donderdag op de televisie nog eens 26. Een team van vijftien rechercheurs trekt die na.

Gisteren was nog niet vastgesteld of de romp van het meisje hoorde bij het kinderhoofdje dat

donderdag is gevonden op een kade aan de Nieuwe Waterweg in Rotterdam.

In Beachclub Nulde zijn ze niet blij met de lugubere vondst. „Dit soort publiciteit is slecht voor onze zaak”, zegt een medewerker die alle verslaggevers de deur wijst. Verderop bij Strand Horst werd in februari ook al een lijk gevonden. Dat bleek een journalist uit Ermelo die waarschijnlijk het slachtoffer was geworden van een roofmoord. Beide stranden aan het Veluwe randmeer zijn vandaag gewoon weer open voor het publiek.

KINDERMOORD

SCHOKT POLITIE

door JOLANDE WESTDORP en WILLEM KOOL

ROTTERDAM/LONDEN, woensdag

Waarom mist niemand twee vermoorde kleuters?

Een ernstig verminkt kinderlijkje werd gevonden op het strand Nulde bij Putten en een tweede op de Theemsoever in Londen. De kinderen werden op identieke, zeer gewelddadige wijze omgebracht, aan stukken gesneden en vervolgens her en der in het water gedumpt.

Ruim vier weken nadat spelende kinderen op strand Nulde het rompje van een blank meisje van vijf à zeven jaar ontdekten en een sportvisser drie dagen later haar onherkenbare hoofdje bij Hoek van Holland vond, weet de recherche nog altijd niet wie het slachtoffer is. Daarmee mist het onderzoeksteam volgens politiedeskundigen zelfs het meest elementaire aanknopingspunt in de speurtocht naar de moordenaar.

Alles is er de afgelopen weken aan gedaan om uit te vinden wie het vermoorde meisje is. Maar ondanks herhaalde oproepen aan het Nederlandse volk in het algemeen en aan onderwijzers, sportleraren, hulpverleners en vluchtelingenwerkers in het bijzonder, is haar identiteit tot op de dag van vandaag een raadsel.

Nu dit weekeinde vlakbij de wereldvermaarde Tower Bridge in Londen het rompje van een even oud, donker getint jongetje aanspoelde, staat Scotland Yard voor een vergelijkbaar mysterie. Hoewel dit jongetje ongeveer een week eerder vermoord moet zijn, heeft zich ook daar niemand gemeld die het kind mist.

„Het is bizar en beangstigend tegelijkertijd”, vindt de Rotterdamse oud-hoofdcommissaris J. Blaauw. In zijn lange carrière als politiemann zegt Blaauw nimmer met een vergelijkbaar misdrijf te zijn geconfronteerd. „Het is vooral beangstigend omdat deze kinderen zo verschrikkelijk jong zijn. Je zou toch denken dat ook zij ouders, opa's en oma's, onderwijzers, burens of andere contacten hadden bij wie hun afwezigheid moet opvallen.”

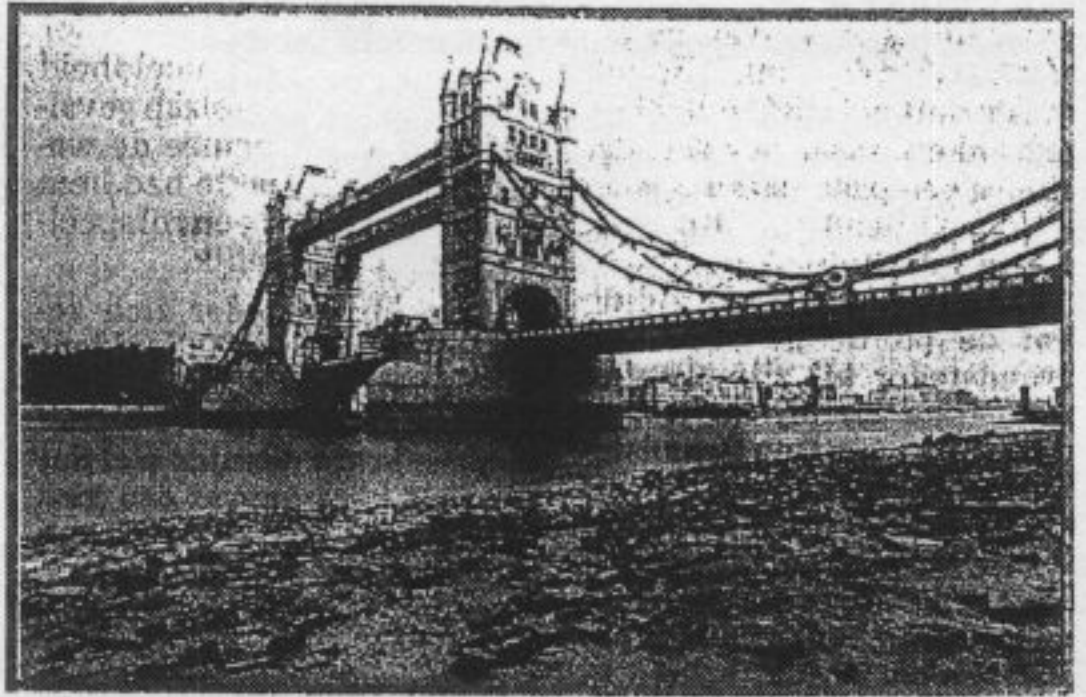
Ook in Engeland gruwen de meest doorgewinterde politiemensen van het extreem gewelddadige en uitzonderlijke karakter van de twee kleuter-moorden. „Dit is een van de ergste en afschuwelijkste zaken uit mijn loopbaan”, zegt onderzoeksleider, inspecteur Adrian Maybanks van de afdeling zware criminaliteit van Scotland Yard.

Hoewel de politie beschikt over een dna-profiel van de gevonden peuters, is het zonder een gezicht van de slachtoffers zoeken naar een speld in een hooiberg. De Nederlandse recherche maakte het gruwelijke misdrijf eind augustus via Interpol bekend in geheel West- en Oost-Europa en in Noord-Afrika. Ook die actie heeft voorzover bekend geen onmiddellijk succes gehad.

Ervan uitgaand dat de kinderen zijn omgebracht door dezelfde dader, lijkt de Nederlandse recherche na de vondst van het vermoorde negroïde jongetje in Londen echter één mogelijkheid te kunnen schrappen. Dat is de optie dat het meisje een Nederlands kind was dat door haar eigen familie was omgebracht. Ook ex-politiefchef Blaauw beaamt dat het meer voor de hand ligt, dat de herkomst van de slachtofferfertes „veel verder weg moet worden gezocht”.

Het Nederlandse onderzoeksteam lijkt in het achterhoofd rekening te houden met een dader voor wie geen afstanden bestaan. Omdat het meisjesrompje werd aangetroffen langs de A28 bij Nulde en haar hoofdje pal langs de vrachtwagenoprit naar de Stena Line-veerboot bij Hoek van Holland, is het logisch te veronderstellen dat de kindermoordenaar veel reist en mogelijk een vrachtwagenchauffeur is.

In dat verband doemen onmiddellijk Oost-Europese landen als Polen, Rusland, de Baltische staten, Hongarije of Roemenië op. Bevolkingsadministraties en registraties van jeugdige vluchtelingen of zwervkinderen zijn daar onnauwkeurig of ontbreken. De politie is er bovendien allerm minst bereid om snel op vermissingen van zulke kinderen

■ Het rompje van het Caraïbisch/Afrikaanse jongetje werd afgelopen vrijdag gevonden op de modderige zuidoever van de Theems, niet ver van de wereldberoemde Tower Bridge in Londen. FOTO: TRYGVE SØRVAAG

■ In Nederland werd vier weken geleden bij strand Nulde bij Putten het rompje van een meisje gevonden. De omgeving werd daarna door de politie uitgekamd op sporen. FOTO: BOB FRIEDLÄNDER

te reageren, laat staan die verdwijningen te registreren.

Voor de potentiële seriemoordenaar zijn deze landen het walhalla. Er zwerven legers straatkinderen (sommige met baby's op hun arm) rond, om wie niemand zich bekomert. Al begin jaren negentig constateerde de aan de Verenigde Naties verbonden Internationale Organisatie voor Migratie in Oost-Europa een levendige handel in kinderen, die eindigt in de seksindustrie of zelfs in de organhandel.

Ook oud-politiefchef Blaauw is bekend met die schrijnende toestanden. „Ik ben ooit in Moskou geweest. Dat is een stad waar talloze kinderen op straat zwerven en die kunnen verdwijnen zonder dat er ook maar een haan naar kraait.”

Gedragdeskundigen, onder wie rechtspsycholoog P. van Koppen van het Nederlands Studiecentrum Criminaliteit en Rechtshandhaving, kennen in de bestaande literatuur geen enkel vergelijkbare kindermoord. „We worden vaker geconfronteerd met verminkte lijken. Maar dan gaat het om volwassenen, in criminele afrekeningen. Dit is beslist uitzonderlijk! Zelfs pedoseksuelen die geen relatie met vrouwen kunnen aangaan en zich op kinderen richten, laten hun slachtoffers intact. Deze dader is absoluut volkomen gestoord.”

De Belgische victimologe en getuige-deskundige C. Hutsebaut voorspelde na de vondst in Putten dat de dader opnieuw zou toeslaan.

'Deze dader blijft door-gaan tot hij wordt gepakt'

„Op basis van de zeer summiere gegevens die tot nu toe zijn vrijgegeven, concludeer ik dat de moordenaar handelt uit extreme woede. De dader wil wraak nemen op de maatschappij. De speurders zouden zich moeten concentreren op iemand die net is vrijgekomen uit de gevangenis, ofwel uit een psychiatrische inrichting. De dader heeft geen respect voor zijn slachtoffers: hij snijdt ze compleet aan stukken. Hij heeft geen respect voor diegenen die de afschuwelijk verminkte lichaamsdelen vindt. De kans dat hij blijft moorden totdat hij wordt gepakt, is geen honderd, maar tweehonderd procent.”

BRITSE EN NEDERLANDSE RECHERCHERS TASTEN COMPLEET IN HET DUISTER

Veel overeenkomsten tussen kinderlijkjes

PAR 25/9

(Van een verslaggeefster)
AMSTERDAM - De politie onderzoekt of er verband bestaat tussen de vondst in Londen van een verminkt kinderlijkje in de Theems en de bij strand Nulde gevonden romp van een meisje. In beide gevallen gaat het om kinderen tussen de vijf en zeven jaar en zijn het hoofd en de ledematen van de lichaampjes verwijderd.

Volgens de politie van Londen zijn de kinderen onder precies dezelfde omstandigheden om het leven gebracht. Het ongeveer vijf jaar oude jongetje dat vrijdag werd gevonden bij Tower Bridge, heeft een donkere huidskleur en is waarschijnlijk van Afrikaans-Caribische afkomst. De ledematen waren verwijderd met een scherp voorwerp. Het kind had alleen nog een korte broek aan van het merk Kids and Company in een Europese maat 116 en met een wasvoorschrift in het Duits. Dergelijke kinderklleding wordt in Groot-Brittannië nauwelijks verkocht.

De politie heeft de lijst met vermiste kinderen doorgenomen maar geen overeenkomsten gevonden. Zij gaat ervan uit dat identificatie heel moeilijk zal zijn.

Duikers zoeken in de Theems naar andere lichaamsdelen, maar de kans dat die in de 150 kilometer lange en vaak snelstromende rivier worden gevonden, is klein.

De politie gaat er voorsnog niet van uit dat het kind seksueel is misbruikt. De moord moet ongeveer tien dagen geleden zijn gepleegd.

Een rechercheteam uit Nederland reist naar Londen om met de Britse collega's de kindermoorden te onderzoeken.

Van het dode meisje is op 25 augustus in het water bij strand Nulde in Putten door spelende kinderen de romp gevonden. Drie dagen later werd door een sportvisser op een talud in de Nieuwe Waterweg bij Hoek van Holland het hoofd aangetroffen, vlak bij de plek waar de ferry's van de Stena Line naar Harwich vertrekken.

Het kind is zeker door geweld om het leven gekomen, maar hoe het meisje om het leven is gebracht, wordt nog onderzocht. Ook is de identiteit van het kind nog altijd niet bekend.

Uit sectie bleek dat het gaat om een blank meisje, jonger dan zeven jaar. Het lichaam heeft vermoedelijk enkele dagen in het water gelegen. Voor seksueel misbruik waren geen aanwijzingen.

Onderzoek naar verband kinderlijkjes

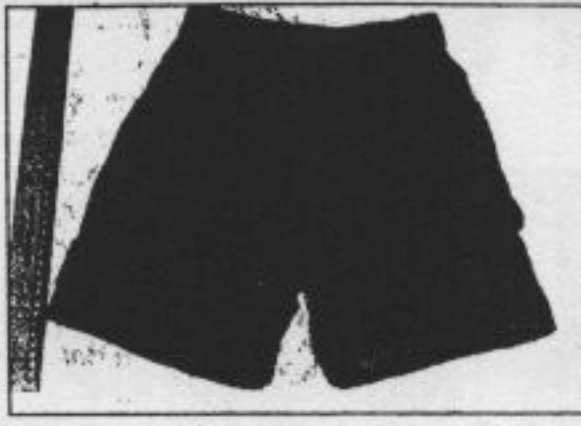
PUTTEN — De politie in Gelderland onderzoekt of de romp van een jongetje dat vrijdag in de rivier de Theems in Londen is aangetroffen verband heeft met de stoffelijke resten van het meisje dat eind augustus op Strand Nulde bij Putten is gevonden. Dit bevestigde gisteren een politiewoordvoerder.

Net als in Putten was het kind in Londen ongeveer zes jaar oud en ontbraken armen, benen en hoofd. Zowel in Londen als in Putten lag het stoffelijk over-

schot waarschijnlijk al enkele dagen in het water. Het jongetje had een donkere huidskleur.

Volgens de Gelderse politie zijn er genoeg overeenkomsten om details van beide zaken uit te wisselen. Nederlandse rechercheurs vertrekken nog deze week naar Londen. Aan het einde van de week hoopt de politie meer zekerheid te hebben of beide kinderen wellicht door dezelfde dader zijn omgebracht. De identiteit van het meisje in Putten is nog niet vastgesteld. (ANP)

Ook in Londen romp kind gevonden

• Vlakbij de Londense Tower Bridge, waar het rompje van een jongetje werd gevonden, lag dit rode broekje. EIGEN FOTO

door Willem Kool en Jolande Westdorp **TEL 25/5**

LONDEN, dinsdag De politie in Putten en in het Britse Londen hebben een kloppacht geopend op een mogelijke seriemoordenaar, nu ook op de modderige oevers van de Theems nabij de Tower Bridge een kinderrompje is aangespoeld.

De overeenkomsten in beide zaken zijn opmerkelijk. Zowel in Nulde als in Londen werd alleen het rompje gevonden. In Londen betreft het een jongetje, terwijl het in Nulde een lijk van een meisje betrof. Beiden hadden ongeveer dezelfde leeftijd. Niemand weet wie de kinderen zijn.

Een voetganger trof het rompje van een Afrikaans/Caribisch jongetje afgelopen vrijdag aan bij de Tower Bridge. De benen, armen en het hoofdje ontbreken nog. Uit onderzoek van de patholoog-anatoom bleek dat het kind ongeveer vijf jaar en zes maanden oud moet zijn geweest toen het stierf.

Zie verder pag. 6 kol. 2

Onderzoek naar rompje in Theems

PUTTEN, 25 SEPT. De politie in Gelderland onderzoekt of de vondst van de romp van een jongetje dat vrijdag in de Theems in Londen is aangetroffen verband houdt met een soortgelijke vondst, eind augustus op Strand Nulde bij Putten is gevonden. Daar werd de romp van een meisje gevonden. Net als in Putten was het kind in Londen ongeveer zes jaar oud en ontbraken armen, benen en hoofd. In beide plaatsen lag het stoffelijk overschot waarschijnlijk al enkele dagen in het water. Het jongetje had een donkere huidskleur. (ANP)

Kindermoorden

VERVOLG VAN PAGINA 1

De Londense politie meldde gisteravond dat het kind uiterst gewelddadig om het leven is gebracht door zwaar letsel aan de hals. (TEL 25-5)

De moord moet tien dagen geleden hebben plaatsgevonden. De politie vond vlakbij de plek waar het rompje aanspoelde een rood kort broekje van het merk Kids Company met daarin een wasvoorschrift in het Duits. Volgens de politie is het broekje van het jongetje. Zowel de Nederlandse als de Britse politie spreken van een exceptioneel geval gezien de gewelddadigheid van de beide zaken en de verminderingen van de lichamen.

Het rompje van het meisje werd maandag 27 augustus door spelende kinderen gevonden op het strand bij Nulde langs het IJsselmeer bij Putten.

Het ging om een blank meisje met een leeftijd tussen de vijf en zeven jaar. Drie dagen later trof een sportvisser het hoofdje van het meisje aan op een talud in de Nieuwe Waterweg bij Hoek van Holland, vlakbij de plaats waar de ferries van Stenau Line naar Harwich vertrekken.

Het vermoeden bestaat dat mogelijk een vrachtwagenchauffeur bij beide afschuwelijke moorden is betrokken. Ondanks herhaalde oproepen in de media heeft geen ouder zich bij de politie gemeld dat er een kind wordt vermist. Puttense en Hoekse rechercheurs reizen vandaag naar Londen af om met hun Britse collega's beide kindermoorden verder te onderzoeken.

Op strand Nulde in Putten werd enkele weken geleden de romp gevonden van een nog onbekend meisje. Drie dagen later werd in de buurt van Hoek van Holland het hoofdje gevonden. Volgens de Belgische 'profiel' Carine Hutsebaut is de dader waarschijnlijk achter in de twintig, begin dertig. „Hij is psychotisch, bevindt zich op de top van zijn waanzin. Hij wil een rekening vereffenen met de maatschappij.“ **61E 13/9**

Ze liep ooit stage aan de FBI-academie in Quantico. Dankt er haar bijnaam aan: de Vlaamse Clarice Starling, naar de FBI-agente in de film Silence of the Lambs en het bloederige vervolg (Hannibal) dat eerder dit jaar in de bioscopen draaide. Carine Hutsebaut kan er smakelijk om lachen. De 45-jarige Hutsebaut is een opmerkelijke persoonlijkheid. Ze studeerde talen, maar be-
sluot in 1985 na de verdwijning van het zesjarige Brusselse jon-

getje Gevrye Cavas, uit onvrede over het lakse politie-optreden een heel andere richting in te slaan. Hutsebaut, moeder van drie kinderen, volgde studies opsporingspsychologie aan de universiteit van Liverpool, studeerde in Parijs en kreeg les van ex-FBI-agent Ron Hazelwood. Ze specialiseerde zich in zeden-delicten en kindermisbruik. Te-
genwoordig werkt ze als 'profiel', zoals ze het noemt. Op verzoek van slachtoffers, nabestaanden, advocaten of justitie maakt ze een profiel van de dader van een misdrijf. In België verwierf ze bekendheid door in juli 1995 op verzoek van de ouders van de vermiste Luikse kinderen Julie Lejeune en Mélissa Russo een profiel op te stellen van de ontvoerder. „Twee kinderen tegelijk ontvoeren, dat is een methodiek. Het gaat zonder twijfel om een methodist. Kijk de criminele databanken na. Hij is zeker al veroordeeld voor ontvoering, misschien zelfs marteling. Hij is twee tot vijf jaar geleden vrijgelaten. Heeft zo goed als zeker

een medeplichtige en heeft een psychiatrische voorgeschiedenis. Hij woont in de driehoek Namen-Charleroi-Luik.“ Bij de arrestatie van Marc Dutroux in augustus 1996 bleek dat Hutsebaut het bij het rechte eind had. Dutroux was inderdaad een bekende van de politie; had eind jaren tachtig al eens in de cel gezeten voor verkrachting en ontvoering van vijf minderjarige meisjes en het seksueel folteren van een oudere vrouw. Hij was sinds 1992 op vrije voeten. Voor het losbarsten van de zaak Dutroux deed Hutsebaut van zich spreken door zich te verdiepen in de psyche van de uit Eindhoven afkomstige, meervoudig kindermoordenaar. De man werd in 1994 door de rechtbank in het Zuid-Franse Perpignan tot levenslang veroordeeld voor de moord op twee tienjarige meisjes. Hutsebaut wisselde meer dan zeshonderd brieven met hem en kwam tot de conclusie dat zijn ouders eigenlijk ook in de beklagden-bank hadden moeten zitten.

met een drievoudige moord in de States bezig en met een Franse moordzaak.“ Daarnaast voert Hutsebaut lange gesprekken met de slachtoffers van seksueel misbruik. Zo heeft ze die ochtend een cliënte uit Frankrijk over de vloer gehad, die voor een sessie met de Vlaamse criminologe een autorit van meer dan zes uur over had. Niet iedereen is zo enthousiast over haar werk. „Het probleem is dat ik geen blad voor de mond neem. Ik spui kritiek. Ik ben onafhankelijk. Niemand kan me ontslaan, niemand kan me het zwijgen opleggen. Met als gevolg dat ik ten tijde van de zaak Dutroux niet als een deskundige, maar veeleer als een verdachte werd behandeld.“ Met gevoel voor dramatiek zegt ze: „Ik sterf nog liever dan dat ik de waarheid verdoezel.“ Hutsebaut provoceert ook graag. „Zo heb ik al vaker geroepen dat ik politiek asiel in Frankrijk ga aanvragen. Ik wil niet wonen in een land dat zijn eigen burgers, laat staan zijn eigen kinderen niet kan beschermen. Nee, dat soort uitspraken worden me niet in dank afgenomen. Maar dat interesseert me niet. Ik zeg wat ik denk.“

Pascale Thewissen

„Zijn jeugd kan model staan voor een opleiding tot pedofiele seriemoordenaar“, stelde Hutsebaut, die het verwijt kreeg dat ze zijn kant had gekozen. In totaal werkt ze momenteel, schat ze, aan meer dan tweehonderd zaken. Ook de vondst, op 27 augustus, van de romp van een kind van hoogstens zeven jaar op Strand Nulde (bij Putten) en enkele dagen later van het hoofdje, honderd kilometer verderop bij Hoek van Holland, geniet haar belangstelling. Nee, ze is beroepshalve nog niet benaderd om te helpen bij het onderzoek.

„Een unieke zaak“, zegt ze. „Ik kan me geen voorbeeld in Europa herinneren waarbij een kinderlichaam wordt versneden en in de vrije natuur gedumpt.“ Over de moordenaar kan en wil ze niet veel kwijt. „Ik ken de feiten niet. Het is moeilijk een karakterschets te maken op basis van de karige informatie die de politie heeft bekendgemaakt. Dit is puur een impressie, natte vingerwerk. Ik ben niet eens op de plek geweest waar de vondst werd gedaan.“

De dader zegt ze, is waarschijnlijk achter in de twintig, begin dertig. „Hij is psychotisch, bevindt zich op de top van zijn waanzin. Hij wil een rekening

vereffenen met de maatschappij. Was als kind al ongewenst en werd ook als adolescent verworpen. Dit is niet zijn eerste misdaad. Zeker niet. Je begint niet met het beroven van de nationale bank. Je begint met het postagentschap.“ „Misschien heeft hij al eens gevangen gezeten. Ten onrechte, vind hij zelf. Het poor-me-syndroom. De kans is groot dat er een tiental dagen voor de moord iets is gebeurd in z'n leven, waardoor hij tot ontploffing is gekomen. Een echtscheiding bijvoorbeeld. Met het in stukken hakken van Nina - laten we haar zo noemen, ze verdient het een naam te hebben - wil hij niet, zoals je zou vermoeden, het lichaam laten verdwijnen. Integendeel, hij wil dat ze gevonden wordt. Hij wil choqueren. Zie het als een vergeldingsactie. Afhankelijk van de mate van euforie over de publiciteit en de media-aandacht zal hij wellicht de andere lichaamsdelen nu ergens neerleggen, zodat ook die gevonden worden.“ Ze benadrukt dat het giswerk is. Dat ze te weinig gegevens heeft om haar werk goed te kunnen doen. „Ik volg de zaak wel, maar bemoei me er niet mee zolang ik niet wordt gevraagd. Ik heb het druk zat. Ik ben op dit moment

Met de zaak van de verdwenen meisjes Julie en Melissa, naar later bleek vermoord door Marc Dutroux, verwierf Carine Hutsebaut in België nationale bekendheid. Foto: EPA/Belga

'Niemand kan me het zwijgen opleggen'

Vlaamse Clarice Starling maakt daderprofielen uit onvrede over politie-optreden

Ook wao-tonnen voor kinderwurger

TEL 6-9

• Jessica Laven

• Michel S.

Ruim f220 per dag voor Michel S.

door Henny Korver en Ron Couwenhoven

AMSTERDAM, donderdag

De beruchte drievoudige kindermoordenaar Michel S. (58) heeft net als Ferdi E., de ontvoerder en moordenaar van Gerrit Jan Heijn, tijdens zijn detentie voor honderdduizenden gulden aan uitkeringsgelden ontvangen.

Dit blijkt uit een brief van de Bedrijfsvereniging voor het Vervoer uit 's-Gravenhage van 22 februari 1996, waarop deze krant beslag heeft weten te leggen.

Deze onthulling over Michel S. volgt op de enorme commotie die in Nederland is ontstaan over de 700.000 gulden aan uitkeringsgelden, die Ferdi E. van de Staat der Nederlanden op zijn bankrekening kreeg.

Michel S., een vrachtwagenchauffeur uit Assen, hoorde het bericht over deze vorstelijke toelage toen hij al ruim vier jaar in de gevangenis zat. Hij was op 21 oktober 1991 gearresteerd als verdachte van een kindermoord die heel Nederland schokte.

Het ging om de 11-jarige Jessica Laven uit het Noord-Hollandse Blokker, die op 27 juli 1991 spoorloos verdween uit een zwembad in Zwaag.

Naderhand werd zij gewurgd terug gevonden in de buurt van de Groningse grensplaats Nieuweschans.

Tijdens de verhoren bekende S. ook de 13-jarige Duitse scholier Marco Weisser en de 10-jarige Salim Thattil uit het Duitse Neustadt an der Weinstrasse te hebben gewurgd. Michel S. had de kinderen bovendien seksueel misbruikt. De vrachtwagenchauffeur werd in 1992 in hoger beroep tot twintig jaar en tbs veroordeeld.

In de brief van de Bedrijfsvereniging werd Michel S. op zijn adres in de Scheveningse strafgevangenis aan de Pompstationsweg 14 meegedeeld, dat hij in aanmerking kwam voor een uitkering wegens arbeidsongeschiktheid, die met ingang van 20 oktober 1992 was vastgesteld op 80 tot 100 procent. Dat betekende dat hij recht had op een aaw-uitkering van f 69,62 bruto en een wao-uitkering van f 156,82 per uitkeringsdag.

Bizar is het feit dat Michel S., net als Ferdi E., zijn forse uitkering juist te danken heeft aan het psychiatrische rapport van het Pieter Baancentrum in Utrecht, dat in opdracht van de rechtbank werd gemaakt. De psychiaters concludeerden dat de kindermoordenaar leed „aan zodanige gebrekkige ontwikkeling en ziekelijke stoornis zijner geestvermogens, dat deze delicten hem slechts in sterk verminderde mate kun-

nen worden toegerekend.”

Het kwam er eigenlijk op neer dat verdachten er juist baat bij hadden, indien zij door psychiaters geestelijk ziek werden verklaard en zo uitkeringsgerechtigd werden.

Een opmerkelijk verschil in de zaak van Ferdi E. en Michel S. is, dat de moordenaar van Gerrit Jan Heijn op het moment van zijn arrestatie al een wao-uitkering had. Michel S. daarentegen werkte nog als vrachtwagenchauffeur toen hij aangehouden werd. Hij ontving daarna een jaar lang ziekengeld.

Het ongelofelijke van de wetgeving was dat S. honderd procent arbeidsongeschikt werd verklaard en recht had op een hoge uitkering, terwijl bekend was dat hij tot twintig jaar en tbs was veroordeeld en in elk geval in die periode nooit meer aan het arbeidsproces zou kunnen deelnemen.

Miljoenen

De Alkmaarse strafpleiter mr. Joe de Goeij, die vele tot tbs veroordeelden juridisch bijstaat en destijds ook een van de advocaten van Michel S. was, bevestigt de gang van zaken rond de uitkeringen. Op verzoek van S. bemiddelde hij indertijd in de uitkeringsaanvraag.

Mr. De Goeij zegt: „Ik ben het met iedereen eens dat de wetgeving op dit gebied ten aanzien van zware criminelen

absurd was. Maar tot mei vorig jaar kon er zelfs door gestraften die waarschijnlijk nooit meer vrij zullen komen, gewoon gebruik worden gemaakt van de sociale uitkeringen.”

Volgens mr. De Goeij staat het vast dat de sociale verzekeringen jarenlang voor miljoenen gulden hebben uitgekeerd aan de zwaarst gestraften van Nederland.

„De uitkering van Ferdi E. is

in de publiciteit gekomen omdat hij in heel Nederland bekend was,” zegt mr. De Goeij. „Maar het is duidelijk dat ook vele andere criminelen van wie de zaken niet zo groot in de media zijn gekomen, volop geprofiteerd hebben van de toen geldende wettelijke regels.”

Michel S. zit op dit moment nog steeds vast in de gevangenis van Scheveningen, nadat hij onlangs terugkeerde uit een Belgische strafinrichting, waar hij maandenlang uitvoerig werd verhoord. De Belgische autoriteiten hadden om zijn uitlevering verzocht, omdat zij Michel S. er van verdachten ook betrokken te zijn bij de verdwijning van de tienjarige Nathalie Geijsbrechts uit Leeftaal. Dit meisje is sinds 1991 spoorloos.

door John van den Heuvel

BEVERWIJK, woensdag

Meervoudig kindermoordenaar Michel S. (50), onder meer verkrachter en wurger van de elfjarige Jessica Laven uit Blokker, is dood.

De ex-vrachtwagenchauffeur uit Assen bezweek gisteren aan brandwonden die hij vorige week opliep in de Scheveningse strafgevangenis. Op zijn overlijden is door nabestaanden van zijn slachtoffertjes verheugd gereageerd.

S. zat een straf uit van 20 jaar en tbs wegens moord op drie kinderen. Op dinsdag 18 september was hij in de werkplaats van de gevangenis bezig met arbeidstherapie, toen S. een fles terpentine zou hebben omgegooid. Daardoor raakte hij in paniek en stootte een TL-buis stuk. Hierdoor zou kortsluiting zijn ontstaan waardoor hij volgens getuigen in een mum van tijd in lichterlaaie stond.

Bewaarders en medegedetineerden probeerden de vlammen te blussen, maar konden niet voorkomen dat de kindermoordenaar over zijn hele lichaam zware brandwonden opliep. Omdat S. voor meer dan 60 procent was verbrand, werd hij overgebracht naar het brandwondencentrum in Beverwijk, waar hij gisteren overleed.

Zwijgzaam

Over de precieze toedracht is justitie zwijgzaam. Volgens een woordvoerder staat vast dat S. geen slachtoffer van een aanslag was of zelfmoord pleegde. Justitie zegt geen verdere details te willen geven uit pieteit met de nabestaanden van Michel S.

„Het was een noodlottig ongeluk. Niets meer en niets minder. Dat is ook de reden dat de arbeidsinspectie een onderzoek instelt”, aldus de woordvoerder, die geen antwoord wil geven op de vraag hoe het mogelijk is dat gedetineerden in de gevangenis met brandgevaarlijke stoffen aan het werk zijn.

De advocaat van S., mr. Hans Anker, zegt op dit moment niet aan de lezing van

Ook moordenaar Jessica Laven krijgt WAO-uitkering

Assen - Net als Ferdi E. heeft ook de uit Assen afkomstige kindermoordenaar Michel S. tonnen aan WAO-geld geïncasseerd tijdens zijn detentie. Dit onthult vanochtend De Telegraaf. Een en ander zou blijken uit een brief van de bedrijfsvereniging voor Vervoer in Den Haag. Er ging vorige week een golf van verontwaardiging door het land toen bleek dat moordenaar E. van Gerrit Jan Heijn zeven ton aan WAO-geld had opgestreken. S., vrachtwagenchauffeur in Assen, werd begin jaren negen-

tig veroordeeld voor de moord op de 11-jarige Jessica Laven uit het Noordhollandse Blokker. Het lichaam van het meisje werd later bij de grens met Duitsland in Nieuweschans teruggevonden. Later bleek dat hij nog twee Duitse kinderen om het leven had gebracht.

S. is door deskundigen in het Pieter Baancentrum in Utrecht geestesziek verklaard, waardoor hij voor de wet uitkeringsgerechtigd werd. De wetgeving op dit terrein is vorig jaar veranderd.

Moordenaar van kinderen sterft aan brandwonden

Kindermoordenaar Michel S. is gisteren in het brandwondencentrum in Beverwijk bezweken aan de verwondingen die hij op 18 september opliep door een ongeval in de gevangenis in Scheveningen.

Hij kreeg daardoor zware brandwonden. Dat heeft het ministerie van Justitie bekendgemaakt.

De 59-jarige Assenaar is onder meer veroordeeld voor de moord

op Jessica Laven en twee Duitse jongens van 9 en 13 jaar. S. werd in november 1992 hiervoor veroordeeld tot een gevangenisstraf van 20 jaar en tbs.

S. overleed aan de gevolgen van een ongeval waarbij hij ernstige brandwonden opliep. Hij zou een fles terpentine hebben omgegooid, in paniek zijn geraakt en een TL-buis stuk hebben gestoten. Hierdoor zou kortsluiting zijn ontstaan, waarop zijn kleren vlam hebben gevat. De politie onderzoekt de toedracht van het ongeval. Uit de eerste bevindingen bleek dat er geen sprake is van enig misdrijf of van verwijtbaar gedrag van anderen. (ANP)

Ouders Jessica Laven blij met dood kindermoordenaar

Pedofiel Michel S.

verbrand in gevang

TEL 2613

Kindermoordenaar Michel S. dood

• Michel S. ...brandwonden...

Van een onzer verslaggevers
TELE 26-9 BEVERWIJK, woensdag
 Meervoudig kindermoordenaar Michel S. is gisteren in het brandwondencentrum in Beverwijk overleden. Hij bezweek aan de verwondingen die hij op 18 september opliep bij een ongeval in de gevangenis in Scheveningen.

De 59-jarige Assenaar is onder meer veroordeeld voor de moord

op Jessica Laven en twee Duitse jongens van 10 en 13 jaar. Vader Aad Laven uitte z'n blijdschap over de dood van de pedofiele moordenaar.

S. zou een fles terpentine hebben omgegooid, raakte daardoor in paniek en stootte een TL-buis stuk. Hierdoor zou kortsluiting zijn ontstaan waardoor zijn kleren vlam hebben gevat.

'Killerpedo' Michel S. dood na brand in cel

BEVERWIJK — Kindermoordenaar Michel S. is gisteren bezweken aan de zware brandwonden die hij vorige week opliep bij een ongeval in de gevangenis. Michel S. (50) was veroordeeld voor het misbruiken en de moord op Jessica Laven en twee Duitse jongetjes. De politie onderzoekt het ongeval. (ANP)

EU-grenzen vervallen voor criminelen van onze correspondent Trouw, 6 september 2001

STRAATSBURG - Terroristen en zware misdadigers moeten in de gehele Europese Unie opgepakt kunnen worden op grond van een Europees aanhoudingsbevel. Ze moeten dan snel overgedragen worden aan het land dat het bevel liet uitgaan, zonder dat formeel om de uitlevering van de verdachte wordt gevraagd.

Veroordeelde kindermoorden overleden aan brandwonden

SCHEVENINGEN-BEVERWIJK/GPD - Een man die een gevangenisstraf uitzat voor verschillende kindermoorden is gisteren bezweken aan brandwonden die hij vorige week opliep in de gevangenis in Scheveningen. Volgens de politie is sprake van een ongeval.

De 59-jarige man werd in 1992 veroordeeld. Het hof in Amsterdam hield de van oorsprong uit België afkomstige en in Assen wonende vrachtwagenchauffeur verantwoordelijk voor verkrachting en moord op drie kinderen: de elfjarige Jessica Laven uit Blokker (1991) en twee Duitse jongens van 10 en 14 (in 1990 en 1989). Hij kreeg een gevangenisstraf van 20 jaar en tbs. Eerder was hij al veroordeeld voor het seksuele misbruik van negen andere kinderen, die hij wel in leven had gelaten.

De politie heeft het gevangenisongeval van vorige week dinsdag onderzocht. Volgens een politiewoordvoerder was de

man aan het schilderen. Hij heeft daarbij per ongeluk tegelijk een fles terpentine en een lamp omgestoten. De lamp die op een kast stond brak en vonkte, waardoor de terpentine en de man zelf ook vlam vatte. De man werd daarna meteen overgebracht naar het brandwondencentrum waar hij gisteren is bezweken. De politie concludeert dat er geen sprake is van een misdrijf of van verwijtbaar gedrag van anderen. Wel heeft de Arbeidsinspectie de zaak in onderzoek, zoals gewoon bij dit soort ongevallen.

De naam van de man werd ook tijdens zijn detentie regelmatig in verband gebracht met andere onopgeloste kindermoorden in Nederland, Frankrijk en België. Hij was twee keer verdachte in de zaak rond de verdwijning van het zevenjarige meisje Cheryl Morriën uit IJmuiden en de Belgische justitie ging er ondanks zijn stilzwijgen vanuit dat hij de 10-jarige Nathalie Geijsbregts

om het leven had gebracht. Hij zou het meisje ergens in de buurt van Maastricht hebben begraven.

De ouders van Jessica Laven hebben gisteren met 'grote blijdschap' kennis genomen van het overlijden van de moordenaar van hun dochter. Vader Aad Laven werd door de recherche op de hoogte gebracht. „We zijn blij dat die man dood is, vooral ook omdat we telkens weer met de moord op Jessica werden geconfronteerd, zodra er iets aan de hand was met hem. En dat was nogal vaak het geval”, aldus Aad Laven.

De vader van Nathalie Geijsbregts reageerde gisteren gelaten op het bericht. „Ik vraag me af of we nu nog ooit te weten zullen komen wat er met Nathalie gebeurd is”, zei Eric Geijsbregts gisteravond. Hij betwijfelt of er sprake is van ongeluk en sluit niet uit dat de man zelfmoord heeft gepleegd. (ANP)

Uitleveringsverdragen nemen te veel tijd in beslag, terwijl de lidstaten juist snel en hard moeten kunnen optreden tegen terrorisme, kinderporno, drugs- en wapenhandel en fraude- en corruptiezaken. Schaf ze in zulke zaken af, zo bepleitte het Europees Parlement gisteren. Eurocommissaris A. Vitorino van justitie zegde toe binnenkort met zulke voorstellen te komen. Het initiatief van het parlement kwam er vooral op aandrang van Spaanse afgevaardigden. Zij willen dat de EU hun land in de strijd tegen de Baskische afscheidingsbeweging Eta steunt door voortaan alle Eta-activisten automatisch en snel uit te leveren. België schokte Spanje enkele jaren geleden door te weigeren een Eta-aanhanger over te dragen.

Ook bij zware misdaden mag voortaan geen tijd verloren gaan met tijdrovende en omslachtige uitleveringsprocedures, omdat een land elk verzoek apart toetst of omdat een verdachte in beroep gaat tegen zijn uitlevering, vond een meerderheid van het parlement. Een Europees aanhoudingsbevel moet voldoende zijn. Ook zouden de lidstaten hun straffen voor terreurdaden meer in overstemming moeten brengen.

De Groenen stemden als enige grotere fractie tegen. „Het klinkt zo oncontroversieel. Wie kan er nu tegen terrorisme zijn? Ik wil best vertrouwen hebben in het strafrecht van andere landen, maar dan moeten we wel eerst minimumvereisten afspreken over wat een eerlijke procesgang is en hoe bewijs verzameld wordt”, meende Kathalijne Buitenweg (GroenLinks). „En tot zulke minimumeisen komen we niet, omdat de landen verschillende strafrechtstelsels hebben.” Het parlement riep de lidstaten op snel te besluiten over de toegezegde voorstellen van de Europese Commissie. Of dat gebeurt, is de vraag. De lidstaten hebben eerder allemaal verdragen ondertekend die uitlevering simpeler moeten maken. Sommige lidstaten doen er al jaren over om die te ratificeren.

VEAVOLU TEL 26/9 justitie te twifelen. „We zijn steeds correct op de hoogte gehouden en wachten eerst het politieonderzoek af”, aldus Anker, die S. in het ziekenhuis nog een brief stuurde om hem „een hart onder de riem te steken”. Volgens de advocaat was de lichamelijke conditie van zijn cliënt door de brandwonden zo slecht geworden, dat hij geen kans had te overleven. „De artsen wilden hem nog opereren, maar zijn hart was niet sterk genoeg”, aldus Anker.

Vlag uit

De ouders van Jessica Laven hebben met 'grote blijdschap' kennisgenomen van het overlijden van Michel S., de moordenaar van hun dochter. „We zijn blij dat die man dood is”, aldus Aad Laven. „We hebben inmiddels de vlag uitgehangen en ook onze burens reageerden verheugd op het nieuws. Eindelijk gerechtigheid. Natuurlijk zal ons leed er niet door verzachten. Toen die man nog leefde gebeurde er iedere keer wel weer iets rondom zijn persoon, waarbij wij ongewild werden betrokken. We kunnen het boek nu eindelijk afsluiten en doorgaan met ons leven.”

Michel S. was één van 's lands meest gehate kindermoordenaars. Hij lokte op 27 juli '91 Jessica Laven uit het Noord-Hollandse Blokker uit een zwembad in Zwaag. Naderhand werd zij gewurgd teruggewonden. Tijdens de verhoren bekende S. ook de dertienjarige Duitse scholier Marco Weisser en de tienjarige Salim Thattil uit het Duitse Neustadt an der Weinstrasse te hebben gewurgd.

Kindermoordenaar aan brandwonden overleden

BEVERWIJK - De moordenaar van Jessica Laven is dinsdag in het brandwondencentrum in Beverwijk bezweken aan de verwondingen door een ongeval in de gevangenis Scheveningen. De 59-jarige Assenaar kreeg in 1992 20 jaar cel en tbs voor pedoseksuele delicten met dodelijke afloop. Ook twee Duitse jongens waren slachtoffer. (ANP)

Blijdschap na dood moordenaar

BLOKKER, 26 SEPT. De ouders van Jessica Laven hebben met 'grote blijdschap' kennis genomen van het overlijden van Michel S., de moordenaar van hun dochter. Dat liet vader Aad Laven uit Blokker (Noord-Holland) gisteren weten.

„We zijn blij dat die man dood is, vooral ook omdat we telkens weer met de moord op Jessica werden geconfronteerd, zodra er iets aan de hand was met Michel S. En dat was nogal vaak het geval”, aldus Aad Laven. „We hebben inmiddels de vlag uitgehangen en ook onze burens reageerden verheugd op het nieuws.” S. overleed dinsdag in het brandwondencentrum in Beverwijk aan de gevolgen van een ongeval in de gevangenis van Scheveningen, waarbij hij ernstige brandwonden opliep. De familie Laven is gisteren door de recherche op de hoogte gebracht.

Moordenaar Jessica dood na ongeluk in gevangenis

(Van een verslaggeefster)
BEVERWIJK - De Assense vrachtwagenchauffeur Michel S. (50), de pedoseksuele moordenaar van elfjarige Jessica Laven en twee Duitse jongetjes, is dood. Hij stierf gisteren in het brandwondencentrum in Beverwijk aan verwondingen die hij opliep bij een ongeval op 18 september in de arbeidszaal van de strafgevangenis in Scheveningen.

Het voor de hand liggende vermoeden dat S. in de gevangenis door medegegetineerden 'te grazen is genomen', ontkent het ministerie van Justitie met klem. Het was een noodlottig ongeval en zeker geen misdrijf, aldus het ministerie. De politie en de arbeidsinspectie stellen een onderzoek in.

De families van de vermoorde kinderen zijn door het ministerie op de hoogte gebracht. Bij de familie Laven - de ouders van het meisje hebben de zaken voor rechtbank en hof persoonlijk bijgewoond - is verheugd op het nieuws gereageerd. De familie heeft de vlag uitgehangen. De advocaat van Michel S., Hans Anker, reageerde geschokt.

Michel S. pleegde de drie kinder-

moorden tussen 1987 en 1991, kort nadat hij, tegen advies van de psychiaters in, door de rechtbank uit de Mesdagkliniek was ontslagen. S. werd daar behandeld na veroordeling wegens een reeks zedendelicten met kinderen.

De internationaal vrachtwagenchauffeur is in 1992 voor de moord op Jessica Laven uit Blokker (Noord-Holland) en de twee Duitse jongetjes (de negenjarige Salim Thattil uit Neustadt en de dertienjarige Marco Weisser uit Wiesbaden) veroordeeld tot een gevangenisstraf van twintig jaar met tbs.

In april 2001 is S., nadat hij tegen een medegevangene had gezegd dat hij ook het verdwenen Belgische meisje Nathalie Geijsbregts had verkracht en vermoord, in België uitgebreid verhoord. Die gesprekken leverden onvoldoende materiaal op om de man voor een Belgische rechter te brengen.

S. zou brandwonden hebben opgelopen omdat hij, naar verluidt, een fles terpentine had omgegooid, in paniek raakte en een tl-buis stukstootte. Daardoor ontstond kortsluiting, waarop zijn kleren vlam vatten.

Belgische speurders willen cel van Michel S. onderzoeken

LEUVEN - De Leuvense onderzoeksrechter Raymond Decoux zal de Nederlandse justitie verzoeken de cel van Michel S. in de gevangenis van Scheveningen grondig te onderzoeken in aanwezigheid van Belgische inspecteurs. De Nederlander S., die hoofdverdachte was in de verdwijning van het Belgische meisje Nathalie Geijsbregts, overleed dinsdag aan de brandwonden die hij vorige week in de cel door een ongeluk had opgelopen.

De onderzoeksrechter wil dat Leuvense speurders toestem-

ming krijgen om de persoonlijke spullen van S. aan een minutieus onderzoek te onderwerpen. Daarmee willen zij een ultieme poging doen om aanwijzingen te vinden die de schuld van S. kunnen bewijzen. Dit heeft persmagistraat Theo Jacobs van het parket in Leuven gisteren verklaard.

De 59-jarige Assenaar S. is onder meer veroordeeld voor de moord op Jessica Laven en twee Duitse jongens van 9 en 13 jaar. S. werd in november 1992 hiervoor veroordeeld tot een gevangenisstraf van 20 jaar en tbs.

Het Hof in Amsterdam achtte hem destijds schuldig aan pedoseksuele delicten met dodelijke afloop.

In april 2001 gaf S. tegen een medegevangene in Scheveningen toe dat hij ook het in 1991 bij een bushalte verdwenen meisje Nathalie Geijsbregts had verkracht en vermoord. Daarop werd S. naar België overgebracht, waar hij zo'n 250 uur werd verhoord. Die gesprekken leverden onvoldoende materiaal op om de man voor een Belgische rechter te brengen. (BELGA/ANP)

Belgen willen cel Michel S. onderzoeken

LEUVEN, donderdag

De Leuvense onderzoeksrechter Raymond Decoux zal de Nederlandse justitie verzoeken de cel van Michel S. in de gevangenis van Scheveningen grondig te onderzoeken in aanwezigheid van Belgische inspecteurs. De Nederlander S., die hoofdverdachte was in de verdwijning van het Belgische meisje Nathalie Geijsbregts, overleed dinsdag aan de brandwonden die hij vorige week in de cel door een ongeluk had opgelopen.

De onderzoeksrechter wil dat Leuvense speurders toestemming krijgen om de persoonlijke spullen van S. aan een minutieus onderzoek te onderwerpen. Daarmee willen zij een ultieme poging doen om aanwijzingen te vinden die de schuld van S. kunnen bewijzen. (ANP)

Privacybescherming verdient betere wet

De nieuwe privacywet moet burgers meer greep geven op de registratie en verdere verspreiding van hun persoonsgegevens.

Corien Prins meent echter dat de wet niet ver genoeg gaat. Aan de belangen van burgers wordt pas recht gedaan als er in de sector een jaarlijkse informatieplicht komt.

NRU 6-9
We zijn allemaal bekende Nederlanders. Onder dit motto voert de overheid een publiciteitscampagne om de nieuwe privacywet, de Wet bescherming persoonsgegevens (Wbp) die op 1 september in werking is getreden, onder de aandacht te brengen. „Heeft u zich wel eens afgevraagd bij hoeveel organisaties uw gegevens bekend zijn? Waarschijnlijk komen uw gegevens in enkele honderden bestanden voor. Daardoor bent ook u een bekende Nederlander”, aldus de in het kader van de campagne verspreide brochure.

De nieuwe wet moet burgers meer greep geven op het spoor van gegevens dat ze iedere dag, veelal ongemerkt, achterlaten. Daartoe staat in de Wbp niet langer de registratie van persoonsgegevens centraal, maar de verwerking daarvan. Dit betekent bijvoorbeeld dat nu ook het verzamelen (dat wil zeggen: de fase voorafgaand aan de registratie) van gegevens onder de werking van de wet wordt gebracht.

Andere belangrijke wijzigingen ten opzichte van de oude privacywet zijn onder meer de ruimere informatieplichten voor organisaties die persoonsgegevens verwerken (burgers moeten beter over het gebruik van hun gegevens worden geïnformeerd), de uitdrukkelijk genoemde omstandigheden (zoals toestemming van de burger) waaronder de verwerking van persoonsgegevens rechtmatig is en een recht op verzet voor de burger om bepaald gebruik van zijn persoonsgegevens te verbieden (voor direct marketing).

Op het eerste gezicht biedt de nieuwe wet de burger perspectief op een betere bescherming van diens gegevens. Maar de realiteit is dat we leven in een maatschappij waarin met het verzamelen en bewerken van allerlei gegevens veel

Echelon bestaat, al valt dat bijna niet te bewijzen
 Spionagenetwerk, door Frank Kools
 6 september 2001, Trouw

STRAATSBURG - De Amerikaanse geheime dienst NSA, die het wereldwijde spionagenetwerk Echelon runt, laat de weinige bezoekers aan zijn hoofdkwartier soms de bandopnames horen van de Saoedische terrorist Osama bin Laden die vanuit zijn schuilplaats in Afghanistan belt met moeder thuis. Als een proeve van wat de NSA allemaal kan.

Het Europees Parlement heeft met zijn Echelon-rapport, dat gisteren definitief door een ruime meerderheid werd goedgekeurd, ook getoond waar het in zijn betere momenten toe in staat is. En waar zijn beperkingen liggen.

Dat er zoiets bestond als een afliufternetwerk dat de hele wereld omspande

De mens laat, als hij mobiel belt, digitale sporen na. (Foto Joyce van Belkom)

macht wordt verworven en geld wordt verdiend, een maatschappij waarin het (commerciële) belang van degenen die de nieuwe technische mogelijkheden goed weten te benutten een belangrijke motor is achter de informatiemachines die burgers steeds doorzichtiger maken.

Bellen, chatten, surfen, e-mailen, betalen en boodschappen doen: we laten overal digitale sporen na. Sporen die bijna terloops worden verzameld en die bedrijven gebruiken om zich af te vragen welke klanten op grond van hun koopgedrag kunnen worden aangemerkt als bejaard, kinderloos of politiek bewust. Ook de overheid heeft de macht van informatie ontdekt. Met behulp van zogenaamde datamining-technieken wordt aan de hand van een profiel van een bepaalde groep burgers uit reeds verzamelde gegevens (belastingaangifte, uitkeringen, studiefinanciering, kilometerheffing, etc.) verborgen kennis over deze burgers gedestilleerd. Men spreekt hierbij niet voor niets van 'schatgraven in informatie'. Potentiële jeugdige delinquenten, eventuele fraudeurs en interessante kandidaten voor pro-actieve dienstverlening komen vanzelf bovendien.

De informatiesamenleving komt niet op ons af, die is er al en in een dergelijke maatschappij is er weinig ruimte voor een individue-

dankzij samenwerking van de Amerikanen, Britten, Canadezen, Australiërs en Nieuw-Zeelanders, dook in de jaren negentig steeds vaker op in de media. Maar geen regering of parlement die het serieus bekeek. Terwijl volgens de verhalen Echelon veel telecomverkeer kon afliuisteren en dat gebruikte voor economische spionage. Tot het Europees Parlement het onderwerp naar zich toe trok. Dankzij de volharding van enkele fracties verdween het onderwerp niet van de agenda. Tijdens het slotdebat gisteren was er zelfs geen fractie meer die de afliufterpraktijken in twijfel trok. Echelon bestaat dus echt, erkende iedereen. Makkelijk was het parlementaire onderzoek zeker niet. Met geheime diensten mag het parlement zich niet inlaten. Dat is het terrein van de lidstaten. Wel kon het parlement naar economische spionage kijken als verstoring van de interne markt. Maar het kon

le burger die roept dat hij of zij anoniem wil blijven. Zijn stem wordt noch verwoord noch gehoord. Hem is de rol van potentieel slachtoffer toegewezen, die maar moet afwachten hoe zijn rechten vorm en inhoud krijgen.

Natuurlijk klinken de bekende geluiden: „Waarom maken we ons druk? Ik heb toch niets te verbergen?” Of: „Privacy is een non-issue en burgers blijken maar al te bereid hun gegevens zonder veel problemen af te staan dan wel te ver-

Bescherming van privacy is kwestie van fatsoen

kopen.” Dit zijn naïeve en onge-nuanceerde uitspraken. Privacy is geen absoluut begrip. In de praktijk gaat het om de specifieke context waarin gegevens worden gebruikt.

Sommige mensen staan in bepaalde situaties – zoals ter verkrijging van airmiles of bonuspunten – vergaande kennisgeving van hun persoonlijke eigenschappen en voorkeuren toe, terwijl zij in andere situaties angstvallig waken over veel minder 'gevoelige' ge-

daar geen harde bewijzen van vinden. De Britten veroordelen wegens medewerking aan Echelon was moeilijk, want wie werkt er niet samen met de Amerikanen als het zo uitkomt?

Door zich niet te overschreeuwen, maar te hameren op de groeiende bedreigingen voor de privacy, de veiligheid van het telecommunicatieverkeer en het gebrek aan democratische controle op de Europese geheime diensten, kreeg het rapport toch genoeg inhoud. De rol van beschermer van de Europese grondrechten paste het parlement. Als enige van de grotere fracties vonden de Groenen dat het parlement er meer uit had moeten halen: wel een veroordeling van de Britten en Echelon had onomwonden een schending van de grondrechten genoemd moeten worden. Gematigde Groenen als de Nederlandse Katholijne

gegevens vastleggen of weer verstrekken aan een andere organisatie. Natuurlijk gelden voor deze regels weer uitzonderingen. Zo is een mededeling niet nodig indien de betrokkene op de hoogte is van de verkrijging van de gegevens door het bedrijf of de organisatie die de gegevens verwerkt. De vraag is natuurlijk wanneer precies een burger verondersteld mag worden op de hoogte te zijn.

Ook behoort aan de informatieplicht geen gehoor te worden gegeven indien het informeren van de betrokkene onmogelijk blijkt, de mededeling een onevenredige inspanning kost of de verstrekking bij of krachtens de wet is voorgeschreven.

Aan het privacybelang van burgers wordt pas daadwerkelijk recht gedaan als de wetgever er voor zou hebben gekozen aan alle organisaties (zowel in de publieke als de private sector) een jaarlijkse informatieplicht op te leggen ten aanzien van de gegevens die over een burger worden verwerkt, waarvoor deze verwerking plaatsvindt alsmede aan welke organisaties de gegevens worden doorverstrekt. Met de huidige mogelijkheden die ICT biedt (SMS-bericht, e-mail), is aan een dergelijke plicht bovendien redelijk eenvoudig vorm te geven. Maar ook zonder een daadwerkelijke plicht zouden bedrijven zich het belang van voldoende transparantie moeten aantrekken.

Uiteindelijk komt privacybescherming namelijk neer op fatsoen en fatsoenlijke omgangsvormen. Privacybescherming moet worden gedragen door respect voor de wederzijdse belangen en vanuit die gedachte moeten de partijen elkaar de nodige duidelijkheid verschaffen. Zo opgevat is privacybescherming veel meer dan het naleven van een nieuwe wet. Het betreft een maatschappelijk 'probleem' waarbij belangrijke keuzes gemaakt (moeten) worden. We staan met afwegingen rondom identiteit, kenbaarheid, verificerbaarheid en anonimiteit immers voor de fundamentele vraag welk soort samenleving we wensen: een maatschappij waarin 'kenbaarheid, tenzij' het uitgangspunt is of een samenleving waarin 'anonimiteit, tenzij' het vertrekpunt is.

De nieuwe privacywet geeft op die vraag in ieder geval geen antwoord.

Prof.dr. C. Prins is hoogleraar recht en informatisering aan de Katholieke Universiteit Brabant.

Deert alle opwindende Amerikanen? Het valt moeilijk te zeggen. Naar verluidt hebben de VS onlangs afspraken gemaakt met Spanje om te gaan samenwerken op afliuftergebied. Madrid krijgt dan alle Echelonspullen over de Eta. Wie wil geen vrienden zijn met een land dat zoveel kan?

Buitenweg dolven het onderspit. Die wijst ook een toekomstige Europese inlichtingendienst niet van de hand, nog een onderwerp dat door het Echelon-onderzoek echt aandacht kreeg. Voor radicale Groenen is dat vloeken in de kerk. Maar voor een grote meerderheid in het parlement is dat nu al geen enkel probleem meer. De Britten mogen dan niet veroordeeld zijn, Echelon scherpte wel de discussie over hun rol in de EU aan. De PvdA'er Jan Marinus Wiersma zei gisteren klip en klaar dat zij moesten kiezen tussen de VS en de EU. „Een beetje van beide zou niet alleen ongeloofwaardig zijn, maar behoort ook praktisch tot de onmogelijkheden.” VVD'er Elly Plouff zei eerder dat Groot-Brittannië dreigt „een paard van Troje” in de EU te worden. Taal die een paar jaar geleden alleen nog door Fransen gebedigd werd.

Elektronische spionage faalt

Van onze verslaggever
Jeroen Trommelen

VK
13/9

AMSTERDAM
Ondanks haar wereldwijd elektronisch spionagenetwerk dat dagelijks miljoenen telefoongesprekken, e-mails, faxen en telexberichten af luistert, werd ook de Amerikaanse af luisterdienst National Security Agency (NSA) verrast door de aanslagen in New York en Washington. De inlichtingendiensten lijken te hebben gefaald, maar volgens spionage-experts is het de vraag of de strijd tegen slimme en goed georganiseerde terroristen nog wel met superieure informatietechnologie kan worden gewonnen.

'Ook terroristen hebben geleerd uit het verleden, evenals bijvoorbeeld Colombiaanse drugshandelaren', zegt politicoloog en spionagedeskundige Cees Wiebes van de Universiteit van Amsterdam. 'Drugshandelaren gebruiken telefoons met 251-bits incriptie-apparatuur waarvoor de NSA een week nodig heeft om de sleutel te breken. Anderen worden gearresteerd met tien verschillende mobiele telefoons op zak, met steeds andere frequenties op een ander netwerk. Op die manier wordt het vrijwel onmogelijk hun gesprekken af te luisteren.'

Het NSA-netwerk, dat in Europa bekend is onder de naam Echelon, is gevreesd bij vijandige inlichtingendiensten en bij terroristen, maar heeft hun gedrag ook veranderd, zegt Wiebes. Mobiel telefoonverkeer en andere ether-

berichten worden vermeden. Zowel in de Golfoorlog als in voormalig Joegoslavië zijn door de Amerikanen en de NAVO bewust vaste telefoonkabels gebombardeerd, waardoor de Irakezen en Serviërs weer gebruik gingen maken van radioverkeer en hun draadloze Motorola's, die konden worden afgeluisterd.

De Tsjetsjeense rebellenleider Doedajev werd in 1996 gedood door een Russische raket die op zijn auto werd afgevuurd. Volgens een reconstructie van het Franse persbureau AFP gebeurde dat terwijl hij gebruik maakte van zijn

Terroristen leren moderne techniek te ontwijken

mobiele telefoon, waarvan de locatie exact kon worden vastgesteld. Zijn laatste woorden in het afgeluisterde gesprek waren: 'het lijkt wel alsof er een raket wordt afgevuurd.'

Een soortgelijke cross-fix is volgens Wiebes ook mogelijk bij satelliettelefoons; waardoor die niet meer door verstandige terroristen worden gebruikt - althans niet door hen persoonlijk.

Ook de voorlopige hoofdverdachte van de Amerikaanse aanslagen deze week, de terroristenleider Osama bin Laden, is zich merkbaar bewust geworden van de technische mogelijkheden van spionagetechniek. Tot voor enkele

jaren maakte hij vanuit zijn schuilplaats in Afghanistan gebruik van een satelliettelefoon die gecommuniceerde via de Inmarsat-3 satelliet.

De NSA laat, om indruk te maken op bezoekers, wel eens bandopnames van deze gesprekken horen. Eén ervan is een felicitatie-telefoontje van Bin Laden na de bomaanslagen op Amerikaanse ambassades in Kenia en Tanzania in 1998.

Afgetapt telefoonverkeer tussen Nairobi en Yemen bracht ook een directe relatie aan het licht tussen Bin Laden en de zelfmoorddader Mohamed Rashed Daoud al-Ow-hali. Ze bleken beiden hetzelfde nummer in Jemen gebeld te hebben.

Volgens anonieme NSA-medewerkers, geciteerd door het Amerikaanse televisiestation NBC, maakt de terroristenleider inmiddels gebruik van een combinatie van 19de-eeuwse en moderne communicatiemiddelen. Hij onderhoudt zijn contacten buiten Afghanistan onder meer via koeriers met gecodeerde floppydisks. Ook financiële transacties van de Bin Laden-organisatie zijn onderschept.

Een kantoorje op de grens van Italië en Zwitserland, geleid door een Egyptische sympathisant van de organisatie, is gebruikt als schakelstation tussen stafmedewerker Ayman al-Zawahari van Bin Laden en medewerkers in Amsterdam, Frankfurt en New York, aldus de NSA-zegsman te-gener NBC. In Nederland, Bel-

gië en Luxemburg bestaan volgens hem financiële of organisatorische 'holdingbedrijven' van de terroristenleider.

Niettemin lijken de daders van de aanslagen afgelopen dinsdag onopgemerkt te zijn gebleven in het wereldwijde dataverkeer. In de spionagewereld klinkt al enige tijd de roep om meer HUMINT: human intelligence ofwel informatie van mensen. 'Humint is essentieel en blijft de beste manier van informatievergaring', zegt spionage-expert B. Venzke van het particuliere inlichtingenbureau iDefense in Virginia. 'Menselijke bronnen, dichtbij het doel van je operatie, zijn nodig om de informatie te krijgen die je hebben wilt.'

Ook Wiebes bespeurt een herwaardering van de menselijke spion, waarvoor de Amerikaanse militaire inlichtingendienst tegenwoordig ook extra geld uittrekt. 'De stap naar de techniek is in het verleden gemaakt uit noodzaak. Tijdens de Koude Oorlog kwam een spion het Oostblok niet zo makkelijk in, en later is bij de CIA bezuinigd op deze klassieke manier van informatievergaring.'

'Maar het duurt jaren voordat je een agent hebt opgebouwd en tegen terroristengroepen zijn spioneren niet altijd inzetbaar', zegt hij. 'De meeste organisaties hebben een soort toelatingsexamen: je moet eerst een bank beroven of iemand doodschieten voordat je echt mag meedoen. Dan zitten westerse inlichtingendiensten toch met een probleem.'

'Zelfs als het om de ergste vormen van terrorisme gaat, moeten we de democratie beschermen', aldus PvdA-fractieleider Melkert, tevens voorzitter van de Kamercommissie voor inlichtingen- en veiligheidsdiensten.

Melkert en andere Kamerleden pleitten gisteren voor nauwere samenwerking tussen EU- en NAVO-lidstaten. 'Nu doen vijftien EU-inlichtingendiensten hetzelfde werk', zei defensiedeskundige B. Kreemers, tot voor kort verbonden aan het instituut Clingendael. De BVD juicht internationale samenwerking toe. Maar terrorisme blijft volgens de dienst een 'verschijnsel dat op elk onverwacht moment en overal ter wereld, Nederland niet uitgezonderd, kan toeslaan'.

Van onze buitenlandredactie
AMSTERDAM

VK 17/9

Het Amerikaanse ministerie van Defensie vraagt het Congres deze week nog om meer bevoegdheden bij het onderzoek naar de terroristische aanslagen, vorige week, in New York en Washington. Eenvoudiger procedures voor het aanhouden van buitenlanders, voor het aftappen van telefoons en het natrekken van witwaspraktijken zijn de prioriteiten, zei minister van Justitie John Ashcroft zondag.

De Amerikaanse minister van Justitie, Ashcroft, waarschuwde gisteren dat het gevaar voor nieuwe aanslagen in de Verenigde Staten nog niet voorbij is. Uit doorlopend onderzoek zou zijn gebleken dat de kans groot is dat er nog verplichtingen aan de terroristische aanslagen van vorige week vrij rondlopen op Amerikaans grondgebied.

Ashcroft heeft daarom bij het Congres aangedrongen om versneld nieuwe wetgeving aan te nemen die de federale recherche- en inlichtingendiensten (FBI en CIA) meer vrijheid geeft in de aanpak van terroristen.

Volgens het hoofd van de FBI, Robert Mueller, zijn tot dusver 49 verdachten opgepakt die in verband worden gebracht met de aanslagen van vorige week. (Reuters, AP, BBC)

NRC 18/9

Echelon heeft te kleine oren

door onze correspondent
Marc Peepkorn

6/16
15/9

BRUSSEL - Het Amerikaans-Britse af luistersysteem Echelon zou alle vormen van communicatie kunnen onderscheppen. Telefoon, fax, e-mail, Internet, niets was veilig voor de high tech schotelantennes, de krachtige computers en de tienduizenden medewerkers van de inlichtingendiensten in Washington en Londen. En als de argeloze burger al nauwelijkt kon worden gevolgd, dan toch zeker de handel en wandel van terroristen als Bin Laden?

Kennelijk niet, getuige de rampzalige aanslagen op New York en Washington deze week. Wie er ook achter de moorddadige acties zit, de CIA, de FBI en de NSA (National Security Agency) waren niet of in ieder geval te laat op de hoogte. Einde Echelon? 'Nee, Echelon heeft niet gefaald', zegt VVD-europarlementariër Plooi. PvdA-collega Wiersma valt haar bij. 'Echelon functioneert prima, maar er is simpelweg te veel communicatie. De 'oren' van het systeem zijn te klein. De Amerikanen worden steeds 'dover'.'

Wiersma en Plooi maakten beiden deel uit van de parlementaire onderzoekscommissie die afgelopen half jaar de omvang en de gevaren van Echelon onderzocht. Het uiterst geavanceerde spionagesysteem zou in staat zijn alle e-mails, faxen, telefoontjes en dataverkeer in de wereld te onderscheppen. Burgers en bedrijven in Europa hadden het nakijken, hun privé- en ondernemingsplannen lagen in de VS op straat. Criminelen en terroristen waren eveneens gewaarschuwd, zo ook militaire bases. Big Brother bestond.

Onzin, roepen Plooi en Wiersma in koor. Hun onderzoek maakte immers zonnklaar dat de mogelijkheden van Echelon 'zwaar overschat' werden. 'Technisch kan alles, maar ieder systeem heeft zijn grenzen', concludeert Plooi. De hoeveelheid informatie die iedere seconde van de dag via kabel- en satelliet over de aarde schiet is zo gigantisch groot, dat alles af-

luisteren onmogelijk is. Wiersma: 'De CIA en NSA beschikken waarschijnlijk over stukjes informatie omtrent de aanslagen, maar de puzzel was verre van compleet.'

Zo hebben de VS en het Groot-Brittannië zeker geen onbeperkte toegang tot alle satellietverbindingen. Veel dataverkeer komt via schakelpanelen elders in de wereld tot stand, en blijft dus buiten bereik van de Amerikaanse en Britse diensten. Bij communicatie via kabels en radiofrequenties zijn de mogelijkheden van Washington en Londen nog beperkter. Dat neemt allemaal niet weg, dat de inlichtingendiensten in de twee landen nog steeds een enorme hoeveelheid informatie kunnen aftappen en af luisteren. Praktisch is dit echter ondoenlijk. Selectie is onvermijdelijk om niet te verdrinken in de stroom van gegevens. Superkrachtige computers selecteren dan ook op basis van steekwoorden, adressen, namen, zelfs op stem.

'Maar hier loop je altijd achter de feiten aan. Terroristen zijn niet dom en veranderen voortdurend hun codes', aldus Plooi. Wiersma wijst daarnaast op de steeds verfijnde programma's om dataverkeer te beveiligen tegen pottekijkers. 'Dan praat je niet over de gratis software die Microsoft levert, maar over zwaar spul. Dergelijke versleutelingsprogramma's zijn zeer prijzig. Maar dat lijkt me voor iemand als Bin Laden niet het grootste probleem.'

Echelon is dus niet perfect. Toch bepleiten de twee europarlementariërs eenzelfde soort kostbaar spionagesysteem voor de Europese Unie. Zeker als de EU vanaf 2003 een eigen interventieleger heeft, zijn extra oren en ogen noodzakelijk, meent Wiersma.

'Terroristen gebruiken ook steeds modernere apparatuur, Europa kan gewoon niet achterblijven', zegt Plooi. De liberale waarschuwt echter voor te hoog gespannen verwachtingen. 'De Europese Echelon mag nooit het enige spionagemiddel zijn. Het is een hulpstuk in een totaalpakket.'

De BVD krijgt binnen afzienbare tijd extra bevoegdheden. De Kamer aanvaardde vlak voor het zomerreces de Wet op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten. De Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD), zoals de BVD-nieuwe-stijl zal heten, kan geheime missies naar het buitenland sturen. De AIVD mag ook e-mailverkeer aftappen, huiszoekingen doen en brieven openen, mits een rechter toestemming geeft.

De wet, die waarschijnlijk nog dit jaar door de Eerste Kamer wordt behandeld, voorziet ook in een betere parlementaire contro-

Internet-specialisten voorspelden dat de verwoesting van het World Trade Center het einde betekende van de privacy op het net. De privacy maakt het inlichtingendiensten moeilijk om communicatie tussen terroristen te onderscheppen. Volgens de specialisten zal het Congres het gebruik van programma's waarmee e-mails onontcijferbaar kunnen worden gemaakt, waarschijnlijk aan banden leggen.

Er gaan ook stemmen op om de FBI en de inlichtingendiensten meer bevoegdheden te geven om verdachte figuren in de Verenigde Staten in de gaten te houden.

De New York Times riep op de verleiding te weerstaan 'draconische' wetten aan te nemen die de vrijheden ondermijnen die het wezen van de VS bepalen. 'De Amerikanen moeten bedenken hoe we het land kunnen beveiligen zonder de rechten en privileges van de vrije samenleving te verkwanzelen', aldus de krant.

De volgende slachtoffers van de terreuraanslagen zullen vermoedelijk de illegale immigranten in de VS worden. President Bush speelde met de gedachte illegalen die al lang in de VS werken een legale status te geven. Maar waarnemers voorspellen dat die plannen voorlopig van de baan zijn, nu de Amerikanen het gevoel hebben gekregen dat onder de groep de vijand is. VK 13/9

NRC 19
Europees commissaris António Vitorino (Justitie) presenteert binnenkort voorstellen voor samenwerking van de politie en de justitie van de EU-lidstaten waardoor gezamenlijk optreden tegen terrorisme verbeterd zou worden. Tot nu toe zijn veel EU-lidstaten huiverig voor zo'n samenwerking, omdat justitie als een bij uitstek nationale zaak wordt beschouwd. Volgens Vitorino moeten de EU-ministers van Justitie het eens worden over een definitie van terrorisme. Vervolgens zou in het strafrecht van alle EU-lidstaten dit terrorisme als misdaad opgenomen moeten worden. Vervolgens zouden verdachten van terrorisme veel eenvoudiger van de ene naar de andere EU-lidstaat uitgeleverd kunnen worden dan nu nog het geval is.

Bij Europol in Den Haag is sinds kort een aparte afdeling voor terrorismebestrijding opgezet. Officieel behoort anti-terrorisme niet tot de taken van Europol. Verwacht dat het nog geruime tijd zal duren voordat de informatie-uitwisseling tussen de politie van de EU-lidstaten via Europol nut voor terrorismebestrijding gaat opleveren.

door Pieter Hilhorst en Hans Wansink

VK
15/9

Het is veel meer het selectieve gebruik van die waarden, dat weerstand oproept. Waarom worden schendingen van de mensenrechten door het ene land fel bestreden en van het ander oogluikend toegestaan?

Maar het is godslasterlijk dat nu te zeggen. Nu moeten de rijken worden gesloten. Gemekker vanaf de zijlijn speelt alleen de barbaren in de kaart. Dus moet er niet gezeurd worden over privacy als de bevoegdheden en de capaciteit van de spionagediensten worden uitgebreid. Maar die netwerken worden ook gebruikt voor het af luisteren van demonstranten tegen de mondialisering. Wie principiële bezwaren tegen de aantasting van de persoonlijke vrijheid met het beroep op het hogere doel van de veiligheid, terzijde schuift, besmet echter de westerse waarden die hij wil redden.

De Duitse jurist Dieter Schaffmeister (61) is sinds twintig jaar hoogleraar aan de Universiteit van Leiden. Onder paars heeft hij slechte, symbolische wetgeving gezien, die bij wijze „zeer gevaarlijk“ is voor een liberale rechtsorde.

NRC 18/9

'In 1980 kwam ik uit Freiburg, van het Max Planck Instituut, naar Leiden.' Daar is hij hoogleraar straf- en strafprocesrecht geworden. 'Wat ik toenertijd heel sympathiek vond is dat hier vergeleken met andere Europese landen heel weinig gevangenen waren: 22 op de 100.000 inwoners. Daarover ging mijn oratie. Inmiddels zitten we op het viervoudige daarvan. Maar meer cellen betekent ook dat celstraffen makkelijker worden toegepast. Overdreven. Dat is een gevolg van het pragmatisme dat kenmerkend is voor Nederland: als men iets wil aanpakken, doet men maar iets, zonder de gevolgen goed te overwegen.'

'De laatste jaren hebben we een overreactie gezien. Een kreet als 'wij worden bedreigd door de georganiseerde misdaad' heeft geleid tot een vloedgolf aan nieuwe maatregelen. Vroeger gingen er enkele jaren over wetgeving. De laatste jaren hebben we nieuwe begrippen gezien als 'bezemwel' en 'veegwel'. Dat is een indicatie van slechte wetgeving.

'De verzwaring van veel wettelijke bevoegdheden komt op mij over als een overkill. Onder de noemer van fraudebestrijding zijn de straffen voor fraude zwaarder geworden, terwijl toch al geen rechter tot de maximale strafmaat ging. Dat is symbolische wetgeving. De verschuiving van klassiek repressieve naar preventieve wetgeving, met grotere bevoegdheden voor opsporing, is zeer gevaarlijk voor een liberale strafrechtsorde.

'Het is opvallend dat verschrikkelijk veel aandacht gaat naar zware delicten die geld opleveren. Dat is de koopmansgeest. De politie is minder geneigd op te treden als het gevaarlijk voor hen wordt. Waar ik geen enkel begrip voor heb is de houding van 'wij lopen voorop', wij zijn progressief. Je kunt als samenleving in meerderheid voor het toelaten van euthanasie zijn, maar het is vreselijk dat op een agressieve manier naar buiten te propageren. Op vakantie las ik over een opkomend toerisme van lijken uit Duitsland naar Nederland, omdat hier de voorwaarden voor crematie soepeler zijn. Dáárop verdienen, dat is een vreselijke ontwikkeling.

RENÉ MOERLAND

JOOST ZWAGERMAN, schrijver: „Kok richtte zich niet tot ons als individuen. Hij richtte zich tot de Verenigde Staten. Dat lijkt me goed, als uiting van fatsoen, loyaliteit, solidariteit. Maar het is geen oorlog. Wij gaan niet de loopgraven in. Dit wordt een oorlog op politiek en diplomatiek gebied. En mij zul je niet horen klagen als er bijvoorbeeld een verhoogde staat van beveiliging komt. Dat dat de democratische vrijheden aantast, of zo. Zulke uitspraken vind ik potsierlijk, in het licht van de gebeurtenissen.” **NRC 18/9**

Vrijwel alle gouverneurs en burgemeesters in de Verenigde Staten hebben inmiddels opdracht gegeven tot een evaluatie van veiligheidsprocedures en rampenplannen. Beveiligingsfirma's kunnen het extra werk niet meer aan. „Bedrijven nemen hun toevlucht tot de meest draconische maatregelen”, constateert Timothy Dimoff, de eigenaar van een beveiligingsfirma uit Ohio. „Maatregelen die ze een week geleden nog zouden hebben verworpen omdat ze de privacy bedreigen of als inbreuk op de persoonlijke vrijheid werden beschouwd.” **NRC 18/9**

NRC 19/9
Gezin, school en openbare ruimte zijn volgens De Hoop Scheffer plaatsen voor de „overdracht van waarden en normen” die „een gevoel van veiligheid” moeten creëren. Naast verwijzingen naar „zaken waar iedereen zich wild aan ergert, maar niemand meer iets van durft te zeggen”, zoals niet „opstaan in de tram” en „vuil op straat gooien”, uitte hij kritiek op de schaalvergroting in het onderwijs.

DE HAAG, 19 SEPT. SGP-fractie-voorzitter Van der Vlies zei dat na de aanslagen in de VS eerst het veiligheidsgevoel van de burgers moet worden hersteld. „De roep

om strengere controles en dergelijke zal onweerstaanbaar zijn, en terecht! Dat past bij de verantwoordelijkheid van elke regering haar onderdanen tegen bedreigingen van buiten af en van binnen uit naar vermogen te beschermen.”

„De moderne mens lijkt wel een nomade die nergens meer thuis is. En toch zullen we een, menselijk gesproken, veilig thuis moeten bieden. Er is derhalve nog onnoemelijk veel werk aan de winkel. Het debat zal daar deze week en komende maanden over moeten gaan.” Volgens Van der Vlies moet er „een krachtig halt” worden toegeroepen aan de „ervaren onveiligheid op straat”, de „om zich heen slaande criminaliteit” en aan „tendensen van verloedering”.

Wet in VS: verdachten snel uitwijzen

WASHINGTON, 19 SEPT. Het Amerikaanse ministerie van Justitie bereidt een wet voor die het mogelijk maakt om buitenlanders die worden verdacht van terroristische activiteiten zonder het overleggen van bewijs op te sluiten of uit te wijzen.

De nieuwe anti-terreur wetgeving is een antwoord op de terroristische aanslagen van vorige week. Het wetsontwerp moet het mogelijk maken dat Justitie kan blijven beschikken over de 75 buitenlanders die sinds de aanslagen zijn gearresteerd. Momenteel verloopt de maximale detentietijd van nieuwe migranten na 24 uur.

Het wetsontwerp is gekritiseerd door voorstanders van burgerlijke vrijheden en juristen voor immigratiezaken. Zij vrezen dat de verhoogde druk op het Congres tot daadkrachtig optreden, kan resulteren in de inperking van de constitutionele vrijheden in de VS.

„Het wetsontwerp maakt van de grondwet een deurmaat”, zegt Mike Maggio, een jurist die zich bezighoudt met immigratiezaken. „Op die manier wordt de Immigratie- en naturalisatiedienst (INS) aanklager, rechter én jury zonder enige juridische controle.”

Volgens minister Ashcroft van Justitie evenwel, is het in het belang van de VS om zowel „de constitutionele rechten als de veiligheid van het Amerikaanse volk” te waarborgen. (Reuters)

Veiligheid is vooral een subjectief gevoel, zegt minister De Vries, toch blijft het kabinet streven naar 'objectieve' vergroting van de veiligheid. Meer agenten, meer cellen en snellere afwikkeling van strafzaken. En: doelmatiger rampenbestrijding

Frank Vermeulen

Veiligheid belooft een hoofdthema te worden in de aanloop naar de Tweede-Kamerverkiezingen van 2002. De terreuraanslagen op Manhattan en het Pentagon van vorige week, en ook de voortekenen van de Amerikaanse reactie daarop, werpen hun schaduw vooruit.

Minister Korthals van Justitie liet vrijdag weten dat hij in het kader van de bestrijding van het terrorisme deze week in Brussel zal bepleiten de open grenzen tussen de zogeheten Schengen-landen te heroverwegen. Kort gezegd: grenscontroles zijn volgens de minister binnen de Unie noodzakelijk om te voorkomen dat ook Europa een makkelijk doelwit wordt van terroristen.

In de Memorie van Toelichting bij zijn begroting had de minister al over het relativiteit van gevoelens van onveiligheid geschreven: „... de mate waarin de samenleving als veilig en rechtvaardig ervaren wordt, [is] subjectief en afhankelijk van de situatie - en [komt] feitelijk meestal tot stand aan de hand van concrete ervaringen van onveiligheid en onrechtvaardigheid.” Kort-hals voegde daaraan toe, onder verwijzing naar de aanslagen in Amerika: „Op zo'n moment blijken we onbeduidend, nietig en machteloos. Toch blijven we streven naar veiligheid en rechtvaardigheid.”

Het is de vraag of opschorting van 'Schengen' veel bijdraagt aan de vergroting van de veiligheid. Dit bleek bijvoorbeeld in de praktijk door de rellen bij de top van de G8 in Genua afgelopen juli: ondanks de herinvoering van Italiaanse grenscontroles liepen de demonstraties van anti-globalisten uit op gewelddadige veldslagen met *carabinieri*.

Behalve Justitie is vooral het ministerie van Binnenlandse Zaken, verantwoordelijk voor politie en rampenbestrijding, belast met de zorg voor de 'interne veiligheid'. Minister De Vries zei in een toelichting bij zijn begroting dat „je veiligheid niet vergroot met mooie woorden”. Hij wil „investeren in de politie”. Zijn begroting illustreert vervolgens de smalle marges van zijn beleid: er komt een „extra impuls” voor de al bij het regeerakkoord afgesproken capaciteitsuitbreiding van de politie. Die extra impuls bestaat uit de invoering van een „optionele werktijdverlenging van 36 naar 38 uur”. Hiervoor is een bedrag van bijna honderd miljoen euro beschikbaar. De Vries zei ook te denken aan verhoogde activiteit van de Binnenlandse Veiligheidsdienst om terrorisme op te sporen. „De BVD zal posten in het buitenland bezetten, in landen die voor ons relevant zijn”, aldus De Vries.

Naast de voor Nederland nog abstracte bedreigingen van het internationaal terrorisme staan de reëel gebleken gevaren van bestuurlijke

laksheid en verkokering. De vuurwerkramp in Enschede en de cafébrand in Volendam lijken een aardverschuiving op gang te hebben gebracht in de wereld van de rampenbestrijding. Binnenlandse Zaken probeert al jaren een eind te maken aan de sterk versnipperde regionale indelingen van politie, brandweer en ambulancediensten, die efficiënt optreden in geval van nood in de weg kan staan. En nu belooft de verantwoordelijk staatssecretaris Gijs de Vries „een veel eenvoudiger organisatie van rampenbestrijding”. Er komen, zei hij vrijdag, „25 veiligheidsregio's in Nederland, waarin politie, brandweer en ambulance samenwerken en dus samen kunnen beslissen. Dit moet versnippering tegengaan.”

Het thema 'bestrijding van criminaliteit' is de tweelingbroer van 'vergroting van veiligheid'. Het ministerie van Justitie heeft zijn ambities voor de komende jaren aangegeven in de nota 'Criminaliteitsbeheersing; investeren in een zichtbare overheid', die in juni naar de

Tweede Kamer is gestuurd. „De politie zou per jaar circa 80.000 aangiften van misdrijven en circa 200 criminale groepen meer in onderzoek nemen dan zij thans doet”, aldus Justitie. De gemiddelde tijd waarbinnen strafzaken worden afgerond zou over vijf jaar moeten zijn teruggebracht van acht naar zes maanden.

De te verwachten verhoging van de 'productie' van de politie heeft zijn effecten op de hele 'justitiële keten'. Daarom wordt nu ook 41 miljoen euro extra uitgetrokken voor investeringen bij het openbaar ministerie, de strafrecht-spraak en gevangenis, om „bestaande achterstanden weg te nemen”. Verdere investeringen schuift het kabinet door naar „een volgende kabinetformatie”, zo blijkt uit de Justitiebegroting.

Overigens blijkt bij de capaciteitsuitbreiding van de justitiële inrichtingen een opmerkelijke verschuiving naar mensen die terbeschikkinggesteld zijn (tbs) en jeugdige wetsovertreders. Staatssecretaris Kalsbeek van Justitie zei jeugdcriminaliteit als „een groot probleem” te beschouwen. „De omvang is niet vreselijk gewijzigd, maar de jeugdcriminaliteit heeft zich wel zorgelijk ontwikkeld. Er is toename van geweld en er zijn meer allochtone jongeren bij betrokken.” Voor de komende jaren gaat Justitie daarom ook uit van een groei van het aantal cellen in jeugdinrichtingen van 2.154 op dit moment naar 3.044 cellen in 2006. Het aantal cellen voor meerderjarigen zal in dezelfde periode licht dalen.

De aantrekkingskracht van het thema veiligheid bleek twee weken geleden toen het CDA, de grootste oppositiepartij, met het voorstel kwam om veiligheid op te nemen in de Grondwet. Vorige week maakten staatsrechtsgelcerden in de *Volkskrant* gehakt van dit voorstel. Aangezien de zorg voor de veiligheid al eeuwenlang een van de primaire taken is van staten, is het CDA-voorstel niets meer dan een ordinaire verkiezingsstunt, zo oordeelden de hoogleren Elzinga, De Meij en Kortmann.

Nederland is veiliger sinds het aantreden van dit kabinet, onderstreepte Korthals vrijdag. Maar de aanslagen in de VS zullen 'onveiligheidsgevoelens' weer aanwakkeren. Daarop kan de begroting voor 2002 geen antwoord bieden.

De grenzen weer dicht, dat kan niet

De aanslagen in Amerika dreunen door in Europa. Premier Kok stelt dat ook ons land de oorlog is verklaard. Welke maatregelen zijn nodig om Europa te beveiligen? Kamerleden buitelen over elkaar met suggesties.

Door onze redacteur **FRANK VERMEULEN**

DE HAAG, 17 SEPT. Herinvoering van de controles aan de binnengrenzen. Invoering van een algemene identificatieplicht. Uitbreiding van de capaciteit van de Binnenlandse Veiligheidsdienst of het instellen van een aparte minister van Veiligheid. Dat is greep uit de voorstellen die Haagse politici de afgelopen dagen, sinds de terreuraanslagen op Manhattan en Washington, in de media hebben geopperd.

Bijna een week na de aanslagen kijken leden van de Tweede Kamer terug op alle plannen. Zo verklaarde minister Korthals van Justitie zich zaterdag in de *Volkskrant* voorstander van het herinvoeren van de controles aan de grenzen in binnen de Europese Unie. „Ik denk echt dat er strenger gecontroleerd moet worden als een paar terroristen zo makkelijk een vliegtuig binnenkomen”, aldus de minister.

Justitiewoordvoerder Gerrit-Jan van Oven van de PvdA-fractie meent dat deze gedachte „haaks staat op Schengen”, verwijzend naar de afspraken tussen EU-landen om controles aan de binnengrenzen af te schaffen in het kader van de bevordering

van het vrije verkeer van personen en goederen. „Maar Schengen voorziet in een systeem van het tijdelijk opschorten van het vrije verkeer in verband met concrete dreigingen. Als de minister daarop doelt heb ik daar alle begrip voor.”

Van Oven zegt grote aarzelingen te hebben als Korthals bedoelde dat hij de binnengrenzen wil herstellen. Van Oven meent dat er zwaardere eisen gesteld moeten worden aan de controle van de buitengrenzen van de Unie. En dat zou gevolgen kunnen hebben voor de nieuwe staten die lid willen worden van de Unie. „De controles aan de buitengrenzen in veel nieuwe staten laat nu vaak te wensen over. De Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid heeft voorgesteld om dat tijdelijk maar door de vingers te zien om de uitbreiding van de Unie niet op te houden. Maar ik denk nu dat die eisen wat betreft de buitengrenzen overleind moeten blijven staan.”

Van Oven kan niet voorspellen of dit betekent dat de uitbreiding verder vertraagd zal worden. „Misschien is het wel een impuls voor die landen om hun zaakjes extra snel op orde te krijgen.”

Eimert van Middelkoop (ChristenUnie) is het roerend met minister Korthals eens. Diens voorstellen klinken hem als muziek in de oren. „Wij, en ik bedoel de SGP voordat wij met RPF fuseerden, waren altijd al tegen de afschaffing van die controles. Dat vinden wij naïef: grenscontroles zijn ook nodig in het kader van veiligheid en van asielproblematiek. Wij hebben steeds gezegd: denk niet te goed over de mens.”

Ook CDA-woordvoerder Wim van de Camp is het met Korthals eens dat er meer gecontroleerd moet worden. Ook hij noemt het „naïef” om te denken dat open grenzen

geen extra risico's opleveren. „Maar grenzen weer instellen kan niet meer. Ik denk dat er gezocht moet worden naar een Franse oplossing: Chirac controleerde ook een tijd aan de noordgrens met het oog op verdovende middelen uit Nederland. Ik denk dat het goed is om te komen tot een permanente steekproefsgewijze controle.”

D66-woordvoerder Dittrich zegt juist „vooralnog geen meerwaarde te zien” in de herinvoering van grenscontroles. „Korthals moet de Kamer maar in een brief de voordelen van zijn voorstel voorleggen.”

Mordicus tegen de gedachte van grenscontroles binnen de Unie betoont zich GroenLinks-woordvoerder Femke Halsema. „Het is puur paniekvoetbal. Controles moeten scherp zijn aan de buitengrenzen. Met controles aan de binnengrenzen houdt je geen terroristen tegen.” In zijn algemeenheid zegt Halsema begrip te hebben voor de „gevoelens van kwetsbaarheid”. „Maar de plannen die ik gehoord heb zijn slechts veiligheidsillussies. Meer bevoegdheden voor opsporingsdiensten, scherpere controles... ondertussen zijn belangrijke democratische waarden in het geding die verdedigd dienen te worden.”

Over de invoering van een algemene identificatieplicht waren vooral CDA, die het in zijn verkiezingsprogramma had staan in 1998, en VVD het al eens. Ook D66 ondertekende bij de begrotingsbehandeling van Justitie, vorig jaar, een motie waarin de minister werd verzocht te komen met voorstellen op dit gebied. „Maar daar hebben we nooit meer iets over gehoord,” zegt VVD-woordvoerder Atzo Nicolaï.

Nu blijkt de PvdA, altijd tegenstander van de zogenoemde 'toonplicht', in beweging te komen. Van Oven zegt dat er met

hem „valt te praten” over zo'n plicht. Op dit moment geldt de toonplicht al wel voor asielzoekers. De VVD is voor een algemene toonplicht, die alleen bestaat in omstandigheden dat ook andere dwangmiddelen gelden. Nicolaï: „Dat is dus anders dan in België, waar je op straat zo maar kunt worden gevraagd naar je identiteitsbewijs.”

Hoewel de meeste Kamerleden een klimaat waarnemen waarin men extra vatbaar is voor het nemen van maatregelen op het gebied van veiligheid, wijzen zij allen de gedachte van een speciale minister voor veiligheid af. De suggestie werd gisteravond gedaan door de voormalige minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Bram Peper, tijdens een televisiediscussie over de aanslagen op de VS. CDA'er Van de Camp ziet meer in drie professionele ministers op Binnenlandse Zaken, Justitie en Defensie dan „weer zes jaar investeren in de samenvoeging van die ministeries”.

Anderen noemen het voorstel van Peper „typisch Haagse oplossing”. Van Middelkoop noemt de suggestie „onderdeel van een veiligheidshype”. „De minister van Binnenlandse Zaken is gewoon al verantwoordelijk voor de veiligheid. Het gaat toch niet om het plakken van etiketten?”

De woordvoerder van de ChristenUnie denkt dat veel voorstellen onderdeel zijn van een hype. „Maar ik voorzie wel op langere termijn dat er een herbezinning zal komen op de rol van het defensieapparaat. In alle defensienota's wordt altijd braaf het hoofdje 'terrorisme' meegenomen, maar er volgen nooit concrete voorstellen. Door deze terreuraanslagen zal de verhouding tussen de taken van de politie en het leger drastisch veranderen.”

Van onze correspondent
Philippe Remarque
BERLIJN

Duitsland treft een reeks veiligheidsmaatregelen om het terrorisme te bestrijden. Daarbij sneuvelen oude taboes. 'Met de privacy-bescherming hebben we het misschien overdreven', meent minister van Binnenlandse Zaken Schily (SPD).

Minister Schily wil dat alle immigranten na hun aanvraag eerst een onderzoek ondergaan door de binnenlandse veiligheidsdienst. Daarnaast pleit hij ervoor om de vingerafdruk in het Duitse paspoort vast te leggen. Schily wil een koppeling van databestanden van de overheid die tot nu toe stuitte op privacy-wetgeving. 'Het kan toch niet zijn dat terroristen niet onder controle kunnen worden gebracht, alleen omdat we bepaalde databestanden niet gebruiken.'

Daarnaast overweegt Schily gewapende bewakers op sommige vluchten en wil hij luchthavenpersoneel laten onderzoeken door de veiligheidsdienst.

De harde aanpak van Schily kan op een brede meerderheid in de Bondsdag rekenen, maar veroorzaakt problemen in de rood-groene coalitie. De kleinere coalitie-partner, de Groenen, verzet zich tegen sommige maatregelen. Linkse Duitsers vrezen discriminatie van buitenlanders en een terugkeer naar de repressieve maatregelen die Duitsland in de jaren zeventig doorvoerde bij de bestrijding van RAF-terroristen.

Omstreden voorstel Brussel Commissie wil arrestatiebevel voor hele Unie

Door onze correspondent CAROLINE DE GRUYTER
BRUSSEL, 20 SEPT. Er moet een algemeen geldend Europees arrestatiebevel komen en de lidstaten van de Europese Unie moeten één definitie van terrorisme in de wet vastleggen. Ook moeten zij dezelfde straffen uitdelen aan terroristen.

Een Europees arrestatiebevel zou inhouden dat een EU-lidstaat die om de aanhouding van een verdachte verzoekt automatisch medewerking krijgt van de andere lidstaten.

Met deze twee voorstellen, die gisteren door de Europese Commissie werden goedgekeurd, grijpt Eurocommissaris Vitorino (Justitie en Binnenlandse Zaken) de recente aanslagen in de Verenigde Staten aan om de moeizame Europese samenwerking op zijn terrein een nieuwe zet te geven.

Vandaag worden zijn voorstellen besproken door de Europese ministers van Justitie en van Binnenlandse Zaken op een speciale vergadering in Brussel. Vitorino legde hun ook plannen voor tot nauwere samenwerking op politieke en veiligheidsgebied. Zo zou Europol, de Europese politie-eenheid, moeten uitgroeien tot een echte inlichtingendienst die informatie uit alle lidstaten verzamelt. Verder zou Europol een samenwerkingsakkoord moeten kunnen tekenen met haar Amerikaanse tegenhangers. Ook Eurojust, het samenwerkingsorgaan voor magistraten dat in de kinderschoenen staat, zou een rol moeten spelen in de internationale terrorisme-bestrijding. Het debat hierover vormt de opmaat voor een extra top van EU-regeringsleiders, morgen, over dit onderwerp.

Volgens diplomaten is de kans klein dat de ministers vandaag verder komen dan „een verklaring van goede wil”. Vitorino's voorstellen zijn kraakvers, en moeten eerst door juristen in de lidstaten worden bestudeerd. Maar vooral politiek zijn ze controversieel. Hoewel de Europese regeringsleiders in 1999 in het Finse Tampere besloten om hun nationale beleid op het terrein van justitie en binnenlandse zaken te harmoniseren, is daar nog weinig van terechtgekomen omdat de lidstaten vast-

houden aan hun soevereiniteit.

Het waren Duitsland en Spanje die, na de aanslagen op 11 september, aandrongen op deze extra ministerraad. Duitsland ziet nu een kans om een leidende rol te spelen in een gemeenschappelijk beleid. En Spanje is de huidige moeizame uitleveringsprocedures beu, dat het soms onmogelijk maken om Baskische verdachten van elders uit de EU naar Spanje te krijgen. Vandaar dat de Commissie, die al bezig was met voorstellen over terrorisme en het aanhoudingsbevel, de publicatie vervoegde. Maar de Scandinavische landen en Nederland staan er - 'Tampere' te spijt - huiverig tegenover. En het veto van één lidstaat is genoeg om een heel voorstel van tafel te vegen.

Het ene voorstel moet internationale terroristen-netwerken de pas afsnijden. Slechts zes Europese landen hebben het woord 'terrorisme' in de wet staan; straffen variëren van land tot land. „Door het vrije personenverkeer opereren terroristen nu vaak in landen met de lichtste straffen. Daar moeten we een stokje voor steken”, zei Vitorino gisteren.

Radicaler is zijn voorstel voor een Europees arrestatiebevel. Hij wil dat een verdachte binnen de Unie binnen drie maanden wordt uitgeleverd als een EU-land daar om vraagt. Als hij al veroordeeld is kan hij zijn straf zelfs uitzitten in het land waar hij wordt gearresteerd. Nu is uitlevering vaak een politieke beslissing: het probleem is dat het ene land niet op de rechtspraak in andere landen vertrouwt. Vitorino's voorstel is juist gebaseerd op wederzijdse erkenning van elkaars rechtssystemen. Die erkenning vormt de hoeksteen van 'Tampere' - een principe dat, zo zeggen velen, ook na de aanslagen in de VS gemakkelijker met ronkende verklaringen dan met concrete daden wordt ondersteund.

'Waarom zou je inlichtingendiensten nog meer speeltjes geven?'

Altijd een identiteitskaart op zak, telefoontjes zomaar afgeluisterd en zonder reden op straat worden aangehouden. Wat premier Kok precies bedoelt met zijn waarschuwing dat burgers zullen merken dat Nederland waakzaam is tegen eventuele aanslagen weet niemand. Maar zeker is dat de privacy van Nederlanders verder zal worden ingeperkt.

Polemoloog L. Wecke van het Centrum voor Internationale conflictanalyse en conflictmanagement in Nijmegen denkt dat er maatregelen zitten aan te komen die op gespannen voet staan met democratische waarden. „Als iedereen

het zal merken, zullen we misschien de huidige grenzen van wat mag overschrijden. Maatregelen die burgers voor de klap van vorige week schending van de privacy zouden hebben genoemd, vinden zij ineens wel geoorloofd. Wat is gebeurd, rechtvaardigt kennelijk bepaalde inbreuken op onze privacy, terwijl de kans dat je de staatsloterij wint, vele malen groter dan dat je slachtoffer wordt van een terroristische aanslag. Het beeld wordt ook opgeblazen”, zegt Wecke.

R. Vleugels, twintig jaar specialist in inlichtingendiensten, voorziet meer controles op straat van Arabisch uitzende mensen, meer controles bij Europese binnengrenzen, het vaker onder-

inperking nut? Daarover wordt helemaal niet gesproken. We moeten meedoen met de VS.” Volgens Vleugels gaan inlichtingendiensten niet beter werken als ze nog meer data krijgen. „De diensten beschikken over voldoende bevoegdheden en middelen. De VS hadden zelfs al opsporingsbevelen tegen enkele daders. Waarom zou je ze nog meer speeltjes geven? Inlichtingendiensten kunnen de input al niet meer aan. De vergaarde informatie moet gewoon beter worden verwerkt. Om een voorbeeld te geven: De Amerikanen hebben iemand gehad die bij de Egyptische ambassade afliuisterde. Bij trefwoorden als Hamas werd de apparatuur ingeschakeld. Deze man sprak geen Arabisch.”

De Binnenlandse Veiligheids Dienst (BVD) geeft de bestrijding van terrorisme sinds 11 september een nog grotere prioriteit. De dienst is met het kabinet in gesprek over de inzet van meer mensen en meer middelen. „We willen nog betere informatie verzamelen, de analysecapaciteit van de gegevens verbeteren en de beveiliging verbeteren. Vraag is wat die uitbreiding meer oplevert. Daarvoor is tevoren geen garantie te geven”, aldus woordvoerder Vincent van Steen.

De Tweede Kamer heeft pas een wetsvoorstel goedgekeurd dat de BVD meer bevoegdheden en taken geeft. Als de Eerste Kamer met het voorstel instemt, mag de BVD bijvoorbeeld ook brieven openmaken met toestemming van de rechtbank Den Haag. Volgens P. van Koppen, hoogleraar rechtspsychologie en onderzoeker bij het Nederlands Studiecentrum Criminaliteit en Rechtshandhaving geven meer bewaking en controles een schijnveiligheid. „Engeland heeft een half miljoen bewakingscamera's op de openbare weg, maar ze leveren niet veel op. En dan roept de burgemeester van Drachten dat hij camera's wil omdat er een serieverkrachter in het park opduikt. Die man weet niet wat-ie zegt. Dan moet je twee-, driehonderd camera's ophangen. En als je de daders wil herkennen dan moeten het nog topcamera's zijn ook.”

Het streven naar een risicoloze maatschappij neemt volgens Koppen 'bizarre vormen' aan. „Maar de gemiddelde burger vindt het allemaal best, die heeft niets te verbergen. De ideologische discussie over privacy is helemaal verdwenen. In '71 stond het land op z'n kop voor een volkstelling, nu zijn camera's in de straten heel gewoon. Veel burgers zijn voor de overheid en kwaadwillenden een open boek geworden. Voor een deel geeft dat meer veiligheid. In banken worden overvallers gefilmd. Maar met diezelfde camera's in de bank worden baliehandelingen van werknemers gecontroleerd.”

Vleugels moet nog zien of 'de oorlogsretoriek' beklijft. Nederland lijkt er wel rijp voor. „De discussie over privacy is verdampt.” GPD

'EU kan terrorisme niet effectief bestrijden'

Door onze correspondent BEN VAN DER VELDEN
BRUSSEL, 20 SEPT. De Europese Unie is op korte termijn niet in staat om effectief bij te dragen aan de bestrijding van terrorisme. De Verenigde Staten zijn daarom bezorgd dat speciale Europese wetgeving in de praktijk een belemmering zal blijken voor de allang bestaande samenwerking met afzonderlijke EU-lidstaten.

Dit staat in een intern document van de Europese Commissie. Het bevat een opsomming van alle problemen die de EU zou moeten oplossen om terrorisme beter te kunnen aanpakken. De Europese regeringsleiders buigen zich morgenavond in Brussel tijdens een speciale terrorisme-top over de probleemlijst.

De Europese Commissie wil dat de EU-lidstaten besluiten nemen die het mogelijk maken dat:

- Europol bij het verwerken van politieggevens met de VS kan samenwerken;
- een vaste Europese werkgroep van politiechefs wordt ingesteld;
- Eurojust behalve samenwerking van magistraten binnen de EU ook wederzijdse bijstand met de justitie van de VS tot taak krijgt;
- met spoed wetgeving voor bescherming van gegevens controleert om te zien of deze geen belemmering vormt voor onderzoeken naar terrorisme en criminaliteit;
- maatregelen tegen computercriminaliteit worden beschermd;
- een betere Europese wetgeving tegen het witwassen van geld tot stand komt;
- de internationale druk wordt verhoogd op landen met banksystemen die de het overmaken van geld voor terrorisme vergemakkelijken;
- lidstaten die dat nog niet hebben gedaan de Conventie van de Verenigde Naties tegen de financiering van terrorisme ondertekenen;
- de VS deelnemen aan een internationale bestrijding van handel in kleine en lichte wapens;

- binnen de EU anti-terrorisme werkgroepen van diplomaten en van justitiedeskundigen beter met elkaar samenwerken;
- de EU meer maatregelen neemt om samen met de VS in het kader van de Verenigde Naties tegen productie van en handel in drugs te kunnen optreden;
- visa en grenscontroles zo aanpast dat terroristen beter opgespoord kunnen worden.

De Europese Commissie spreekt zich niet uit over de kwaliteit van de samenwerking van geheime diensten van de EU-lidstaten. Dit terrein behoort niet tot haar bevoegdheden. Volgens Brusselse diplomaten is die samenwerking zeer gebrekkig. Inlichtingendiensten zouden vooral met elkaar concurreren. „Geheime diensten werken niet samen, ze verlenen elkaar hoogstens een gunst”, typeert een hoge Spaanse diplomaat de situatie.

Europese wetten gaan vervolging terroristen vergemakkelijken

Van onze correspondent
BRUSSEL

Er komt een Europees opsporings- en arrestatiebevel om de bestrijding van het internationale terrorisme te vergemakkelijken. Ook de uitlevering van personen die van terrorisme worden verdacht, wordt versoepeld. De nationaliteit van de verdachte zal geen verschil meer maken.

Dat staat in een voorstel dat Eurocommissaris Vitorino gisteren stuurde naar de Europese ministers van Justitie. Die buigen zich er vandaag al over in Brussel. Europese functionarissen verwachten dat het voorstel zonder veel wijzigingen wordt overgenomen door de lidstaten.

Nederland is terughoudend. Volgens minister Korthals van

Justitie stemt Nederland in met een strengere controle aan de buitengrenzen van Europa en een grotere inzet om terroristische groeperingen binnen de EU-landen op te sporen. Maar met voorstellen zoals het Europees opsporings- en arrestatiebevel, de harmonisatie van terrorisme-wetgeving en samenwerking van inlichtingendiensten zal Nederland niet direct instemmen.

De EU werkte al aan de voorbereiding van deze wijzigingen in het strafrecht, maar heeft de behandeling ervan door de aanslagen in de Verenigde Staten aanzienlijk versneld. Tot op dit moment hebben slechts zes Europese landen terrorisme expliciet strafbaar gesteld in hun wetgeving. Als Vitorino's plan wordt aangenomen, zullen de overige negen lan-

den, waaronder Nederland, dat ook moeten doen. Terrorismen wordt dan overal in de EU omschreven als strafbare feiten, variërend van diefstal tot afpersing en moord, die tot doel hebben om de bestaande maatschappelijke, politieke en economische orde omver te werpen.

Zo'n gemeenschappelijke definitie vergemakkelijkt volgens Vitorino de strafrechtelijke vervolging. Nu ontkomen verdachten vaak nog aan vervolging door een beroep te doen op verschillen in nationale wetgeving. In principe moet iedereen die verdacht wordt van strafbare feiten die meer dan vier maanden gevangenisstraf opleveren, zonder meer worden uitgeleverd aan het land dat daarom vraagt. Veel Europese landen leveren nog geen onderdanen uit.

EU komt met maatregelen voor aanpak terrorisme

Van onze correspondent
BRUSSEL

De lidstaten van de Europese Unie zijn vergaande maatregelen overeengekomen om het terrorisme beter te bestrijden. Bij die maatregelen hoort ook een Europees arrestatiebevel, mogelijk al vanaf 1 januari.

Minister Korthals van Justitie, die met minister De Vries van Binnenlandse Zaken in Brussel aanwezig was, noemde het Europees arrestatiebevel 'een positieve ontwikkeling'. Hij plaatste wel de kanttekening dat er 'nog enkele verduidelijkingen' nodig zijn. Zo is nog onvoldoende helder op welke misdrijven het arrestatiebevel van toepassing is. 'Hoe zit het bijvoorbeeld met de Nederlandse praktijk van abortus, euthanasie en drugs?'

Begin december moeten deze aspecten verder zijn uitgewerkt. De meest waarschijnlijke uitkomst is dat het arrestatiebevel alleen van toepassing is op misdrijven met een terroristische achtergrond. Dat wordt in de EU gedefinieerd als een misdrijf die tot doel heeft de bestaande maatschappelijke, politieke of economische orde omver te werpen.

De lidstaten zullen de buitengrenzen van de EU strenger gaan controleren en de visumplicht strikter handhaven. Inlichtingendiensten gaan nauwer met elkaar samenwerken, en Europol krijgt meer bevoegdheden om informatie te vergaren. Bovendien wordt Europol de centrale dienst die inlichtingen gaat uitwisselen met de Amerikaanse autoriteiten.

SP 11/20/9
Een nieuwe realiteit is nu in aantocht en we moeten proberen die te laten slagen. We weten wat er gebeurt als het fout gaat. Nieuwe technologieën kunnen de wereld vormen." Wat Gore daar precies mee bedoelde lichte hij echter niet toe. Gore zegt zelf ook angstig te zijn als het gaat om het misbruik van de mogelijkheden van het net, maar hij ziet ook de uitdaging: "Zowel toezicht door overheidsinstellingen als privacyrechten zijn zeer belangrijk. Dat is een grote uitdaging in dit internettijdperk."

BA 22/9
Al lijkt Powell het op het buitenlandsterrein gewonnen te hebben van de haviken, duidelijk is wel dat de aanslag gevolgen zal hebben voor de doorsnee Amerikaanse burger. De Republikeinse senator Trent Lott deed er woensdag niet moeilijk over: «Als je in oorlog bent, gelden andere normen voor burgerrechten. Wat gisteren is gebeurd, kunnen we niet nog eens laten gebeuren.» Lott kreeg gezelschap van de Democratische leider Dick Gephardt: «We bevinden ons in een nieuwe wereld waarin we vrijheid en veiligheid opnieuw moeten afwegen. We zullen niet alle openheid en vrijheid hebben die we hadden.»

Op donderdag nam de Senaat een voorstel aan dat de FBI meer ruimte geeft internetverbindingen af te tappen en op maandag werd de wet op het af luisteren van telefoons verruimd. Senator Jon Kyl, Republikein en lid van de inlichtingencommissie: «We zitten in een race naar de finish met vertegenwoordigers van terreur. Zullen we onze veiligheid en defensie verbeteren voordat zij weer kunnen toeslaan?»

Barry Steinhardt van de American Civil Liberties Union is tegen: «Dit voorstel bepleit belangrijke en gevaarlijke veranderingen ten aanzien van de wetgeving op het gebied van af luisteren, en had nooit zo even midden in de nacht aangenomen mogen worden zonder debat of onderzoek.»

Volgens een peiling van de New York Times vindt 74 procent van de Amerikanen het geen probleem als enige vrijheden moeten worden ingeleverd, 39 procent vindt het aanvaardbaar als de overheid telefoon en e-mail van gewone burgers aftapt.

Burgerrechtengroepen VS bezorgd over antiterreurwetten

WASHINGTON – De door het Witte Huis geplande antiterreurwetten staan aanklagers toe informatie te gebruiken die door buitenlandse politiediensten is verkregen op manieren die in strijd zijn met de Amerikaanse grondwet.

Ook zouden de federale rechte en andere politiediensten gegevens zoals creditcardnummers van internetproviders kunnen vragen zonder een gerechtelijk bevel.

Een coalitie van burgerrechtenactivisten heeft zich tegen de plannen gekeerd en enkele Congresleden hebben al aangekondigd dat de wetten niet zo makkelijk aangenomen zullen worden.

„Dit voorstel gaat verder dan het tegengaan van terrorisme”, aldus David Sobel van het Electronic Privacy Information Center. EPIC heeft een brief aan Congresleden gestuurd waarin zij de politici oproepen „de verleiding te weerstaan

De terreuraanslagen in New York en Washington hebben geleid tot krachtige pleidooien voor meer bevoegdheden voor de inlichtingendiensten. Niemand twijfelt eraan dat ze worden gehonoreerd.

Door onze redacteur
KAREL KNIP

ROTTERDAM, 22 SEPT. In de commotie na de aanslag op het WTC hebben president Bush en zijn minister van Justitie, John Ashcroft, erop aangedrongen de bevoegdheden van de inlichtingendiensten snel en sterk uit te breiden. De *communis opinio* is dat de diensten niet hebben gefaald, maar te zeer in hun mogelijkheden werden beperkt. Aan dat laatste willen zij nu snel een einde maken. Hun voorstellen gaan zó ver, dat de CIA voor het eerst sinds 1976 weer de bevoegdheid zou krijgen moordaanslagen te plegen. Ook zou de dienst weer zoals vóór misdadigers al informant moeten kunnen gebruiken. Sinds 1995 is dat verboden.

De drie voornaamste Amerikaanse diensten die belast zijn met het opsporen en bestrijden van terroristen zijn de FBI, de CIA en de NSA. De FBI (Federal Bureau of Investigation), deel van het ministerie van Justitie, is in 1995 eenduidig belast met de leiding van *counterterrorism*-activiteiten. De FBI opereert daarbij in toenemende mate buitenslands met agenten die als 'legal attaché' aan ambassades zijn verbonden.

De CIA (Central Intelligence Agency) ressorteert rechtstreeks onder de Nationa-

wetten aan te nemen in de veronderstelling dat maatregelen waar het etiket antiterreur op wordt geplakt de veiligheid daadwerkelijk vergroten". Ashcroft zei rekening te houden met de burgerrechten, maar voegde daar aan toe „alle instrumenten te zullen gebruiken waarmee netwerken die deze schade hebben veroorzaakt aangepakt kunnen worden en vergelijkbare daden in de toekomst voorkomen kunnen worden”. (AP)

le Veiligheidsraad en is in principe alleen actief buiten de VS. Deze dienst heeft de afgelopen jaren een wat ondergeschiktere rol gekregen. Dat is pikant, want de directeur van de CIA heeft als Director Central Intelligence (DCI) traditioneel de leiding over alle inlichtingendiensten.

De NSA (National Security Agency), die onder Defensie valt maar ook civiele taken vervult, is verantwoordelijk voor het onderscheppen van radio- en radiotelefonieverkeer (in jargon: *Sigint* en *Comint*), vooral als dat met encryptie-technieken is gecodeerd. De NSA beheert ook het beruchte Echelon-programma dat alle berichtenverkeer dat via 'de ether' gaat, ook dat van

de brave Europese burger, onderschept en geautomatiseerd onderzoekt op criminele patronen. De andere Amerikaanse inlichtingendiensten, zoals die van het ministerie van Energie (kernwapens) of dat van Buitenlandse Zaken (de dienst Intelligence and Research, INR) en de vele defensiediensten overkoepeld door de Defense Intelligence Agency, spelen een minder dominante rol in de strijd tegen het terrorisme. Vooral nog worden terreurgroepen niet als militaire organisaties gezien.

Maar van terugkeer naar de situatie uit de jaren vijftig en zestig was voorlopig geen sprake. De angst voor de ontsporingen van destijds leeft nog steeds. Het Congres hield krachtig vast aan de burgerlijke vrijheden, zoals die zijn vastgelegd in de grondwet, in het bijzonder in het vierde amendement dat de burger beschermt tegen 'onredelijke naspeuringen'. Telefoon-taps en huiszoekingen vindt de Amerikaan al gauw onredelijk. Het Congres handhaafde een strenge scheiding tussen de FBI (in eerste instantie beschouwd als een politiedienst die de wet handhaaft) en het inlichtingenwerk van CIA en NSA waarop veel minder parlementaire controle bestaat. De inzet van het leger in de strijd tegen het terrorisme stuitte op grote terughoudendheid.

Karikaturen

Radicale standpunten komen vaak de levendigheid van een praatprogramma ten goede, maar ze kunnen de discussie ook doodslaan. Tussen levendigheid en onzinnigheid loopt een dunne lijn. Dat bleek donderdag weer eens bij Barend & Witteman.

De uitzending was gewijd aan de vraag hoe ver we in Nederland moeten gaan om te voorkomen dat terroristen hier toeslaan of onderdak vinden. Behoorlijk ver, vond econoom en columnist Heertje. Europa, en dus ook Nederland, kan er niet van uitgaan dat het terrorisme onze deur voorbij zal gaan. Daarom is meer controle geboden, ook door de burgers onderling. Liever het risico dat iemand ten onrechte wordt verdacht dan dat de kans wordt gemist op het vrijjeden van een bloedige aanslag, aldus Heertje.

Het is een opvatting waarop zeker het nodige valt af te dingen, maar dat gebeurde helaas door twee opposanten die slechts één gevaar wensten te zien: dat van een politiestaat waarin de burgerlijke vrijheden te grabbel zijn gegooid, alle allochtonen verdacht zijn en verklikkers elkaar het leven zuur maken. Advocaat Boone sloeg helemaal aan het razen en zag zich reeds door de Heertjes van dit land als pedofiel aangegeven bij de politie, omdat hij gezellig met zijn kleinkinderen aan het spelen was.

Paul Brill

KLIKKEN?

De BVD heeft na de aanslagen in de VS vele tientallen meldingen binnengekregen van burgers die anderen verdenken van terroristische activiteiten. De meldingen worden serieus genomen. Zijn we brave burgers?

YK 25/9
Touraj Atabaki, Iraanse vluchteling in de Volkskrant van 22 september: 'Waakzaam zijn is nooit weg, maar waarom moet ik meer dan 40 procent belasting betalen als ik zelf moet gaan kijken? Waarom heb je anders inlichtingendiensten?'

V. van Steen van de BVD: 'Veel verontruste burgers hebben in verband met de terroristische aanslagen in Amerika bij anderen afwijkingen van normaal gedrag gemeld. Er zaten geen grapjassen tussen. Enkele meldingen waren zo zinnig dat de beller is opgezocht voor nadere informatie. De BVD heeft twee telefoonnummers die dag en nacht bereikbaar zijn. Overdag is er een telefonist; 's nachts de dienstdoende beambte.'

Hans Dijkstal, fractievoorzitter VVD op 19 september in de Volkskrant: 'We moeten waakzaam zijn, omdat er al kleine signalen zijn dat het mis kan gaan. Daar moeten we direct op reageren.'

Van Steen, BVD: 'We vragen burgers niet om uiterste waakzaamheid te betrachten, want het heeft geen zin om de hele dag extra scherp op te letten. We vragen zaken te melden die spontaan opvallen. Er valt wat te zeggen over de stelling dat hoe strenger de samenleving, hoe rigider de sociale controle en hoe onbestemder de angst hoe meer mensen bereid zijn iets te melden over anderen. Maar een klikcultuur hebben we niet.'

José Bensing, hoogleraar psychosociale aspecten van de gezondheidszorg Universiteit Utrecht: 'De aanslagen maken mensen alerter en daaraan zitten goede en slechte kanten. De goede aspecten? Goede vraag. Ik denk dat de BVD wat was ingeslapen en nu meer bij de les is. Ik ben beducht voor een klikmaatschappij als in de vroegere DDR, maar die bestaat hier niet. Nederland is een prettig land.'

Willem Wagenaar van Bureau Jansen en Jansen dat onderzoek doet naar de BVD: 'Ik kijk niet op van de "vele tientallen meldingen" die de BVD krijgt. De BVD wordt gemakkelijk gebeld als mensen bang zijn. Daarbij komt dat vooraanstaande politici hebben opgeroepen tot waakzaamheid en sommige kranten deskundigen laten beweren dat terroristen van Bin Laden, de Koerdische PKK, enz. al volop actief zijn in

Nederland. Daarvoor is nooit enig bewijs geleverd. Nederlanders zijn geen verklikkers en dat moeten we zo houden. In *Het Parool* las ik vorige week een leuze waarmee ik het erg eens ben: Als u geen verschil ziet tussen uw buurman en een terrorist dan is er nooit vrede.'

Arno Paul, vwo-scholier, 16 jaar: 'Roddelen over anderen doet iedereen en iedereen weet dat het lullig is. Klikken mag helemaal niet, want je kunt er vriendjes door verliezen als die weten dat je klikt. Je zegt niet tegen de directeur dat die en die klasgenoten blowen, jatten of in het weekeinde een steen door een ruit van de school hebben gegooid. Het komt wel voor dat iemand klikt omdat hij bang is of in een goed blaadje bij leraren wil komen, maar hij ligt er dan wel uit. Leraren moedigen klikken vaak aan. "Wie is met dat

klieren begonnen?" Alsof dat altijd duidelijk is.'

Dr. E. Eurelings-Bontekoe, docent klinische psychologie en psychopathologie, Universiteit Leiden: 'Ik ben het met de scholier eens. Iemand kan klikken uit angst, om een wit voetje te halen, zijn gezicht te redden, uit wraak om pesterijen of om oud zeer te repareren. Dat is niet zo'n goed motief om te klikken. Netter is klikken uit een rechtvaardigheidsgevoel om na rijp beraad het belang van iemand anders te verdedigen.'

Richard Gielen, woordvoerder van de FNV die vorig jaar tijdelijk een telefonisch meldpunt voor klokkenluiders instelde: 'Het meldpunt was ingesteld na de affaires van Fred Spijkers, defensieambtenaar, en Paul van Buitenen, Europees ambtenaar, die ontslagen werden omdat ze laakbaar gedrag van hun werkgevers naar buiten hadden gebracht. Het nummer was een groot succes. Beiden klikten uit gewetensnood, ter verdediging van andermans belangen.'

Henk Thomas

de Volkskrant

Terreur en recht

YK 25/9
DE strijd tegen het terrorisme kan het beste onder auspiciën van de Verenigde Naties worden gevoerd, menen de Europese regeringsleiders. Ook vinden zij, in navolging van hun ministers van Justitie, dat er een gemeenschappelijk Europees arrestatiebevel moet komen en dat de inlichtingendiensten van de vijftien EU-landen beter hun gegevens moeten uitwisselen.

Aan de nadruk die Europese leiders leggen op de rol van de VN moet geen al te groot praktisch belang worden toegekend. De Verenigde Staten mogen op grond van VN-resolutie 1368 vergeldingsmaatregelen nemen naar aanleiding van de aanslagen op 11 september. De aandacht van de wereld zal daar naar uitgaan, veel meer dan naar de rol die de VN op termijn

in de strijd tegen het terrorisme kunnen spelen. Van groter praktisch belang zijn de pogingen om de terrorismebestrijding op Europees vlak aan te pakken. De lijst van 31 anti-terrorisme-maatregelen van de ministers van Justitie bevat enkele nieuwe punten, zoals het hanteren van eenzelfde definitie van terrorisme en gelijke straffen voor terroristen in de hele EU. Dat zijn zinnige maatregelen. In beginsel geldt dat ook voor de introductie van een Europees arrestatiebevel, waardoor verdachten in de hele EU automatisch kunnen worden uitgeleverd, en voor het voornemen de informatie-uitwisseling tussen inlichtingendiensten te bevorderen. Voorwaarde is wel dat deze plannen beperkt blijven tot het domein van de terrorismebestrijding.

De Nederlandse aanpak van justitiële problemen kenmerkt zich door een grote dosis pragmatisme en een voorkeur voor een humane benadering. Die houding heeft vele voordelen, maar betekent wel dat Nederland voor buitenlandse criminelen als een gemakkelijk land te boek staat, waar zij legaal of illegaal binnen kunnen komen om er een bestaan op te bouwen in de schemerzones van de maatschappij. Zij weten dat de pakkans in ons land relatief klein is. De samenwerking tussen politie en inlichtingendiensten laat nog altijd te wensen over, terwijl justitie een tamelijk machteloze indruk maakt in de strijd tegen de zware criminaliteit. Ook de doorgaans milde straffen maken Nederland aantrekkelijk.

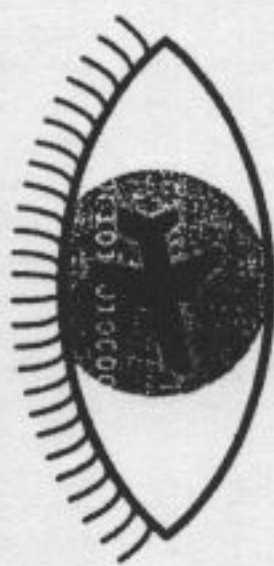
Ons relatief zachtzinnige rechtssysteem is in vele opzichten het verdedigen waard - het geeft geen pas nu resoluut de bevoegdheden van opsporingsinstanties uit te breiden. Secuur moet per geval worden getoetst of terrorismebestrijding dat ook werkelijk vergt. Nederland weet zich geconfronteerd met een zwaardere internationale toets waar het gaat om onze aanpak van terrorisme. Daarmee moet uiteraard rekening worden gehouden. Maar Nederland dient vooral zijn reputatie van humane rechtsstaat hoog te houden.

De Amerikaanse geheime diensten grijpen de aanslagen in de VS aan om ruimere bevoegdheden te eisen bij het aftappen van telefoon en internet. Wie durft er nog over privacy te beginnen, nu de wereld rijp wordt gemaakt voor een oorlog? Veiligheidsexpert Jaap Aalders komt met een dwars tegengeluid: 'De beste beveiliging is privacy.'

MARC LAAN

6te 2/19

samenleving dichtspijkt, zoals de Stasi in Oost-Duitsland deed. Maar dan heb je geen democratie meer." Waar legt Aalders dan de grens? "Het huidige Nederlandse systeem zou je redelijk kunnen noemen. Het komt tegemoet aan de roep om controle. Bij ons mag alleen worden afge- luisterd in uitzonderlijke gevallen en heel gericht. Bovendien moet justitie er toestemming voor geven." Helpen zal het allemaal niet, weet Aalders. "Technisch gezien kun je informatie zo goed versluieren, dat het

niet te ontcijferen valt. Een encryptie-techniek als PGP (Pretty Good Privacy) is niet te kraken en kan door crimine- len heel goed worden gebruikt." Aalders wijst op een onderbelicht gevaar van het opvoeren van afliu- ster-technieken. "Bij de Registratiekamer zijn de meeste klachten over privacy- schending afkomstig uit de zorgsector en de sociale diensten. Niet uit het bedrijfsleven. Overheidsdiensten zijn nu eenmaal eenzijdig gericht op het vergaren van informatie voor eigen gebruik. Ik ken in Nederland niet één organisatie die een schoonmaakteam heeft om fouten uit hun databanken op te sporen en te verwijderen. Heeft bijvoorbeeld het Amsterdamse bevol- kingsregister zo'n groep, die conse- quent fouten opspoor? Ik weet zeker van niet."

beuier uit jaar stelde het Europese Parlement in een rapport inderdaad vast dat de Amerikaanse veiligheids- diensten hun afliuisternetwerken Echelon (telefoontaps) en Carnivore (internet-taps) grotendeels gebruiken voor bedrijfspionage.

VOORAL Frankrijk maakte daar veel kabaal over, maar dat was mogelijk om te maskeren dat de Fransen volgens hetzelfde rapport bezig zijn een eigen afliuisternetwerk aan te leggen. Bovendien stond Frank- rijk lelijk te kijk toen het Amerikaan- se afliuisterwerk omkooptakjes van het Franse bedrijfsleven aan het licht bracht. Intussen bouwt de Euro- pese Unie in stilte aan zijn eigen af- liuisterdienst, Entopol.

Een bijzonder dwars geluid komt van de Delftse veiligheidsexpert Jaap Aalders. "Het opvoeren van afliu- ster-technieken leidt alleen maar tot schijnzekerheid," zegt de gepensio- neerde hoofddocent van de Techni- sche Universiteit Delft. "Veiligheid is in de eerste plaats privacy. In onze westerse opvatting van democratie staat centraal dat je iemand met rust laat. De beste garantie op veiligheid is uiteindelijk privacy."

Aalders, die sinds 1978 als veilig- heidsdeskundige opereert, wil nog wel verder gaan: "Laten we even reëel zijn. Er zijn in de VS 300 miljoen inwoners. Driehonderdduizend zijn door de aanslagen getroffen, direct of door leed van nabestaanden. Dat is éénduizendste van alle inwoners. Moet je dan de privacy van al die anderen aantasten?" Het klinkt cru. Maar als veiligheids- onderzoeker weet Aalders dat er te- gen echt kwaadwillenden toch geen kruid gewassen is. "Tenzij je de hele

meer. Dat is het in kaart brengen van iemands identiteit, gedrag en vrien- denkkring, stelden gealarmeerde advo- caten deze week vast tijdens een on- line-debat dat werd georganiseerd door het internet-magazine Slate, dat deze ontwikkelingen op de voet volgt. In Nederland wordt de soep wat minder heet gegeten. Minister van Justitie Bengt Korthals zei na de aan- slagen dat hij zelfs onder de huidige omstandigheden zeer terughoudend zal zijn met verruiming van de be- voegdheden van justitie en politie. "Daar moet men, ook nu nog, zeer voorzichtig mee zijn. Politie en justitie hebben op het ogenblik voldoende mogelijkheden om de criminaliteit te bestrijden," zei hij vorige week tegen- over deze krant.

Korthals beseft dat de roep om ex- tra bevoegdheden toeneemt. "Maar als je daaraan toegeeft, krijg je na verloop van tijd dat mensen ten on- rechte worden opgepakt, willekeur en een gecorrumpeerde politie."

In Amerika liggen de afliuisterdien- sten ook onder vuur vanuit een ande- re hoek, die klaagt dat de technologie te veel wordt gebruikt om het be-

drijfsleven in Europa en andere we- relddelen af te luisteren. In plaats daarvan hadden de diensten hun speurwerk in dienst moeten stellen van de veiligheid van de burgers.

Identificatieplicht

WAT MAAKT „een pasje meer of minder" nu uit? Met deze sussende woorden probeerde het CDA al jaren geleden het al- gemeen verplichte identificatiebewijs in te voeren. De gemid- delde Nederlander beschikt immers toch al over een of meer identificatiebewijzen en pleegt deze doorgaans zonder mor- ren te tonen. Ondanks de oude, nog uit de Tweede Wereld- oorlog stammende weezin tegen een *Ausweis* in dit land. Het gevolg was een salamitactiek, de 'beperkte legitimatieplicht' die in 1993 werd ingevoerd voor zwartrijders, voetbalvanda- len en de eerste dag op de werkplek.

Maar nu gaat het onder invloed van de terroristische aan- slagen op Amerika zonder omhaal om een algemeen en ver- plicht identificatiebewijs. De opiniepeilingen zijn positief, maar dat waren ze tien jaar geleden ook al. De vraag is of de overheid er aan wil. Minister Van Boxtel is de eerste die over de brug lijkt te gaan. Hij heeft wel een speciaal belang, want hij zet zich als bewindsman voor het informatiseringsbeleid van de overheid in voor 'eNIK' (elektronische nationale iden- titeitskaart), een digitaal paspoort. Deze moet meteen de weg effenen voor de inzet van biometrie: identificatie met behulp van lichaamskenmerken als vingerafdrukken of de irisscan.

De elektronische identiteitskaart wordt gepresenteerd als een burgervriendelijke toegang tot zorg, sociale zekerheid en op den duur ook allerlei particuliere voorzieningen. Maar de *bottom line* is toch fraudebestrijding en controle. Precies waar iedereen nu om lijkt te vragen.

TOCH BETOONT minister Korthals (Justitie), die primair over de identificatieplicht gaat, zich opmerkelijk gereser- veerd. Dit is meer dan een symptoom van de legendarische, zij het ritueel ontkende, departementale stammenstrijd tus- sen Justitie en Binnenlandse Zaken, waartoe Van Boxtel be- hoort. Politiechefs (ook Binnenlandse Zaken) hebben zich van oudsher sceptisch betoond over de voordelen van een al- gemene identificatieplicht. Deze zou in de dagelijkse relatie met de burger wel eens meer kapot kunnen maken dan hun- lief is. Want een verplicht identiteitsbewijs is alleen geloof- waardig als het ook kriskras wordt gecontroleerd. Dat kost energie die beter kan worden besteed. Zet deze vergaande controle mogelijkheid werkelijk zoden aan de dijk? Een beet- je terrorist glipt door de mazen van zo'n grof net heen.

En dat is nog afgezien van de principiële overweging dat in een democratische samenleving de overheid zich dient te leg- timeren tegenover de burger en niet omgekeerd. Juist als het er om spant. Weliswaar kennen de meeste Europese part- nerstaten een binnenlandse pas of „zelfbewijs" zoals onze zuiderburen het noemen en valt moeilijk vol te houden dat een algemene identificatieplicht in strijd met de mensen- rechten is. Maar toch heeft een belangrijk land als Engeland er tot dusver ook niet aan gewild. Dat is eerder een teken van kracht dan van zwakte. Voor Korthals wordt het nog een hele afweging, maar op de keper beschouwd heeft Nederland geen behoefte aan een identiteitsbewijs.

formatie en niet op menselijke infor- matie. Terrorisme is in essentie *low tech*."

De Amerikaanse minister van Justi- tie John Ashcroft denkt daar anders over. Hij haalde zich deze week de kritiek van de Amerikaanse privacy- beweging op de hals door juist méér bevoegdheden te eisen voor zijn digi- tale spionnen. Meer telefoontaps, meer filters bij providers en ruimere bevoegdheden om e-mail te mogen volgen, luidt zijn verlanglijstje.

Het evenwicht tussen voorstanders en tegenstanders in de privacy-discus- sie, die al twintig jaar woedt in de VS, kliept na de terreuraanvallen in re- zendsnel tempo om - in het voordeel van de veiligheidsdiensten. De ontwikkelingen gaan zelfs snel- ler dan valt bij te houden. Tusschen van de paniek over de terreuraanval- len nam de Amerikaanse Senaat op 13 september zonder noemenswaardige discussie al een wet aan, waarmee ook niet-Amerikaanse burgers te maken zullen krijgen.

Deze *Combating Terrorism Act* bevat een artikel 832, dat de FBI toestaat iemands e-mail-gebruik vast te leggen. Het lezen van de inhoud mag nog steeds alleen na toestemming van een rechter-commissaris.

MAAR de Amerikaanse reche- che mag voortaan wel bijhou- den aan wie iemand een e- mail heeft gestuurd, wie daarop heeft geantwoord, of er bijlagen zijn uitge- wisseld en hoe groot die waren, wan- neer de elektronische post werd ver- zonden en vanaf welke plaats. Zo kan bijvoorbeeld worden vastgelegd wie vanaf welke computer post via Hot- mail verzendt of ophaalt.

Dat is geen technische informatie

IN HET jaar 1304 baggerde Vos- meer de Spie druipnat door de moerassen bij Diemen, om militaire informatie te verga- ren over het belegerde Am- sterdam. Vondels toneelstuk *Gijstrecht* van Amstel, waarin de 'Spie' zijn in- lichteningswerk verricht, is waar- schijnlijk het eerste spionageverhaal in Nederland geweest.

Vosmeer moest er destijds fysiek op uit om zijn informaties te vergaren. Hij werd nog betrappt ook. Wat dat betreft hebben de moderne spionnen

het comfortabel. Vanachter hun bu- reaucratische computer kunnen zij als digitale vissers hengelen naar geheimen op internet.

Na de aanslagen in Amerika van vorige week zwol de kritiek aan op deze 'spionage-op-aftand'. Waardoor faalden de Amerikaanse geheime diensten bij het tijdig signaleren van de acties? Volgens de critici leunen de opsporingsdiensten te veel op techno- logische surveillance. Aan het mense- lijke handwerk à la Vosmeer de Spie wordt nauwelijks geld uitgegeven.

"De laatste jaren marcheren de diensten de verkeerde kant op, ver- klaart de Oostenrijkse journalist Erich Moechel deze week tegenover het we- tenschappelijke tijdschrift *New Scien- tist*. Hij volgt al jaren de internationale spionagewereld. "Zij hebben zich te veel geconcentreerd op signalen-in-

n de dagen dat het Academisch Zie- kenhuis Groningen streed voor het le- ven van zijn goede vriend, las Bart Sta- pert over de doodstraf in de Verenigde Staten. De brochure in combinatie met zijn zieke vriend veroorzaakte kortslui- ting in Stapers hoofd. Hoe kon een overheid er hier alles aan doen om het le- ven van een zieke te redden, terwijl de staat daar de techniek gebruikte om het leven van een gezond mens te beëindigen? Dat kon niet kloppen, vond Sta- pert. Hij werd anti-doodstrafactivist.

Toen hij jaren later het aanbod kreeg om in de VS doodstrafadvocaat te wor- den, twijfelde hij geen moment. Staper was 25 jaar toen hij in 1989 naar Virginia vloog. Klaar om zijn bijdrage te leveren aan de afschaffing van de doodstraf. Een straf die voor hem principieel en ge- voelsmatig onaanvaardbaar is omdat niemand het recht heeft om te doden. De moordenaar niet, maar ook de staat niet.

"Het is paradoxaal te zien hoe in deze modernste democratie ter wereld een enorm wantrouwen tegen de overheid kan bestaan totdat er getornd wordt aan deze oudtestamentele waarden. Eco- nomisch heeft de burger recht op zelfbe- schikking, maar als het om seks, abor- tus, euthanasie en de dood gaat, stelt de overheid strikte grenzen en mag ze heel dicht bij het persoonlijk leven komen. Analie seks bijvoorbeeld is in dertig sta- ten verboden. Ouders die willen dat het ziekenhuis de stekker van de beademing van hun vegeterend kind eruit trekt, worden tegenghouden. Ik begrijp niet hoe een overheid kan stellen dat de eco- nomie vrij moet worden gelaten omdat ze niet te sturen is, en tegelijkertijd vol- houdt dat het persoonlijk leven door de staat te controleren is. Nergens manifesteert het dubbele gezicht zich sterker dan in de VS." **NAU 2/19**

Identificatie

VK 27/9

Roger van Boxtel

- U bent voorstander van een algemene identificatieplicht.

'De belangrijkste vraag is: helpt het bij het veiligstellen van onze verworvenheden? Kan de politie er iets mee om de veiligheid te garanderen? Laat de argumenten maar komen. Ik ben er niet bang voor. Niet voor de discussie over de Ausweis uit de Tweede Wereldoorlog en ook niet voor mensen die zeggen dat straks alleen zwarten of mensen met een jurk worden aangehouden. We moeten ophouden er verkrampd over te doen en te zeggen dat het bedreigend is voor onze privacy. We leven in een andere tijd, met technisch veel meer mogelijkheden, waarvan de burger ook veel gemak kan hebben.'

VF 29/9

MINISTER Van Boxtel is voor de invoering van een algemene identificatieplicht. Het klimaat is er na de aanslagen in de VS in zijn ogen rijp voor: burgers blijken bereid een deel van hun persoonlijke vrijheid op te offeren voor meer veiligheid. Van Boxtel behoort tot de 66 procent van de Nederlanders die blijkens een NIPO-onderzoek, gehouden in opdracht van de Volkskrant, vinden dat de politie iedereen overal en altijd naar zijn identiteit mag vragen.

Die uitkomst van het onderzoek komt overeen met het beeld dat eerdere enquêtes, daterend van voor 11 september, al te zien gaven: een meerderheid van de bevolking wijst een vergaande identificatieplicht niet af. VVD en CDA pleiten er al jaren voor.

Het privacybewustzijn is vervaagd. Weinigen beseffen nog dat de plicht 'te laten weten wie je bent' inbreuk maakt op de persoonlijke levenssfeer en indruist tegen het beginsel dat niemand verplicht kan worden aan het vergaren van strafrechtelijk bewijs tegen zichzelf.

Door een onzer redacteurs

NRL

DEN HAAG, 27 SEPT. Minister Korthals (Justitie) voelt weinig voor het invoeren van een algehele identificatieplicht. Dit heeft volgens hem in het kader van de bestrijding van het terrorisme geen zin.

Korthals neemt hiermee afstand van het pleidooi van minister Van Boxtel (Grote Steden- en Integratiebeleid). Van Boxtel zei eerder deze week, in reactie op de aanslagen in de Verenigde Staten, wél voorstander te zijn van de invoering van een algehele identificatieplicht. Hij denkt dat dit politie en justitie kan helpen in de strijd tegen het terrorisme. Minister Korthals wees er gisteren op dat „Van Boxtel op eigen titel” en dus niet namens het kabinet heeft gesproken. „Als minister van Justitie ben ik de eerst verantwoordelijke”. Volgens Korthals zullen doorgevoerde criminel en terroristen er altijd wel voor zorgen dat zij zich al dan niet vals kunnen identificeren.

Korthals verklaarde wel te overwegen de huidige wet op de identificatieplicht uit te breiden. Maar dat moet wel „proportioneel en effectief” zijn, aldus Korthals. Binnen enkele weken zal het ministerie van Justitie een notitie naar de Kamer zenden waarin de voordelen van de uitbreiding van de wet worden uiteengezet.

In de Tweede Kamer begint zich een meerderheid af te tekenen voor uitbreiding van de identificatieplicht. Vooral VVD en CDA zijn voor. Met de PvdA „valt te praten”, zo

heeft Kamerlid Van Oven al gezegd. D66 en de kleine christelijke partijen zijn bereid hun verzet tegen de identificatieplicht op te geven, maar hebben nog geen definitief standpunt ingenomen. De VVD wil dat verplicht wordt dat iedereen een legitimatiebewijs bij zich heeft, maar dat burgers deze alleen aan de politie hoeven te tonen als er sprake is van een verdenking van een misdrijf.

Volgens een woordvoerder van Justitie heeft Korthals deze variant nu in overweging. Wie in geval van een verdenking geen legitimatiebewijs bij zich heeft, kan dan een boete worden opgelegd. Voordeel is dat de politie bij deze vorm minder verdachten hoeft vast te zetten die zich niet kunnen of willen identificeren. Ook valt volgens de justitiewoordvoerder te denken aan uitbreiding van de categorieën waar de identificatieplicht geldt. Daarbij zou het kunnen gaan om bijvoorbeeld een vliegveld.

Volgens de huidige wet geldt er al in veel gevallen een plicht om een legitimatiebewijs te tonen: onder meer bij de bank, bij de notaris, bij in diensttreding van een nieuwe werkgever, op het werk, bij het aanvragen van uitkeringen en bij voetbalwedstrijden waar sprake is van dreigende ordeverstoringen.

Onze grondrechten worden aangetast

De prijs is te hoog

VN 26/9

De Nederlandse overheid maakt misbruik van haar macht. Ze knaagt aan de mensenrechten.

Onder het mom van handhaving van rust en orde.

door Gerard Spong en Oscar Hammerstein

Op 4 november 1950 werd in het Palazzo Barberini in Rome het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (EVRM) ondertekend. De opstellers beschouwden de bescherming van de individuele vrijheid tegen machtsmisbruik door de overheid als de belangrijkste doelstelling van het verdrag. De Franse afgevaardigde Teitgen bracht in dit verband de onheilspellende woorden van Montesquieu in herinnering: 'Wie macht heeft, is geneigd daar misbruik van te maken.'

In Nederland was het verdrag de eerste vijftig jaar vooral een 'sleeping beauty'. In de late jaren zeventig kwam daar verandering in. Sinds die tijd gaat er vrijwel geen (straf)proces voorbij of artikel 6 EVRM - waarin de minimumvoorwaarden voor een eerlijk proces geformuleerd zijn - komt ter sprake. Ook op andere onderdelen van het verdrag is nu een gestage erosie van de mensenrechten zichtbaar. Het gevaar dreigt van twee kanten. Aan de ene kant schenden politie en justitie de mensenrechten keer op keer, en leggen rechten zo zuinig mogelijk uit. Aan de andere kant vaardigt de wetgever een stroom dubieuze wettelijke voorschriften uit. Vooral het recht op privacy moet het ontgelden, maar ook het recht op een eerlijk proces staat onder druk.

Zo zijn we kennelijk al gewend aan de onmenselijke situatie van gedetineerden in de Ebi in Vught - de penitentiaire inrichting waar ieder menselijk contact tot vrijwel nul is gereduceerd. De nieuwe Wet bij zondere opsporingsmethoden (van 27 mei 1999) laat van het recht op privacy weinig over. Er zijn nu ruime mogelijkheden om kijkoperaties uit te voeren, telefoongesprekken, faxen, en e-mail-verkeer af te tappen en zelfs vertrouwelijke gesprekken tussen een advocaat en zijn cliënt met een richtmicrofoon af te luisteren. Omstreden opsporingsmethoden die aanleiding waren voor een parlementaire enquête, worden een paar jaar later door de leden van de Tweede Kamer zon-

der weerstand tot wet verheven. Zelfs zonder verdachte te zijn, kan iemand in het geheim maandenlang geobserveerd worden. Ook de omkering van de bewijslast in de zogenaamde plukzaken (het ontnemen van wederrechtelijk voordeel) en de weigering om een vrijgesproken verdachte een recht op schadevergoeding en vergoeding van de rechtsbijstand toe te kennen, is zorgelijk. Steeds vaker worden strafzaken met behulp van deskundigen beslecht. Het openbaar ministerie kan naar eigen goeddunken deskundigen raadplegen, maar de rechter wil niets weten van een recht op contra-expertise voor de verdachte. Hier is sprake van ongelijkheid van wapenen.

Zo gretig als de wetgever de vele, door de enquêtecommissie-Van Traa bekritiseerde, opsporingsmethoden heeft gelegaliseerd, zo indolent is hij als het gaat om de legalisering van de mensenrechten. Een wettelijk voorschrift waarin een berechting binnen een redelijke termijn wordt gegarandeerd, is er nog altijd niet. En in Nederland wordt, in tegenstelling tot vele andere landen, niet aanvaard dat het recht op bijstand van een raadsman ook van toepassing is bij een (eerste) politieverhoor. Juist in die fase worden vaak belangrijke beslissingen genomen. Bovendien wordt, door de bureaucratisering in huizen van bewaring en gevangnissen, een bezoek van een advocaat aan een gedetineerde cliënt ernstig bemoeilijkt. Het vergaren van dna-profielen van iedereen die tot een gevangenisstraf van vier jaar of meer is veroordeeld, vormt een aanzienlijke uitholling van het recht op onaantastbaarheid van het lichaam en het recht op privacy. Op wetgevend niveau doet zich voor de burger een andere angstaanjagende ontwikkeling voor. In het wetsvoorstel van 17 september 1999 tot wijziging van de gemeentewet wordt voorgesteld om de 'figuur' van de 'bestuurlijke ophouding' in te voeren. Dat betekent dat een burgemeester de bevoegdheid krijgt om in het kader van de handhaving van de openbare orde groepen mensen vast te houden. Het maakt daarbij niets uit of een burger zich toevallig in een groep demonstranten ophoudt. Met

dit voorstel worden het recht op persoonlijke vrijheid van de burger (artikel 5 EVRM) en het recht op vereniging en vergadering aangetast. Dit juridische wapen zal zeker in stelling worden gebracht bij het huwelijk van Willem-Alexander en Máxima op 2 februari aanstaande.

In het verlengde hiervan ligt het preventief fouilleren. Zonder verdenking van een strafbaar feit zullen bur-

'Aanvullende terroristenwetgeving is volstrekt overbodig'

gers gefouilleerd kunnen worden. Het is duidelijk dat hier voornamelijk gebruik van zal worden gemaakt tegen betogers en iedereen die er niet gezagsgetrouw uitziet, zoals op dit moment Arabisch uitzien mensen van wie vermoed wordt dat ze terroristen zijn. De prijs voor veiligheid en ordehandhaving is dus het inleveren van het recht op privacy en persoonlijke vrijheid.

In het EVRM is het recht op eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer omschreven. Daar valt ook de mogelijkheid om als homo te leven onder. Maar dit recht op privacy is plotse-ling niet meer geldig als het recht op vrijheid van godsdienst in het geding is. De Hoge Raad heeft op 9 januari 2001 in de strafzaak tegen het Tweede-Kamerlid Leen van Dijke een ingrijpende beslissing genomen. Als je het maar in de context van je godsdienst doet, mag je, op grond van dit arrest, homo's straffeloos beledigen. De Hoge Raad heeft kennelijk over het hoofd gezien dat ook onze mohammedaanse medeburgers van deze vrijheid gebruik kunnen maken. De strafrechtelijke vervolging van de 'Rotterdamse' imam El Moumni, waar een belangrijk deel van de samenleving om vraagt, wordt door de ondoordachte beslissing van de Hoge Raad bemoeilijkt. Het valt te vrezen dat homo's in toenemende mate het slachtoffer zullen worden van quasi-religieuze, kwetsende uitlatingen. Vaak wordt in dit verband beweerd dat hier sprake zou zijn van een botsing tussen twee grondrechten: dat van vrijheid van godsdienst en het recht op privacy. Maar dat is niet zo. De tegenstelling is vals. Het recht op vrijheid van godsdienst wordt namelijk niet aangetast als van de godsdienstuitdragers wordt verlangd dat zij hun beledigende taal voor eigen parochie bewaren. In hun eigen kerk of moskee zijn ze vrij om hun, voor anderen kwetsende, godsdienstopvattingen te uiten.

In een samenleving waarin de rechtsstaat stevig is verankerd, zal justitie degenen die de mensenrechten (zo als het recht op leven; artikel 2 EVRM) aantasten, strafrechtelijk vervolgen. Overheden die rechten in gevaar brengen, dienen hier geen uitzondering op te zijn. In een zichzelf respecterende rechtsstaat kan niet aanvaard worden dat de staat zich aan opzettelijke levensberoving schuldig maakt. Strafrechtelijke vervolging van de Volendamse en Enschedese gemeente wegens dood door schuld is dus niets meer of minder dan het respecteren van het belangrijkste mensenrecht. Zolang de

Hoge Raad blijft vasthouden aan zijn veel bekritiseerde Pikmeer (II) arrest, waarin kortweg is beslist dat een overheid alleen vervolgd kan worden voor handelingen zolang die geen exclusieve overheidstaak behelzen, is maar één conclusie mogelijk: het recht op leven krijgt niet de bescherming die het verdient.

Het recht op privacy lijkt een van de meest bedreigde mensenrechten. Het is een enigszins vaag recht, om dat het zich uitstrekt over tal van persoonlijke leefgebieden. Het omvat het privéleven in al zijn facetten: gezins- en huiselijk leven, fysieke en morele integriteit en identiteit, eer, vrijwaring van publicatie van persoonsgebonden gegevens en bescherming van zulke gegevens. Het seksuele leven, medische gegevens, zaken als euthanasie, abortus, maar ook de vrijheid om zich te verplaatsen vallen eronder.

Ook hier moet gewaarschuwd worden voor een valse tegenstelling. Meer veiligheid wordt, anders dan de overheid vaak beweert, niet verregen door een deel van de privacy op te offeren. Aanvullende terroristenwetgeving is volstrekt overbodig en creëert slechts een schijnveiligheidsgevoel.

Via strafbaarstellingen als het plegen van voorbereidingshandelingen, deelname aan een criminele organisatie, de wapenwetgeving, is een potentiële terrorist op dit moment al voor vele jaren in de gevangenis op te bergen.

Uit het voorgaande komt het beeld naar voren van een overheid die onder het mom van criminaliteitsbestrijding en het handhaven van rust en orde haar macht misbruikt door de mensenrechten uit te hollen. Dat doet zich zowel op uitvoerend, rechtsprekend en wetgevend niveau voor. De drie machten mogen dan volgens het idee van Montesquieu gescheiden zijn, diens waarschuwing: 'Wie macht heeft, is geneigd daar misbruik van te maken', is nog steeds actueel.

Gerard Spong en Oscar Hammerstein zijn strafpleiters.

Politie wil af van verjaring zware delicten

UTRECHT/ANP - De Utrechtse politie wil dat de verjaringstermijn van zware delicten wordt afgeschaft. Ook is de politie van de Domstad niet van plan om oude zaken voorgoed af te sluiten. Ze moeten eens in de zoveel jaar getoetst worden aan nieuwe onderzoekstechnieken, waardoor een zaak 'mogelijk' alsnog kan worden opgelost. Chef Rechercheondersteuning M. van Leuken zei dat gisteren in een toelichting op het besluit van de Utrechtse politie om door te gaan met de zogenoemde 'cold-casesteam'. Dat zijn teams die oude, afgesloten zaken heropenen, in de hoop ze met nieuwe onderzoeksmiddelen op te lossen voordat ze verjaren. Het afschaffen van de huidige verjaringstermijnen bij verkrachting (12 jaar), doodslag (15 jaar) of moord (18 jaar) is volgens Van Leuken nodig omdat deze zaken met de technieken van tegenwoordig veel langer kansrijk zijn om te worden opgelost. Zij sluit met haar wens aan op het pleidooi van het Tweede-Kamerlid Dittrich van D66. Die pleitte vorig jaar ook al voor het afschaffen van de verjaringstermijn van zware delicten. Minister Korthals van Justitie kondigde vervolgens een onderzoek aan, waarvan de uitslag in de loop van dit jaar zou volgen.

Korthals wil verjaringstermijn misdrijf oprekken

DEN HAAG, 13 SEPT. De verjaringstermijn voor ernstige misdrijven moet veel langer. Misdrijven waarop meer dan tien jaar cel staat, zoals verkrachting, moeten nu binnen vijftien jaar zijn opgelost, anders kan de verdachte niet meer voor de rechter worden gedaagd. Minister Korthals (Justitie) wil die termijn tot twintig jaar verlengen. Voor moord en doodslag moet die verjaringstermijn zelfs van achttien naar dertig jaar, vindt hij. Korthals dient binnenkort een wetsvoorstel van deze strekking bij de Tweede Kamer in. Vorig jaar al liet hij doorschermen de verjaringstermijnen te willen aanpassen. Dankzij nieuwe technieken is het nu mogelijk ook na vele jaren bewijs te leveren in een vastgelopen zaak. Zo kan DNA-onderzoek, maar ook forensisch onderzoek van foto's en filmpjes, nieuwe aanwijzingen opleveren. (ANP)

Recidivisten

Het ministerie van Justitie wil systematisch bijhouden welke veroordeelden na het uitzitten van hun straf in herhaling vallen. Er komt een zogeheten recidive-monitor waarmee de criminele carrière van grote groepen mensen kan worden gevolgd. Het gaat om gedetineerden die in de gevangenis hebben gezeten, mensen die tbs hebben gehad, maar ook om personen die een taakstraf hebben gekregen. Er worden gericht recidive-onderzoeken gedaan naar verdachten van pedoseksuele delicten, cliënten van de jeugdreclassering. De monitor moet een beter inzicht bieden op de effectiviteit van verschillende strafmaatregelen. Ook wordt de komende jaren meer geïnvesteerd in het toezicht op en de reïntegratie van ex-gedetineerden. Hiermee is tot 2006 een bedrag van 10 miljoen gulden gemoeid.

Misdrijven straks langer strafbaar

Korthals krypt verjaringstermijn op

door Jaco van Lambalgen en Ferdi Schrooten

DEN HAAG - Minister Benk Korthals (Justitie) wil de verjaringstermijnen voor de zwaarste misdrijven fors verlengen. Misdrijven waarop meer dan tien jaar celstraf staat, zoals verkrachting, moeten niet vijftien maar twintig jaar strafbaar blijven. Voor moord, doodslag en andere misdrijven waarop levenslang staat, moet de verjaringstermijn van achttien naar dertig jaar.

Korthals stuurt het wetsvoorstel binnenkort naar de Tweede Kamer. Volgens de minister vinden steeds meer mensen dat daders van zeer ernstige delicten hun straf niet mogen ontlopen, ook al werkt de tijd in hun voordeel. De maatschappelijke behoefte om verkrachters en moordenaars te straffen is na achttien jaar (de huidige verjaringstermijn) in veel gevallen nog aanzienlijk, stelt Korthals. Technologische ontwikkelingen maken het bovendien mogelijk om vele jaren na het vastlopen van een zaak nog met nieuw bewijs op de proppen te komen. Analyse van DNA en ander forensisch onderzoek van foto's, film en video-opnamen, geeft nu al tal van nieuwe aanwijzingen in soms bijna verjaarde strafzaken. Korthals verwacht dat andere nieuwe technieken in de toekomst nog meer mogelijkheden bieden om in dergelijke 'cold cases' oftewel onopge-

Korthals opent tiplijn misdrijven

DEN HAAG Justitie begint volgend jaar met een anonieme tiplijn waar burgers misdrijven kunnen melden. Een woordvoerder van minister Korthals van Justitie heeft dat plan gisteren bevestigd. De lijn is bedoeld voor zowel ernstige misdrijven als terrorisme, moord, mishandeling, drugshandel en fraude als ook lichtere vormen van criminaliteit. Justitie wil met de tiplijn burgers direct betrekken bij de bestrijding van de zware criminaliteit. (ANP)

Cassatie tegen vrijspraak

Door een onzer redacteurs
DEN HAAG, 8 SEPT. Het OM kan in de toekomst bij de Hoge Raad in cassatie gaan tegen een, volgens Justitie onterechte, vrijspraak door de rechter op grond van onrechtmatig verkregen bewijs. Dat staat in een wetsvoorstel van minister Korthals (Justitie) waarmee de ministerraad gisteren heeft ingestemd. Op dit moment kan wel in beroep gegaan worden tegen ontslag van rechtsvervolgving of een veroordeling, maar is vrijspraak door een gerechtshof onaanstastbaar. Korthals wil aan die ongelijkheid een einde maken.

loste zaken na vele jaren nieuw bewijs boven water te halen. Een vrijwillige ballingschap in het buitenland, waarmee misdadigers hun celstraf in Nederland proberen te ontlopen, kan in de visie van de VVD-minister niet langer gelden als surrogaatstraf. Misdadigers die langdurig onderduiken in het buitenland worden de laatste jaren doorgaans sneller en makkelijker opgespoord en uitgeleverd, stelt Korthals. Het wetsvoorstel van de minister gaat minder ver dan het plan van D66-Kamerlid Boris Dittrich. Die wil de verjaringstermijn voor levensdelicten helemaal afschaffen. Dittrich werd daarin begin deze maand nog gesteund door de Utrechtse recherchechef en de plaatselijke projectleider 'cold cases'. Zij stelden dat een verjaringstermijn bij heropening van een zeden- of levensmisdrijf als 'een zwaard van Damocles' boven het onderzoeksteam hangt. Het gevolg is een race tegen de klok om nieuwe onderzoeksmethoden en getuigenverklaringen naar behoren af te kunnen ronden. In het wetsvoorstel van Korthals zijn alleen oorlogsmisdrijven eeuwigdurend strafbaar. Maar dat is, ook nu al het geval. Dit soort misdrijven mogen volgens de minister niet verjaren omdat ze zo verschrikkelijk en ernstig zijn dat de herinnering daaraan nooit verdwijnt.

Slachtoffer krijgt wellicht spreekrecht

Van onze verslaggever Frits van Veen

DEN HAAG De kans dat slachtoffers van een misdrijf spreekrecht krijgen tijdens het strafproces tegen de verdachte wordt groter. D66-Kamerlid B. Dittrich heeft een door hem ingediend wetsvoorstel ingrijpend gewijzigd, waarmee aan veel bezwaren van de rechterlijke macht en de advocatuur tegemoet wordt gekomen.

Dittrich dient de definitieve versie van zijn wetsvoorstel vandaag in bij de Tweede Kamer. Daarin zijn de adviezen van Raad van State en de betrokken beroeps-groepen verwerkt. Hij heeft goede hoop nu ook de Tweede Kamer over de streep te trekken. Aanvankelijk toonde alleen de PvdA sympathie voor het plan.

De D66'er, die zelf rechter is geweest, heeft het aantal misdrijven waarbij het slachtoffer of diens vertegenwoordiger spreekrecht krijgt, sterk beperkt. Anders zou de werkdruk voor de rechterlijke macht te groot kunnen worden. Het spreekrecht zal alleen gelden bij zware zedendelicten, moord, doodslag, mishandeling, verkeersdelicten met zwaar letsel en mensenhandel.

Korthals wil meer informatie over resultaten slachtofferzorg

Zes jaar nadat de diensten slachtofferzorg bij de rechtbanken in het leven zijn geroepen, hebben zij nog geen duidelijkheid kunnen geven over hun resultaten. Minister Korthals van Justitie wil dat het College van Procureurs-Generaal de parketten verplicht inzicht te geven in de resultaten van de slachtofferzorg.

Begin volgend jaar wil minister Benk Korthals de volledige gegevens krijgen over hulp aan slachtoffers, onder meer over bemiddelingspogingen en het aantal keren dat het slachtoffer een schadevergoeding kon vragen tijdens de strafzaak tegen de dader. Annemarie van het Erve, woordvoerder van het Openbaar Ministerie (OM): 'Door problemen met de automatisering konden we geen landelijke cijfers presenteren, maar het is wel absoluut een prioriteit. We hebben Korthals een brief gestuurd, waarin we aangeven dat we er alles aan doen om de landelijke registratie voor elkaar te krijgen.' In het voorjaar stuurde Korthals een rapport naar de Kamer. Die concludeerde dat het OM te weinig deed

voor slachtoffers van misdrijven. Uit een enquête die afgelopen mei werd gehouden onder tweeduizend slachtoffers, bleek de helft ontevreden over het OM. Ze vonden dat er te weinig tijd voor ze werd vrijgemaakt en dat er niet goed werd geluisterd. Om de organisatie van de slachtofferzorg te verbeteren, wil de bewindsman dat er een voorbeeld komt waaraan parketten hun zorg kunnen toetsen. De vrijheid die de arrondissementen in het verleden hadden om hun slachtofferzorg in te richten, heeft volgens Korthals geleid tot een te grote verscheidenheid. Begin 2002 wil hij opnieuw een meting verrichten naar de tevredenheid van de slachtoffers./EM

Jaarlijks mishandeling zeker 80.000 kinderen

Van een onzer verslaggeefsters
AMSTERDAM, vrijdag
Het aantal meldingen over kindermishandeling is de afgelopen drie jaar met maar liefst 47 procent gestegen.

Vorig jaar namen meer dan 21.350 Nederlanders contact op met een van de 14 Advies- en Meldpunten Kindermishandeling (AMK's). Dat was 10 procent meer dan in 1999. Uit het jaarverslag over 2000 van de AMK blijkt dat dit aantal slechts het 'topje van de ijsberg is'. 'Uit onderzoek komt naar voren dat in Nederland tenminste 80.000 kinderen per

jaar worden mishandeld. Er wordt weliswaar meer gemeld dan in het verleden maar de meeste gevallen van kindermishandeling blijven buiten beeld. Daarom bereiden we een intensieve publiciteits-campagne voor om mensen te stimuleren kindermishandeling te melden', aldus mevrouw Myra ter Meulen, hoofd AMK in Amsterdam.

Wachlijsten

Lichamelijke mishandeling (23,6%) en affectieve mishandeling (23,1%) komen veelvuldig voor, evenals lichamelijke verwaarlozing (15,2%), seksueel misbruik (12,3%) en psychisch geweld (12%).

De wachtlijsten en wachttijden in de jeugdzorg zijn onacceptabel lang en hebben ernstige gevolgen voor duizenden mishandelde kinderen. Er wachten maar liefst 7000 jongeren op hulp.

Dit concludeert de commissie onder leiding van oud-wethouder Peer van de gemeente Amsterdam, die onderzoek deed naar de wachtlijsten in de jeugdzorg.

Het rapport maakt melding van een groot aantal problemen. Zo zijn er landelijk zo'n 4000 jongeren die wachten op een eerste gesprek bij het Bureau Jeugdzorg, waarvoor helemaal geen wachtlijsten zouden mogen bestaan. Voor de 'lichte hulp' bestaat een veel te lange wachttijd van dertien weken, terwijl de norm twee weken is. Verder zijn er bij het meldpunt kindermishandeling maar liefst 2000 wachtden, waardoor 'het risico bestaat dat kindermishandeling voortduurt', aldus de commissie-Peer.

Het slachtoffer krijgt een speciale plaats in het strafproces. Hij zal niet de formele positie van getuige innemen, zoals aanvankelijk Dittrichs bedoeling was. Alle adviesinstanties zagen daar grote nadelen in. Verder komt uitdrukkelijk in de wet te staan dat het slachtoffer alleen mag praten over de gevolgen van het hem toegebrachte leed.

De Nederlandse Vereniging van Rechtspraak (rechtshouders en officieren van justitie) lijkt het plan te steunen. Slachtoffers zijn nu afhankelijk van de toestemming van de rechter om hun verhaal te doen. De vereniging vindt het 'zinvol' dat er nu voor iedereen een spreekrecht komt.

De Nederlandse Orde van Advocaten wil nog geen definitief oordeel geven. Strafrechtexpert T. de Roos van de orde is echter blij met de aangebrachte wijzigingen. 'Het plan is op zich niet onsympathiek. Voor ons is belangrijk dat er geen inbreuk wordt gemaakt op de rechten van de verdachte.'

Frankrijk, België, Engeland en Ierland kennen al een spreekrecht voor slachtoffers. In Duitsland, Polen, Zweden en Turkije mag het slachtoffer zelfs optreden als een soort officier van justitie. Dat gaat Dittrich te ver.

> > Platform Against Art. 209 warns:
 > > EU-Arrest Warrant Aggravates Austrian Persecution of Gays
 > > Automatic Extradition Inacceptable in the Case of Antihomosexual
 > > Legislation
 > >
 > > Platform Against Art. 209 today expressed its concerns that the planned
 > > European arrest warrant would seriously worsen the situation of homo- and
 > > bisexual men in Austria.
 > >
 > > The European arrest warrant as proposed by the European Commission on
 > > Wednesday would oblige member states to extradition even if the act on
 > > which the warrant is based is completely legal in the requested state.
 > >
 > > Currently persons persecuted or convicted under Art. 209 of the Austrian
 > > Criminal Code are not running the risk of being extradited to Austria by
 > > one of the 14 other EU-member-states since the sexual offence (under
 > > Austrian law) in those countries is not an offence there. Sweden even
 > > announced it would grant asylum to victims of Art. 209.
 > >
 > > If the EU-arrest-warrant would be adopted in the form proposed by the
 > > Commission a man, for instance, on whom (as occurs regularly) an
 > > Austrian
 > > court imposes pre-trial-custody or who is convicted under Art. 209 to
 > > imprisonment for having engaged in a consensual intimate relationship
 > > with a 17 year old man would have to be extradited by every court in
 > > each
 > > of the 14 other EU-member-states where his conduct is absolutely legal.
 > >
 > > "As long as this anti-homosexual criminal statute remains in force
 > > automatic extradition is totally unacceptable", declares Dr. Helmut
 > > Graupner, spokesperson for Platform Against Art. 209, "It is already
 > > enough
 > > that Austria's junior member in the governing coalition by its politics
 > > of
 > > blockade condemns Austrian judges to criminal persecution of homo- and
 > > bisexual men; it should not be allowed to oblige even all the judges in
 > > all
 > > the other member states to assist in its violation of human rights."
 > >
 > > The interdenominational and supra-partisan Platform Against Article 209
 > > comprises more than 30 organisations that joined in the fight against
 > > the
 > > discriminatory supplemental minimum age of 18 years for homosexual
 > > relationships between men only (in addition to the general age of
 > > consent
 > > of 14 for heterosexuals, lesbians and gays alike), as set forth in
 > > article
 > > Art. 209 of the Criminal Code. Nearly all associations of the homosexual
 > > movement, but also general organizations are members of the Platform,
 > > like
 > > AIDS-help-organisations, the Ombudspersons for Children and Adolescents
 > > of
 > > the States of Vienna and Tyrol, the Austrian National Student Union, the
 > > National Association of Probation, the Austrian Society for Sexual
 > > Research, and many others more.

EU-Plan:

EUROPEANWIDE CRIMINALIZATION OF JUVENILE SEXUALITY UP TO 18
 By Alexander Weber, HOSI-LINZ

The EU-Commission proposed a "Framework Decision on combating the sexual exploitation of children and child pornography". This framework decision - as opposed to its title and the strong words of Justice-Commissioner Vitorino - would less serve the aim of combatting sexual exploitation (which measures appear remarkably cautious) instead it would lead to europewide massive criminalization of juvenile sexuality up to the age of 18 (!).

The Austrian Society for Sexology (ÖGS) therefore sent a letter to the President of the European Commission Romano Prodi (see below). Similar letters have been addressed to Justice-Commissioner Vitorino, to EP-President Fontaine and to the Swedish and to the Belgian government (holding EU-presidency in 2001).

Take also action against this massive criminalization of juvenile sexuality by far not known in any of the European states. Write to the following persons:

Romano Prodi, President of the European Commission:

Romano.Prodi@cec.eu.int

Antonio Vitorino, Justice-Commissioner:

Antonio.Vitorino@cec.eu.int

Nicole Fontaine, President of the European Parliament:

nfontaine@europarl.eu.int

Belgian Government (EU-Presidency 2nd half of 2001):

pierre.baudewyn@just.fgov.be

Javier SOLANA MADARIAGA, Secretary General of the Council of the EU:

http://ue.eu.int/help/EN/e_mail_EN.htm

The text of the proposal:

Framework Decision:

[http://europa.eu.int/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!ceexapi!prod!CELEXnumdoc&lg=EN&numdoc=52000PC0854\(02\)&model=guichett](http://europa.eu.int/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!ceexapi!prod!CELEXnumdoc&lg=EN&numdoc=52000PC0854(02)&model=guichett)

Explanations:

http://europa.eu.int/eur-lex/en/com/pdf/2000/en_500PC0854_01.pdf

Press Release of the Commission:

http://europa.eu.int/rapid/start/cgi/guesten.ksh?p_action.gettxt=gt&doc=IP/00/1530/0|RAPID&lg=EN

Legislative Procedure (current state of affairs):

http://europa.eu.int/prelex/detail_dossier_real.cfm?CL=en&DosId=161008

The Letter of ÖGS

President Romano Prodi

European Commission

Brussels, Belgium

In Re: Proposal for a Council framework decision on combating the sexual exploitation of children and child pornography (2001/C 62 E/25, ABI. C 62 E/327-330)

Dear Mr. President,

Although we are delighted to see the battle against the sexual exploitation of children become a union-wide endeavour especially since measures taken would transcend what can be done on a national level - it is with great concern that we greet the commission's above-mentioned proposal.

We would go so far as to deem the initiative taken by the commission in this matter not only as being unsuitable, but also as carrying the potential of placing at risk the very ones it is trying to protect, namely the minors of the European Union. The proposed framework decision does not fully protect the rights of children and adolescents in regards to sexual autonomy, integrity and self-determinism. On the one hand, measures laid out to fight the sexual abuse and exploitation of children are both insufficient and deficient. On the other hand, a sense of reality is missing in dealing with the lifestyle of today's youth, resulting in an absurd curtailment of their rights to sexual self-determinism.

It appears to us, that the basic problem with the commission's draft, whether referring to children or adolescents, is the undiscerning use of the word 'child'. Especially as regards sexuality, a five-year-old child and a 17-year-old teenager cannot and should not be categorized alike. No language on earth uses the word "child" to designate persons who have grown past early teenage. Were one to do this - as is done in the present case - and implement the same criteria for sexual protection and abuse to a five-year-old child and a 17-year-old adolescent, the results would be absurd or dangerous or both.

No minimum age

As it stands now, the outline sees no need to set a compulsory minimum age for consensual sexual activity, so as to insure the plan's effectiveness; despite the fact that all the EU member states as well as other European and non-European countries have determined such age limits, which are nowhere under 12 years of age and, generally, around 14 or 15. (cf. Helmut Graupner: Sexual Consent - The Criminal Law in Europe and Overseas, Archives of Sexual Behavior, Vol. 29 (5) 415-461, NY: Plenum (2000), copy enclosed.) According to the proposed framework decision, sexual activity with children would only be considered as pornography, prostitution, violence or inducement - and, likewise, only then punishable - if the child were induced or coerced in some way (Art. 2). If there was no inducement, no crime can have been committed. We find this deficiency in protection unconscionable, in that it would leave it open to the EU member states to decriminalize paedophilia, to the extent that no inducement of the child has taken place.

The Member States are merely required 'to consider prohibiting natural persons from exercising activities involving supervision of children when they have been convicted for one of the criminal offences provided for' (Art. 5 par. 5). That this is not an absolute requirement is perplexing, indeed. We see, as well, a deficiency for victims in the ambiguity of the phrase 'adequate legal protection and standing in judicial proceedings' (Art. 9), and the fact that only private 'and not public' bodies can be held responsible for their offences (Art. 1 lit. d, Art. 6 & 7).

These insufficient and half-hearted measures proposed for the protection of children stand in direct opposition to the near draconian limitations prescribed for the sex lives of adolescents.

Seduction/Enticement as a Criminal Offence

Just as the parameters for describing a criminal offence for 'inducing' sexual activities involving children are insufficient, the use of these same parameters in regards to teenagers shoots dangerously past the mark. "Inducement" and "seduction" are essential components of human sexuality. "Seduction" is what makes intimate contact interesting. Without it, human sexuality would become a dreary business devoid of any and all eroticism. Whoever would not be able to "seduce" or "induce" in this sense of the word is ripe for some sexual therapy. To make "seduction" of sexually-capable persons beyond their early teens a criminal offence, or to limit their intimacy by making punishable the person who initiated the contact is not only absurd; it is inhumane, when one considers the ramifications of over-meticulous investigations and required - and, therefore, public - statements during court proceedings.

Such absurdity reaches a peak when the proposed framework decision makes it compulsory to apply this criminal offence definition to contact between two teenagers (for example, for a 14-year old, who "seduces" his 17-year old girlfriend) and even to married couples; despite the fact that, in some EU Member States, the age of consent for marriage lies (far) below the age of 18. When one considers that the act of "seduction" or "inducement" through

negligence is likewise to be penalized (In contrast to the elements of an offence regarding child pornography (Art. 3), there is no restriction as to intent in Art. 2.), one then suspects, that the authors of this outline could not possibly have wished for the consequences to which such regulations give rise; rather they rashly formulated the (grotesque) elements of crimes, counterparts of which are found in none of the Member States (c.f. Graupner, I.c.). In the commission's commentary to the proposed measures, there is not the slightest justification given for determining these extensive offences as such.

Non-economic remuneration

Also unspecified are 'other' offences (beyond coercing, inducing, profiting from), which would facilitate the prostitution of a child (Art. 2 lit. a). It remains fully unclear as to what behaviour is meant by this formulation, especially since the main causes of adolescent prostitution - beyond economic need - are deficiencies (esp. emotional impoverishment, abuse, lack of love, alcoholism) in the birth family and, in the case of same-sex prostitution, discrimination and (one's own) denial of homosexuality. What, then, is meant by "other" (non-economic) "forms of remuneration" (Art. 2 lit. b) ii) or by "influence over the child's vulnerability" (Art. 2 lit. b) iii)). One could mean anything and everything. One of the consequences of such a boundless list of offences is that practically every intimate, adolescent relationship would be held up to criminal scrutiny; a situation wholly unworthy of a 21st-century, constitutional state, which prides itself on plurality, openness and tolerance under the law. Moreover sexology demonstrates that repression worsens the problems in connection with adolescent prostitution which can be solved by easily accessible and accepting social work only.

Visual portrayals as a criminal offence

We find it imperative to oppose the proffered definitions of child pornography, in that they proscribe any 'commercial or non-commercial' lascivious exhibition of the pubic area (not to mention "the genitals") of "children" less than 18 years of age, even when these depictions originate from adolescents, themselves. Following this logic, a 17-year old boy, who snaps photos of his 17-year old girlfriend in a skimpy bikini, is liable to be prosecuted as a producer of pornography. While, we certainly don't suspect the authors of this proposition as having had such a scenario in mind - especially as the proposition, itself, carries no grounds for such - it becomes painfully obvious that they adopted - uncritically and word-for-word - the corresponding, American regulation (§ 2256 (2) U.S. Federal Criminal Code), without first considering the absurd and grotesque effects brought about by that ill-formulated code.

Further, we find pan-European legislation, which criminalizes mere drawings and even simulated depictions, too far-reaching to be acceptable. One should neither discourage nor deem pathological the sexual interests in teenagers. For today's youth, sexual relations and sexual reality are a central and, for the most part, positive component of their way of life. The depiction of such relationships (for example, by sketching or drawing), whereby a teenager does not actually work on the production of actual pornography, cannot be punishable under the law. And, as far as children are concerned, it seems to us unwise to prohibit paedophiles from employing even those non-damaging outlets for their tendencies. By demanding the paedophile eschew every means of expressing his inclination (even drawings done privately and which won't be shared with others), one runs the risk of fostering the very (criminal) behaviour one is trying to eliminate.

We must also take exception to the reversal of the burden of proof in regards to the age of performers in pornographic productions. Rarely can one proclaim with certainty that someone who is less than 25 is not, as well, less than 18 years of age - which places a permanent suspicion of criminality on these productions. Since the consumer is hardly in a position to know - much less prove - for certainty the age of pornographic performers, the result is a de facto prohibition of pornography with performers who are less than 25 years of age; and this we strongly reject.

The right to complete sexual autonomy

To summarize, we reject the proposed framework decision as a double-edged sword, which on the one hand provides insufficient protection against all forms of unwanted sexuality and, on the other hand, inhibits the rights and freedoms for desired sexuality. Whereas the proposition allows for the de-criminalization of the (non-seducing) paedophile, it ignores the fact that, in regards to adolescents (as stated by the British Royal College of Psychiatrists), what matters is the quality of the relationship and not the age of the partner. Equating a 5-year-old child with a 17-year-old adolescent not only undercuts the authority of urgently necessary rules of protection, it exposes them to derision.

We find the proposed measures especially dangerous, not only because the list of offences becomes a list of high crimes compelling an international code of justice (which, for actual rules of protection appears to be necessary); but, because once approved by the Council's unanimous decision, it may be impossible to ever again repeal them.

In conclusion, it is of the utmost importance to caution against the acceptance of these regulations in their present form. Not only would they negate more than a decade of intense and widely-supported engagement in our fight to decriminalize consensual sexual contact and relationships between males, aged 14 to 18, and male partners more than 19 years of age (the notorious, anti homosexual special penal code law §209 whose repeal the European Parliament vehemently requests); any consensual sexual activity of 14 to 18-year-olds, regardless of the gender of those involved, would be

subject to criminal suspicion.

As we cannot sanction such a state of affairs, we, hereby, register our concern and objection and kindly ask you to revise the proposal.

(taken from the Euroletter 91, Sep. 2001,
This EuroLetter is available in pdf-format at
< http://www.steff.suite.dk/eurolet/eur_91.pdf >)

**Swaziland:
handen af van
jonge maagden**

Van onze correspondent **VK**
Hans Moleman
JOHANNESBURG 20/9/01

Meisjes en jonge vrouwen in Swaziland hebben te horen gekregen dat ze zich de komende vijf jaar van seks moeten onthouden. De maatregel is afgekondigd door de traditionele leiders van het koninkrijk, in een poging de aids-epidemie onder controle te krijgen.

Swaziland, gelegen tussen Zuid-Afrika en het zuidelijke puntje van Mozambique, kampt net als de hele regio met een groeiend aidsprobleem. Naar schatting is een kwart van de bevolking is besmet. In heel zuidelijk Afrika zullen de komende tien jaar miljoenen mensen aan aids-gerelateerde ziekten sterven, zo is de voorspelling.

Als symbool van de nieuwe kuisheid wil de leider van Swaziland, koning Mswati III, de jonge maagden wolle pluimpjes laten dragen, als teken voor mannen dat ze van deze vrouwen moeten afblijven. Verder krijgen meisjes een gedragscode, die het hen verbiedt jongens aan te raken - zelfs handen schudden gaat te ver - broeken te dragen en intieme gesprekken aan te knopen, gedurende de speciale periode van vijf jaar.

Swaziland geldt als een van de laatste traditionele absolute monarchieën ter wereld. De koning zelf kwam twee jaar geleden onder vuur van critici, toen hij tijdens de jaarlijkse traditionele riedtans uit een menigte jonge vrouwen zijn achtste vrouw selecteerde. Mswati III, pas 33 jaar oud, heeft 21 kinderen. Zijn vader verzamelde zeventig vrouwen en een navenante schare kinderen.

De meer moderne geleidingen van de samenleving in Swaziland hadden gehoopt dat hun jonge koning, een academisch gevormd man, nieuwe wegen zou inslaan om de traditionele last waaronder de kleine natie zucht wat te verlichten.

Swaziland, dat circa een miljoen inwoners telt, werd in 1968 van Brits protectoraat onafhankelijk. Maar sinds 1973 geldt er een speciale noodtoestand, door de koninklijke familie uitgeroepen om haar absolute macht te behouden. Oppositiepartijen zijn verboden, de vakbeweging is aan banden gelegd.

Ook de pers is genuilekorfd. Koning Mswati vaardigde onlangs een decreet uit, dat het de twee onafhankelijke publicaties die het land nog telde verbiedt om bij de rechter in beroep te gaan tegen het publicatieverbod dat hen eerder dit jaar trof. Ook is een nieuwe wet in werking getreden die het een misdaad maakt grappen te maken over de koning, of hem na te doen.

**Koning negeert
verbod tienerseks**

MBABANE - Tiensers in Swaziland mogen van hun koning Mswati III vijf jaar geen seks bedrijven, maar zelf kondigde de 33-jarige koning gisteren aan een 17-jarig schoolmeisje als zijn achtste bruid te nemen. Jonge vrouwen zijn woedend. Zij zeggen dat hun vriendjes geen vijf jaar zullen wachten. In de strijd tegen aids besloot de koning van Swaziland onlangs de oude 'umchwasho' of kuisheidsrite weer in te voeren. Volgens dit gebruik moeten jonge maagden een donkere wollen sjaal dragen om te laten zien dat ze geen seks mogen bedrijven. Ook mogen jonge vrouwen geen man de hand schudden en geen broek dragen. Jongeren die de kuisheidsregel overtreden moeten als boete een koe of 152 Amerikaanse dollars betalen.

**De jongen die een
meisje werd**

NED1, 23.00 uur 17/9
In augustus 1965 kreeg Jahet Reimer in het Canadese plaatsje Winnipeg een tweeling, twee zoontjes Bruce en Brian. Maar jongens vormden de basis van een van de meest omstrede experimenten uit de geschiedenis van de wetenschap. Nog voordat ze uit de luiers waren was Brian een vrolijk kereltje en werd Bruce, Brenda genoemd en opgevoed als een meisje. De indrukwekkende documentaire 'De jongen die een meisje werd' gaat over de vraag of je van een jongetje een meisje kunt maken. Niet alleen qua uiterlijk maar ook qua denken en voelen. Kan opvoeding onze sek-

**Minderjarige homo
krijgt drie jaar cel**

CAIRO - De rechtbank van Cairo heeft gisteren de eerste uitspraak gedaan in een massaproces tegen 53 mannen en jongens die beschuldigd worden van homoseksuele activiteiten. Een 15-jarige jongen werd veroordeeld tot 3 jaar jeugddetentie wegens homoseksuele contacten en losbandigheid. Na het uitzitten van zijn straf zal de jongen nog drie jaar onder politietoezicht staan. De jongen werd op 11 mei samen met 52 andere jongens en mannen aangehouden op een restaurantboot in de Nijl. Mensenrechtengroeperingen en homo-belangenorganisaties hebben de processen, die in Egypte voorpaginanieuws zijn, veroordeeld. A.P.C. 19/9

Meer vriendschap jongeren

AMSTERDAM (ANP) - Jongeren schijnt in de tweejaarlijkse monitor geven jongeren aan dat zij de nieuwe communicatiemiddelen ervaren als een gevoel van veiligheid en vrijheid. Vrienden zijn altijd binnen handbereik als je ze nodig hebt en ouders weten dat ze hun kind kunnen bereiken. Ook als je te laat komt voor een afspraak biedt het mobiele uitkomst.

AMSTERDAM (ANP) - Jongeren zien elkaar steeds vaker ondanks de opmars van de mobiele telefoon, sms-en en e-mails. Digitale contacten leiden tot echte contacten, wat de vriendschap onder jongeren versterkt. Dat blijkt uit het onderzoek jongeren 2001 dat vandaag ver-

se-identiteit bepalen? Bruce was bij de geboorte een normale jongen. Door een mislukte besnijdenis verloor hij na zes maanden zijn penis en werd besloten om hem door een chirurgische ingreep te veranderen in een meisje.

**Ambtenaren niet dol
op verisme bij Reve**

Van onze medewerker **VK**
Peter Swanborn
AMSTERDAM 29/9

'Simon van het Reve heeft zijn tweede boek klaar. Het heet *De brand* en behandelt de geschiedenis van een jongetje van zijn zevende tot zijn elfde jaar.' Dit schreef Simon Carmiggelt in 1948 in *Vrij Nederland*. Ruim vijftig jaar later maakt neerlandicus Rob Delvigne in het literair-historische tijdschrift *De Parelduiker* bekend waarom *De Brand* nooit in boekvorm is verschenen.

Reve schreef de roman in opdracht van het toenmalige ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen ter gelegenheid van het vijftigjarige regeringsjubileum van koningin Wilhelmina. Helaas waren de ambtenaren van OK en W niet gecharmeerd van zijn 'veristische vrijheid van uitbeelding ten aanzien van de physiologische kant van bepaalde puberteitsverschijnselen.' Hij kreeg wel de hem toegezegde 1500 gulden, maar moest zich erbij neerleggen dat bij eventuele pu-

blicatie van de roman niet mocht worden vermeld 'dat deze ingevolge opdracht van de Regering is geschreven'.

Delvigne beaamt dat Reve stampij had kunnen maken, maar waarschijnlijk vond Reve zelf ook dat het boek nog niet klaar was voor publicatie. Hij herschreef de roman tot de novelle die in 1949 als *Werther Nieland* verscheen. Delvigne zegt zo goed als zeker te weten dat noch het ministerie noch Reve zelf over een exemplaar van *De Brand* beschikken: 'Van iemand uit zijn nabije omgeving weet ik dat het manuscript nog niet zo lang geleden door Gerard Reve is vernietigd.'

Het enige wat resteert is een pastiche die eind 1948 in *De Groene Amsterdammer* verscheen, waarschijnlijk geschreven door Anton Koolhaas. De titel was ook *De Brand*: 'Berend zat in zijn onderbroek voor het open raam. Aan de overkant liep Liesje van de bakker. Lekker mokkel, dacht hij, maar die ruitjesjurk bevalt me niet. Als ik een zweep had, zou ik haar graag eens ranselen.'

De foto's die Max Natkiel rond 1980 van piepjonge punks maakte in Paradiso, Amsterdam, zijn herontdekt. Voor het eerst verschijnen ze nu buiten de context van het boekje 'Paradiso Stills' op barietafdrukken. Max Natkiel, tegenwoordig jeugdwerker, wilde eigenlijk nooit meer fotograferen. 'Maar nu word ik toch weer enthousiast.'

VK 20/9

door Hanneke de Klerck

Zeven pagina's heeft het modetijdschrift *Vogue* in zijn jongste editie ingeruimd voor de punkportretten die fotograaf Max Natkiel in de vroege jaren tachtig maakte op de wc van Paradiso. Werk uit die tijd is vanaf vandaag ook te zien op de tentoonstelling *Paradiso Punks* in de Amsterdamse galerie *Serieuze Zaken*. 'Alles komt om de vijftien jaar weer terug,' zegt de fotograaf.

PA 15/9

tekst PETER VAN BRUMMELEN, foto's MAX NATKIEL

Max Natkiel is een beetje een rare. Vindt hij gelukkig zelf ook. Een afspraak voor een interview is zo gemaakt, maar waar treffen we elkaar, bij de fotograaf thuis maar? Paniek aan de andere kant van de lijn. Hij vindt alles best, maar *Het Parool* komt er bij hem niet in. Dat ligt niet aan *Het Parool*, zelfs zijn eigen familie is er niet welkom. Dus ontmoeten we elkaar op neutraal terrein.

Max Natkiel is nog niet binnen in het café van Hotel Arena, de voormalige Sleep-in, of hij wil meteen weten waar de toiletten zijn. Met een wat verwilderde blik op het gelaat meldt hij zich na gedane zaken weer aan het tafeltje. Met zijn kenmerkende, wat affecteerde stemgeluid: "Thuis maak ik van de ontlasting altijd een heel ritueel, met flessen water en zo. In een openbare gelegenheid is het toch altijd maar behelpen." Zo maar even een geachte tussendoor: hebben we hier wellicht te maken met iemand die lijdt aan smetvrees? Natkiel (1942) schudt het hoofd. "Mijn opa, die had smetvrees, die durfde de deur niet eens meer uit. Daar ben ik niets bij. Ik heb het alleen binnen, daar heerst echt een militair bewind. Buiten heb ik meestal nergens last van. Moet je mij in India zien: daar bivakkeer ik gewoon op de vuilnisbelt." India, hij is er zeven keer geweest, heeft er al met al zo'n 3,5 jaar doorgebracht. Die gewoonte zich na de stoelgang te reinigen met een fles water deed hij daar op, maar belangrijker was dat hij er fotografeerde.

Een aantal Indiase families heeft hij een tijd op de voet gevolgd. Het zou uiteindelijk moeten resulteren in een boek, maar om verschillende redenen is dat er nog altijd niet. Natkiel rekent de foto's niettemin tot zijn sterkste werk, zoals hij op meer projecten trots is. Maar altijd, zegt hij, echt altijd, begint iedereen weer over die foto's die hij maakte in Paradiso. "Orson Welles heeft eens gezegd dat hij spijt had van *Citizen Kane*. Alles wat hij daarna ondernam, werd altijd maar weer vergeleken met die ene film. Gek werd hij daarvan. Ik kan me daar iets bij voorstellen."

Max Natkiel's *Citizen Kane* is *Paradiso Stills*, een boek met in de vroege jaren tachtig gemaakte portretten van bezoekers van Paradiso. Punks vooral, maar ook representanten van de andere jeugdsubculturen van die tijd: skinheads, new romantics, rude boys en rasta's. Ruwe foto's zijn het, met minimale middelen gemaakt onder primitieve

Kindergedoe

Hervonden beelden, noemt galeriehouder Rob Malasch de foto's van punks in de Amsterdamse poptempel Paradiso, waarmee Max Natkiel rond 1980 de tijdsgeschiedenis als beeld vooraf: 'Nu, twintig jaar later, zie je pas hoe sterk die foto's zijn.' Maar ook herontdekt. Want Natkiel, jeugdwerker inmiddels, fotografeert niet meer. Zijn boek *Paradiso Stills* (1986) lag jarenlang voor 12,90 gulden bij De Slegte, en is nu zelfs niet meer antiquarisch te koop.

Malasch maakte een keuze uit de ruim vijfduizend *Paradiso*-foto's in Natkiel's archief en liet die opnieuw afdrucken. Waar in het boek het zwart van de foto's dichtloopt tot een donkere brij, is op de barietafdrukken het leer van de jasjes weer leer geworden. Alle details zijn zichtbaar - de veiligheidsspelden, de Grolsch-beugels, de buttons, de zelfgekerfde tatoeages, de pukkel, de pisllekken op een broek. 'Ik ben verrast door mijn eigen foto's,' zegt Natkiel. 'Eigenlijk heeft nog nooit iemand die foto's gezien,' zegt Malasch. 'Alleen de afgeleide ervan.'

Natkiel (1942), een magere, beweeglijke man met gouden oorbellen, was al achterin de dertig toen hij, tussen 1979 en 1985, zijn foto's maakte. Hij hield van punk, van het militaristische ervan. 'Fantastisch! Die sfeer van anarchisme en opstanden.'

Drie, vier keer in de week zat hij in Paradiso, dronk mee, blowde mee, feestte mee ('Ik had mijn eigen coterietje'), en keerde midden in de nacht via grote omwegen naar huis, om maar een beetje te onttruchteren voor hij in bed stapte. 'Het was een laatste ervaring van mijn jeugd, eigenlijk. Ik was veel ouder dan die kinderen. Het was echt een kindergedoe, een jeugdbeweging.'

'Ik kwam uit de film, maar daar kon ik mijn artistieke ei niet kwijt. Voor film heb je een crew nodig, kapitaal. Als compensatie was ik gaan fotograferen. Op een gegeven moment dacht ik: weet je wat? Ik ga hier fotootjes maken. Ik zat er toch.'

Natkiel nam niet zomaar kiekjes. Met een oude Rolleiflex camera en een goede flitser maakte hij foto's op groot formaat, helder belicht, zonder veel diepte, in contrastrijk zwart-wit. Hij zette de jongeren - hartverscheurend jong vaak, soms niet eens de lagere-schoollleeftijd ontgroeid - tegen een neutrale achtergrond, de tegeltjes van de wc ('Iedereen moet wel een keer pissen'), een muur in de gang, en fotografeerde ze frontaal. Niemand lacht.

Het zijn foto's die onmiddellijk de herinnering oproepen aan het werk van Rineke Dijk-

omstandigheden. De sfeer: naargeestig, hoewel de maker daar zelf heel anders over denkt. *Paradiso Stills* verscheen in 1986 in een oplage van drieduizend stuks. Toen hield de belangstelling niet over en al snel verdween het in de ramsj. Nu is het een gewild verzamelarsobject dat voor een veelvoud van de oorspronkelijke prijs van de hand gaat. Max Natkiel zelf heeft geen enkel exemplaar meer. "Heb ik allemaal weggegeven. Neem maar mee, zei ik altijd. Heb ik nou wel een beetje spijt van."

Natkiel's *Paradiso*-foto's zijn ineens weer 'hot'. Ze zijn vanaf vandaag te zien in de Amsterdamse galerie *Serieuze Zaken*. Op groot formaat en op barietapier afgedrukt, zien ze er een stuk beter uit dan indertijd in *Paradiso Stills*. "Dat mocht niks kosten toen," zegt Natkiel, "bovendien ben ik ook nooit goed geweest in afdrucken. Tegenwoordig laat ik het doen. Ik was er zelf verbaasd over hoe goed dat bij die *Paradiso*-foto's heeft uitgepakt. Je kunt de foto's nu echt lezen: elke pukkel, elk haartje is te zien. Je kunt zelfs zien wat op de buttons staat die de punks op hun leren jacks dragen." Belangstelling is er ook uit het buitenland. Niet alleen de *Vogue* geeft de fotograaf deze maand ruim baan, ook zijn Natkiel's *Paradiso*-portretten binnenkort in Denemarken te zien op *From the low countries*, een overzicht van naoorlogse realistische kunst uit Nederland.

Hij heeft zelf niet echt een verklaring voor die hernieuwde belangstelling. "Wil jij er eens over nadenken?" vraagt hij op een toon die niet duidelijk maakt of hij serieus is of een grap maakt. Zou die algehele revival van de jaren tachtig ermee te maken heb-

ben? "Alles komt na vijftien jaar terug, ja. *Paradiso Stills* is van 1986, dus dat klopt wel." Hij moet er wel om lachen, dat de punk en new wave van toen belangrijke bronnen van inspiratie voor de modeontwerpers van nu zijn. Toen was de scene waarin hij zich bewoog, nog echt *underground*. In Paradiso kwam hij al sinds de opening in 1968, ook al had hij weinig op met het hippiedom. Echt leuk begon hij het er te vinden toen zich rond 1976 de punk aandiende. Als een van de weinige oude bezoekers ging hij mee in de omslag van Paradiso van hippient tot punkhol.

"Het begon in de bovenzaal, waar ineens heel primitieve bandjes begonnen te spelen. Het was simpel, hard, direct en agressief. Mijn oude vrienden vonden het niks, ik was meteen gegrepen door de energie en de anarchie." Zeker vier keer per week was Max Natkiel in Paradiso. "Tegenwoordig kom ik om zeven uur 's ochtens mijn bed uit en ik lig er rond tien 's avonds weer in, toen was het precies andersom. Elke avond was een avontuur. En een puinhoop dat het was in Paradiso. Op de wc's zat de stront tegen de muren, overal had je graffiti, er werd gevochten. Ik heb het zelfs meegemaakt dat halverwege een concert ineens de zijdeur werd ingeboukt: kwam er nog een hele golf mensen naar binnen. Totale anarchie was het. En ik vond het prachtig."

Tegen de veertig was Natkiel toen al, maar dat mocht niet deren. "Nou ja, het was natuurlijk wel mijn definitieve afscheid van de jeugd, dus ik heb me er vol ingestort." Elke avond in Paradiso was hij dronken, daarnaast waren er de nodige drugs. *You name it*, hij werkte het in die tijd naar bin-

stra, die bloedserieuze pubers fotografeerde aan zee. Toen Malasch stuitte op een vroege foto van Dijkstra, die in 1983 met Natkiel meeleefde in Paradiso, vroeg hij zich af waar Natkiel gebleven was. Hij hoopt op een herwaardering van de fotograaf ('je moet ergens beginnen'), en is er bijzonder mee ingenomen dat *Vogue Hommes International*, geïntrigeerd geraakt door contactafdrukken die Malasch liet zien op de vakbeurs Paris Photo, in het najaarsnummer een reportage aan de *Paradiso*-foto's wijdt. 'Heel uitzonderlijk voor een totaal onbekende fotograaf.'

Op Natkiel's foto's spelen sommige kinderen punkertje, anderen zijn te stoned om uit hun ogen te kijken, een jongetje met een blauw oog kijkt vanaf een bankje schuin omhoog in de lens - Ricky, tien jaar en verslaafd, zegt Natkiel, leeft nog steeds, is nu huisschilder. Er is een foto van Herman Brood, een portret van een piepjonge Peter Klashorst, tegenwoordig kunstschilder in Afrika, onder de verf en met een doodshoofd aan zijn riem.

Er zijn foto's bij van rechts-extremistische skinheads, met wie Natkiel, oorlogskind met een joodse vader, vriendschappelijk omging. 'Ik heb iets met de oorlog natuurlijk. En het is ook de naïviteit van die skins, hè. Wat weten ze nou. Zelf droomde ik als klein jongetje van hakenkruisvlaggen in de Wibautstraat, dat vond ik mooi. Uniformen vond ik prachtig. Nu weet ik natuurlijk wel wat erachter voor smerigheid schuilging.'

Een aantal van de kinderen leeft niet meer, weet Natkiel. 'Sommige zijn dikke, rare huisvaders geworden, anderen zijn helemaal niet veranderd, vooral de verslaafden niet.'

Het stoort hem niet dat hij opnieuw aandacht krijgt voor het werk waarmee hij begon. 'Orson

'Sommigen zijn dikke, rare huisvaders geworden, anderen zijn helemaal niet veranderd, vooral de verslaafden niet.'

Welles kreeg ook steeds te horen, ja, die nieuwe film die je hebt gemaakt, die is goed hoor, maar *Citizen Kane*...'

Hij zoekt niet naar succes. 'De telefoon gaat. Fred Wagemans, een vriend van me, oud-directeur van museum Fodor. Hé Max, heb jij zin om mee te doen aan een expositie in Kopenhagen? Ja, leuk! Rob Malasch belt. Hé Max, ik heb hier je werk gezien, daar wil ik wat mee. Ja, leuk! Maar ik deleger alles. Ik maak de afdrucken niet zelf, en Rob hangt alles op. Ik ben een generaal die zo min mogelijk zelf doet. Ik wil alles zo snel mogelijk afhandelen, mezelf niet belasten met allerlei dingen. Ik wil een beetje zweven, me licht voelen. Door het leven huppelen.'

Het komt allemaal wel, vindt Natkiel. Of niet. Zijn tweede grote project, in India, waar hij eind jaren tachtig zo'n achttien foto's nam van paria's, resulteerde nooit in een fotoboek. De uitgever overleed voor het boek af was. Natkiel heeft nooit moeite gedaan de foto's alsnog te laten publiceren.

In galerie *Serieuze Zaken* is Natkiel's werk 'heel stylish' (zegt Malasch) opgehangen, met veel wit tussen de foto's en mooi ingelijst, om de esthetische waarde van de beelden te benadrukken. Het is een soort orde in de chaos die bij Natkiel lijkt te passen. Heel clean en sober is zijn woning, vertelt hij, weinig meubels, weinig ballast, lampen die in voor- en achterkamer exact symmetrisch staan opgesteld. Maar zijn foto's nam hij in de wanorde van Paradiso en op de vuilnisbelten van India.

Hij is sinds drie jaar medewerker bij Jeugdland in Amsterdam Oost, een soort vakantieoord waar buurtkinderen hutten kunnen bouwen. 'Ik kan goed met de staf opschieten, en met de kinderen. ... *comme ci, comme ça*. Met de Turkse en Marokkaanse kinderen is het wel eens moeilijk. Maar ik loop over het terrein te huppelen, en dan denken ze uiteindelijk: 't is wel een flikker, maar toch een fantastische figuur. Ik ben de koning van het timmerteam.'

En toch, en toch. Max Natkiel gaat weer foto's maken. 'Ik was van plan helemaal niet meer te fotograferen. Maar nu ben ik toch weer een beetje enthousiast. Ik ga naar Polen, met een Leica met kleurenfilms, om daar de natuur te fotograferen, gecombineerd met gruwelijkheid. Dat is mijn motief. Mos op de muren van de getto's. Maar misschien ga ik ook wel mensen fotograferen. We zien wel.'

Max Natkiel. *Images Retrouvées: Paradiso Punks*. Galerie *Serieuze Zaken*, Elandsstraat 90, Amsterdam. Di t/m za 12-18 uur. Tot en met 15 oktober.

nen: speed natuurlijk, de punkdrug bij uitstek, maar ook cocaïne, pervetine, heroïne, paddestoelen en de nodige softdrugs. "Hartstikke leuk allemaal, maar ik ben toch ook iemand met een heel sterke overlevingsdrang. Helemaal naar de kloten gaan was toch niet echt mijn stijl." De fotografie bood uitkomst. Hij begon de scene vast te leggen voor het nageslacht, eerst lukraak, later steeds gestructureerder. "Ik begon het het aangename met het nuttige te verenigen. Ik maakte deel uit van de scene, maar had tegelijkertijd een doel."

Zijn gereedschap: een ouderwetse Rolleiflex. Iedereen werkte met groothoek in die tijd, maar hij koos, beïnvloed door fotografen als August Sander en vooral Diane Arbus, voor een veel directere aanpak. Portretten zonder opsmuk wilde hij maken. Aanvankelijk fotografeerde hij ook wel in de zaal van Paradiso, later werd vooral het toilet zijn werkruimte. Punks liet hij, losgemaakt uit hun vriendenclubjes, poseren tegen de witte tegelwand. De brandie verdween daar niet mee, maar wel vaak is op de foto's sprake van een aangrijpende eenzaamheid. Bijna iedereen wilde voor Natkiel poseren.

"Paradiso was in die punktijd erg geliefd bij fotografen natuurlijk. Maar bij die jongens van *Revu* en *Panorama* was het klik-klik en weg waren ze weer. Ik was er elke avond. Ik deelde woensdag afdrucken uit van foto's die ik dinsdag had gemaakt. Ik stond niet boven mijn onderwerp, ik was er deel van." Van Paradiso zelf kreeg hij alle medewerking. Toen de staf doorkreeg waar hij als fotograaf mee bezig was, kreeg hij voortaan vrije toegang.

Met alle verschillende facties binnen de punkscene had hij een even goed contact. Met de Barlaeuspunkts (vernoemd naar het tegenover Paradiso gelegen gymnasium, meestal afkomstig uit Amsterdam-Zuid), met de buitenpunkts (uit plaatsen als Casticum en IJmuiden), de kraakpunkts (meestal politieke types van de linksradicale soort), maar ook met de fascistten. Uit die laatste categorie heeft Max Natkiel ook Nico B. nog voor zijn camera gehad, de beruchte moordenaar van Kerwin Duinmeijer. Hij kwam ook wel bij zulke types thuis. "Een vogelspin in het aquarium, portretten van Himmler aan de muur en vlaggen met hakenkruizen aan het plafond; het was wel even slikken als je daar binnenkwam." Enige herkenning was er in zulke gevallen ook, geeft hij toe. Max Natkiel is gefascineerd, zo niet geobsedeerd door de Tweede Wereldoorlog. Spullen uit die tijd, waaronder nazi-parafernalia, verzamelde hij al op jonge leeftijd. Van huis uit kreeg hij het niet mee. "Mijn vader was heel anti-militaristisch ingesteld. Oorlogsspeelgoed was uit den boze. Nog geen dolkje mocht ik hebben. Misschien komt het daar vandaan: als reactie ben ik doorgeslagen naar de andere kant." Die vader was een joodse diamantwerker. In de oorlog was hij bij de firma Asscher betrokken bij de productie van diamanten lagers voor de Duitse oorlogsindustrie. Zo ontkwam hij aan deportatie. Jong als hij was heeft Max Natkiel wel degelijk herinneringen aan de oorlog. "Eén van mijn vroegste herinneringen speelt zich af in de hongerwinter. We woonden in de Blasiusstraat. Op de plek waar nu het Wibauthuis staat, was ik aan het spelen. Broodmager natuurlijk, een echt oorlogskind. Ineens stond een Chinese man voor me die een krant in mijn handen duwde. Koude bruine bonen zaten erin. Ik heb ze ter plekke in één keer naar binnen gewerkt." Met de oorlog is hij sinds die tijd onafgebroken bezig geweest. Tijdens het interview heeft hij voor zich op tafel het boek liggen waar hij op het ogenblik in bezig is: *Oorlog in de stad*. Uitgebreid vertelt hij over zijn plannen binnenkort een fotoserie te maken in voormalige concentratiekampen. En ja, als hij toch in de buurt is, wil hij ook dat buitenverblijf van Hitler, hoog in de Alpen, wel eens bezoeken. Zeeman wilde hij aanvankelijk worden. Na de zeevaartschool voer hij inderdaad twee jaar, maar hij denkt er met huiver aan terug. De anderen vonden hem een mietje en sloten de jonge Max Natkiel in de haven van Hamburg met een hoer op in een hut. Dat zou hem wel leren. "Zo'n lelijk oud wijf was het. 'Komm, komm,' zei ze telkens. Het is een van de grootste complexen in mijn leven." Een echte man werd hij, naar eigen zeggen, wel in het leger. "Ik was de ideale soldaat. De beste schutter van mijn lichteing. En, wat heel uitzonderlijk was, ik ging even makkelijk om met soldaten als officieren." Die houding is tekenend voor hem, vindt hij. "Joodse *gogme* is dat. Ik lul met iedereen, kan met iedereen vrienden zijn. In het leger was ik vrienden met zowel soldaten als officieren. In die punktijd ging ik om met zowel fascistten als anti-fascisten." In Paradiso is hij sinds het verschijnen van *Paradiso Stills* nooit meer geweest. Sommigen van de geportretteerden komt hij nog wel eens tegen op straat. Ook tijdens het interview klinkt uit de keuken van het Arena-restaurant een enthousiaste herkenning: "De meesten hangen nog wel in een subcultuur rond," zegt Natkiel, "maar je hebt er ook die echte burgermannen zijn geworden. Getrouwd, kindertjes en moddervet." Een aantal van de toen geportretteerden leeft inmiddels niet meer. Zelfmoord, een overdosis. Dat verval zit vaak al in de foto's die Natkiel in Paradiso maakte. Soms zijn het nog kinderen die je ziet, maar de ogen zijn al die van een junk. Natkiel herinnert zich zo'n piepjonge punk die op zijn twaalfde al heroine gebruikte. "Hij

leeft nog steeds."

Wie in de foto's van Natkiel een homo-erotische blik meent te bespeuren, heeft gelijk. Indertijd hield hij in de nogal macho ingestelde punkscene zijn geaardheid maar voor zich, nu doet hij nergens moeilijk meer over. Hoewel hij er wel graag bij wenst aan te tekenen dat hij niet praktizerend homoseksueel is. "In mijn hoofd speelt zich van alles af, maar ik doe niets." Komen we toch weer uit op die smetvrees. "Ja, dat zal er wel mee te maken hebben. Bij mij is het toch al snel: *non toccare*, raak me niet aan. En weet je wat het is, ik vind homoseksualiteit meer iets voor als je jong bent. Een ouwe nicht is toch verschrikkelijk? Nou ja, toen ik jong was, deed ik ook niets. Vijfentwintig was ik toen ik voor het eerst met iemand naar bed ging. In die hele punktijd is één keer een jongen uit Paradiso, een Engelse punk, met me mee naar huis gegaan. En die heeft alleen maar in een hoek van de kamer liggen slapen."

Zoals we eerder al constateerden: Natkiel is een beetje een rare. Een eenling, vindt hij zelf. Hoewel zich laatst voor het eerst in een ander herkende. Van zijn moeder leende hij het boek *Hannibal* van Thomas Harris, het vervolg op *Silence of the lambs*. Die hoofdfiguur, de seriemoordenaar dr. Hannibal Lecter, dat was nou iemand met wie hij zich kon identificeren "Hij is een man met smaak, met heel veel aandacht voor detail ook," zegt Natkiel. De lach die je daarna verwacht, blijft uit. "Meteen toen ik het uit had, ben ik naar Samurai, een wapenhandel in De Pijp, gegaan en heb ik het beste knipmes gekocht dat ze hadden. Het is gemaakt van staal dat verder alleen in de ruimtevaart wordt gebruikt. Peperduur, maar dan heb je ook wat."

Moeten we ons zorgen maken? "Doe normaal, ik ben geen moordenaar. Ik gebruik dat mes alleen als ik televisie kijk. Zit ik uren achter elkaar dat mes open en dicht te doen: tsjik-tsjak, tsjik-tsjak, tsjik-tsjak..."

Paradiso Punks, tot 15 okt. in galerie Serieuze Zaken, Elandstraat 90, tel. 4275770.

VK 2/8 Een schandaal

OK gelezen? Frankrijk heeft een literair schandaal. Michel Houellebecq zou prostitutie in Thailand verheerlijken. Heel erg. En dat is het ook.

De auteur neemt ons in zijn schandalige roman *Plateforme* mee naar Pattaya, waar de meisjes voor de man nog beter zijn dan in Cuba of Brazilië. Westerlingen moeten volgens het hoofdpersoonage naar het oosten, omdat ze zelf niks meer van seks af weten. Het boek beticht een Franse reisboekenuitgever van preutsheid: de reisboekenuitgever gaat op de achterste poten en beweert dat Houellebecq 'schandelijke rotzooi' schrijft.

Ik kan het met hem eens zijn. Ik ben, net als hij, in Pattaya geweest. Een westers personage in Houellebecq's roman (lezen wij in een stuk uit de *Guardian*): 'Daar krijgt iedereen wat hij hebben wil, er is iets naar ieders smaak: homoseksuelen, heteroseksuelen, travestieten... Het is Sodom en Gomorra ineens. Nee, het is nog beter, want er zijn ook nog lesbiennes.'

Jan Mulder

'Tranen en dollars rollen als vanouds voor Michael

Van onze medewerkster
Elsbeth Tiedemann
NEW YORK

Veertigduizend fans uit de hele wereld stroomden vrijdag naar New York voor Michael Jacksons eerste concert op het Amerikaanse vasteland in elf jaar. Ze betaalden tussen vijftienveertig en 2500 dollar per kaartje om de dertigste verjaardag van de solo-carrière van de zelfbenoemde 'King of Pop' te vieren, samen met tientallen sterren, van actrice Liz Taylor en John Lennons weduwe Yoko Onno tot de jonge popster Britney Spears. Het voorprogramma duurde te lang; acteur Marlon Brando werd uitgejoeld toen hij een amper verstaanbaar verhaal hield over misbruik van kinderen, honger en ziekte, alvorens te vertellen dat Jackson zou bijdragen aan de bouw van een kinderziekenhuis in Florida.

Maar alles was vergeten toen Jackson met zijn vier broers het podium betrad, en vervolgens eigen nummers zong als de hits *Billie Jean* en *Beat it*.

Echte fans waren buiten zinnen. 'Mijn god, er zijn geen woorden voor', zegt de 44-jarige Jenny Nelson uit Texas op een fan-party na het concert. Ze gaat bijna opnieuw huilen: 'Hij heeft me over de dood van mijn vader, mijn grootvader en mijn kleinkind heen geholpen'. Haar man kocht een Jackson-pop en een getekende foto à vierhonderd dollar.

Commentatoren vragen zich af of de 43-jarige Jackson na beschuldigingen van seksueel misbruik, twee scheidingen en een uitvoerige plastische verbouwing opnieuw de top kan bereiken met zijn nieuwe album *Invincible*, dat in oktober uitkomt. Nartano Lim uit Singapore heeft daarover geen twijfels: 'Hij is in geweldige vorm'. Zwarte fans vergeven hem zelfs zijn nieuwe blanke huid. 'Ik denk dat hij een huidziekte heeft', zegt Lonjezo Hamisi uit Malawi, die een week geleden voor studie in Amerika landde. En zijn neus? 'Zijn zus heeft het ook gedaan. Daar is niets mis mee.'

Jackson bezat eens zo'n miljard gulden, maar nu staat hij volgens insiders voor een financiële afgrond. Als oorzaken worden genoemd zijn mindere successen, zijn excentrieke levensstijl, het betalen van schadevergoedingen, afkoopsommen en zwijggeld.

Naast de lopende kosten is daar ook nog zijn opmerkelijke levensstijl, zoals zijn bizarre huwelijk met de verpleegster Debbie Rowe en de schikking om hun gezamenlijke kind te mogen opvoeden waarbij het om vele miljoenen dollars ging.

Zwijggeld

Ook zijn er vele miljoenen betaald als zwijggeld aan Jordan Chandler waar Jackson een meer dan normale vriendschap mee zou hebben gehad. Ook zakelijk ging het Jackson niet voor de wind. Hij verloor heel veel geld met investeringen in het internetbedrijf *Hollywoodticket.com*. Bovendien wachten hem claims voor afgezegde concerten. Alleen het Duitse Mama-concert eist al zo'n 50 miljoen gulden van de popster.

Honderd vrijpostige vragen aan Peter Klashorst.

Tom Kellerhuis

W

anneer ontdekte je dat neuken het belangrijkste is wat er bestaat?

"Toen schilderen ook het belangrijkste werd."

Hoezo?

"Het probleem met die schilderijen van mij is dat ze gedictend worden door het onderwerp, in dit geval vrouwen. Zonder vrouwen kan ik eigenlijk niet schilderen, heb ik zo langzamerhand ontdekt."

Hoe zou dat nou komen?

"De vrouw is natuurlijk de moeder van de creatie. In zo'n meisje zie ik de hele kunstgeschiedenis aan me voorbijtrekken. Het hele leven, de oorsprong van de mensheid, het paradijs van de onschuld."

Gebruik je de schilderkunst niet gewoon als excuus om hier de sekstoerist uit te hangen?

"Dat zou je kunnen denken. Maar in Amsterdam woon ik vlak bij de Wallen, dus ik hoef daar maar vijf meter te lopen om de sekstoerist uit te hangen. Dan ga je toch geen acht uur in een vliegtuig zitten om te kunnen neuken? Voor de prijs van één ticket kan ik zeker met twintig

meiden in Amsterdam wippen. En daar ben ik dan toch wel een paar dagen zoet mee."

Er zit meer achter?

"Ja zeker! Die vrouwen hier zie ik als een soort heldinnen, die ik financieel en moreel ondersteun door ze te schilderen en ook door ze te neuken. Ze neuken zich op een bepaalde manier vrij."

Klashorst de bevrijder?

"Ik denk dat elke kunstenaar een bevrijder is. Rembrandt was dat ook in zijn tijd. Heel veel filosofen, schrijvers en kunstenaars hebben een bevrijdend effect gehad op het denken van mensen. Die boodschap zit in mijn werk."

En jij draagt hier de Nederlandse cultuur uit?

"Ja, ik ben een culturele ambassadeur; dat was ik in Senegal ook. Misschien is niet iedereen het ermee eens dat uitgerekend ik dat ben, maar ja... Ik heb net weer zo'n moslimmeisje hier een huisje bezorgd. Ze was uitgetrouwde, is gevlucht, en nu heeft ze dit toch maar. Ik geef haar een kans een ander bestaan op te bouwen. Sommigen zijn me dankbaar, anderen lopen me te belazeren. In mijn werk zie je dat misschien niet zo expliciet, maar dat is wel wat het voorstelt. Het is het vrijheidsbeeld van de Afrikaanse vrouw."

Dat ze door jou, onder het mom van schildersmodel, geneukt worden?

"Daar wind ik toch geen doekjes om? Maar het is voor die meisjes bij wijze van spreken een politieke daad om naakt voor me te gaan staan, omdat ze anders gesluierd moeten rondlopen. Dat is de pointe van mijn hele verhaal. Het neuken als politieke daad, als voorbode voor de seksuele revolutie die hier nog moet plaatsvinden."

Eén Klashorst hier is toch een druppel op een gloeiende plaat?

"Maar als die ene Klashorst hier een tijd zit, dan gebeuren er vast wel allerlei dingen. Ik zou

eigenlijk verschrikkelijk gesubsidieerd moeten worden. Er zijn mensen wier leven is veranderd door mijn aanwezigheid. Ze zijn anders gaan denken over hun eigen maatschappelijke positie; en zeker die vrouwen. Bij mij zijn ze zo vrij als een vogeltje. Ze kunnen roken, ze kunnen drinken, ze kunnen korte jurkjes dragen, ze kunnen doen waar ze zin in hebben."

Bestaat er een minimumleeftijd voor de meisjes die je mee naar bed neemt?

"I lalaha, die is er wel, ja."
Meisjes van negen of tien?
 "Nee, vijf of zo. Kom op, nou. Onder de zestien ben ik volgens mij nooit gedoken. Zestien, dat is wel de limiet hier."
Ik geloof er niks van.
 "Nee, geloof me, dat zou ik echt niet doen. Ik heb wel een soort verantwoordelijkheid ten opzichte van de jeugd. Maar pedofilie is hier in Afrika de normaalste zaak van de wereld. Waar je in Nederland voor jaren het gevang in moet, daar maken ze in Afrika een groot feest van. Meisjes worden hier op hun twaalfde en soms nog jonger tijdens een groot huwelijksfeest publiekelijk ontmaagd."
Maar jij houdt je aan de Nederlandse wet?
 "Op zich maakt het me helemaal niet uit. Als twee mensen met elkaar willen neuken, of ze nou tachtig zijn of twaalf, dat moeten zij toch weten? Ik kan me ook best voorstellen dat jonge meisjes zich aangetrokken voelen tot oudere mannen en met ze naar bed willen. De maatschappij vindt dat het niet kan, maar die seksuele gevoelens bestaan wel."

Heb jij die ook?
 "Voor heel jonge meiden? Nee. En er heeft nog nooit een meisje tegen mij gezegd: moet je luisteren, Klashorst, ik ben dertien en laten we gaan neuken of zo."
Wat is je dagrecord?
 "Toen ik hier pas kwam, neukte ik wel twaalf meisjes op een dag. Dat ging echt bijna 24 uur per dag door. Maar ik maakte in die periode ook minstens tien schilderijen op een dag."
Ik begrijp niet dat jij elke dag zin hebt.
 "Ja, maar jij neukt misschien om het neuken, ik niet. Dat schilderen is er echt mee verweven. Maar er zijn gigantisch veel mensen, en zeker kunstenaars, die dit totaal belachelijk vinden. Kunst kan je helemaal niet verweven met neuken, want kunst zou iets hoogs zijn."

Waarom betaal je eigenlijk voor seks?
 "Daarmee koop ik iets af. Als ik een vrouw betaal voor seks, dan koop ik mezelf als het ware vrij. Dan hoef ik haar geen liefde te geven. Ik koop liever een paar schoenen voor haar dan haar twee uur van mijn kostbare tijd te geven."
Je wilt geen liefde geven?
 "Ik ben een van de vreselijkste mannen ter wereld, hoe meer ik erover nadenk. Ik wil gewoon schilderen, en daar is me alles om te doen, dus ik heb geen tijd voor al dat gecompliceerde geneuzel."
Want het is je louter om het schilderen te doen?
 "Napoleon zei ooit dat elke soldaat een maarschalkstaf in zijn ransel heeft zitten. Zo is het met die meisjes ook. Elk van die meisjes, of het nou een hoer is of een universiteitsstudente, geeft mij de mogelijkheid een meesterwerk te creëren. Dat is wa ik wil. Ik wil uiteindelijk net zo goed worden als Rembrandt. Of als Titiaan. Ik heb op zoek naar nu geheim, naar het absolute schilderij, waarin alles samenkomt. Ik denk dat een van die meisjes mij dat vandaag of morgen cadeau gaat geven."
Wat ben je per maand kwijt aan al die hoertjes en meiden?
 "Dat durf ik niet te zeggen. Jezus man, dat gaat om gigantische bedragen. Echt hele jaarsalarissen geef ik weg."
En dat interesseert je niet?
 "Ik maak me wel eens zorgen, maar als ik me zorgen maak, kan ik niet meer schilderen. Dus wil ik er gewoon helemaal niet mee te maken hebben. Het zal vandaag of morgen wel een keer fout lopen. Maar mijn vader voorspelt dat al twintig jaar. Ik leef nog steeds, ik ben gezond en sterk, ik kan nog steeds mijn verf en mijn doeken betalen."
Je geeft kapitalen per jaar uit aan modellen en zelf hou je niks over?
 "Maar ik voel me schatrijk. Ik heb me van mijn leven nog nooit arm gevoeld. Het geld lijkt momenteel gewoon aan de bomen te groeien, maar er zijn perioden dat ik de telefoon en de elektriciteit niet kan betalen. En dat komt dan louter doordat ik zoveel uitgeef omdat ik denk dat ik stinkend rijk ben. Als ik net een

mooi schilderij heb gemaakt, denk ik: waarom zou ik mijn video en mijn TV niet weggeven? Of zo'n meid heeft een nieuwe jurk nodig en een paar schoenen, het liefst met bijpassende tas. Dat kost me dan twee ruggen, en dat vind ik de normaalste zaak van de wereld. Terwijl ik het voor mezelf nooit zou uitgeven. Ik koop hooguit eens in de vijf jaar een paar nieuwe schoenen."
Maar dat is toch niet normaal?
 "Dat zal iedereen wel vinden. Ik heb een van die meisjes ook al de auto beloofd die we gisteren gekocht hebben. Dat maakt me helemaal niet uit. Ik krijg er toch in esthetisch opzicht veel voor terug?"
Maar je vindt het niet vervelend dat je omringd wordt door uitvreeters?
 "Nee, waarom? Alles gaat toch gewoon goed? Als er voor iedereen te vreten is, dan is er toch niks aan de hand?"

Ben je vaak in mensen teleurgesteld?
 "Voortdurend. Ik word elke dag teleurgesteld. Zeker hier in Afrika."
En toch wil je hier blijven wonen?
 "Omdat je hier op het scherp van de snede leeft."
Waarom neem je al die enorme risico's?
 "Omdat het een voortdurende test is. Daarom. Je kunt hier gewoon geen foutje maken. Als je je mobieltje twee seconden uit het oog verliest, ben je hem kwijt."
Maar wat voegt dat toe aan je bestaan?
 "Ik word daardoor scherper, en dat komt mijn werk ten goede. Je kunt niet anders dan het leven abstraheren tot het absoluut essentiële. Je hebt veel schilders die een jaar of een half jaar over een schilderij doen. Als die een foute beslissing nemen, kunnen ze het nog eens even fijntjes overdoen. Maar ik moet in één streek die cirkel trekken, als een soort meesterproef. Het moet bij mij in één keer raak zijn. Dat heb ik hier ook met het dagelijks leven. Als je even niet uitkijkt met een taxichauffeur, dan gaat het fout."
Heb jij vijanden?
 "Ongetwijfeld."
Mensen die je naar het leven staan?
 "Ik word regelmatig bedreigd, ja. Maar ik neem dat nooit serieus."
Je bent niet bang uitgevallen?
 "Nou ja, je kunt er toch niks aan doen. Het leven is zoals het is. Ik ben trouwens wel laf. Ik ben ook wel eens paranoïde, dat ik denk: tsjonge, tsjonge, dit gaat inderdaad goed mis. Maar ja, wat kan ik eraan doen?"

Je gaat gewoon door met riskant gedrag. Dat moet toch een keer fout gaan?
 "Ik heb absoluut geen zin om het Senegal-avontuur hier te herhalen. Ik zie wel eens een gevangenisauto door de straat rijden en dan kan ik me goed voorstellen hoe mensen zich voelen die ooit in een kamp hebben gezeten."
Toch neem je grote risico's met al die meisjes over de vloer en al die naaktportretten, terwijl dat hier verboden is. Waarom speel je zo met je leven?
 "Ik heb het over voor de kunst. Ik heb ook de straatkinderen, met wie niemand hier zich inlaat, geschilderd. Ik ga ook de sloppenwijken in."
Dan vraag je er toch om?
 "Als persoon ben ik misschien laf, maar als schilder niet."
Hoe kom je zo onverschrokken?
 "Het zal wel een soort stompzinnigheid van me zijn. Ik ben waarschijnlijk heel dom of verschrikkelijk naïef. Maar het komt voort uit een soort absoluut geloof in de goedheid van de mens."
Wat is er naast schilderen en seks dan nog meer belangrijk voor je?
 "Verder eigenlijk niks."
Schaam je je eigenlijk niet?
 "Die fase zijn we allang gepasseerd. Ik hoef me niet fatsoenlijker meer voor te doen dan ik ben." |

Honderd landen tegen kinderarbeid

KINDERARBEID Estland heeft deze week als honderdste land het VN-verdrag tegen kinderarbeid geratificeerd. Dat heeft de Internationale Arbeidsorganisatie van de VN (ILO) gisteren in Genève bekendgemaakt. Het verdrag dat in november 2000 van kracht is geworden, wordt volgens ILO-directeur Juan Somavia sneller geratificeerd dan elk ander verdrag in de 82-jarige geschiedenis van de Arbeidsorganisatie. De ILO hoopt dat het verdrag eind 2003 door alle VN-lidstaten geratificeerd zal zijn. Het verdrag tegen kinderarbeid verbiedt dwangarbeid voor kinderen alsook hun inzet in de prostitutie en pornografie en ander werk waarbij de geestelijke of lichamelijke gezondheid van kinderen gevaar loopt.

Kindertop VN 11/9

De VS overwegen verstek te laten gaan op de VN-Kindertop deze maand in New York wordt gehouden (*de Volkskrant*, 29 augustus). Dat geeft aan hoe het samengaan van conservatieve opvattingen en macht internationale ontwikkelingen kan blokkeren. De VS hebben onder het VN-Verdrag inzake de Rechten van het Kind (1989) wel hun handtekening geplaatst, maar het vervolgens niet van toepassing verklaard. Alle landen van de wereld, hebben dat VN-Verdrag geratificeerd, behalve de VS en Somalië. Het argument dat het VN-Verdrag inzake de Rechten van het Kind de positie van ouders en het gezin zou aantasten is onzin, omdat het verdrag juist de positie van de ouders als primaire opvoeders versterkt. Een serieus probleem voor de VS is het verbod op de doodstraf (en ook levenslang zonder de mogelijkheid ooit vrij te komen) voor misdrijven gepleegd door minderjarigen. In een van de voorbereidende besprekingen heeft de EU (toen voorgezeten door Zweden) de VS hierop keihard aangesproken. Het zou onacceptabel zijn als het verzet van de VS zou leiden tot allerlei diplomatieke compromisteksten in de trant van 'het bevorderen van kindervelzijn'. Er is natuurlijk niets tegen welzijn van kinderen, maar er is het afgelopen decennium meer bereikt: kinderen zijn erkend als medeburgers in de samenleving, mensenrechten gelden ook voor mensenkinderen.

Natuurlijk moeten we doorgaan met gezondheidszorg en onderwijs voor kinderen. We moeten ook kinderarbeid bestrijden, meisjesbesnijdenis aanpakken, kindermishandeling, ook binnen gezinnen, aan de orde stellen. Rechten van kinderen moeten de grondslag blijven voor het jeugdbeleid voor de komende tien jaar. Dat is de inzet van de Nederlandse kinderrorganisaties voor de VN-Kindertop.
 AMSTERDAM Stan Meuwese

VN-kindertop uitgesteld 6/13/9

NEW YORK - De kindertop die volgende week bij de Verenigde Naties in New York gehouden zou worden is voor onbepaalde tijd uitgesteld in verband met de terreuraanslagen. Dat heeft de Algemene Vergadering van de VN gisteren besloten. Aan de top, die van 19 tot 21 september gehouden zou worden, zouden duizenden mensen deelnemen, onder wie meer dan 75 regeringsleiders en honderden kinderen. VN-diplomaten verwachten dat de top volgend jaar wordt gehouden.

HP 10/8

Het is winter in Kenia. De zon laat zich al een week lang niet zien. Om half zeven is het pikedonker en koud, zo'n tien graden Celsius, aan de Thigiri Ridgeroad, de in de ambassadebuurt gelegen weg even buiten het centrum van Nairobi, waaraan de villa van Peter Klashorst ligt. Thigiri Ridgeroad staat momenteel te boek als de gevaarlijkste weg van dit gebied; hier worden de meeste auto's gekaapt. Gewapend met pistolen en kraaienpoten proberen bendes vooral nieuwe auto's van de weg te plukken. De oprijlaan van Klashorsts villa wordt beschermd door een zwaar getralied hekwerk en 24 uur per dag bewaakt door drie gewapende 'askari's'. Er schalt popmuziek uit het naast de villa gelegen atelier van Klashorst; op de grond liggen de zojuist gemaakte portretten van de meisjes die hier model staan. Het vertrek heeft meer weg van een boudoir. Hier vinden we naast een voorraad verf, kwasten en onbeschilderd linnen, tevens een hemelbed, een badkamer en een WC. In deze ruimte werden de meisjes Honny (die in het echt Halima heet) en Veronica (Wonggoi)

geschilderd en bezwangerd door Klashorst. Honny was op haar twaalfde uitgehuwelijkt en is weggelopen van huis; Veronica komt uit de sloppenwijken van Nairobi. Klashorst pikte deze meisjes op in een van de vele clubs in Nairobi. Vrijwel elke nacht stroopt hij ze af op zoek naar modellen. Veel van die meisjes weten inmiddels de weg naar de villa te vinden en dienen zich gedurende de dag of avond uit zichzelf bij de poort aan. Hier is namelijk voldoende voedsel en drank te vinden, en met een beetje mazzel ook wat geld. Klashorst geeft zijn modellen alles wat ze willen; desondanks verdwijnt er nogal eens wat uit de villa. Er is in het hele huis geen wijnglas en geen handdoek meer te vinden. Zijn TV en videorecorder heeft hij ondergebracht in het voor Honny (inmiddels tot 'Money' gedoopt) gehuurde appartement. Ook de pas aangeschafte Mini-

station uit 1963 heeft hij haar al beloofd. Veronica stal vroeger ook, maar nu ze zwanger is, lijkt ze, volgens Klashorst, veranderd. Hij zegt dat ze zich onlangs op aids heeft laten testen en het niet heeft. Dus kan hij het ook niet hebben, zegt-ie. Ze slaapt in het bed van Klashorst, maar ze moet weg als er nieuwe modellen komen, want ze is verschrikkelijk jaloers. Het is al een paar keer op een handgemeen uitgelopen tussen haar en andere modellen; de laatste keer vlogen de zakken chips in het rond. De pas aangeschafte ridgeback-puppy die straks als waakhond dienst moet gaan doen, sliep tijdens de vechtpartij onverdroten voort. Rakker moet dus nog veel leren, want ook roofovervallen zijn in Nairobi aan de orde van de dag. Tijdens ons verblijf is er een poging tot roof geweest bij een andere villa aan Thigiri Ridgeroad, en zelfs de luxehotels in het centrum zijn niet meer veilig. Onlangs nog is de lounge van het Intercontinental Hotel op klaarlichte dag overvallen. Klashorst noemt de stad niet voor niets 'Neukrobbery'. Hij wil zich er het liefst voorgoed vestigen, omdat hij niet meer zonder de kick van de seks en de spanning kan. |

'Er worden netwerken om de jeugd heen gebouwd als er al lang en breed problemen zijn,' zegt gezinstherapeute Gitty Feddema. Ze verzet zich ertegen dat de maatschappij moet mee helpen met de opvoeding, zoals onder meer geadviseerd is aan het kabinet. 'Er zijn maar twee mensen die vanaf de wieg moeten opvoeden: de ouders. Die moeten - eventueel met hulp - hun verantwoordelijkheid nemen.'

Carolien Stam
(v. stambouche.nl)

Z + W 26/9

'Een kind heeft het in zijn eerste levensjaren niet nodig dat Jan en Alleman zich met hem hemoeit. Allereerst moet er een goede relatie zijn tussen ouders en kind, zodat het zich veilig kan hechten. De moeder moet er dan onvoorwaardelijk zijn, want in eerste instantie hecht het kind zich aan haar. Vader is vervolgens de brug naar de buitenwereld. Hij neemt het kind mee de wereld in; hij gaat fietsen en voetballen. Dat is een wezenlijke bijdrage aan de sociale ontwikkeling, aan het aangaan van relaties en vriendschappen. Die eerste drie jaar zijn zó belangrijk. Het legt de basis voor alles wat zich daarna ontwikkelt: het zelfvertrouwen, grenzen en regels kunnen accepteren, leren delen, respect voor anderen.' Aan het woord is Gitty Feddema, ruim dertig jaar werkzaam in de jeugdhulpverlening, waarvan tweeëntwintig jaar als gezinstherapeute. Over het onderwerp heeft ze de boeken 'En als we nou weer eens gewoon gingen opvoeden' en 'Opvoeden kun je leren' geschreven. In haar boeken geeft ze de ouders een handleiding voor een goede opvoeding. Voorwaarde één: de ouders, of in ieder geval de moeder, moeten er in ieder geval in de eerste drie levensjaren zijn. En wel thuis. Maar in de huidige maatschappij is dat weinigen meer gegund. 'Vrouwen werken, kinderen naar de crèche, de stress die de combinatie met zich meebrengt. Dan vindt men niet meer de rust en het evenwicht die nodig zijn om voldoende aandacht te besteden aan het opvoeden.'

Wilt u zeggen dat de problemen bij de jeugd groter zijn omdat vrouwen werken en kinderen naar de crèche gaan?

'Ik vraag me af of er een verband zou kunnen zijn, ja.' Feddema formuleert voorzichtig. 'Ik wil niet dat al die werkende moeders zich schuldig gaan voelen. Zestig procent van de ouders doet het nog steeds goed. Maar veertig procent heeft problemen met de opvoeding. Dat was twee decennia geleden nog tien procent. En de problemen van kinderen worden steeds complexer en ingrijpender. Denk aan wat er in een zwembad in Amsterdam is gebeurd waar een groep jeugdigen mensen bedreigde, diefstallen pleegde. Wat ik wil, is ouders er van bewust maken dat zij belangrijk zijn voor de ontwikkeling van het kind in de eerste drie jaren. Wat kinderen dan leren, legt de basis voor hun persoonlijkheid. Dat moeten ze thuis leren. Zoals respect. Als papa en mama zeggen: "Je gaat naar de crèche", welke boodschap brengen ze dan over aan het kind? "Mijn carrière is belangrijk", of: "Wat maakt het uit of ik je opvoed of de crècheleidster?" Respect gaat verder dan het eigen ik, dat geef je mee aan je kind. "De bewindslieden Verstand en Vliegenthart maken het alleen maar erger. Moeders die gescheiden zijn, moeten hun kind van zes maar naar de opvang brengen en gaan werken. Die ouders hebben geen keuze. Ik vind het verontrustend dat er van overheidswege alles aan wordt gedaan om te verhinderen dat moeders hun kinderen zelf opvoeden. Een crèche is niet in het belang van het kind, maar in het belang van de ouders en van de economie.'

Opvoeden is toch iets ingewikkelder dan samen thuis rondom de theepot?

'Natuurlijk. Er zijn veel ouders die de opvoeding niet aankunnen, om redenen waar ze zelf vaak niets aan kunnen doen. Omdat ze psychische problemen hebben bijvoorbeeld, of een gehandicapt kind in huis. Of omdat een allochtone moeder geïsoleerd in de Nederlandse samenleving zit. Een kind in de problemen is vaak een gezin met een probleem. Het eerste wat nodig is, is dat die ouders geholpen worden. Anders kan een ouder zijn kind niet geven wat het nodig heeft. Iedereen vraagt zich af waarom de ouders van die criminele Marokkaanse jongeren niet eerder ingegrepen hebben. Omdat die ouders thuis zitten te worstelen met cultuurverschillen, met heimwee en eenzaamheid. Dat werkt door in de relatie met het kind. Ze zijn klaarblijkelijk niet in staat hun kinderen te geven wat ze nodig hebben. 'Ik denk dat kinderen van nu ook vaker de weg kwijt raken omdat ze op steeds jongere leeftijd worden aangesproken op een niveau waar ze gevoelsmatig en psychisch niet aan toe zijn. Er wordt veel gepraat en gediscussieerd met hen. Ze treden op in reclamespots en spelprogramma's. Ik zag een tijd geleden zo'n showmaster op televisie tegen een meisje van vijf zeggen: "Heb je al verkrating? Ja?" Komt 't jongetje op het podium. Zegt-ie: "Geef elkaar maar een kus... nee, een echte kus". Dan staat mijn verstand stil! We tillen kinderen boven hun leeftijdsniveau uit, terwijl ze daar psychisch niet aan toe zijn. Ze krijgen een enorm gat in hun eigen persoonlijke ontwikkeling. Gevolg is dat kinderen daar geen contact meer mee hebben en gaan beantwoorden aan wat volwassenen van hun vragen. Ze raken de weg kwijt.'

De Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling wil dat scholen en clubs zich actief bemoeien met de jeugd omdat ouders aan gezag en controle over de opvoeding hebben ingeboort.

'Het is niet de oplossing voor de problemen van de jeugd. Natuurlijk is het belangrijk dat ouders steun krijgen van het lokale netwerk, zoals van scholen, sportclubs en buurthuizen. Maar scholen en sportverenigingen kunnen alleen aanvullend optreden bij de opvoeding. Door regels te stellen en te handhaven. De primaire taak van de school is de intellectuele ontwikkeling van het kind te bevorderen. Bovendien lossen al die verenigingen, buurthuizen en clubs de problemen niet op. Als Arie van elf jaar wordt opgepakt door de politie en hij krijgt van bureau Halt een taakstraf opgelegd, schiet dat niks op. Die jongen lacht om zo'n straf en gaat gewoon door met stelen als er in zijn directe omgeving weinig verandert. Belangrijk is dat de ouders van die kinderen ook hulp krijgen. Bijvoorbeeld door hometraining, bij het bureau Jeugdzorg of bij therapeutische instellingen. De hebben allemaal een wachtlijst van minimaal driekwart jaar en een chronisch tekort aan hulpverleners. Ondertussen gaat Arie gewoon

door met stelen. Als de overheid zich ergens op zou moeten richten, dan is het wel op beleid om iets te doen aan die tekorten en aan de wachtlijsten. En de overheid zou nieuwe waarden en normen moeten introduceren in deze maatschappij. Die is daar hard aan toe nu alle christelijke normen zijn verdwenen.

'Ik kan me wel voorstellen dat de RMO nu met voorstellen komt om maatschappelijke instellingen een grotere rol te laten spelen bij de begeleiding van de jeugd. De problemen met jongeren beginnen uit de hand te lopen. De voorstellen wekken de suggestie dat die instellingen de opvoeding moeten overnemen. Ik zeg: begin bij de ouders en wel zo vroeg mogelijk. Als je in een vroeg stadium met problemen van kinderen en ouders aan de slag kunt, voorkom je later problemen in de jeugd.'

Faalt het jeugdbeleid?

'Weet ik niet. Ik weet wel dat er veel organisaties en instellingen langs elkaar heen werken. In een gezin zijn soms wel vijf hulpverleners bezig. Een kind dat heel erg vastloopt en wordt opgenomen, krijgt begeleiding in de instelling, de maatschap-

pelijk werker komt langs in het gezin, de sociotherapeut, ouders krijgen een opvoedcursus en de politie komt ook af en toe praten. Iedereen doet hartstikke goed werk, maar er zijn te veel mensen bij betrokken. Dat is niet efficiënt, kost mankracht, energie en ontzettend veel geld. Voor het gezin is de hulpverlening niet meer te overzien, ze weten niet tot wie ze zich kunnen wenden. Hoe het beter kan? Bij de ggz-instelling waar ik werk hebben we periodiek overleg met verschillende instanties, met politie, bureau jeugdzorg, raad van de kindbescherming, algemeen maatschappelijk werk, bureau vertrouwensartsen. We weten precies van elkaar waar de hulpverlening begint en ophoudt en verwijzen mensen naar de goede plek. Ouders moeten weten wat ze van een hulpverlener kunnen verwachten. Die moet niet de wijsheid in pacht hebben, maar die ouders accepteren en begrijpen. Alleen dan kan een hij ouders helpen om hun eigen verantwoordelijkheid te nemen voor de opvoeding. Door ze bewust te maken van hun actieve aandeel in de problemen van het kind en de oplossing daarvoor. Want dat is waar het op neer komt: de ouders voeden op, niet de hulpverlener, niet de maatschappij.'

VK 26/9
Volgens de biografieën die er van hem in omloop zijn, is Mohamed Omar een goede veertig jaar geleden geboren in de buurt van Kandahar, als zoon van een arme boer. Hij ging naar de koranscholen maar moest zijn studie afbreken toen Afghanistan eind 1979 werd binnengevallen door de Russen, en hij zich aansloot bij het moslimverzet. Hij verloor zijn linkeroog in de strijd. De overwinning, in 1992, werd een bittere teleurstelling. De moslimlegertjes

ontaardden in rivaliserende misdadigersbendes.

Toen twee militieiders in Kandahar een tankslag leverden om de gunsten van een jongeling, werd het mullah Omar te machtig. Volgens de overlevering gaf God hem in een droom opdracht de orde in het land te herstellen. En zo richtte hij in 1994 de Taliban op, een beweging van Afghaanse studenten aan de koranscholen in de vluchtelingenkampen in Pakistan.

PRECK

De PRECK van de mullah is half PCP-peralk, half propaganda. 'Elke TALK taliban-commandant houdt er drie jongetjes op na, die ze gebruiken als meisjes omdat hun vrouwen in Kabul zitten. Dat mag niet, zegt de islam, dat is een zonde, het zijn geen echte moslims.' VK 26/9